

ת"פ 13761/07/17 - מדינת ישראל נגד משה טטרו

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"פ 13761-07-17 מדינת ישראל נ' משה טטרו

לפני: כבוד השופטת מיכל אגמון-גונן 30.7.2018

המאשימה:

מדינת ישראל

ע"י ב"כ עו"ד שלי קוטין מפרקליטות מחוז ת"א (פלילי)

נגד

הנאשם: משה טטרו

ע"י ב"כ עו"ד ג'ורג'י עמיר

"עֵכָר בֵּיתוֹ בּוֹצֵעַ בְּצַע, וְשׁוֹנֵא מִתְּנֵת יְחִיָּה"

משלי טו כז

הכרעת דין

אני מזכה את הנאשם מחמת הספק מעבירת השוחד ומרשיעה את הנאשם בעבירה של הפרת אמונים בתאגיד.

הכרעת הדין מעלה את שאלת המותר ובעיקר את האסור, במישור הפלילי, לחברי ועד עובדים.

עמוד 1

חברות בנציגות עובדים, בוועד עובדים, מביאה עמה כוח רב ולצדו אחריות רבה. אחריות לפעול לטובת העובדים ולטובתם בלבד. כדי להבטיח זאת יש לקבוע איסור מפורש וברור: אסור לחברי ועד עובדים לקבל טובות הנאה או לערוך עסקה פרטית עם ספקי מוצרים ושירותים הנבחרים באמצעות הוועד עבור העובדים (או אלו המשתתפים במכרזים לצורך כך).

חלק ראשון: מבוא

הנאשם, מר משה טטרו (להלן: הנאשם), מואשם על פי כתב האישום בעבירה של התניית שוחד, עבירה לפי סעיף 294(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). עוד מואשם הנאשם בעבירה של מרמה והפרת אמונים בתאגיד, עבירה לפי סעיף 425 לחוק. בפתח הדברים יוצגו הנפשות הפועלות ומערכת הקשרים ביניהם וכן מהלך הדברים שאינו שנוי במחלוקת. לאחר מכן יוצגו הגרסאות לאותם עניינים השנויים במחלוקת. בסוף הפרק אבהיר את דרך הילוכי בהכרעת הדין.

1. הנפשות הפועלות והעניינים שאינם שנויים במחלוקת

1.1 הדמויות המרכזיות - הנאשם והמתלון

הנאשם שלפניי, משה טטרו (להלן: הנאשם), הועסק בזמנים הרלבנטיים לכתב האישום בבנק דיסקונט, ושימש כמתאם הפעולות בוועד הארצי של עובדי בנק דיסקונט (להלן: הוועד). במסגרת תפקידו זה, היה אחראי הנאשם על הקשר עם הספקים שנתנו שירותים לעובדי הבנק, ונבחרו לשם כך בידי הוועד. בין אותם ספקים, הייתה סוכנות הביטוח מרוז (להלן: סוכנות מרוז), שבבעלות המתלון, שסיפקה שירותי ביטוח לעובדי הבנק. טרם החל הנאשם את עבודתו בבנק דיסקונט, היה סוכן ביטוח, התמצא בעסקי הביטוח, ועל כן, במסגרת תפקידיו בוועד מונה גם לועדת הביטוח של הוועד (שנקראה גם וועדת הבריאות, להלן: וועדת הביטוח), וערך את המגעים לרכישת פוליסות ביטוח שונות עבור עובדי הבנק.

המתלון, מר דוד רוזנברג (להלן: המתלון), משמש כמנכ"ל סוכנות ביטוח מרוז המתלון הוא משפטן בהשכלתו. סוכנות מרוז סיפקה שירותי ביטוח לעובדי הבנק, באמצעות הוועד במשך 30 השנים האחרונות. בתחילה באמצעות אביו של המתלון, וכיום באמצעותו. העובדים הם אלו שרוכשים את פוליסות הביטוח מסוכנות מרוז, אך וועד העובדים הוא זה שבחר בסוכנות מרוז, לספק שירותים אלו לעובדי הבנק. המתלון העיד כי הכנסת סוכנות מרוז מהעסקאות עם עובדי הבנק מנגיעה למיליוני שקלים בשנה, ומהווה כשליש מהמחזור העסקי שלה.

1.2 עובדות כתב האישום

על פ כתב האישום (סעיף 7) הנאשם ניצל את מעמדו בבנק ואת יכולת ההשפעה שלו על המשך ההתקשרות העסקית של המתלון עם הבנק, ובחודש יולי 2016 פנה אל המתלון, והתנה את המשך ההתקשרות העסקית של הבנק עימו, בכך שהמתלון יישא בתשלום החוב שהיה לנאשם בחברת הביטוח "מנורה" (להלן: חברת מנורה). עד נטען בכתב האישום כי הנאשם הפעיל לחץ על המתלון בכך שאמר לו כי אם לא יישא בתשלום החוב, יעביר הנאשם את הפעילות העסקית של הוועד בענייני ביטוח לסוכן ביטוח אחר שמוכן לשאת בחובו.

1.3 העובדות שאין שנויות במחלוקת

הנאשם קודם שהחל לעבוד בבנק דיסקונט, עבד, כאמור, כסוכן ביטוח. במסגרת עיסוקו זה התקשר הנאשם עם חברת מנורה, מכר פוליסות ביטוח של חברת מנורה (בעיקר ביטוחי חיים), ותמורתן קיבל עמלות מכירה. כשהחל הנאשם לעבוד בבנק, הפסיק את עיסוקו כסוכן ביטוח. חלק מהפוליסות נשארו בתוקף, ומנורה המשיכה לשלם לו עמלות בגין, בעוד שפוליסות אחרות בוטלו, והיה על הנאשם להשיב למנורה את העמלות שקיבל. כיוון שגובה ההחזרים בהם היה חייב עלה על גובה העמלות שהמשיך לקבל, הצטבר בתיק הביטוח של הנאשם חוב לחברת מנורה, שעמד על כשלוש מאות אלף שקלים, נכון לשנת 2016 (כולל ריביות והפרשי הצמדה, החל משנת 2007). בשל החוב פתחה מנורה בהליכי הוצאה לפועל נגד הנאשם. מי שטיפלה בגביית החוב מטעם מנורה, החל בשנת 2010, היא עורכת דין אמירה נהיר (עורכת דין חיצונית שאינה עובדת מנורה).

הנאשם החל לעבוד בבנק דיסקונט תחילה כיועץ פנסיוני, ובמרץ 2016 נבחר להיות חבר בוועד ושימש בתפקיד מרכז פעולות הוועד והפסיק לשמש יועץ פנסיוני. כן היה הנאשם, בין היתר, במסגרת תפקידיו בוועד, חבר בוועדת הביטוח, שעסקה בנושאי ביטוח ותפקידה היה לבחון הצעות לרכישת פוליסות ביטוח לעובדי הבנק.

המתלון, דוד רוזנברג, הינו, כאמור, מנכ"ל סוכנות הביטוח מרוז, שנתנה שירותים לעובדי הבנק, המתלון הכיר את חברי הוועד גם לפני בחירתו של המתלון לוועד, והייתה לו מערכת יחסים מקצועיים הדוקה עמם.

במרץ 2016 נבחר וועד חדש לבנק דיסקונט. כראש הוועד נבחר מר רפאל (רפי) קזלקופי, לסגנו מר אורי צ'צ'קס והנאשם, כאמור, למתאם פעולות הוועד. חברי הוועד החדשים נבחרו כקבוצה של חברי וועד צעירים, שחרתו על דגלם להביא לשקיפות בפעולות הוועד, ולהטבת תנאי העובדים. זאת, הן בכל הנוגע למגעים מול הנהלת הבנק, שאינם מענייניו של הליך זה, הן בכל הנוגע להטבות לעובדי הבנק שניתן להשיג באמצעות הוועד, לאור כוח הקניה הגדול של עובדי הבנק. מיד עם כניסתו של הוועד החדש לתפקידו, הוקמו ועדות והחלה בחינה של כל ההתקשרויות הקודמות של הוועד הקודם עם ספקים שונים, לרבות בנושאי הביטוח.

בחודש אפריל 2016, עם תחילת עבודתו של הנאשם בענייני הביטוח, נוצרו קשרי עבודה בין הנאשם למתלון והפכו עם הזמן ליחסי עבודה הדוקים ושוטפים. יחסים אלו נמשכו עד חודש פברואר 2017, אז נעצר הנאשם בעקבות תלונת המתלון כנגדו. היינו, התקופה בה עוסקת הכרעת הדין הינה מאפריל 2016 עד פברואר 2017.

בחודש יולי 2016 החלו המתלון והנאשם לנהל שיחות בעניין חובו של הנאשם למנורה. על תוכן השיחות חלוקים הצדדים. המתלון טוען, בתמצית, כי באותו מועד פנה אליו הנאשם, ואיים עליו כי אם המתלון לא ישלם את חובו של הנאשם לחברת מנורה, יגרום הנאשם לכך שעסקי הוועד בענייני ביטוח יועברו לסוכן אחר (התניית שוחד). הנאשם, טוען מנגד, כי המתלון היה עד לשיחת טלפון שהתנהלה בין הנאשם לעורך דינו ג'ון גבע, שטיפל מטעמו בעניין החוב למנורה, והוא זה שהציע לנאשם לרכוש ממנו את תיק הביטוח שלו במנורה על החובות והזכויות בו, וכי המגעים בין השניים התנהלו במטרה להגיע להסכם לרכישת תיק הביטוח.

עוד בחודש יולי 2016 פונה המתלון למר משה מורגנשטרן (להלן: מר מורגנשטרן), מנהל אגף ביטוח חיים בחברת מנורה ומתעניין בתיק הביטוח של הנאשם במנורה. מר מורגנשטרן מפנה את המתלון למר עופר הרץ, מנהל תחום עמלות סוכנים בביטוח חיים בחברת מנורה (להלן: עופר הרץ), ומאז, לסירוגין, מתנהלת חליפת מיילים בין המתלון לעופר הרץ, בנוגע לחוב הנאשם בחברת מנורה. עופר הרץ מבקש להפנות את המתלון לעו"ד אמירה נהיר המטפלת בגביית החוב מטעם מנורה אך המתלון מסרב לכך.

בתחילת חודש פברואר 2017 ככל הנראה (המסמך נושא תאריך 5.1.2017 אך מהעדויות עולה כי ככל הנראה הועבר במועד מאוחר יותר), העביר הנאשם לחתימת המתלון הסכם לסילוק חוב, הנושא את הכותרת "הסכם פשרה", בו מתחייבת סוכנות מרוז לשאת בתשלום חובו של הנאשם בסכום של ₪ 196,000 (ההסכם הלא חתום סומן ת/26). מדובר בהסכם פשרה במסגרתו ויתרה חברת מנורה על חלק מהחוב (בעיקר ריביות והפרשי הצמדה), כנגד תשלום החוב ע"י סוכנות מרוז.

ביום 13.2.17 פנה המתלון למשטרה וטען כי הנאשם איים עליו, שאם לא יכסה את חובו של הנאשם למנורה, הנאשם יעביר את עסקי הביטוח של עובדי הבנק לסוכנות ביטוח אחרת. המתלון התלונן על איומים. במסגרת התלונה מסר המתלון למשטרה העתק שיחה שהקליט עם הנאשם, וכן את העתק טיוטת ההסכם שהעביר לו הנאשם. במשטרה הורו למתלון להיפגש עם הנאשם, לחתום בנוכחותו על ההסכם ולהקליט את השיחה. כך עשה המתלון, ואז הציג למשטרה את המסמך החתום.

1.4 הגרסאות

כעת אציג את גרסאות המתלון והנאשם למה שהתנהל ביניהם לעניין חובו של הנאשם בחברת מנורה עד לחתימת הסדר הפשרה בין הנאשם לסוכנות מרוז.

1.4.א. גרסת המתלון

לגרסת המתלון, הנאשם ניצל את מעמדו בבנק, ואת יכולת ההשפעה שלו על המשך ההתקשרות של עובדי הבנק עם סוכנות מרוז, ובחודש יולי 2016 פנה למתלון והתנה את המשך ההתקשרות העסקית של הבנק ועובדיו עם סוכנות מרוז, בכך שהמתלון יכסה את חובו של הנאשם לחברת מנורה. לטענת המתלון הוא חש מאוים על ידי הנאשם.

על פי גרסת המתלון, מלכתחילה היה לו ברור כי מדובר בעובד ציבור מושחת, ומעולם לא התכוון לשתף עמו פעולה. עם זאת, חשש לפרנסתו, ופחד שאם יתלון ללא ראיות, יעביר הנאשם את עסקי הביטוח של עובדי הבנק לסוכן אחר ואז גם יפסיד את פרנסתו, וגם עובד מושחת לטענתו, יישאר בוועד. על כן החליט, לדבריו, "למשוך זמן", להציג לפני הנאשם מצג לפיו הוא מטפל ומברר את עניין החוב, ובמקביל לנסות להשיג ראיות שיבססו את דבריו.

כך מבהיר המתלון את פניותיו לחברת מנורה בהן התעניין בהגעה להסדר לגבי חובו של הנאשם. לטענתו, על פני כל התקופה הנאשם לחץ עליו בעניין החוב.

4.1.ב. גרסת הנאשם

הנאשם טוען כי המתלון מעליל עליו, ומטרתו הייתה מלכתחילה להפליל את הנאשם כדי להסירו מדרכו. לטענת הנאשם, הוא מעולם לא התנה את המשך העסקת סוכנות מרוז בסגירת חובותיו. הנאשם טוען כי הוועד החדש שם לו למטרה לבחון את מערך ההתקשרויות של הוועד הקודם, בין היתר בנושאי ביטוח, ולהביא, באמצעות מכרזים והנהגת משטר של שקיפות, לעסקאות המיטביות עבור עובדי הבנק. לטענתו, הדבר היה ברור למתלון והוא אף חשש לפרנסתו. הנאשם טען כי מייד עם כניסתו של הוועד החדש לתפקידו החל לערוך בחינה מחודשת של כל התקשרויות הספקים עם הוועד ובמסגרת זו התקבלו החלטות בוועדת ביטוח, בין היתר, לבחון התקשרויות ישירות עם חברות הביטוח, ללא סוכנים, וכן התקשרויות עם סוכנים אחרים. לטענת הנאשם, המתלון חשש מהתנהלות זו של הוועד, כיון שעד אותה עת זכה בכל עסקי הביטוח של עובדי הבנק ללא כל מכרז או בחינה.

לטענת הנאשם, במהלך חודש יולי הוטלו עיקולים על חשבונותיו, כתוצאה מהליכי הוצאה לפועל שנקטה נגדו מנורה בגין חובו. מי שטיפל בעניין מטעמו באותה עת היה עו"ד ג'ון גבע. הנאשם טוען, כי המתלון היה עד לשיחה טלפונית שניהל הנאשם עם עו"ד ג'ון גבע, ובהמשך, לשאלות המתלון, הבהיר לו הנאשם את עניין תיק הביטוח שלו, לרבות חובו. לדברי הנאשם, המתלון הציע לסייע לנאשם בעניין, והשניים הגיעו לידי סיכום לפיו המתלון ירכוש את תיק הביטוח של הנאשם במנורה, על החוב שבו. הנאשם טען כי על אף החוב, לתיק הביטוח יש שווי כלכלי לאור הלקוחות הקיימים בו, גם אם היקף ההכנסות מהעמלות נמוך, שכן, מי שבידו תשתית מתאימה כמו המתלון, יכול להפיק מכך רווחים ממשיים.

לטענת הנאשם, מי שדחף לביצוע ההסכם הוא המתלון, שרצה ליצור מחויבות של הנאשם כלפיו. הנאשם מדגיש כי במהלך התקופה שבין יולי 2016 לפברואר 2017, חודשו שלש פוליסות ביטוח באמצעות סוכנות מרוז, מה שתומך בגרסתו, שכן, לדבריו, אם היה מאיים על הנאשם, הרי שלא היה מאפשר לו לזכות בנתחים ממשיים מעסקי עובדי הבנק במהלך תקופה זו.

לטענת הנאשם, כאשר ראה המתלון שהדברים לא צולחים על פי תכניתו, ראה כי אכן נערכים מכרזים והתייעצויות עם אנשי ביטוח, והבין, בסמוך למועד בו הייתה אמורה להתכנס ועדת הביטוח לדון בביטוחי הבריאות ובביטוחים הסיעודיים, כי יש בכוונת הוועד לצאת למכרז או לפנות לסוכני ביטוח אחרים, או אז הוא רצה לסלק את הנאשם מדרכו, ועל כן פנה למשטרה והעליל עליו את טענת השוחד. הנאשם טוען כי המתלון הגיש את התלונה בפברואר כיון שבתחילת מרץ 2017, הייתה אמורה להתקיים אותה ועדת ביטוח בעניין ביטוחי הבריאות.

אשר לעצם עריכת העסקה למכירת תיק הביטוח, טען הנאשם כי אמנם הנראות של העסקה אינה תקינה, אך אין מדובר בשוחד. לטענתו יש הרבה עסקאות בין ספקים וחברי וועד שאינן מובאות לבית המשפט, ומדובר לכל היותר בעבירת משמעת. ההוכחה לכך לטענתו היא שלא רק שלא ניתנה תמורה למתלון על ידי הנאשם, אלא שהנאשם המשיך לנהל את עסקי הביטוח לטובת עובדי הבנק, והוזיל את עלויות פרמיות הביטוח, גם במקרים שהדבר פגע בהכנסותיה של סוכנות מרוז. ונגד האינטרס של הנאשם.

1.5 אופן הצגת הדברים

בפסק הדין דרך הילוכי תהיה כזו. בחלק השני אסקור את הראיות והעדים שהעידו לפני. במסגרת זו אעמוד על מהימנות הנאשם מזה (פרק 2.1) והמתלונן מזה (פרק 2.2) לרבות ראיות הסותרות את גרסת המתלונן (פרק 2.3). בהמשך החלק השני אדון במחדלי החקירה של המשטרה. במסגרת זו יערך דיון בשאלה מה דין הודעות הנאשם במשטרה, לאור העובדה שחקירת הנאשם בוצעה ללא תיעוד חזותי כאמור בחוק. (פרק 3.1). בהמשך אבחן עניינים בהם לא נחקרו עדים ולא נאספו ראיות, לרבות אופן ביצוע העימות (פרק 3.2). בחלק השלישי אדון בעבירת השוחד. במסגרת זו אבחן את הבסיס העובדתי כפי שהוא עולה מחומר הראיות (פרקים 4.1-4.2). בחלק הרביעי אדון בעבירה של הפרת אמונים בתאגיד. במסגרת זו אדון בשאלה מה מהווה את היסוד העובדתי של העבירה (פרק 5.2); מהו ניגוד עניינים פוטנציאלי של חברי ועד עובדים (פרק 5.3); האם מתקיימת פגיעה בתאגיד במקרה שלפני (פרק 5.4) וכן אדון בטענות הגנה מפני עבירה זו (פרק 5.6) ובחריגים לה (פרק 5.6). לאחר מכן אדון ביסוד הנפשי של עבירת הפרת האמונים בתאגיד (פרק 5.7) ולבסוף אסכם.

חלק שני: על הראיות

הראיות שהיו לפניי היו משני סוגים. הראשון, ראיות מזמן אמת, ובעיקרן, התכתבויות ווטסאפ בין הנאשם למתלונן, ושיחה אחת בין המתלונן לנאשם שהקליט המתלונן, לטענתו באוגוסט 2016. בנוסף, קיימות התכתבויות דוא"ל, בין המתלונן לעופר הרץ מחברת מנורה, ובין עופר הרץ לעו"ד אמירה נהיר בעניין חובו של הנאשם. במסגרת זו יש לכלול את השיחה והפגישה בין המתלונן לנאשם שהתקיימה בהוראת המשטרה, כאשר המתלונן מקליט את הנאשם. פגישה שבסופה חתמו השניים (גם כן במסגרת תרגיל חקירה) על הסכם לסגירת חובו של הנאשם במנורה, המהווה ראיה מרכזית בתיק.

הסוג השני של ראיות הן עדויות לאחר מעשה. לפני העידו חוקרי המשטרה רס"ב תומר כהן; פקד ליאור רוביסה וצוער אופיר דור; עו"ד אמירה נהיר, מר מורגנשטרן ועופר הרץ מחברת מנורה. כן הוגשה בהסכמה הודעתו של עו"ד ג'ון גבע במשטרה. עוד העידו המתלונן, הנאשם, וסוכן ביטוח מטעם הנאשם שהעיד לעניין שוויו של תיק הביטוח של הנאשם. בנוסף ערכה המשטרה עימות בין המתלונן לנאשם, עם מעצרו של הנאשם.

בפרק על הראיות אדון בראש ובראשונה בשאלת מהימנות המתלונן מזה והנאשם מזה, שכן אלו העדים המרכזיים בתיק שלפניי. לאחר מכן אדון במחדלי החקירה בתיק זה, לרבות חקירת הנאשם שהואשם בשוחד ללא תיעוד חזותי הנדרש בחוק.

2. מהימנות העדים

כבר בפתח הדברים אדגיש כי לא נתתי אמון לא בדברי הנאשם, ולא בדברי המתלונן. אשר לנאשם, הוא שמר על זכות השתיקה בחקירותיו הראשונות, ונתן הסברים בלתי סבירים לעצם כריתת ההסכם עם המתלונן. בנוסף, גרסתו אינה עולה בקנה אחד עם ההקלטה שהקליט המתלונן את הנאשם בהוראת המשטרה.

אשר למתלונן, זה העיד עדות שנשמעה כדקלום או חזרה על משפטי מפתח עליהם חזר החל מעדותו הראשונה

במשטרה, אך כאשר עומת עם ראיות או סתירות, לא ידע להשיב. בנוסף, המתלונן ערך, לטענתו, חקירה פרטית במשך שבעה חודשים ולא פנה למשטרה, כאשר היו בידיו, כבר לאחר חודשיים הן הקלטה והן יפוי כוח של הנאשם אליו המיועד לחברת מנורה. המתלונן פנה להגיש תלונה במשטרה במועד מאד נוח עבורו, מספר ימים לפני ועדת הביטוח בה היה חשש ממשי כי הנאשם, באמצעות וועדת הביטוח, יחליט שלא לחדש את ביטוחי הבריאות של עובדי הבנק באמצעות סוכנות מרוז. בנוסף, עדותו נסתרה בעדויותיהם של מר מורגנשטרן ועופר הרץ. לאור זאת, בקביעת הממצאים העובדתיים התבססתי בעיקר על הראיות מזמן אמת, לרבות חליפת הודעות ווטסאפ בין הנאשם למתלונן וחליפת מיילים בין המתלונן לחברת מנורה, כמו על עדויותיהם של אנשי חברת מנורה ועו"ד נהיר.

2.1 חוסר המהימנות של הנאשם

2.1.א. חקירות הנאשם

הנאשם נעצר ביום 19.2.17 בדו"ח העיכוב, שנערך בתחילת החיפוש בביתו בשעה 09:00, הודע לנאשם כי סיבת העיכוב היא חשד לקבלת דבר במרמה וסחיטה באיומים. תגובתו הייתה "אין לי מילים" (דו"ח העיכוב ת/10). חקירתו הראשונה הייתה בשעה 12:09 כשהגיע לתחנת המשטרה (ת/12) הנאשם נחקר ע"י מפקח ליאור רוביסה, ונחשד בשוחד וסחיטה באיומים. על פי ההודעה, הנאשם שוחח טלפונית עם עו"ד ג'ורג'י עמיר לפני שנחקר ובמהלך החקירה השיב למרבית השאלות בכך שעורך דינו יעץ לו לשמור על זכות השתיקה (למעט פרטים טכניים כמו מספר טלפון נוסף, כתובת וכו'). היינו, הנאשם לא מסר כל גרסה.

חקירה שניה נערכה לנאשם ביום 21.2.17 בשעה 08:10, הפעם ע"י צוער אופיר דור (ת/16). גם כאן נחשד הנאשם בסחיטה באיומים ובשוחד. הנאשם ממשיך ושומר על זכות השתיקה. החקירה החלה בשעה 08:10. בשעה 10:20, על פי האמור בהודעה, יצא הנאשם להתייעץ עם עו"ד שביט ממשד עו"ד ברזילי, ובשעה 10:42 שוחח טלפונית עם עו"ד ג'ורג'י עמיר. הנאשם ממשיך ושומר על זכות השתיקה. החקירה מסתיימת בשעה 11:15. גם הפעם הנאשם מסרב למסור גרסה כלשהי.

בהמשך היום, ב-21.2.17 בשעה 14:20, מתקיים עימות בין הנאשם למתלונן. אז לראשונה מוסר הנאשם גרסה, חלקה בתשובות לשאלות, חלקה בשאלות או בדברים שהוא מטיח במתלונן.

בעקבות העימות נחקר הנאשם שוב ביום 22.2.17, ע"י הצוער אופיר דור. בפתח החקירה התייעץ הנאשם טלפונית עם עו"ד ג'ורג'י עמיר, ולאחר מכן מסר גרסה מלאה לראשונה. כאמור, חקירה זו לא תועדה חזותית כנדרש ולכן אייחס לה משקל מינימלי.

חוסר המהימנות של הנאשם עולה בעיקר בכל הנוגע לחובו לחברת מנורה ולטיב העסקה שערך עם המתלונן. ראשית, עולות סתירות בין עדות המתלונן להסכם עצמו ולעדויות עו"ד נהיר ועו"ד ג'ון גבע באשר למהות העסקה - סגירת חוב או רכישת תיק ביטוח. שנית, נפלו סתירות בעדות הנאשם באשר לשווי התיק ושלישית, בקשר למגעים לסגירת החוב או למכירת התיק עובר להיכרותו עם המתלונן. נושא נוסף בו לא עלתה עדותו של הנאשם בקנה אחד עם הראיות, היה

באשר להסבריו לנאמר בפגישה בה נחתם ההסכם, פגישה שהתקיימה והוקלטה ע"י המתלונן, על פי הוראות המשטרה

2.1.ב. טיב העסקה שערך הנאשם עם המתלונן, לגרסת הנאשם

כפי שאבהיר להלן, לעניין יסודות העבירה, איני סבורה כי יש הבדל משמעותי אם מדובר בעסקה לרכישת תיק ביטוח הכולל חוב, לבין עסקה לפירעון החוב. עם זאת, הדברים משליכים על מהימנות הנאשם.

הנאשם, מרגע שהחל למסור גרסה, טען כי העסקה בינו לבין המתלונן הייתה עסקה לגיטימית של רכישת תיק ביטוח, בו עדיין משתלמות עמלות, וכאשר בעל סוכנות, כמו המתלונן, יכול להפיק מהתיק רווחים. טענתו זו נסתרת בראש ובראשונה באותו הסכם פשרה (ת/27), שנחתם בינו לבין סוכנות מרוז. בסעיף 9 להסכם נקבע כי כחלק מהסדר החוב, יועברו כל העמלות בפוליסות הקיימות למנורה ולא לסוכנות מרוז. היינו, סוכנות מרוז לא תוכל להמשיך ולהפיק רווחים מהתיק. בעימות נשאל הנאשם על כך במפורש (בדקה 32:00) כאשר הוא מופנה לסעיף 9 הנ"ל, ומשיב: "מזהה את המסמך. הוא מפרט איך דוד וסוכנות מרוז ירכשו את התיק וישלמו את התמורה שלו עם הזכויות והחובות שלו. פשוט. כמו שקבענו". בהמשך העימות, המתלונן עצמו, מפנה את הנאשם לאותו סעיף 9 (דקה 40:32), והחוקר אופיר דור מציג לנאשם את ההסכם ושואל: "זה אומר שלא מגיע לו [למתלונן] כסף הסעיף הזה" והנאשם משיב: "ממש לא. אני אראה לך עוד סעיף". הנאשם מעיין בהסכם (שכל כולו בן כמה שורות) והחוקר חוזר ומפנה את הנאשם לסעיף 9, ומבהיר כי לכאורה עולה מהסעיף כי מי שיכסה את החוב לא יוכל להנות מהעמלות, והנאשם משיב: "פשוט מאד. כל העמלות שהגיעו עד למועד חתימת החוזה קוזזו. כמובן שמעתה והלאה הוא יכול להמשיך לקבל עמלות שיש בתיק הזה. דטה בייס שיש בתיק הזה". הנאשם פונה לראש המפלג נחמה ומבקש: "תרשמי כל מה שאני אומר בבקשה". וממשיך: "פשוט מאד כל העמלות שהגיעו עד לאותו מועד קוזזו. כמובן שיש עוד עמלות שיכולות להשתלם. העו"ד שלי גבע הבהיר את זה בהסכם חד משמעית. תיארתי זאת גם כשדיברתי עם דוד בטלפון. אמרתי לו התיק יהיה שלך בסוף".

אז שואל המתלונן את הנאשם: "בהסכם הזה לא כתוב הסכם לרכישת תיק". והנאשם משיב: "נכון. זה השלב הבא - העברת התיק ביני לבינך". אז נשאל הנאשם על ידי החוקר אופיר דור: "אז הוא משלם 200 אלף שקלים בלי שהוא מקבל את התיק" והנאשם משיב: "בודאי איזו שאלה". דברים אחרונים אלו נסתרים הן בעדותם של עו"ד נהיר, עו"ד גבע ועופר הרץ, כולם העידו כי דובר בהסכם אחד לסגירת החוב, והן בקלטת הפגישה בה נחתם ההסכם ממנה עולה בבירור כי אין כל שלב המשך.

בבית המשפט עומת הנאשם עם גרסתו במשטרה (ת/17 בש' 121) ולפיה ת/27, ההסכם שנחתם הוא רק שלב א', ובהמשך יועבר התיק, וטען כי ההמשך הוא עניין טכני שהוא מניח שצריך להיעשות (עמ' 97 לפר' ש' 1-2). עדות זו אינה מהימנה, ונסתרת הן בראיות, הן בעדויות הנ"ל.

היינו, מלכתחילה דובר על סגירת חובו של הנאשם ע"י סוכנות מרוז. כך כתוב בהסכם, וכך עולה גם מהפגישה בין השניים.

2.1.ג. שווי תיק הביטוח של הנאשם בחברת מנורה

עמוד 8

הנאשם לא הציג ראיות ממשיות באשר לשווי תיק הביטוח. הנאשם העיד מטעמו את מר יוני טל (עמ' 104-106 לפר' מיום 10.5.18), שהעיד שבשוק קיימות עסקאות במסגרתן נרכשות רשימות בעלי פוליסות ביטוח. כך גם העידה עו"ד נהיר (עדוטה בעמ' 16 לפר' ש' 9-10). המתלונן גם הוא העיד כי קיימות עסקאות לרכישת רשימות לקוחות אך הדגיש כי אינו פועל בתחום זה (עדוטה בעמ' 41 לפר' ש' 17-22). מכל מקום, מהעובדה שמתקיימות עסקאות כאלו, אין להסיק כי לתיק הביטוח של הנאשם במנורה היה שווי כלכלי. טענה זו של הנאשם נסתרת בכך שבעבר הציע לחברת מנורה לקחת את התיק כנגד ההכנסות ממנו וזו סרבה. כן נסתרים הדברים בעדותו של עופר הרץ, הן במשטרה הן בבית המשפט.

במשטרה טען הנאשם (ת/17 ש' 78 וש' 100) כי עבור מי שמחזיק בסוכנות ביטוח כמו המתלונן, יש שווי לתיק. אולם טענה זו נטענה בעלמא. טענות דומות העלה הנאשם בחקירתו בבית המשפט, אך גם אותן לא ביסס. בבית המשפט העיד הנאשם כי בשעתו, כשעבד כסוכן ביטוח, היו לו כ-400 לקוחות וכיום נשארו בתיק 25 לקוחות שמשלמים (עמ' 72 לפר' ש' 17-18). לטענתו, גם במצב דברים זה, וגם כשהחוב עומד על כ-100,000 או 150,000 שקלים, הרי שיש שווי לתיק (עמ' 73 לפר' ש' 1-6).

2.1.ד. ניסיונותיו של הנאשם למכור את תיק הביטוח לאחרים

הנאשם טען כי בעבר ניסה למכור את תיק הביטוח לאחרים. גם טענה זו לא ביסס הנאשם (עמ' 78 לפר' ש' 28-30). הנאשם אף נקב בשמו של סוכן בשם שחר פירוז לו ניסה למכור את התיק בשנת 2015, אך העניין לא צלח. אותו שחר פירוז לא הובא לעדות ע"י הנאשם, ולכן יש להניח כי אין בסיס לדברים.

2.1.ה. הסבריו של הנאשם לנאמר במפגש בינו לבין המתלונן בו נחתם ההסכם ביניהם

לאחר שהנאשם והמתלונן נפגשים בכדי לחתום על ההסכם, במסגרת תרגיל חקירה של המשטרה, שואל המתלונן את הנאשם (בדקה 27) אנחנו בינינו סגורים? והנאשם משיב "על הכל. גם קדימה. הכל בסדר." בחקירה הנגדית נשאל הנאשם למה התכוון בדבריו אלו והוא משיב (עמ' 91 לפר' ש' 2-7):

"הוא רכש ממני את התיק. קדימה אני אעזור לו לפנות ללקוחות ולעזור לו לשווק להם את הפוליסות. סיימנו את העסקה בינינו. אלה לקוחות שלי. זו היתה העסקה שלנו, לפנות ללקוחות שיש שם כי זה שווה כסף".

אז נשאל למה הכוונה באותו ליווי עיתידי, ואיך זה מסתדר עם כהונתו בוועדת הביטוח במסגרתה עליו לקבל החלטות בענייני חברות הביטוח השונות. הנאשם אינו משיב לחלקה השני של השאלה. לגבי עצם הליווי מבהיר הנאשם (עמ' 91 לפר' ש' 21-23):

"הלקוחות שהיו לי בתיק הביטוח לרוב זה משפחה וחברים. כדי להגדיל תפוקה יכולתי להגיד לבן דוד שלי אלי בן יצחק שהיה למשל מבוטח, שיפנו אליו מסוכנות מרוז לתת לו הצעת מחיר. זו הכוונה בליווי. לעזור לו".

לבד מהעובדה שהסבר זה אינו סביר כשלעצמו, הוא נסתר בשניים. ראשית, בהמשך דבריו של הנאשם באותו מפגש, ושנית, עם דברים שאמר בחקירתו ת/17. בת/17 אומר החוקר לנאשם שמפניה למנורה מתברר כי התיק אינו תיק טוב כי היו בו המון ביטולים מה שהביא ליצירת החוב. החוקר שואל (בש' 148): "למה שאותם לקוחות, שכבר נכו מהפוליסות האלה, יעבדו עם מי שממשיך אותך?" והנאשם עונה: "הם לא צריכים לדעת שהוא ממשיך אותי. הוא לא ממשיך אותי. הוא פונה אליהם בנפרד".

לאור זאת נשאל הנאשם בידי בית המשפט איך הוא מסביר את הסתירה (עמ' 100 לפר' ש' 11-15, והנאשם לא הכחיש שאמר את שאמר במשטרה ומשיב (בש' 17-24) תשובה מתחמקת שלא מבהירה את הסתירה:

"בתיק שלי מכרו פוליסות גם מוכרנים ולא רק אני מכרתי אחד על אחד פוליסות בתיק הזה. יש לי דוגמא של אחד המוכרנים של רשימות ביטולים. אין צורך להתערבות שלי בעניין הלקוחות האלה כי לא מכרתי להם. בשביל הלקוחות שאני מכרתי אני נמצא כאן בשבילו."

אמנם נתתי משקל נמוך לעדויות בשל העובדה שלא תועדו כנדרש, עם זאת, הנאשם לא הכחיש שאמר את הדברים, והם מצויים בסתירה זה לזה.

בהמשך המפגש ביניהם שואל המתלונן את הנאשם: "אם אני ישן בשקט" והנאשם משיב: "אתה יכול לישון בשקט, לגמרי אבל, על הכל, גם קדימה, יהיה בסדר, אני אכוון אותך מה להגיד ומתי והכל בסדר. הבנת?" הנאשם נשאל למה התכוון והשיב (עמ' 92 לפר' ש' 5-6): "זה בדיוק מה שאמרתי, הכוונה באני אגיד לך מה להגיד, זה איך לפנות ללקוחות שלי בתיק הביטוח". התשובה אינה משכנעת, וגם נסתרת בעדות הנאשם בחקירתו ת/17. כשנשאל שם מה הייתה כוונתו כשאמר למתלונן שהוא יכול לישון בשקט השיב הנאשם (עמ' 5, ש' 109 לת/17): "הוא שאל אם הוא יכול לישון בשקט, אז אמרתי לו לגמרי. סוף סוף העסקה נגמרה". אז נשאל הנאשם מה מרוויח המתלונן מהעסקה, ומדוע יוכל לישון בשקט, והנאשם משיב (שם בש' 113): "הוא מרוויח את התיק". בנוסף, שכשהעיד הנאשם לעניין שווי התיק בחקירתו ת/17 הבהיר, כי המתלונן עם סוכנות גדולה וניסיון בענף יכול להפיק רווח מהתיק. בש' 97 מציין הנאשם: "ברגע שדודו יטפל בתיק כמו שצריך ויעביר את הלקוחות לפוליסות חדשות הוא יוכל לקבל הרבה יותר מ-405 ₪ לחודש [הסכום שהכניסו הפוליסות באותה עת] אפשר למכור ללקוחות עוד פוליסות ביטוחים שונות, כל זה דודו קנה". בנוסף, בש' 135 נשאל הנאשם: "אם התיק הזה מוצלח או יכול להיות מוצלח מבחינה כלכלית, למה אתה לא שומר עליו ומקבל עליו כסף 10 שנים?" והנאשם משיב (בש' 137-138): "צריך תשתית רחבה של סוכנות ביטוח כמו שיש לדודו רוזנ ג' די להפוך את התיק למוצלח, לי לא היו אמצעים להחזיק משרד ואת כל הפעולות הנדרשות כדי להפוך את התיק לתיק טוב...". היינו, גם לשיטת הנאשם, המתלונן לא נדרש לעזרתו בשיווק פוליסות הביטוח.

לסיכום, לא נתתי אמון בדברי הנאשם.

2.2. חוסר המהימנות של המתלונן

בפתח הדברים אציין כי לעניין התניית השוחד, עדות המתלונן היא עדות יחידה. יש להדגיש כי המתלונן גילה מעורבות

חריגה בתיק, הגיע לכל הדיונים, ועמד על זכותו להישאר באולם במהלך כל העדויות, גם כאשר התבקש, ע"י ב"כ הנאשם לא לשהות באולם במהלך עדויות מסוימות. כן ניהל שיחות והעיר הערות לצוות הפרקליטות בכל מהלך הדיונים.

כיוון שמדובר בעדות יחידה עליה ביססה המאשימה את כתב האישום בכל הנוגע לעבירת השוחד, ולאור מעורבותו של המתלון באירועים נשוא כתב האישום, אין להרשיע את הנאשם על סמך עדות יחידה זו אלא אם מדובר בעדות מהימנה או שיש ראיות לתמיכתה. כפי שאבהיר, לא מצאתי את דברי המתלון מהימנים, ועדותו נסתרה ע"י ראיות חיצוניות, כמו התכתבויות מייל מזמן אמת ועדויות של עדים שאינם מעורבים.

עדויות של המתלון לא הייתה מהימנה ממספר טעמים, עליהם אעמוד בהרחבה להלן. ראשית, המתלון טען כי הנאשם איים עליו, עד כי בתחילה נחשד הנאשם בסחיטה באיומים, אולם, האיומים לא פורטו לבד מאמרה אחת של הנאשם לפיה אם המתלון לא יישא בחובו של הנאשם, הנאשם יעביר את עסקי הביטוח של עובדי הבנק לסוכן ביטוח אחר. המתלון מסר גרסה מאד "רזה" שאינה כוללת כמעט פרטים, וחזר עליה שוב ושוב. שנית, המתלון פנה למשטרה במחצית חודש פברואר 2017, כאשר לטענתו שלו, התניית השוחד הייתה ביולי 2016 והסבריו לכך אינם עולים בקנה אחד עם התנהלותו בפועל במהלך תקופה זו; שלישית, משיחות הוואטסאפ בין הנאשם למתלון עולה שהמתלון, אף יותר מהנאשם, מנסה להסתיר את השיחות בעניין הסדרת החוב, ובפעמים בהם הנאשם מוכן לשוחח בעניין טלפונית, המתלון הוא זה שמבקש לקבוע איתו פגישה אישית, זאת בניגוד לגרסתו לפיה הוא מחפש ראיות. רביעית, התגלו סתירות בין עדויות המתלון לעדים חיצוניים כעובדי מנורה וכן בין גרסתו לעובדה שבתקופה שבין האירוע הנטען לתלונה במשטרה נבחרה סוכנות מרוז ע"י הוועד, בהמלצת הנאשם, לספקית של שלש פוליסות ביטוח נוספות לעובדי הבנק. חמישית, המתלון טוען שהמניע המרכזי שלו הוא מניעת שחיתות אך לא מספר למנורה על המתרחש ובמקביל מנהל מכרז בו מנורה משתתפת. אעמוד על הדברים כסדרם.

2.2.א. התנהלות המתלון בחקירותיו - גרסה חזרתית נטולת פרטים ואי מענה על שאלות

בחינת גרסת המתלון מעלה כי היא נטולת פרטים. כך לגבי האיומים, כך לגבי התנהלות הדברים במשך שבעה חודשים עד להגשת התלונה על ידו במשטרה. בנוסף, בחינת האמרות השונות, במשטרה, בעימות, ובבית המשפט, מעלה שהמתלון כמו מדקלם, את אותם משפטים עצמם עליהם הוא חוזר שוב ושוב. כאשר נשאל המתלון שאלות אחרות, או מעומת עם נתונים סותרים, הוא מתחמק מלהשיב.

2.2.ב. גרסת המתלון בחקירותיו הראשונות במשטרה

המתלון הגיע מיזמתו למשטרה ביום 13.2.17, וכך העיד בפעם הראשונה (בשעה 09:50, נ/1), לפני חוקר שהיה במקום, רס"ב תומר כהן (עמ' 1 להודעתו נ/1 ש' 12-1):

"אני משמש כמנכ"ל סוכנות לביטוח מרוז, מרוז עובדת עם ארגון עובדי בנק דיסקונט כעשרות שנים. מר משה טטרו, טל....., התמנה להיות מתאם פעולות הוועד בבנק דיסקונט לפני כמעט כשנה, בחודש יולי האחרון הוא פנה אליי ואמר לי שיש לו חוב בחברת מנורה כ-150,000 ₪ והוא רוצה שאני אסגור לו את החוב ובמידה ולא הוא יעביר עסקים לסוכן אחר שמוכן לשלם את החוב שלו למנורה, אני נדהמתי, מעולם לא עמדתי בסיטואציה כזו, קיוויתי שאולי הוא ירד

מהעניין יובין שזה לא דבר שניתן לעשות. ולצדרי לאחר שחזר על הדברים מספר פעמים הבנתי שאני צריך לאסוף ראיות נגדו כי הבנתי שאם אני לא אשלם את החוב שלו לא רק כמובן עסקי יפגעו אלא שגם הוא בהתנהלות מושחתת יישאר בתפקידו והשחיתות תחדור לארגון של דיסקונט שאני מכיר כישר במשך עשרות שנים"

מתוך הדברים, רק משפט אחד מהווה את גרסתו לביצוע העבירה ע"י הנאשם: "בחודש יולי האחרון הוא פנה אליי ואמר לי שיש לו חוב בחברת מנורה כ-150,000 ₪ והוא רוצה שאני אסגור לו את החוב ובמידה ולא הוא יעביר עסקים לסוכן אחר שמוכן לשלם את החוב שלו למנורה". ביתר העדות מספר המתלון איך הרגיש, מה עשה, ומדוע לא פנה ישירות למשטרה. בהמשך התבקש המתלון לפרט ולהבהיר מדוע לא פנה מייד למשטרה והוא משיב שרצה לאסוף ראיות, ואז ציין כי יש בידיו הקלטה שערך, המעידה, לדבריו, על הדברים. מעדותו השנייה במשטרה ניתן ללמוד כי בהודעה זו מסר לחוקר את התכתבויות הווטסאפ, ואת טיוטת ההסכם שהעביר לו הנאשם. המתלון לא מזכיר במשטרה את יפוי כוח שהתברר שקיבל מהנאשם כבר בחודש יולי כדי שהמתלון יוכל לברר פרטים לגבי חובו של הנאשם בחברת מנורה, מה שיכול היה לתמוך בגרסתו. רס"ב כהן נשאל בחקירתו מדוע לא שאל את המתלון כמה פעמים איים עליו הנאשם, ומה נאמר באותם איומים, והוא משיב כי לא שאל, רק גבה את העדות והעביר את העניין מייד לראש מפלג חקירות (עדותו בעמ' 12 לפר' ש' 17-19).

ביום 15.2.17 המתלון מגיע שוב למשטרה, והפעם מוסר הודעה לפני מפקח ליאור רוביסה ממפלג חקירות הונאה תל אביב (נ/2). בפתח הדברים הוא שוב מספר את הסיפור בלשונו וללא שאלות. והנה תמצית הסיפור מפיו (עמ' 1 להודעתו נ/2 ש' 8-13):

"תפקידו של משה עיקרו בהתקשרויות עם ספקי הארגון בכל התחומים. מהרגע שמשה התמנה לתפקיד התחלנו לעבוד ביחד בנושאים שוטפים של ביטוחי עובדים. בערך בחודש יולי משה פנה אליי בפגישה במשרדו ואמר לי שיש לו חוב בחברת "מנורה" מתקופת עבודה כסוכן ביטוח מול חברת "מנורה" ואמר שהוא רוצה שאני אסגור לו את החוב, אם אני רוצה להמשיך לעבוד איתם ואם לא אז יש סוכן אחר שיסגור לו את החוב ויקבל את העסק של ביטוחים מול העובדים כפי שאנחנו עשינו עד עכשיו. אני מיד נדהמתי מהבקשה שלו ולא הגבתי למה שהוא אמר. קיוויתי שהוא לא התכוון לזה, או שהוא ישכח את זה, או שהוא ירד מזה".

כפי שניתן לראות מהקטע המודגש, שוב נסיבות ביצוע העבירה מתוארות בקצרה, באופן כמעט זהה להודעה הראשונה: "בערך בחודש יולי משה פנה אליי בפגישה במשרדו ואמר לי שיש לו חוב בחברת "מנורה" מתקופת עבודה כסוכן ביטוח מול חברת "מנורה" ואמר שהוא רוצה שאני אסגור לו את החוב, אם אני רוצה להמשיך לעבוד איתם ואם לא אז יש סוכן אחר שיסגור לו את החוב ויקבל את העסק של ביטוחים מול העובדים כפי שאנחנו עשינו עד עכשיו."

זו הגרסה כולה. גם הפעם חוזר תיאור התדהמה והתקווה של המתלון כי העניין יפתר מעצמו.

2.2.ג. גרסת המתלון בעימות עם הנאשם

גם בעימות חוזרים הדברים על עצמם. המתלון מגיב רק בתשובה לשאלות, ומכתיב את התשובה לחוקרת. תשובות

מאד תמציתיות. המתלון מתעלם מהתפרצויות הנאשם לדבריו, אינו משיב לו, וממשיך את תשובתו, מהמקום בו הפסיק, כך שהכל יוקלד במסודר.

בתחילת העימות (דקה 15:40) נשאל המתלון ע"י החוקר אופיר דור: "תספר בבקשה על כל השתלשלות האירועים בינך ובין משה לעניין הסכם הביטוח בין חברת מרוז לוועד עובדי בנק דיסקונט. ספר כאילו את כל המקרה שהיה מהתחלה". היינו, שאלה פתוחה, ואכן המתלון חוזר כמעט כמו דקלום על דבריו בקצב הכתבה (דקה 16:05):

"אנחנו, סוכנות מרוז, עובדת עם ארגון עובדי בנק דיסקונט שנים רבות. באפריל 2016, התמנו בארגון הנהלה חדשה שמשה היה חלק ממנה. אז בעצם הכרנו. בערך בחודש יולי 2016 בשיחה עם משה, הוא אמר לי שיש לו חוב בחברת ביטוח מנורה שאם אני רוצה להמשיך לעבוד איתם, עם עובדי בנק דיסקונט, אז אני צריך לפתור לו את הבעיה ולשלם לו את החוב."

אותו משפט עצמו. בשלב זה, בדקה 17:07 מתפרץ הנאשם לדברי המתלון וטוען כי המתלון משקר. החוקר דור מבקש מהנאשם להגיב לדברי המתלון לאחר מכן, אך הנאשם מתעקש כי הוא רוצה להגיב מיידית כיוון שהמתלון משקר, וכי הוא, הנאשם, לא אמר למתלון את הדברים מעולם. בשעה 18:04 כשהחוקרת רושמת את הדברים, ואומרת בקול "אם אני רוצה לעבוד..." מתקן אותה המתלון ואומר, שוב בקצב הכתבה: "אם אני רוצה להמשיך לעבוד אז שאני אשלם את החוב, אדאג שימחקו לו את החוב, אפתור את הבעיה של החוב, נגדיר את זה ככה, אני צריך לדאוג שתיפתר בעיית החוב".

הנאשם שוב מתפרץ ואומר (דקה 18:20) כי המתלון משקר, ושוב, החוקר דור אומר לנאשם לומר זאת בהמשך. הנאשם מתעקש כי הוא רוצה להגיב לכל דבר שקר, והחוקר דור חוזר ואומר לו להמתין לסיום דברי המתלון ולהגיב בסופם. המתלון מחכה שחילופי הדברים בין הנאשם לחוקר יסתיימו, וממשיך בקצב הכתבה (דקה 18:48): "בנוסף הוא אמר שאם לא אעשה את זה הוא יעביר את הביטוחים למישהו אחר שמוכן לשלם עבורו את החוב". המתלון אינו נראה בתמונה (על כך בהרחבה להלן), אך הוא מדבר בקצב הכתבה כמעט כאילו מקריא את הדברים.

הנאשם שוב מתפרץ וטוען שהמתלון משקר (דקה 19:02) ומאותו רגע מתנהלים חלופי דברים בין החוקר לנאשם בשאלה למה למתלון יש אינטרס לשקר. המתלון לא אומר דבר דקות ארוכות.

לאחר דיון ארוך בעיקר בין הנאשם לחוקרים נשאל המתלון (דקה 38:00): "יש מצב שאולי אתה הבנת אותו לא נכון? שפירשת הכל לא נכון? תבהיר את הנקודה הזאת" והמתלון משיב: "אין מצב שפירשתי אותו לא נכון. אני קיוויתי שפירשתי אותו לא נכון בהתחלה, אבל זה חזר על עצמו מספר פעמים שלא רק...". הנאשם מתפרץ לדבריו ואומר (דקה 38:53): "למה כל המספר פעמים הזה כשהוא דאג להקליט את השיחה..." המתלון מתעלם מקריאת הביניים וממשיך בקצב הכתבה: "שלא רק שאם אני לא אשלם..." שוב הנאשם מתפרץ והטלפון מצלצל. המתלון ממתין שהפרעות יפסקו וממשיך (דקה 39:08): "שלא רק שהתיק ילך ממני, לא רק שאני לא אעבוד איתם אם אני לא אשלם, אלא אף נאמר לי שיש מישהו אחר כבר שמוכן לשלם לו והוא מנסה לזרז אותי בזה". ממש כאילו המתלון מקריא, וממשיך בדיוק במילה בה הופסק. גם כאן התיאור של העבירה רזה וזהה.

כיון שכמעט בכל פעם שהנאשם שואל שאלות קשות את המתלונן, החוקרים מפסיקים את הנאשם, ומבהירים לו כי שאלות אלו יוכל עורך דינו לשאול במהלך המשפט (על אופן עריכת העימות אפרט בהמשך), המתלונן לא נשאל כמעט שום שאלה חדשה. הפעם היחידה בה הנאשם שואל את המתלונן שאלה שלא נשאלה קודם - אילו פוליסות נחתמו במהלך התקופה שבין התניית השוחד הנטענת, לפניית המתלונן למשטרה - משיב המתלונן: "אני לא בחקירה". נראה כי המתלונן הכין עצמו לשאלות מסוימות כמו מדוע התעכב בהגעה למשטרה, אך לא הכין עצמו לשאלות אחרות, ואז הוא מאבד את העשתונות, בפעם היחידה שנשאל בעניין אחר, ומגיב בתוקפנות: "אני לא בחקירה".

עוד יש לציין כי תשובות המתלונן כתובות בדו"ח העימות במדויק שכן המתלונן הכתיב את תשובותיו, בעוד שתשובות הנאשם, כיון שהוא מדבר שוטף, ומתפרץ מפעם לפעם, קטועות, וחלקים רבים בהם לא תועדו. כך שמי שרק קורא את הדוח, מקבל רושם שונה לחלוטין ממי שצופה בעימות המוקלט.

2.2.ד. עדות המתלונן בבית המשפט

ומכאן, לעדות המתלונן בבית המשפט. גם כאן חזר המתלונן על הדברים ללא קשר ישיר לשאלות שנשאל, כמי שמדקלם אותם. בחקירה ראשית, בעמ' 22 לפר' ש' 6, נשאל המתלונן: "איך היו יחסי העבודה בינך ובין טטרו?" ומשיב (עמ' 22 לפר' ש' 7: "היו בסדר. היו תקינים" ואז מוסיף (ש' 8-12):

"עד שבסביבות חודש יולי 2016 הגיעה בעצם הבקשה של משה טטרו בפגישה איתי, בה הוא סיפר שיש לו חוב לחב' מנורה של כ-150,000 ₪ וביקש שאני אשלם עבורו את החוב הזה אם אני מעוניין להמשיך לעבוד עם ארגון עובדי בנק דיסקונט. הוא אמר שאם לא יהיה סוכן אחר, שאם אני לא מוכן, הסוכן השני ישלם את החוב ברגע שיקבל את תיק הביטוח".

המתלונן אינו מספר, למשל, שמאותו רגע היחסים השתנו, שאז אולי הדברים היו קשורים לשאלה שנשאל. כפי שעולה מתכתובת הווטסאפ (על כך להלן), היחסים לא רק שלא הורעו, אלא התהדקו. המתלונן פשוט חוזר שוב ושוב על הדברים.

מיד בהמשך נשאל המתלונן (עמ' 22 לפר' ש' 13): "איך הגבת", ומשיב בש' 14-19):

"נדהמתי מהאמירה ומהבקשה בכמה מישורים. קודם כל, הוא אף פעם לא התנהל כמישהו שיש לו בעיה או חוב. לא שמעתי ולא ידעתי על זה שום דבר. בנוסף, מעולם לא נתקלתי בבקשה כזו מאף אחד מהלקוחות, במיוחד וודאי לא מארגון עובדי בנק דיסקונט כלקוח. הייתי בשוק בהתחלה, וחשבתי שאולי הוא לא הבין מה הוא מבקש, אולי לא שמעתי נכון. מהר מאד, בכל פעם, באיזה שהוא אופן, אפילו ברמיזה, הנושא היה עולה"

תשובה ארוכה שאינה עונה כלל ועיקר לשאלה "איך הגבת". המתלונן מספר על תחושותיו, ויחסיו בעבר עם לקוחותיו. השאלה "איך הגיב" בזמן אמת ומה אמר לנאשם היא חשובה. יש הבדל האם לא הגיב, ואז עולה השאלה מתי הגיב לראשונה, לבין תגובה מיידית לפיה הוא מוכן לבדוק את העניין, שאז עניין התדהמה המתואר פחות משכנע. ובכן,

הנאשם אינו מבהיר, לא מיזמתו ולא בתשובה לשאלות בבית המשפט, כיצד הגיב לדרישתו הנטענת של הנאשם.

ודוגמא אחרונה (למרות שקיימות רבות נוספות), בעמ' 22 לפר' ש' 24 נשאל המתלון בחקירה ראשית: "האם סיפרת למישהו חיצוני [על הצעת או התניית השוחד של הנאשם] והוא משיב (עמ' 22 לפר' ש' 25-30):

"לא. אני גם עורך דין במקצועי וגם סוכן ביטוח עם רישיון. אני מהר מאד ניסיתי לחשוב איך אני יוצא מהצרה הזאת באופן שמצד אחד אני לא פוגע בי ובפרנסתי, ומצד שני לא מאפשר שהאדם המושחת הזה ימשיך להיות בתפקיד שלו, בתוך ארגון, שאני מכיר כארגון ישר במשך עשרות שנים. אני ידעתי שברגע שאגיד מה נאמר לי ומה לא נאמר לי, ייווצר מצב של מילה מול מילה, והחלטתי קודם כל לנסות לאסוף ראיות כדי שיראו מה המצב ומה בעצם התבקש ממני. אז היתה פגישה שהחלטתי להעלות את הדברים בזמן שאני מקליט".

גם כאן, המתלון נשאל האם סיפר למישהו חיצוני על השיחה. למעט התשובה "לא" בתחילה, שאר התשובה אינה קשורה אלא חוזרת על ההסבר של המתלון מדוע התעכב שבעה חודשים עם הפנייה למשטרה.

התנהלות זו פוגעת במהימנותו, שכן התחושה במעמד מתן העדות של המתלון בבית המשפט הייתה שהמתלון חוזר על דברים ששינו, בעניינים שהוא חשב לבעייתיים, בעיקר הפנייה המאוחרת למשטרה, ואינו משיב לשאלות, ולו לשאלות פתוחות בחקירה ראשית. נראה כי המתלון דבק במספר משפטים אותם שיקן, וכאשר נשאל כל שאלה אחרת, פשוט וחזר וענה את אותן תשובות, גם כשאלו לא היו קשורות כלל ועיקר לשאלה. בחקירה הנגדית כשנשאל המתלון שאלות ספציפיות, בעיקר בכל הנוגע להתנהלותו מול מנורה, ולפוליסות שערך לעובדי הבנק בתקופה הרלבנטית, מיעט להשיב לגופו של עניין. המתלון השיב במקרים רבים כי אינו זוכר, ובאחרים, כמו לגבי סוכנים מתחרים, ענה באופן כללי כי תמיד היו הצעות מתחרות.

2.3. סתירות בין עדות המתלון להתנהלותו בזמן אמת ולראיות אחרות

2.3.1. הפנייה המאוחרת למשטרה - מצג של "סחיבת זמן" לצורך איסוף ראיות

המתלון טוען כי ביולי 2016 פנה אליו הנאשם עם התניית השוחד. המתלון פנה למשטרה מיזמתו ביום 13.2.17, כאשר ישיבה מהותית בוועדת הביטוח הייתה אמורה להתקיים ביום 8.3.17. המתלון, שהינו עורך דין, היה ער לכך כי הדבר יעורר בעיית אמינות, ועל כן טען לאורך כל הדרך כי הגיע למשטרה שבעה חודשים לאחר התניית השוחד הנטענת כיון שרצה לאסוף ראיות. לצורך כך, ובכדי לא לגרום לנאשם להעביר את עסקי הביטוח של עובדי הבנק לסוכן אחר, במהלך הזמן שיידרש ולאסוף ראיות, הציג המתלון לנאשם מצג לפיו הוא מטפל או בודק את העניין.

המתלון עמד על הדברים כבר בפתח הודעתו הראשונה במשטרה (נ/1 מיום 13.2.17), משהבהיר המתלון, מיזמתו, מדוע הגיע למשטרה חודשים רבים לאחר התניית השוחד הנטענת (עמ' 1 להודעתו ש' 3-11):

"לפני כמעט שנה, בחודש יולי האחרון הוא [הנאשם] פנה אלי ואמר לי שיש לו חוב במנורה כ-150,000 ₪ והוא רוצה שאני אסגור לו את החוב ובמידה ולא הוא יעביר את העסקים לסוכן אחר שמוכן לשלם את החוב שלו למנורה, אני

נדהמתי מעולם לא עמדתי בסיטואציה כזו קיוויתי שאולי הוא יירד מהעניין ויבין שזה לא דבר שניתן לעשות ולצערי לאחר שחזר על הדברים במספר פעמים הבנתי שאני צריך לאסוף ראיות נגדו כי הבנתי שאם אני לא אשלם את החוב שלו לא רק כמובן עסקי פגעו אלא שגם הוא בהתנהלות מושחתת יישאר בתפקידו והשחיתות תחדור לארגון של דיסקונט שאני מכיר כישר במשך עשרות שנים.

חשבתי שהדרך היחידה שלי לפעול היא להשיג ראיות כנגדו ולמשוך זמן על מנת שאחד משני דברים יקרו או שיירד מהעניין שהוא יבין את הטעות שהוא עושה או להשיג ראיות כמו שהשגתי עכשיו ולהגיש תלונה".

בעקבות דברים אלו שואל החוקר, רס"ב תומר כהן, את המתלון מדוע לא פנה למשטרה או לממונים על הנאשם, מיד כשקיבל את ההצעה, והמתלון משיב (עמ' 2 לנ' 1 ש' 19-20):

"אני ידעתי שאם אני אבוא למשטרה או לממונים שלו מבלי שיש לי הוכחות במקרה הטוב לא יאמינו לי ובמקרה הגרוע הוא יכול להתנקם בי ולהעליל עליי עלילות ולכן חשבתי להתלון רק אחרי שיהיו ראיות"

המתלון מסר הודעה שנייה ביום 15.2.17 בשעה 15:55 לפני מפקח ליאור רוביסה (נ/2), שם הבהיר שוב מדוע לא פנה לאיש בעניין (עמ' 2 להודעה ש' 25-34):

"אני החלטתי למשוך, הכוונה שלהגיד לו "תברר כמה החוב?" או "איך ניתן לראות כמה החוב שלך" כל זאת הייתה לשם המטרה של למשוך אותו כדי לאסוף הוכחות או ראיות, חשוב לציין שמאותו רגע שהחלטתי שאני צריך לחשוף את השחיתות [במקור: שחיתות] שלו ובשל מקצועי כעו"ד הבנתי שאני צריך לאסוף ראיות אחרת זה יהיה המילה כנגד מילה ולא יצא מזה כלום".

המתלון סיפר במשטרה כי כחלק מאיסוף הראיות הקליט שיחה בינו לבין הנאשם בחודש אוגוסט, בה הנאשם מדבר על סגירת החוב ע"י סוכן ביטוח אחר, והוסיף, מדוע לא פנה למשטרה לאחר ההקלטה (הודעתו נ/2 בעמ' 3 ש' 69-72):

"מאז ההקלטה עיקר משיכת הזמן מצדי היה בנסיון לברר כמה הסכום הסופי שיש לשלם ובאיזה דרך אפשר לעשות זאת. ניסיתי לומר למשה שיכול להיות שיש לו בעיות של מיסוי. כל זאת במטרה למשוך זמן עד שתהיה לי ראיה מוחשית לבקשה שלו לסגירת החוב."

יש להדגיש כי המתלון לא ציין לפני החוקרים כי כבר מחודש יולי יש בידיו יפוי כוח מהנאשם לבדוק את חובו במנורה, ומטבע הדברים אינו מבהיר מדוע נדרש לאותן ראיות נוספות, שכן יפוי כוח לבירור החוב בהחלט מהווה ראיה ממשית.

המתלון נשאל בחקירתו במשטרה מפורשות למה פנה לחברת מנורה לעניין החוב והשיב (עמ' 2 ש' 40-48):

"לא היו עוד הוכחות כנגדו לבקשה של סגירת החוב וחששתי שהוא יפנה לסוכן השני ויסגור את החוב ואני לא יוכל

להוכיח את השחיתות (במקור שחיתות) שלו.... בהתחלה פניתי בשיחת טלפון למשה מורגנשטרן שהוא מנהל תחום ביטוח חיים בחברת מנורה, סיפרתי לו את הבקשה של משה ועל כך שהוא ציין שיש לו חוב במנורה ושהוא רוצה להעביר ביטוחים ותמחקו לו את החוב....".

(אגב, המתלון טען שסיפר למורגנשטרן על התניה השוחד, בעוד מורגנשטרן מכחיש זאת לחלוטין).

בעדות המתלון מיום 20.2.17 (נ/5), נשאל המתלון שאלות על קשריו עם הבנק. המתלון בעדות זו לא נשאל דבר לגבי חברת מנורה. בסיום העדות נשאל המתלון האם יש לו מה להוסיף, והוא אומר את הדברים הבאים מיוזמתו שלו (ש' 17-19):

"בעדותי הקודמת מסרתי לכם שאני התנהלתי מול "מנורה" בכל הנושא של החוב של משה. אני חוזר וטוען שכל ההתנהלות מולם הייתה לצורך איסוף ראיות כנגדו וברגע שהייתה הוכחה כדוגמת ההסכם אז ישר הגעתי להגיש תלונה"

כאמור, יפוי הכוח מחודש יולי כלל אינו נזכר. המתלון נשאל בבית המשפט מדוע הוסיף והדגיש את הסיבות למגעיו עם חברת מנורה, והסברו אינו משכנע (עמ' 37, לפרוטוקול ש' 1-2): "כי זה דבר שהיה חשוב לי לציין. אני מניח שיש שם עוד דברים שצוינו קודם, וגם זה צוין שוב". הדברים אינם נכונים, בסוף ההודעה לשאלה אם יש לו מה להוסיף, הוסיף המתלון עניין זה בלבד.

בעימות בין המתלון לנאשם נשאל המתלון (דקה 26:02): "האם אי פעם התעניינת ברכישת התיק של טטרו למרות החוב?" והמתלון משיב: "לא התעניינתי ברכישת התיק ואני רוצה להסביר מה היה אחרי שהוא פנה אליי. אני נדהמתי מהפנייה שלו. אנחנו עובדים הרבה עם ארגונים ומעולם לא נתקלתי בכזה דבר ואני הבנתי..." כאן מתפרץ הנאשם (דקה 26:35) וטוען ששוב המתלון משקר. המתלון מתעלם מההפרעה וממשיך להכתיב את התשובה (דקה 26:37):

"[ואני הבנתי] שאני בבעיה, שמצד אחד אני כמובן שאני לא הולך לשלם לאף אחד בשביל לעבוד עם אף אחד ולהיות חלק משחיתות בארגון ומצד שני השיחה הייתה בארבע עיניים אני קיוויתי בהתחלה שאולי לא הבנתי, שאולי לא שמעתי, שאולי הוא לא התכוון ואולי זה ישתנה, אבל זה חזר על עצמו בפגישות שהיו אחרי זה. היו לנו יחסי עבודה מאד קרובים, לפעמים נפגשנו מספר פעמים בשבוע ולפעמים לא נפגשנו שבוע, שבועיים, שלושה. תלוי בעבודה. הבנתי שאני צריך שיהיו לי איזה שהן הוכחות בשביל לבוא ולספר את האמת ולא להיכנס לסיטואציה של סתם האשמות לא מבוססות שכל אחד כמובן יכול להמציא איזה סיפור שהוא רוצה ואז התחלתי בעצם למשוך זמן".

כזכור, השאלה היחידה שנשאל המתלון הוא האם התכוון לרכוש את תיק הביטוח של הנאשם. חוץ מהתשובה "לא" בתחילת הדברים, המתלון מוסיף ומסביר שוב ושוב מדוע לא הגיע מיידית למשטרה, שכן כעורך דין ברור לו שהדבר בעייתי ביותר, בוודאי לאור ההתכתבויות עם מנורה. המתלון חזר על הדברים פעמים כה רבות, עד שהחוקרת נחמה, כשמתלון אומר שהתחיל למשוך זמן מעירה (דקה 28:20): "את זה אני מכירה מהעדות שלך". המתלון מתעלם מהערת החוקרת וממשיך בדבריו. היינו, המתלון חוזר שוב ושוב ושוב, ללא קשר לשאלות שנשאל, ולנושא החקירה, על

מניעיו שלו להתלונן בחלוף 7 חודשים מהתניית השוחד הנתענת.

בבית המשפט נשאל על הזמן שלקח לו להגיע למשטרה ואז נתן הסבר אחר: (עמ' 33, ש' 24-31):

"ש. אתה אומר בחקירה הראשונה שלך שהבנת שמה שיש לך [ההקלטה מאוגוסט] הוא לא מספיק ושאתה רוצה לאסוף

ת. נכון

ש. עכשיו אתה אומר שזה לא דחק בך.

ת. אמרתי שאני לא בקיא איך לעשות את זה יותר טוב ממה שעשיתי.....החוב שלו נמשך שם שנים, כמה חודשים לפה או לשם זה לא העניין כאן"

מעבר לכך שהמתלונן חזר שוב ושוב על הדברים בכל פעם שהייתה לו הזדמנות ונראה כמי שרוצה לשכנע בכך את החוקרים, הרי שההסבר של המתלונן לפיו ניסה להשיג ראיות במהלך שבעה חודשים עד לטיוטת ההסכם, כשבמהלך חודשים אלו הציג מצגים לנאשם כאילו הוא מטפל בחוב בכדי "למשוך זמן", נסתר לחלוטין בהתנהלות של המתלונן עצמו, כפי שאפרט להלן.

2.3.1. א. יפוי הכוח למנורה

על פי עדי חברת מנורה, שאושרו בידי המתלונן עצמו, הנאשם מסר בידי המתלונן יפוי כוח כדי שיוכל לבדוק את מצב חובו של הנאשם בחברת מנורה כבר בחודש יולי 2016. מדובר בראייה ממשית - מדוע שייתן הנאשם יפוי כוח למתלונן לעניין בתיקו בחברת מנורה? אם, כטענת המתלונן, היה מדובר בהתניית שוחד, הרי יש בכך ראייה ממשית לעניין זה ויכול היה לפנות למשטרה, בוודאי כך לאחר ההקלטה, שביצע המתלונן לטענתו באוגוסט 2016. למרות זאת, המתלונן לא מספר לחוקרים כי כבר בחודש יולי 2016 קיבל יפוי כוח מהנאשם, ולא ממציא את יפוי הכוח לשוטרים. על כך, כאמור, המתלונן לא נתן כל הסבר.

2.3.1. ב. בשיחה המוקלטת המתלונן אינו מנסה לדובב את הנאשם ואף קוטע אותו

המתלונן מקליט שיחה בינו לבין הנאשם בחודש אוגוסט 2016, בה נזכר לטענתו עניין התניית השוחד. אולם, לא רק שהמתלונן יוזם מעט מאד שאלות במהלך השיחה, אלא שגם כשהנאשם מנסה לענות לו, ואף מנסה להמשיך בשיחה לאחר שהמתלונן נפרד ממנו, המתלונן קוטע את השיחה. נראה כאילו המתלונן לא רק שאינו מחפש ראיות, אלא חושש בעצמו מדברי הנאשם. המתלונן נשאל בבית המשפט מדוע, כאשר הוא זה שמקליט את השיחה, לא דיבר מפורשות, כדי שתהיה בידו הראייה בה רצה, והוא משיב (עמ' 27 לפר' ש' 14-18):

"אני לא יודע להקליט, בחיים לא הקלטתי שיחה, בחיים לא הייתי במצב הזה. הייתי בלחץ מאד גדול... כמו שקודם לא דיברנו בצורה ברורה על הנושא הזה, לא יכולתי לסטות ממנהגי ולשאול אותו שאלות ישירות על העניין הזה. לא ידעתי

איך לעשות את זה כי הוא היה חושד שאני מקליט אותו"

ובהמשך, עמ' 27 ש' 30 - עמ' 28 ש' 3:

"ש. אם הוא [הנאשם] כבר מוכן לדבר איתך, מדוע אתה לא ממשיך את השיחה?

ת. חששתי. הייתי בלחץ. זו לא העבודה שלי, אני לא יודע לעשות את זה...אני בסה"כ אדם ישר שלא רגיל להתעסק עם הדברים האלה".

ההסבר של המתלונן לפיו הוא אינו מומחה בהקלטות וחשש כי יתגלה אינו סביר. ראשית, כפי שאפרט בהמשך, לא ברור בדיוק כיצד הקליט באמצעות האיפד כאשר בתחילת השיחה הוא מנסה להראות אפליקציה לנאשם באמצעות אותו איפד עצמו. שנית, המתלונן יכול היה להקליט שיחות טלפון עם הנאשם, שם לא מתקיים חשש דומה. ייתכן כי אף עשה כן. המשטרה לא תפשה את הטלפון של המתלונן ולא בדקה זאת. ייתכן כי היו מתגלים שם דברים אחרים.

1.3.2.ג. הודעות הוואטסאפ והעדר הקלטות בטלפון

המתלונן, שטוען שהוא אוסף ראיות, מודע לכל הודעות הוואטסאפ המוחלפות בינו לבין הנאשם. המתלונן אף מציג את הודעות הוואטסאפ במשטרה כתמיכה לגרסתו. המתלונן יכול למשוך את הנאשם בלשונו, במסגרת אותן הודעות. אך הוא פועל בדיוק ההפך. מי שקוטע פעמים רבות את ההתכתבות וקובע פגישה בארבע עיניים עם הנאשם הוא המתלונן. כך גם כאשר הנאשם מבקש לשוחח טלפונית בנושא, שאז, על פני הדברים, המתלונן יוכל להקליט בטלפון, ללא כל חשש, המתלונן נמנע מכך. המתלונן נשאל בבית המשפט מדוע כשהנאשם ביקש לדבר בטלפון, המתלונן ביקש לא לשוחח בטלפון. ההסבר לא משכנע:

"ב-10.7 בשעה 10:12 דק' אתה אומר לו [לנאשם] "עדיף לא בטלפון"

ת. נכון

ש. כשאתה רוצה לאסוף ראיות, מדוע אתה משתמש במילים שהן מילות קוד והם ההיפך ממה שאתה רוצה?

ת. השתמשתי באותה שפה שבה השתמש טטרו."

אין בכך הסבר מדוע לא נענה להצעתו של הנאשם לשוחח עמו טלפונית בעניין החוב, שאז יכול היה להקליט שיחה טלפונית עמו ולבסס את טענתו בדבר התניית השוחד. אלא שהמתלונן הכשיל במה שנראה כבאופן מודע, את איסוף הראיות שהוא עצמו טען לו ובכך יש כדי להשליך על מהימנות דבריו.

1.3.2.ד. הקשר עם חברת מנורה

המתלונן לא הציג גרסה ברורה לגבי הקשר שלו עם חברת מנורה בנוגע לחובו של הנאשם במנורה. בחלק מהפעמים טען כי עשה זאת כדי למשוך זמן, ולהראות לנאשם שהוא פועל בעניין, כדי שהנאשם לא יעביר את עסקי הביטוח של הועד לסוכן אחר, ופעמים אחרות טען שהוא פנה למנורה לשם איסוף ראיות. כך, למשל העיד כי הפניות למנורה היו לצורך איסוף ראיות (עדות בעמ' 24 לפר' ש' 18-19): "...המטרה שלי הייתה ליצור ראיות למה שקרה. זה היה בעצם להביא למצב שבו משה ואני נדבר על מה שביקש ולכן אני הייתי בקשר עם כל הגורמים".

בנקודה אחרת העיד כי פנה למנורה כדי למשוך זמן. עמ' 23 לפר' ש' 10-18:

"ניסיתי לברר עוד ביולי, לפני השיחה שהקלטתי, אם החוב באמת קיים ומה גובה החוב. לשם כך דיברתי עם מנורה....והיו בינינו כמה תקשורות להבין מה בעצם היקף החוב. המטרה שלי הייתה למשוך זמן על מנת שיהיו לי ראיות, משהו שאני מרגיש שאיתו אוכל לפנות למשטרה ולחשוף את הנושא....".

לבד מהעובדה שההסברים סותרים זה את זה, שניהם כאחד נסתרים בהתנהלותו של המתלונן. ככל שרצה למשוך זמן, הסבר זה נסתר בעדותו של עופר הרץ לפיה היה זה המתלונן שלחץ על עופר הרץ למסור לו נתונים. אם מדובר באיסוף ראיות, אזי לא ברור איזה ראיות צריך המתלונן להשיג ממנורה. כאן לא מדובר בגרסה מול גרסה, וברור כי מנורה ימסרו למשטרה כל מה שיתבקשו בהיותם צד לא מעוניין.

אשר לגרסה לפיה הפנייה למנורה הייתה לצורך איסוף ראיות, המתלונן נחקר לעניין זה והשיב כך (עמ' 24 לפר' ש' 24-32):

"ש. אם יש מסמך שאתה אמנם לא חתום עליו אבל הסוכנות [מרוז] מופיעה בכותרת, ויש מיילים שלך עם מנורה, זה נראה כמו מישהו שעושה הסכם ולא מישהו שאוסף ראיות, קל וחומר כאשר מדובר בעורך דין.

ת. המסמך שבו מופיע גם השם של מרוז, לא ידעתי שעומדים ליצר אותו, לא ביקשתי שייצרו אותו. זה מסמך שהם יצרו בפגישה בינם לבין עצמם - משה עם עוה"ד שלו ונציגת מנורה. אני לא חתמתי על המסמך. אני הבאתי את המסמך, כי לדעתי המסמך הוא הראייה המוחצת שהייתי צריך אותה למשטרה..."

המתלונן התעלם מהמשך השאלה בנוגע לחלופת המיילים שלו עם מנורה, ולא בכדי.

בנוסף, המתלונן טען שהבהיר לאנשי מנורה (טענה שנסתרה בהודעותיהם) את מצב הדברים, ואת התניית השוחד של הנאשם. אם כך, כל שנדרש לו המתלונן היה להבהיר שהוא צריך נתונים מחברת מנורה בכדי לפנות למשטרה.

אשר להסבר החלופי כי הפנייה למנורה הייתה לצורך משיכת זמן, לבד מהעובדה שהסבר זה סותר את ההסבר החלופי שנתן לפנייה למנורה, הרי מעדותו של עופר הרץ עולה כי המתלונן לא רק שלא ניסה לסחוב זמן אלא לחץ עליו ממש. מר הרץ העיד כי מר מורגנשטרן, ביקש ממנו להתקשר למתלונן בעניין החוב של הנאשם, והמשיך וסיפר (עמ' 2 להודעתו מיום 20.2.17 (ת/31) ש' 30-35):

"נשבע לך, לא הפסיק להתקשר אליי רוזנברג ולשלוח מיילים בנושא סגירת החוב של משה טטרו. לי זה היה מאד מוזר אבל זה לא ענייני."

ש. [החוקר רסר רז לוי] גם לי זה מאד מוזר. מדוע רוזנברג היה כל כך נלהב לשלם חוב של מישהו אחר? הוא פילנטרופ?

ת. זה מה שגם לי היה מוזר מאוד. עוד אמרתי לו [למתלונן] אל תיכנס לזה. אבל אם יש פראייר שמוכן לשלם את החוב מבחינת מנורה אין בעייה. מבחינתי זה זכייה בפייס אני כבר לקחתי את זה כחוב אבוד. מה בדיוק הסיבות של רוזנברג אין לי מושג אבל מאוד מוזר כל הנושא הזה חד משמעית"

והוסיף בעמ' 3 ש' 78-80, כשנשאל מה הוא יכול לספר על המתלונן:

"לא מכיר אותו. אין לי מושג. הוא שיגע אותי עם החוב של טטרו. יש פה משהו מוזר מאד שאני לא מבין אותו ולא יודע עליו ועדיף שאני לא אדע. סוכן חייב לא לוחץ ככה. אז סוכן שלא חייב? נראה לך הגיוני?"

היינו, מר הרץ, מתאר התנהלות חריגה, של לחץ חריג מצד המתלונן, לסגירת חוב של אחר. יש להדגיש כי מר הרץ במשך שנים בתפקיד, ומנהל תיקים במנורה בהיקפים של מיליוני שקלים, וזכר זאת כהתנהלות חריגה. לא כך מתנהל מי שלטענתו רוצה למשוך זמן.

2.3.1.ה. המתלונן התמהמה בפנייה למשטרה גם שהייתה בידיו טיטוט ההסכם

גם כשהייתה בידי המתלונן טיטוט ההסכם בה ראה "ראיית זהב" לא פנה מייד למשטרה, אלא, ככל הנראה, לאחר שמונה ימים (תאריך המסמך מוקדם בחודש, ומועד המסירה המדויק של המסמך נמסר ע"י המתלונן). מכל מקום, בהודעתו נ/2 זה היה ההסבר לכך (עמ' 3 ש' 79-86):

"ביום שני שעבר, בתאריך 6.2.17 נפגשתי עם משה טטרו במסגרת העבודה ובסוף הפגישה הוא ניגש אליי במסדרון כשנגמרה הפגישה ומסר לי מסמך על ההסכם שמסרתי לכם בעדותי הראשונה. יצוין כי זה המסמך המקורי שקיבלתי ממשה והעברתי לכם אותו. כשקיבלתי את המסמך משה אמר שאני אבדוק את הנוסח ואראה האם זה בסדר והוא ציין שהוא לוחץ עם הלוחות זמנים וזה צריך להיות כמה שיותר מהר. מיד לקחתי את המסמך לידי ועזבתי את המקום. כשהגעתי למשרד קראתי את המסמך וחשבתי שיש לי עכשיו מספיק ראיות על מנת לחשוף את השחיתות [במקור שחיתות]".

אולם, למרות דברים אלו, וכשמצופה היה שבשלב זה מייד יגש למשטרה, עדיין לוקח לו שבוע ימים לעשות כן. הוא מבהיר זאת בהמשך עדותו (שם):

"יומיים לאחר מכן שולח לי משה הודעה "האם התקדמנו" ושלחתי לו תשובה שאני אעביר לרו"ח ואחזור אליו ביום ראשון. יצוין שרו"ח זה למטרה של משיכת זמן כי החלטתי שאני ניגש למשטרה עם הדברים וכך עשיתי. לאחר מספר ימים ניגשתי למשטרה להגיש תלונה".

אין בדבריו של המתלון הבהרה מדוע לאחר שיש בידיו ראיות הוא מתמהמה זמן נוסף. הוא מדבר על משיכת זמן עליה דיבר לאורך כל הדרך, אולם עכשיו, כשבידיו הראיה לה חיכה, לטענתו, לא ברור מדוע הוא ממשיך למשוך זמן.

בחקירתו בבית המשפט הוא נשאל מדוע גם שקיבל את טיוטת ההסכם לקח לו שבוע להגיע למשטרה, ומדוע המתין עד פברואר, ואז משתנה גרסתו לגבי מועד קבלת המסמך. בעמ' 25 לפרוטוקול הוא נשאל מתי קיבל את טיוטת ההסכם (ת/26) ומשיב (עמ' 25 לפר' ש' 9.6):

"ת/26 זה ההסכם הלא חתום, קיבלתי אותו בהארד קופי, בנייר מטטרו. לדעתי זה היה ביום ד' אחה"צ או יום חמישי, וזה היה בפברואר 2017... ביום ראשון או שני הלכתי למשטרה להגיש תלונה".

נראה כי השינוי בתאריכים נועד להסביר את העיכוב הנוסף בפנייה למשטרה. גם בהמשך עומד המתלון על כך שקיבל את טיוטת ההסכם לקראת סוף השבוע. המתלון נשאל מדוע פנה למשטרה רק ביום 13.2 אם קיבל את הראיה שביקש, אותה טיוטת הסכם, כבר ביום 6.2, והוא משיב (עמ' 33 לפר' ש' 17-23):

"ראשית, אני לא בקיא בזה, אני לא חוקר ולא מדובר תיקים במקצועי, אני לא מקדם חקירות, לא הייתי במצ"ח. אני מחליט שנקלעתי לסיטואציה שאני מחפש איך אני יכול להוציא את האמת לאור. גם כשקיבלתי ממנו את הנייר [ת/26], זה היה לקראת סוף שבוע ואז ביום ראשון או שני הלכתי למשטרה. באותו זמן אני גם עובד יש לי שבעה ילדים ודברים רבים קורים בחיים שלי. לא הייתי עסוק רק במר טטרו. הייתי מאד מבוהל ומפוחד ולא ידעתי איך דבר כזה יכול לקרות ולכן הדברים לקחו זמן".

ובכן, ראשית ה-6.2.17, ככל שזה היה מועד מסירת המסמך, ומכל מקום זו גרסת המתלון, היה יום ב' בשבוע, כפי שהעיד המתלון עצמו, כך שלא היה מדובר לקראת סוף שבוע. המאשימה, בסעיף 16 לסיכומים מציינת כי המסמך נמסר למתלון, לטענתו, ביום 6.2.17, אולם, טוענת שהמתלון המתין רק מיום רביעי, שכן אז שלח לו הנאשם מייל תזכורת. ובכן, המתלון חיכה שבוע שלם, והסברו כי קיבל את המסמך לקראת סוף שבוע פשוט אינו נכון, ומטרתו להסביר את העיכוב בן השבוע בפנייתו למשטרה, שאת הראיה המרכזית מבחינתו כבר יש בידו. בנוסף, התכתבויות הווססאפ מעלות הכל לבד מאדם מבוהל ומפוחד, השניים מתכתבים על חופשות, בילויים, המתלון מתארח באירוע של הנאשם, גם הסגנון חברי. אולם, גם אם נקבל את גרסת המתלון שהיה מבוהל ומפוחד, הרי משהיו בידו הן הקלטה, הן יפוי כוח, סביר כי היה ניגש מיד למשטרה.

2.3.2. סתירות בין עדויות עובדי מנורה לעדות המתלון

עניין נוסף המצביע על חוסר המהימנות של המתלון הן סתירות בין עדויות אנשי מנורה - מר מורגנשטרן ועופר הרץ - לבין המתלון. עדויות אנשי מנורה היו מהימנות בעיני, לא היה להם כל אינטרס להעיד כך או אחרת, ושניהם זכרו את השיחות עם המתלון כי מדובר היה בפנייה חריגה.

המתלון מעיד כי סיפר לאנשי מנורה על פנייתו של הנאשם אליו. בהודעתו מיום 15.2.17 בשעה 15:55 (נ/2), המתלון נשאל אם פנה לחברת מנורה והשיב (עמ' 2 להודעה ש' 42-49):

עמוד 22

"בהתחלה פניתי בשיחת טלפון למשה מורגנשטרן שהוא מנהל תחום ביטוח חיים בחברת מנורה, סיפרתי לו את הבקשה של משה ועל כך שהוא ציין שיש לו חוב במנורה והוא רוצה להעביר ביטוחים ותמחקו לו את החוב. משה מורגנשטרן מסר לי שאכן משה טטרו פנה אליהם וביקש שימחקו לו את החוב אם הוא יעביר אליהם את הביטוחים ומיד הוא נענה בשלילה ואין להם כל כוונה לעשות זאת. אמרתי למשה [מורגנשטרן] שגם לי אין כל כוונה לעשות כך.

ש. האם סיפרת למשה מורגנשטרן שמשה טטרו פנה אליך שאתה תסגור לו את החוב.

ת. בוודאי, אני לא הסתרתי את זה מאף גורם..."

הודעתו של משה מורגנשטרן, מנהל אגף ביטוח חיים בחברת מנורה, במשטרה (ת/30), ועדותו בבית משפט, סותרות חזיתית תיאור זה. משה מורגנשטרן הבהיר בתחילת עדותו (ש' 2-3) כי אינו יודע מי זה משה טטרו ואינו מכיר אותו, ואז הוסיף (ש' 4-9 בת/30):

"בחודש יולי 2016 פנה אלי טלפונית סוכן בשם דודו רוזנברג [המתלונן], וביקש ממני שהוא רוצה לעשות בדיקה לגבי רכישת תיקו של סוכן בשם משה טטרו. הפניתי אותו לאדם בשם עופר הרץ שהוא למעשה מנהל אצלנו התחשבנויות סוכנים.

אחרי יום או יומיים קיבלתי מייל מדודו רוזנברג עם יפוי כוח שבו טטרו מייפה את כוחו של רוזנברג לגבי התיקים שלו בחברת מנורה. אני מניח שרוזנברג פנה לעופר וזה ביקש ממנו יפוי כוח. עניתי לו שיטפל בזה ישירות מול עופר ומאז לא שמעתי על הנושא הזה עד שקיבלתי טלפון מהחוקר שלכם"

היינו מר מורגנשטרן מעיד על שיחת בירור, שנבעה מקשר בין המתלונן למר מורגנשטרן על רקע ביצוע ביטוחים בעבר, ייתכן כי אף המכרז של מנורה בהקשר של עובדי בנק דיסקונט, כפי שמעיד מורגנשטרן (עמ' 1 להודעתו ש' 11-12): "כמה חודשים לפני האירוע הזה היתה עסקת פוליסת ביטוח שבה הוא [המתלונן] היה מעורב ובעיסקה ההיא דיברנו בטלפון וזה בסיס ההיכרות שלי עם רוזנברג. אני מניח שרוזנברג פנה אלי על בסיס ההיכרות שלנו." מכל מקום, מר מורגנשטרן הבין כי מדובר בנושא שאינו בתחום טיפולו והפנה את העניין לעופר הרץ. מחלופת המיילים של המתלונן עם עופר הרץ עולה כי אכן זה היה סדר הדברים.

בעדותו בבית המשפט נשאל מר מורגנשטרן האם סיפר לו המתלונן על דרישתו של הנאשם, כשמוצגת לו מלוא עדותו של המתלונן לעניין זה שהובאה לעיל. כך העיד מר מורגנשטרן בבית המשפט (זו כל עדותו, בעמ' 47 לפר' ש' 4-6):

"אני יכול לענות על הגרסה שלי ולא על הגרסה של מישהו אחר. את הנאשם אני לא מכיר. אני מניח שהוא נמצא כאן באולם. מעולם לא פגשתי את הנאשם. גם עם המתלונן לא נפגשתי מעולם. מה שמסרתי במשטרה זה מה שהיה לי לומר."

לבד מהעובדה שלמר מורגנשטרן אין כל אינטרס בהליך, אך הגיוני הוא שמנהל אגף ביטוחי חיים במנורה לא ידע ולא יעסוק בחוב ישן של כל סוכן וסוכן. ועוד יותר סביר שלו הייתה מתנהלת שיחה כה חריגה על דרישת שוחד של הנאשם מהמתלונן, היה זוכר שיחה כזו, ואולי אף מדווח זאת בעצמו למשטרה.

גרסתו של המתלון נסתרת גם בדבריו שלו, לפיו לא רצה לפנות לאיש קודם שיש בידיו ראיות. הפניה למר מורגנשטרן הייתה כבר ביולי 2016, וודאי שהמתלון יכול היה להניח שאם יספר זאת למי מאנשי מנורה, בהחלט יתכן שהם יפנו באופן מיידי למשטרה.

עדויות של מר משה מורגנשטרן סותרות את עדות המתלון בעניין נוסף. בעדותו במשטרה (מיום 21.2.17, ת/30) העיד מר מורגנשטרן כי המתלון פנה אליו כבר בחודש יולי 2016, לברר בדבר החוב של הנאשם, כפי שעולה גם מהמיילים של עופר הרץ, ומהתכתבויות הוואטסאפ בין המתלון לנאשם מאותם מועדים. היינו, המתלון, בניגוד לעדותו, לא ניסה למשוך זמן, בכך שאמר לנאשם כי יפנה לחברת הביטוח אלא פנה מיידית. מר מורגנשטרן העיד כי המתלון אמר לו שהוא רוצה לעשות בדיקה לגבי רכישת התיק של סוכן בשם משה טטרו. מר מורגנשטרן הפנה את המתלון למר הרץ. מר מורגנשטרן הבהיר כי אחרי יום או יומיים לאחר מכן, היינו כבר ביולי 2016, קיבל מייל מהמתלון עם יפוי כוח שבו הנאשם מייפה את כרוחו של המתלון לגבי התיקים שלו בחברת מנורה.

כלומר, כבר ביולי, ועוד לפני ההקלטה שערך המתלון עצמן, יש בידיו של המתלון ראיה מוחשית כי הנאשם פנה אליו בהתניית השוחד - יפוי כוח כתוב של הנאשם למתלון לגבי תיקיו במנורה. למרות זאת המתלון לא פנה למשטרה, ואף לא אמר בעדותו במשטרה כי קיבל יפוי כוח כאמור והעבירו למנורה. מר מורגנשטרן העיד הכי לאחר שהפנה את המתלון בשנית למר הרץ, לא שמע יותר בעניין עד לפניית המשטרה.

בנוסף, קיימת סתירה בין עדותו של המתלון לעדות של עופר הרץ. המתלון העיד בהודעתו מיום 15.2.17 בשעה 15:55 (נ/2) לגבי השיחה עם עופר הרץ, כשנשאל מה היה לאחר השיחה עם משה מורגנשטרן והוא משיב כך (עמ' 3 להודעתו, ש' 54-58):

"לאחר מכן משה מורגנשטרן הפנה אותי לעופר הרץ שהוא אחראי מנהל תחום התחשבות סוכנים במנורה. סיפרתי לעופר את כל הסיפור כפי שסיפרתי למשה [מורגנשטרן], עופר אמר לי במפורש שלא להאמין לאף מילה של משה טטרו ושהוא מכיר אותו מהתנהלות לאורך השנים כאדם מאד לא אמין. לאחר מכן נפגשתי אישית עם עופר על מנת לחזור למשה טטרו ולתפוס אותו בסכום מדויק שהוא רצה שאני אשלם אותו, וכל זאת כפי שציינתי מקודם, על מנת להגיע לשלב שבו אני יוכל לחשוף את השחיתות [במקור: שחיתות]."

המתלון נחקר על כך בבית המשפט (עמ' 35 לפר' ש' 7-15):

"ש. בהודעה שלך מיום 15.2 בשעה 15:55 אתה מספר שדיברת עם עופר הרץ, שורה 54, והוא אמר לך לא להתעסק עם טטרו כי הוא שקרן ונוכל וכו'. בחקירתו של הרץ הוא בכלל לא מכיר את משה ועופר אומר שחוץ מהשיחה עם אמירה נהיר הוא לא מכיר את הנאשם ולא יודע עליו שום דבר. למה שיקרת בחקירה ובעדות? למה להכפיש את טטרו?

ת. עופר אמר לי את הדברים האלה שחור על גבי לבן בשיחת טלפון. אני יודע שעופר אמר את הדברים בדיוק כפי שאמרתי בחקירתי ואני עומד מאחורי זה. אני לא יודע אם הם מכירים או לא, אבל אני יודע שעל שולחנו ישב החוב של טטרו שנים ארוכות, כך שתמוה בעיני שהוא לא ידע על קיומו של טטרו. תחקור את עופר הרץ."

עופר הרץ כאמור נחקר, הבהיר כי הנאשם הפסיק לעבוד כסוכן ביטוח לפני שמר הרץ החל לעבוד בחברה, עוד העיד כי הנאשם היה סוכן קטן, וכי החוב כבר הוכרז כחוב אבוד, כך שלא הייתה לו כל סיבה לעסוק בכך. אשר לעדותו של המתלונן לפיה הוא סיפר למר הרץ על התניית השוחד, ועל הדברים שלטענת המתלונן שמע ממר הרץ על הנאשם, השיב מר הרץ בעדותו בבית המשפט (עמ' 49 לפר' ש' 8-1):

"אין לי היכרות עם הנאשם, ההיכרות שלי מתייחסת לכרטיסי הסוכן והעמלות בלבד..... ברגע שהגענו לטיפול משפטי אין לי סאגה עם הסוכן מבחינה מקצועית. אני מתעסק עם 1,000 סוכנים בערך, וסוכן שלא מגיע איתי להסדר חוב מקובל בספרים, מבחינתי רמת האמינות שלו הסתיימה והוא עובר לטיפול משפטי. אין בכך שום עניין אישי. יש לנו אולי 30 סוכנים שהגיעו לטיפול משפטי מתוך 1,000 סוכנים שיש לנו...."

אז נשאל העד עמ' (49 לפר' ש' 9): "לפי מה שעולה מעדותו של המתלונן במשטרה עולים דברים אחרים", ומר הרץ משיב: "מה שאמרתי הוא שחייב שלא מגיע להסדר חוב איתי, הוא חסר אמינות. כל מי שידע לקבל שידע להחזיר". יש הבדל גדול בין דברים אלו לבין גרסת המתלונן, שמטרתה הייתה להראות שגם אנשי מנורה סבורים כי הנאשם אינו אדם אמין.

2.3.3. המשך ביצוע פוליסות לעובדי הבנק

המתלונן טען, כאמור כי הפנייה המאוחרת למשטרה נבעה מהצורך לאסוף ראיות. כפי שראינו עד כה, הדבר אינו עולה בקנה אחד עם התנהלות המתלונן. מועד הפנייה למשטרה מתיישב יותר עם מועד ישיבת ועדת הביטוח בה היו אמורות להתחדש הפוליסות לעובדי הבנק באמצעות המתלונן. כפי שאישר המתלונן בחקירתו בבית המשפט:

עמ' 30 לפר' ש' 11-32:

"ש. למעשה אתה מנהל חקירה כ-7 חודשים עד הגשת התלונה. כמה פוליסות עשית בתקופה הזאת לעובדי הבנק?

ת. שתי פוליסות. היתה פוליסת ריסק, פוליסה תאונות אישיות.

ש. היו שלוש פוליסות.

ת. אני זוכר שתיים. היתה גם גמל, אבל שם זו לא החלטה של ארגון העובדים. ארגון העובדים לא בעלת הפוליסה, אלא החברה לניהול קופות גמל של עובדי בנק דיסקונט, שזה גוף נפרד, היא חברה בע"מ שיש לה דירקטוריון.

ש. חברי הוועד הם חברים בדירקטוריון של החברה הזאת?

ת. חלקם.

ש. בכל מקרה, זה מהווה הכנסה בשבילך?

ת. נכון.

ש. באיזה תאריכים חודשו הפוליסות?

ת. אני לא זוכר.

ש. אני אומר לך שאחד חודשה בספטמבר, שזה ביטוח הריסק; תאונות אישיות בדצמבר.

ת. נכון.

ש. זה קורה בתקופה שמשה מתנה את השירות איתך בסגירת החוב.

ת. נכון.

ש. בין לבין, אתה לוקח כל מה שיש על השולחן.

ת. באחת הבקשות לא היה רשום השם שלי, בבקשה לקבלת הצעות לא רשום שזה מותנה בעבודה איתי. אנחנו, כפי שאמרתי, בשני המכרזים, היו הצעות מתחרות מחברות ביטוח שלא אני ייצגתי אותן. זה מצוי בכתובים וזה הועבר לוועדת הביטוחים ובסוף ההצעות שלנו היו הזולות ביותר."

המתלון נשאל כיצד הוא טוען שהנאשם לחץ עליו, כשבתקופה בין יולי לפברואר חידשו עם סוכנות מרוז שלוש פוליסות, ומשיב (עמ' 43 לפר' ש' 1-4):

"היה לחץ, הופעל לחץ והדברים נאמרו. הוא היה מזכיר לי כל הזמן שישבתי איתו, היו תזכורות בווטסטפ..."

כפי שאבהיר, מהחלפת הודעות הווטסאפ עולה תמונה שונה לחלוטין.

כל השתלשלות העניינים כפי שעולה מהעדויות מעידה על כך שכל עוד המתלון ראה כי הפוליסות לעובדי הבנק מחודשות באמצעותו, לא פנה למשטרה. אולם, כשהגיע המועד לשיבת וועדת ביטוח בעניין בו נראה היה כי הכוונה היא לעבוד ישירות מול חברות הביטוח, או לבחור סוכן אחר במכרז, רק אז פנה המתלון למשטרה, ודאג כי הנאשם לא ישתתף באותה ישיבה.

3. מחדלי החקירה

בטרם אהל בניתוח הראיות אציין כי נפלו כשלים בחקירה במקרה זה. הראשון, והחמור מכולם, הוא העדר תיעוד חזותי של חקירות הנאשם. על אף שמדובר בעבירת שוחד המחייבת תיעוד חזותי של החקירות, הדבר לא נעשה ללא כל הסבר. כשנשאל פקד ליאור רוביסה מדוע אין תיעוד חזותי של החקירה, השיב שאינו יודע. בנוסף, המשטרה קיבלה את עדות המתלון כלשונה, לא עימתה אותו עם סתירות לעדותו שעלו הן מתכתובות הווטסאפ והחלפת המיילים עם מנורה הן מעדויות אנשי חברת מנורה. המשטרה לא אספה ראיות מהמתלון, כמו את המחשב שלו, כדי לבדוק התכתבות של המתלון עם אחרים, ואף לא את הטלפון שלו כדי לבחון האם הקליט שיחות טלפון עם הנאשם או אחרים בעניין. זאת, גם כשהנאשם חזר וטען כי המתלון הוא זה שהציע לו את ההצעה (שלטענתו לא ראה בה שוחד), וכשהמתלון פנה

לחברת מנורה, וערך בירורים לגבי גובה החוב של הנאשם, עניין שלא הצליח להבהיר בחקירתו כפי שיפורט להלן. אדון להלן בשני סוגי מחדלי החקירה.

3.1. חקירת הנאשם ללא תיעוד חזותי בניגוד לחוק

אני רואה בחומרה רבה את העובדה שהנאשם נחקר שלוש פעמים, בידי שני חוקרים שונים, ואף אחת מהחקירות לא תועדה תיעוד חזותי כנדרש בחוק. כשנשאלו על כך חוקרי המשטרה בבית המשפט, לא היה להם כל הסבר לכך. שני חוקרים, העוברים על הוראות החוק במודע וללא כל הסבר הוא עניין חמור הדורש בדיקה מעמיקה. אעמוד להלן על משמעות הדברים לעניין משקל ההודעות.

3.1.1. החובה בתיעוד חזותי - הבסיס הנורמטיבי

3.1.2. חוק חקירות חשודים

חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), תשס"ב-2002 (להלן: חוק חקירת חשודים), קובע את האופן בו יש לחקור חשודים, לרבות מיקום החקירה, שפת החקירה ותיעוד החקירה. חידוש חשוב בחוק חקירת חשודים הוא החובה לתעד את חקירת החשוד. החוק מבחין בין "תיעוד חזותי", המוגדר כ"תיעוד בהקלטת תמונה וקול בשילוב", ו"תיעוד קולי" שהוא "תיעוד בהקלטת קול". סעיף 4 שכותרתו "תיעוד חקירת חשוד" קובע בס"ק (א) את החובה לתעד תיעוד קולי או חזותי של כל חקירה:

"תיעוד חזותי או תיעוד קולי של חקירת חשוד יהיה בכל מהלכה של החקירה מראשיתה ועד סופה ויכלול את חילופי הדברים שנעשו בין חוקר לחשוד או בנוכחותו של החשוד, ובתיעוד חזותי, לרבות תגובות או תנועות גוף."

סעיף 7 לחוק חקירת חשודים, שכותרתו אמצעי תיעוד של חקירה בתחנה, קובע חובת תיעוד חזותי בעבירות שהעונש עליהן מעל עשר שנות מאסר, וכן קובע את החריגים:

"על תיעוד חקירת חשוד בתחנה יחולו הוראות אלה:

(1) חקירת חשוד בעבירה מן העבירות המנויות בתוספת לתועד בתיעוד חזותי, למעט בנסיבות כאמור בפסקה (2);

(2) הקצין הממונה רשאי, בכפוף להוראות סעיפים 8(2) או (3) או 11(א)(2), להורות על תיעוד חקירת חשוד בעבירה מן העבירות המנויות בתוספת בתיעוד קולי או בתיעוד בכתב במקום בתיעוד חזותי, אם בשל תקלה טכנית או בשל צורך ענייני, לא ניתן לתעד את חקירת החשוד בתיעוד חזותי; הוראה כאמור תינתן בכתב ותכלול את הנימוקים לה; חדלו הנסיבות המונעות את התיעוד החזותי להתקיים, יתועד המשך החקירה בתיעוד חזותי;

(3) חקירת חשוד בעבירה שאינה מנויה בתוספת, ושהוראות סעיפים 8(2) או (3) או

11(א)(2) אינן חלות עליה, תתועד בתיעוד חזותי, בתיעוד קולי או בתיעוד בכתב."

התוספת קובעת כי עבירות המחייבות תיעוד חזותי הן עבירות שהעונש המירבי שנקבע להן הוא מאסר עשר שנים או יותר. יש להדגיש כי באם יש מניעה לבצע תיעוד חזותי יש ליתן הוראה בכתב ולנמקה.

מדברי ההסבר להצעת החוק, ואף משם החוק המוצע, עולה כי הצורך בתיעוד חזותי נבע מטענות חשודים, לפיהן מסרו הודאות שלא מרצונם החופשי, אלא בשל לחץ שהופעל עליהם בחקירה. בהצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 15) (הודאת הנאשם בעבירות חמורות), התשס"א-2000, ה"ח תשס"א, מס' 2928, עמ' 54 (30.10.2000), א' בחשון התשס"א) צוין כך בדברי ההסבר לעניין זה:

במשפטים פליליים רבים עולה שאלת קבילות הודאתו של הנאשם במלוא חריפותה, ותשובה לה, ברוב המקרים, היא זו החורצת את דינו לזיכוי או להרשעה.... הבעייתיות שבשחזור הנסיבות שבהן ניתנה ההודאה ידועה וברורה: מדובר באירוע המתרחש, בדרך כלל, בחדר החקירות המשטרתי, ועדים לו הנאשם וחוקריו בלבד..... התיקון המוצע יאפשר לבית המשפט להתרשם בדרך הקרובה ביותר להתרשמות בלתי אמצעית, מאופן ונסיבות מסירת הודאת הנאשם, ובכך תתאפשר הן הגנה טובה יותר על זכויותיו של הנאשם, והן יעילות רבה יותר בבחינת ההוכחות המובאות לפניו בתי המשפט, שמשמעה שיפור ביכולתו של בית המשפט להגיע לחקר האמת, ואף חיסכון בזמן ובמשאבים.

כמו כן יאפשר התיקון המוצע לבית המשפט לגלות ולדעת איזה חלק מההודאה נאמר על ידי הנאשם מרצונו החופשי וביוזמתו, ומה נמסר לחוקרים מפיו בתגובה לשאלותיהם. כיצד נאמרו הדברים ומה חזות החשוד בעת מסירת ההודאה. בית המשפט יוכל גם לשפוט אם הנאשם "הובל" על ידי שאלות החוקרים לענות מה שענה או שנשאל שאלות הבהרה בלבד, וכן ניתן יהיה להתרשם ממצבו ומצורת דיבורו של הנאשם לגבי צלילות דעתו והבנתו את שאלות חוקריו. צילום ההודאה ימנע מצב שבו רושם החוקר תשובה שגויה בשל אי הבנה והחשוד חותם על הודאתו בלי שהבינה או בלי שהוקראה לו.

התיקון המוצע מהווה שיפור בהגנה על זכויותיו של הנאשם, ומונע, או מפחית, אפשרות לטעויות, אי הבנות או טעויות מכוונות, ובכך משפר את יכולתו של בית המשפט להגיע לחקר האמת בשאלה כה מרכזית במשפט הפלילי.

מוצע לצלם בוידאו הודאות נאשמים בעבירות שעונשן עשר שנים מאסר ומעלה, בשל החשיבות, המשמעות וחומרת העונש הנלוות לשאלת קבילותן של ההודאות במשפטים אלה.

...

בישראל, הבעיה חריפה במיוחד, בשל ההלכה ולפיה ניתן לקבל הודאה בלא סיוע עצמאי וכי

הדבר־מה" הדרוש לחיזוקה יכול שיהיה ענין המצוי כולו בתחום ידיעתם של החוקרים."

החוק נחקק לאור קריאות בדבר הצורך לתעד חקירות חשודים, בין היתר לאור החשש מהודאות שווא. כדי להתמודד עם תופעות של הרשעות שווא, הוקמה ועדה בראשות השופט א' גולדברג, שפרסמה את מסקנותיה בשנת תשנ"ה -1994 (דו"ח הוועדה לעניין הרשעה על סמך הודאה בלבד ולעניין העילות למשפט חוזר (1994, להלן: דו"ח ועדת גולדברג)). וועדת גולדברג המליצה להנהיג דרישה בדבר תיעודן של החקירות בתיעוד חזותי, והדגישה כי תיעוד כזה אף יביא לכך שנאשמים לא יוכלו להעלות עוד טענות חסרות בסיס אודות אופן ניהולה של החקירה (ראו עמ' 30-35 לדו"ח). כב'

השופט א' גולדברג עמד על חשיבות התיעוד החזותי בע"פ 323/84 יוסף בן חיים שריקי נ' מדינת ישראל, פ"ד לט(3) 517, 505 (1985):

"ההקלטה אינה רק משמרת בדיוקנות את הצד המילולי שבאמרה אלא גם את הסממנים הנלווים לה (נעימת האמירה, היסוס, כעס וכדומה) וכן את דברי בן שיחו של נותן האמרה, ובאופן זה היא "מדברת בעד עצמה". כך ניתנים לבית המשפט כלים נוספים לעמוד מקרוב על מהימנות העד, על משמעותם הנכונה של דבריו ועל אמיתותם"

כך גם מעבר לים. במאמרו: W.S. White, "False Confessions and the Constitution: Safeguards against Untrustworthy Confessions" 32 Harv. C.R.-C.L. L. Rev., 105, 153-156 (1997), הדגיש המחבר כי תיעוד החקירה בהקלטת וידיאו לא רק שיאפשר לערכאות לפקח על פרקטיקת החקירה הנוהגת, אלא שהדבר גם יאפשר להתרשם מהאינטראקציה שבין החוקר לנחקר, ומסימנים נוספים שאין להם זכר בתיעוד מילולי.

לאור דברים אלו, נחקק בשנת 2002 חוק חקירות חשודים (לעניין מהות החוק ראו דברי כב' השופט א' א' לוי ברע"פ 4142/04 סמל (מיל.) איתי מילשטיין נ' התובע הצבאי, סב(1) 378 (2006), להלן: עניין מילשטיין).

לא הייתי מכבירה מילים לגבי הפרת הוראות חוק חקירות חשודים אלמלא היו הפרות אלו חוזרות שוב ושוב ושוב.... החוק נחקק בשנת 2002. בתחילה תורצו מקרים בהם לא תועדו חשודים כנדרש, כ"חבלי קליטה". אולם בתי המשפט חוזרים חדשות לבקרים על כך שהוראות החוק לא מקוימות כנדרש.

לאור זאת בחרתי להדגיש את החומרה שיש בהפרת הוראות החוק, לאור זאת שזכותו של חשוד כי חקירתו תנוהל כדין, לרבות תיעוד חזותי במקרים הנדרשים, מהווה חלק מזכותו להליך הוגן.

כדי לעמוד על המשמעות של הפרת הוראות החוק באופן בוטה, כפי שנעשה במקרה שלפני, אקדים דיון בזכות להליך הוגן.

3.1.3. הזכות להליך הוגן

הזכות להליך הוגן היא אחת מזכויות האדם ולפיה בטרם רשויות המדינה פוגעות מאחת מזכויות האדם, עליהן לקיים הליך הוגן שבמהלכו יתברר האם יש הצדקה לפגיעה האמורה. במשפט הפלילי הפגיעה היא הרשעתו של אדם. מטרתם של כללי סדר הדין הפלילי ודיני הראיות הוא להגשים את דיני העונשין המהותיים, היינו להביא להרשעת עבריינים, להגיע לחקר האמת, אך זאת, תוך שמירה על זכויות החשוד והנאשם.

הזכות להליך הוגן מהווה קנה מידה מופשט, שפורט, בשיטות המשפט השונות לעניינים שונים (ראו: אסף פורת "הגנה מן הצדק בעידן החוקתי" קרית המשפט א', 381, 385 (תשס"א, להלן: פורת, הגנה חוקתית). הבסיס הרעיוני לזכות זו הוא כפול. בראש ובראשונה שפגיעה בזכויות ע"י ענישה כתוצאה מהרשעה, תיעשה, ככל שנדרש, רק בהליך בו יישמרו

זכויות הנאשם ויבטיח כי הרשעה תתבסס על ראיות מהימנות ונטל הוכחה גבוה. עמד על כך בית המשפט העליון בבג"ץ 11339/05 מדינת ישראל נ' בית המשפט המחוזי בבאר שבע, פ"ד סא (3) 93, 154 (2006), להלן: עניין באר שבע, דברי השופט א' א' לוי פסקה 24 לפסק דינו בעמ' 31):

"סמכותה של המדינה להעמיד אדם לדין אוצרת בתוכה כוח רב. משמעותה של הזכות להליך הוגן היא, בתמצית, כי מקום בו מבקשת המדינה לעשות שימוש בכוח זה, עליה לעשות זאת במסגרת הליך נאות, בגדרו תיבחן ההצדקה לפגיעה בחירויות היסוד של הנאשם. על כן, קיומם של הליכים הוגנים אינו רק תכלית העומדת בפני עצמה, אלא גם אמצעי אשר נועד לשרת את אינטרס הציבור לעשיית צדק וחשיפת האמת. ועוד, הליך הוגן אמור להבטיח לנאשם הגנה על זכויות האדם "הכלליות" הנתונות לכל אדם באשר הוא אדם הזכות להליך הוגן אינה מגשימה רק אינטרס אישי של החשוד או הנאשם העומדים לדין. זהו אינטרס ציבורי שכל אחד מהפרטים בחברה - כנאשם פוטנציאלי - ידע שאם וכאשר יתקיימו נגדו הליכים פליליים, הם יתנהלו באופן ראוי והוגן.... העולה מכך, הוא כי הזכות להליך הוגן כמוה כמעשה תצריך. היא אינה מתמצית בהסדר דיוני מסוים או בזכות ספציפית, אלא מבססת עצמה על אגד של אמצעים, הסדרים פרוצדוראליים וזכויות מהותיות המתקיימים בצוותא".

(הדגשה הוספה - מ' א' ג')

ראו לעניין זה: דן בין "כללי החקירה המשטרית - היש מקום לקודיפיקציה של חוקי הציד?" עיוני משפט יב, 129 (תשמ"ח).

הבסיס השני נוגע לשמירה על ההליך הפלילי כשלעצמו, כערך חברתי, למען אמון הציבור במערכת אכיפת החוק ולטובת החברה בכללותה (ראו לעניין זה: Stefan Trechsel, "Why Must Trials be Fair", 31 Is. L. Rev. 94 (1997)).

הזכות להליך הוגן באה לידי ביטוי באופנים שונים בשיטות משפט שונות. הליך הוגן אינו מחייב הסדרים פרטניים דומים במדינות שונות, כפי שהדגיש כב' השופט א' א' לוי בעניין באר שבע ((דבריו בעמ' 31 לפסק הדין):

"כאן המקום להדגיש, כי הזכות להליך הוגן אינה יכולה ואף אינה צריכה להיות זהה בשיטות משפט שונות. אלו רשאויות לקיים מנגנונים והסדרים דיוניים נפרדים, או להעניק למתדיינים זכויות שונות מבלי שיהיה בכך כדי להפוך איזו מהן לשיטה משפטית שאינה מקיימת הליכים הוגנים. הבחירה בין אמצעים שונים שבכוחם להבטיח הליך הוגן, והאיזון בין אינטרסים שונים המתמודדים על הבכורה, מושפעים מאופייה של שיטת המשפט, המסורת המשפטית הנוהגת בה, ההסדרים המשפטיים הקיימים במסגרתה, ועוד. כך למשל, האמצעים שנועדו להבטיח הליך הוגן בשיטת משפט המיוסדת על פעולתם של חבר מושבעים, אינם יכולים להיות זהים לאמצעים הננקטים בשיטת משפט שבגדרה פועלים שופטים מקצועיים. היקפה של הזכות להליך הוגן עשוי להשתנות גם על-פי הערכים אותם מבקשת שיטת המשפט לקדם ולאור האיזון ביניהם."

חובת התייעוד, החובה לחקור את החשוד בשפתו, החובות הקבועים היום בחוק חקירות חשודים, נקבעו בפסיקה קודם לחוק זה מכוח הזכות להליך הוגן.

3.1.3. חוקתיות הזכות להליך הוגן

ככלל, במקום בו יש חוקה, נכללת הזכות להליך הוגן בחוקה. בארה"ב זכויות אלו קבועות בתיקון החמישי ובתיקון הארבעה עשר לחוקה. בקנדה מעוגנת הזכות להליך הוגן (the principle of fundamental Justice), בסעיף 7 לצ'ארטר הקנדי (The Canadian Charter of Rights and Freedoms). במשפט הישראלי מתעוררת השאלה האם הזכות להליך הוגן הן זכויות חוקתיות, בעיקר בעקבות חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (לגישות השונות לחוקתיות הזכות להליך הוגן ראו, למשל: אהרן ברק, פרשנות במשפט, כרך שלישי: פרשנות חוקתית, 431-432 (תשנ"ד-1994); אהרן ברק, כבוד האדם - הזכות החוקתית ובנותיה 863 (2014); עמנואל גרוס "הזכויות הדיוניות של החשוד או הנאשם על-פי חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו", מחקרי משפט יג, 155, 169-170 (תשנ"ו); בועז אוקון ועודד שחם, "הליך ראוי ועיכוב הליכים שיפוט" המשפט 5, 11 (1995).

קיימות דעות שונות לעניין זה, כאשר לא כל הזכויות המרכיבות את הזכות להליך הוגן עשויות מקשה אחת. מכל מקום, גם אם אין מדובר בזכויות חוקתיות בכלל, הרי שאין ספק, כלשונה של כב' השופטת ט' שטרסברג-כהן, כי: "קביעות אלה, גם אם אינן נכללות בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, זכות למשנה תוקף בהשראת החוק, שהעלה את זכותו של האדם לחירות, לכבוד ולפרטיות, לדרגת חשיבות עליונה (בג"ץ 6319/95 יוסף חכמי נ' שופטת בית-משפט השלום בתל-אביב-יפו, נא(3) 750, 755 (1997, להלן: עניין חכמי). עמד על הדברים גם כב' השופט א' א' לוי בעניין באר שבע, שם, בעמ' 156: "מאז ומתמיד נהנתה הזכות [להליך הוגן] ממעמד רם, ועם חקיקתם של חוקי-היסוד הוכרה כזכות חוקתית הנגזרת, לשיטתם של אחדים, מן הזכות לכבוד.... ולשיטתם של אחרים - מן הזכות לחירות".

הבאתי את הדברים כדי לעמוד על חשיבות ההליך ההוגן, וחומרת הפגיעה בו. עם זאת, יש לזכור את האינטרסים האחרים העומדים בבסיס חקירת המשטרה.

3.1.3.ב. הליך הוגן והרצון להגיע לחקר האמת

ככלל, לא אמורה להיות סתירה או התנגשות בין הרצון להגיע לחקר האמת ולהילחם בפשיעה, לבין שמירה על הליך תקין ובעיקר על זכותו של הנאשם להליך הוגן. עמד על כך כב' הנשיא א' ברק בע"פ 951/80 קניר נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(3) 505, 516 (1981):

"... על ההליך הפלילי לחשוף את האמת, וזו מטרתו העיקרית. כמובן, עמידה על כללים וחשיפת האמת אינן שתי משימות נוגדות. נהפוך הוא: הכללים באים לקבוע סטנדרט של ניהול משפט, אשר - על-פי ניסיון החיים - יש בו כדי להביא לחשיפת האמת, ובכך תואמות שתי משימות אלה. עם זאת, יש ועמידה פורמלית על סדר הכללים בעניין מיוחד יהיה בה כדי לגרום לעיוות דין, אם בדרך של הרשעת החף מפשע ואם בדרך של זיכוי הנאשם. בנסיבות אלה יש לשאוף לכך, כי הכללים עצמם ייתנו לבית המשפט סמכות ושיקול-דעת לעשות צדק"

אולם, באותם מקרים בהם הדברים אינם עולים בקנה אחד, יש לאזן בין אגד הזכויות הכלולות בזכות להליך הוגן לבין זכותה וחובתה של החברה להילחם בעבריינות ויש לאזן בין הדברים. יפים לעניין זה דברים שאמרה כב' השופטת ט' שטרסברג-כהן בעניין חכמי (שם בעמ' 755):

"אלא שזכויות אלה [להליך הוגן], חשובות ככל שתהיינה, אינן מוחלטות. מולן ניצבות זכותה וחובתה של החברה להילחם בעבריינות ולהגן על עצמה ועל כל אחד מפרטיה, מפניה; מולן ניצבת חובתה של החברה כלפי קורבנות הפשיעה, שכבודם, חירותם, ביטחונם האישי ורווחתם הגופנית והנפשית נרמסים ברגל גסה על-ידי עבריינים חסרי מצפון; מולם ניצב הצורך למגר פשיעה הפוגעת ברקמה העדינה של החברה במישור הערכי, הנורמטיבי, הפרטי והציבורי. תפקידה של חברה מתוקנת הוא למצוא את האיזון הראוי בין כל אלה באופן שיהיו בידי השיטה המשפטית הכלים המתאימים שיהא בהם כדי לאפשר קיום משפט הוגן ויעיל, למנוע הרשעת חפים מפשע ולהבטיח לבל ייחלץ האשם מן הדין. הכלים להשגת מטרות אלה במסגרת המערכת השיפוטית הם - בין השאר - סדר הדין הפלילי ודיני הראיות. באמצעותם מפלסת לעצמה המערכת את דרכה בנבכי חקר האמת ועשיית הצדק המהותי."

כך גם כב' השופטת ע' ארבל בעניין מילשטיין). במקרה זה חוק חקירות חשודים המחייב תיעוד החקירות בנסיבות שתוארו מהווה חלק מזכות הנאשם להליך הוגן. הפרת הוראות החוק פוגעת בראש ובראשונה בנאשם, אך גם בהתייחסות להליך הפלילי. כאשר אנשי משטרה מפרים הוראות חוק מפורשות בנוגע לחקירת חשודים, נפגעת בכך תקינות ההליך הפלילי לא רק במקרה קונקרטי זה.

3.1.4. על הסעדים בגין פגיעה בהליך הוגן: פסלות ראיות והלכת יששכרוב

לאור מרכזיותה וחשיבותה של הזכות להליך הוגן התעוררה השאלה, מהו הסעד במקרה בו נפגעת זכותו של נאשם להליך הוגן, ובאופן יותר קונקרטי לעניינינו, מה הדין כאשר ראיות נגבו שלא כדין, תוך הפרת זכותו של הנאשם להליך הוגן. בהלכת יששכרוב נקבע בהרכב מורחב של תשעה שופטים כלל הפסילה של ראיות שהושגו שלא כדין (ע"פ 5121/98 טור' רפאל יששכרוב נ' התובע הצבאי, פ"ד סא (1) 461 (2006), לעיל ולהלן: הלכת יששכרוב או עניין יששכרוב).

3.1.4.א. הלכת יששכרוב

בעניין יששכרוב, עמד בית המשפט בהרחבה על הזכות להליך הוגן, ומנגד על החובה להילחם בפשיעה ובעבריינות. תחילה נקבע בפסק הדין הכלל ולפיו: "הנחת המוצא בשאלת קבילותן של ראיות...ולפיה ראייה שהיא רלבנטית - קבילה במשפט" (דברי כב' השופטת ד' ביניש בפסקה 63 לפסק הדין, בעמ' 78). כלל זה מתחייב, לדברי בית המשפט מהצורך: "בחשיפת האמת העובדתית, הלחימה בעבריינות וכן ההגנה על שלום הציבור" (שם). עם זאת, בית המשפט הוסיף וקבע כי לבית המשפט שיקול דעת לפסול ראייה קבילה כאמור, בגדרי ההליך הפלילי: "אם נוכח שהראייה הושגה שלא כדין וקבלתה במשפט תיצור פגיעה מהותית בזכותו של הנאשם להליך הוגן" (שם), הוא כלל הפסילה. בהמשך, דן בית המשפט בשלושה נימוקים המקובלים בשיטות המשפט השונות לכלל הפסילה. הראשון, הגנה על זכויות הנחקר, החשוד או הנאשם, ובעיקרן הזכות להליך הוגן. נימוק זה מכונה גם הנימוק הפרוטקטיבי, ההגנתי; השני, חינוך רשויות אכיפת החוק, המשטרה והפרקליטות, המכונה גם הנימוק המניעתי, והשלישי שמירה על המערכת המשפטית וההליך השיפוטי ואמון הציבור בהם, שאכנה להלן: השיקול המערכתי.

בעניין יששכרוב נקבע כי המבחן אם לפסול ראייה אם לאו הוא אם שימוש בראייה יביא ל: "פגיעה מהותית בזכותו של הנאשם להליך הוגן" בית המשפט בשקלו את הסעד אינו עוסק בשאלה האם הוכחו האישומים בכתב האישום אלא

במעשיהן והחלטותיהן של רשויות אכיפת החוק. קבלת הטענות עשויה להביא למצב בו אדם שעבר עבירה, או שלכל הפחות נחשד בכך שעבר עבירה, יופטר מההליך הפלילי בשל מעשה או מחדל, התנהגות או החלטה של רשויות האכיפה בעניינו.

בעניין יששכרוב, עמד בית המשפט העליון על האינטרסים המתנגשים בסוגיית קבילות ראיות שהושגו שלא כדין. בית המשפט ציין כי ייעוד ההליך הפלילי בהגעה לחקר האמת כדי לקבוע האם חייב הנאשם בדין. אולם, בית המשפט הוסיף כי הרשעת שווא מזה, או זיכוי מוטעה מזה, פוגעים גם הם בעשיית הצדק ובמלחמה בעבריינות. על כן נקבע כי המטרה של חשיפת האמת כדי להביא עבריינים לדין אינה יכולה להביא לפגיעה בזכויות הנאשמים ובהוגנות ההליך, שגם הן תכליות חשובות בשיטת משפט דמוקרטית. בית המשפט קבע שם כי לצד החתירה לגילוי האמת ולמיגור הפשיעה יש לשמור על טוהר ההליך הפלילי ועל זכות הנאשם להליך הוגן. בית המשפט עמד בפירוט על השיקולים הבאים (פסקה 69 לפסק הדין): חשיפת האמת; המלחמה בעבריינות והשמירה על שלום הציבור, אופיה וחומרתה של אי החוקיות שהביאה לפסילת הראיה והנזק והתועלת החברתיים בפסילה ובכלל זה מידת חיוניות או נחיצות הראיה להרשעה וחומרת העבירה (לניתוח וביקורת של פסק הדין ראו, בין רבים: יובל מרין ורינת קיטאי-סנג'ור, "Collins, Miranda" ויששכרוב - על הפער בין הרצוי לבין המצוי בהלכת יששכרוב" משפטים לו 429 (2007); בועז סנג'ור, "כלל פסילת הראיות שהושגו שלא כדין שנקבע בהלכת יששכרוב - בשורה או אכזבה?" משפט וצבא יט (2007); קרן שפירא-אטינגר ורון שפירא, "כלל הפסלות הישראלי בשולי הלכת יששכרוב", דין ודברים ג' 427 (2007); Binyamin Blum, "Exclude Evidence, You Exclude Justice"? A Critical Evaluation of Israel's Exclusionary Rule After ((Issacharov", 16 SW J. Int'l L. 385 (2010).

4.3.1.ב. התפתחות הכלל בפסיקה לאחר הלכת יששכרוב

לאחר הלכת יששכרוב, נדונה השאלה של פסלות ראיות שהושגו שלא כדין במספר פסקי דין (ראו, למשל: ע"פ 1301/06 עזבון אלזם נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2009, להלן: עניין אלזם); ע"פ 9956/05 שי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2009); ע"פ 4988/08 פרחי נ' מדינת ישראל (2011); ע"פ 2869/09 זינאתי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2011); ע"פ 5956/08 אל-עוקה נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2011, להלן: עניין אל-עוקה); דנ"פ 5852/10 מדינת ישראל נ' מאיר שמש, פ"ד סה (2) 377 (2012) ורע"פ 10141/09 בן חיים נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2012, להלן: עניין בן-חיים).

המסר העולה מפסקי הדין הנ"ל הינו ריכוך הלכת יששכרוב ומוכנות להכיר בכלל הפסילה במקרים רבים יותר. בפסקי הדין הללו כולם הייתה נכונות להצהיר על מחויבות לשמירה על זכותם של חשודים ונאשמים להליך הוגן. בנוסף, הושמט שיקול חומרת העבירה כשיקול המביא לכך שלא תפסל ראיה מכוח כלל הפסילה (עניין פרחי ועניין אל-עוקה), וכן הושמט מבחן נחיצות הראייה (עניין אל-עוקה ועניין בן-חיים). לניתוח מפורט של פסקי הדין ראו: בועז סנג'ור, "כלל פסילת הראיות שהושגו באמצעים פסולים מתפתח, אך עדיין ללא נכונות לשלם מחיר חברתי (ולזכות אשם בעבירה חמורה שעודנו חי)", משפטים על אתר ד' 25 (תשע"ב).

צעד נוסף בהלכת הפסילה, קבע המחוקק בחקיקת ההגנה מן הצדק, אותה לא אנתח בפסק דין זה, שכן ההגנה לא טענה לכך. אציין רק שההגנה מן הצדק מהווה מעין תמונת ראי, ובה נכללים מצבים טיפוסיים בהם ההליך אינו הוגן שאז

תעמוד ההגנה מן הצדק לנאשם.

כעת אבחן את נסיבות הפרת החובה במקרה שלפניי, ולאחר מכן אבחן את ההשלכות שיש לגזור מכך.

3.1.5. יישום כלל הפסילה לגבי חקירה שלא תועדה בניגוד לחוק חקירות חשודים על המקרה שלפניי

הנאשם נחקר שלש פעמים ואף אחת מהחקירות לא תועדה תיעוד חזותי כנדרש (זאת, בנוסף לעימות בינו לבין המתלונן שנערך בין החקירה השנייה לשלישית ותועד חזותית כנדרש). היינו, ההפרה הייתה בשלושת חקירות הנאשם. מהתיעוד החזותי של העימות בין המתלונן לנאשם ניתן ללמוד כי היו אמצעים לתיעוד חזותי באחד החדרים במפלג לפחות, כך שלא היה כל קושי לתעד תיעוד חזותי כמתחייב מהחוק, גם את חקירות הנאשם.

בנוסף, מהחקירות עצמן עולה כי שני החוקרים שחקרו את הנאשם היו ערים לכך שהם חוקרים אותו בעבירת שוחד, שהיא עבירה חמורה, וכעולה מעדותם בבית המשפט, ידעו גם כי החוק מחייב תיעוד חזותי בחקירה על עבירה זו.

פקד ליאור רוביסה שחקר את הנאשם (ת/12), שואל את הנאשם בש' 53: "אני שב ואומר לך כי אתה חשוד בעבירות קשות של סחיטה באיומים ושוחד". צוער אופיר דור גם הוא מודע לחומרת החשדות, בחקירתו את הנאשם (ת/16) הוא מציין בפני הנאשם (ש' 110): "האם אתה מודע לכך שמדובר בעבירת שוחד, מהעבירות החמורות ביותר שיכולות להתבצע ע"י עובד ציבור?".

פקד ליאור רוביסה מאשר בחקירתו בבית המשפט שהוא מודע לדרישת החוק של תיעוד חזותי בעבירות שהעונש עליהן הוא עשר שנות מאסר ומעלה, כולל עבירת השוחד, ואינו יודע לומר מדוע הדבר לא נעשה בכל חקירותיו של הנאשם. פקד רוביסה מאשר שהנאשם נחקר בחשד לשוחד, שזו עבירת שחקירתה מחייבת תיעוד חזותי, וכשנשאל מדוע לא תועדו החקירות השיב (עמ' 56 לפר' ש' 1: "אם הוא נחשד בשוחד אני לא יודע למה זה לא תועד").

כלומר במקרה זה הופרו הוראות החוק, כאשר החוקרים מודעים לחומרת החשדות ולחובת התיעוד, כאשר יש במקום אמצעים לכך, וללא כל הסבר. פשוט כך.

חוק חקירת חשודים אינו קובע מה דין הודעה או הודאה שנגבתה ללא תיעוד כקבוע בחוק (למעט תיקון משנת 2011 בו נקבע כי השר לביטחון פנים יקבע כללים באילו נסיבות חוסר תיעוד יהווה עבירת משמעת). במקרה שלפניי מבקש הסניגור לפסול את הודעות הנאשם במשטרה.

כלל הפסילה הפסיקתי, לפיו לא תהיה פסילה אוטומטית של ראייה שנגבתה שלא כדין, אלא בחינת כלל השיקולים והנסיבות, יישום לאורך השנים גם לגבי ראיות שנגבו תוך הפרת הוראות חוק חקירת חשודים. סקירת הפסיקה מעלה כי החוק הופר לא אחת, על אף התראות ואזהרות של בתי המשפט לאורך השנים.

בע"פ 5954/06 יבגני סרנצ'וקוב נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2010), התייחסה כב' הנשיאה ד' בייניש, הן לחשיבות הוראות החוק, הן לתוצאות הפרתו (בפסקה 16 לפסק דינה):

"כבר נאמר בפסיקתנו כי הבטחת זכויות הנאשם וההקפדה הראויה על סדרי החקירה ותקינותה מחייבות כי ממצאי חקירה והודאות חשודים העשויות לשמש כראיה במשפט יתועדו במלואם..... תיעוד מלא ומדויק הוא שמאפשר לבית המשפט להתרשם מנסיבות מסירתן של הודאות, ומפרקטיקות החקירה הנוהגות. התיעוד הוא בבחינת חרך הצצה של הערכאות אל הנעשה בחדרי החקירות ומכאן חשיבותו הרבה. כידוע, חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), התשס"ב-2002 כולל הוראות ברורות באשר לחובה לתעד את החקירה - תיעוד חזותי, תיעוד קולי ותיעוד בכתב.

17. בענייננו, חקירתו של המערער לא תועדה אמנם בקטעים מסוימים ובפרקי זמן קצרים יחסית ואין חולק על כך שתיעוד של חקירה נדרש במהלך החקירה במלואה. בהיבט זה אכן נפל פגם באופן ניהולה של החקירה. עם זאת, יש לזכור כי כל ההודעות צולמו ותומללו והחסר ברישום מתייחס לשני חלקים ספציפיים במהלך חקירתו של המערער...במהלכה מסר בושייב את הודעתו המפלילה. כלל הוא כי הפרתה של חובת התיעוד אינה מובילה בהכרח מניה וביה לפסילת ההודאה. ההלכה הנוהגת היא כי "פגמים בתקינותם של הליכי חקירה... אינם מהווים, כשלעצמם, עילה עצמאית לפסילתם של הליכים משפטיים הננקטים על פיהם" (ע"פ 725/95 מנדלברוט נ' מדינת ישראל, פסקה ג' לפסק דינו של השופט י' קדמי (פורסם בנבו, 27.12.1995)).

הפרת הוראות חוק חקירות חשודים נדונה בע"פ 1361/10 מדינת ישראל נ' יניב זגורי (פורסם בנבו, 02.06.2011), שם קבע כב' השופט א' רובינשטיין (בפסקה כב' לפסק דינו):

"אין הכרח, כי היעדר תיעוד כשלעצמו יביא לפסילת ההודעה - פגם זה מקומו במאגר השיקולים הרלבנטיים לבחינת קבילותה של ראיה לפי השיקולים שנמנו בעניין יששכרוב, וממילא יש לבחון כל מקרה לגופו: " הפרתה של חובת התיעוד אינה מובילה מניה וביה לפסילת ההודאה. ההלכה הנוהגת היא כי 'פגמים בתקינותם של הליכי חקירה... אינם מהווים, כשלעצמם, עילה עצמאית לפסילתם של הליכים משפטיים הננקטים על פיהם' (ע"פ 725/95 מנדלברוט נ' מדינת ישראל...)".

בע"פ 9334/08 עמאד עלי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 23.11.2011), נדונה הפרת הוראות החוק באשר לתיעוד חזותי של חקירה בה נחקר החשוד באמצעות מתורגמן, המוסדרת בסעיף 8 לחוק. כב' השופט י' דנציגר, עמד על חשיבות הוראות החוק, וקבע כי יש להחמיר ולקבוע השלכות להפרת הוראות החוק גם במישור קבילות הראיות ולא רק בעניין המשקל (בפסקאות 7 ו-10 לפסק דינו):

"בהיעדר תיעוד חזותי וקולי של מהלך החקירה קיים קושי של ממש לבצע ביקורת שיפוטית אפקטיבית באשר לאופן התנהלות החקירה ובעניין מהימנות תיעודה..... על מנת למנוע מחלוקות עובדתיות מיותרות, יש להקפיד על קיום הכלל מלכתחילה ובכך להימנע מבירור עובדתי מורכב בדיעבד, שבמסגרתו נהנית המשטרה מחזקת התקינות השלטונית באופן שמפר את איזון הכוחות אל מול הנאשם ובסופו של יום עלול לקפח את זכויותיו החוקתיות.

.....

סבורני כי להפרת הוראותיהם של סעיפים 8(2)-8(1) לחוק חקירת חשודים צריך שתהא השלכה ממשית לא רק במישור המשקל אלא בראש ובראשונה במישור הקבילות, זאת נוכח ביצורה ההולך ומתמשך של הזכות להליך הוגן על כל שלביו כפי שהדבר עוגן בגדרי דוקטרינת הפסילה הפסיקתית ונוכח ההכרה בזכות להליך הוגן כזכות חוקתית (ע"פ 5121/98 יששכרוב עולה איפוא, כי ההשלכות של הפרת החובות המוטלות על המשטרה בנוגע לתיעוד הודאתו של חשוד צריכה להיבחן בראי הזכות להליך הוגן ולאור הכללים שהותוו בעניין זה בהלכת יששכרוב. מובן כי כל מקרה יבחן לגופו ועל פי נסיבותיו ובהתאם לשיקול דעתו של בית המשפט.

(הדגשה שלי - מ' א' ג')

שנה מאוחר יותר עמד על הדברים כב' השופט חנן מלצר בע"פ 4936/11 משה ישועה נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 31.12.2012, בפסקה 43 לפסק דינו):

"לעניין כישלונה של המשטרה בהעברת תיעוד חזותי תקין של חקירת המערער, חרף חובתה לעשות כן בהתאם לחוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), תשס"ב-2002 (להלן: חוק חקירת חשודים). תיעוד חזותי מוגדר בסעיף 1 לחוק חקירת חשודים באופן הבא: "תיעוד בהקלטת תמונה וקול בשילוב". תקליטור התיעוד החזותי של חקירת המערער הוגש לבית המשפט הנכבד קמא - ללא פס-קול. תיעוד חזותי ללא פס-קול הינו פחות ערך, באשר לא ניתן להתחקות באמצעותו על אופן התנהלות החקירה ודיוקו של תמלול החקירה בכתב לפי הוראות סעיף 7(2) לחוק [העוסק בחובה לתיעוד חזותי בחקירה עם מתורגמן] - קצין ממונה רשאי להורות על תיעוד בכתב, במקום תיעוד חזותי, "אם בשל תקלה טכנית או בשל צורך עיני, לא ניתן לתעד את חקירת החשוד בתיעוד חזותי". הסעיף מורה עוד כי "הוראה כאמור תינתן בכתב ותכלול את הנימוקים לה". חריג זה נועד איפוא לאפשר חקירת חשודים במקרים חריגים ולא להכשיר בדיעבד כשלים בעבודת המשטרה, ומכל מקום, חריג זה איננו חל על החובה לקיים תיעוד חזותי לפי סעיף 8(2) לחוק חקירת חשודים."

השופט מלצר הביא מדברי בית המשפט המחוזי באותו עניין והצטרף אליהם בהסכמה (בפסקה 44 לפסק דינו):

"בכל מקרה שומה על הגורמים המוסמכים במשטרה ליתן דעתם על מחדל החקירה דן, לבל יישנה בעתיד, למען יופקו לקחים מתאימים, כך שלמצער להבא יתאפשר לבית המשפט לקיים ביקורת מעמיקה ויסודית יותר על מהלך החקירה... אין לשכוח ולו לרגע: לא מן הנמנע כי לאותו מחדל בדיוק, בתיק אחר, בנסיבות שונות, היה ניתן משקל מכריע."

כן ציין כב' השופט י' דנציגר בע"פ 2064/14 בלאל קואסמי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2015) כי:

"קיים טעם לפגם בכך שחקירת המערער לא תועדה בתיעוד חזותי או קולי בניגוד להוראת סעיף 7 לחוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), התשס"ב-2002, לתיעוד החקירה בנסיבות הנדרשות לכך בחוק נודעת חשיבות בלתי מבוטלת. תיעוד החקירה מאפשר לערכאה הדיונית "להתרשם - באופן בלתי אמצעי כמעט - מדרך עריכתה של החקירה, התנהגותו של הנאשם והתנהלות חוקריו" [השופט א' לוי ברע"פ 4142/04 סמל(מיל.) מילשטיין נ' התובע הצבאי, פ"ד סב(1) 378, עמ' 427 (2006)]. אולם, מאחר שהרשעת המערער לא התבססה על דבריו בחקירה, סבורני כי פגם זה אינו מצדיק קבלה של הערעור."

באותו מקרה היו ראיות רבות נוספות.

והנה שוב מצויים אנו במצב בו מופרות הוראות חוק חקירות חשודים.

המאשימה בסיכומיה הפנתה לפסק הדין בע"פ 725/95 מנחם מנדלברוט נ' מדינת ישראל, פסקה ג' לפסק דינו של השופט י' קדמי (פורסם בנבו, 1995). שם אמנם נקבע כי:

"פגמים בתקינותם של הליכי חקירה...אינם מהווים, כשלעצמם, עילה עצמאית לפסילתם של הליכים משפטיים הננקטים על פיהם. ככלל, מתמקדת השלכתם של פגמים כאמור בשאלת קבילותן ומשקלן הראייתי הראיות המושגות באמצעותם של אותם הליכים."

עם זאת, יש לשים לב כי פסק דין זה ניתן בשנת 1995, לפני הלכת יששכרוב, וודאי לפני פסקי הדין שבאו אחריה והקלו בדרישות הפסלות, לפני חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ולפני חוק חקירת חשודים. כיום אין עוד הצדקה להפרה כה בוטה ללא כל הסבר, כשהאמצעים קיימים וזמינים, להפרת הוראות החוק בכל חקירותיו של הנאשם.

במקרה שלפניי, בשתי החקירות הראשונות שמר הנאשם על זכות השתיקה, ולא הכחיש זאת לאחר מכן. היינו, אין חשיבות ממשית לאותן חקירות ולכן ניתן ליתן להן משקל אפסי. אשר לחקירה השלישית, בחקירה זו מסר הנאשם את גרסתו. ככל שלא ניתן לחקירה זו משקל, כבקשת הסניגור, יהיו עניינים רבים עליהם נשאל הנאשם שלא ניתן להם הסבר על ידו. עם זאת, לאור המחדל ובקשת ההגנה, לא אעמוד על החקירה השלישית כבסיס לבחינת סתירות בהודעות הנאשם (בין חקירתו זו לדבריו בעימות), שכן לא ברור כלל ועיקר האם סיכום העדות בכתב משקף נכוחה את שנאמר במהלכה. אם ללמוד מסיכום העימות, הרי שהוא רחוק מלשקף את שנאמר, וכולל תשובות מסוכמות של מה שנאמר, כאשר פרטים רבים הושמטו. כיוון שהעימות תועד חזותית, אין בכך כל פגם שכן ניתן לצפות בוידאו ולהאזין להקלטה. אולם, כאשר החקירה אינה מתועדת חזותית, לא ניתן לבחון זאת.

3.2. מחדלי החקירה - עדים שלא נחקרו וראיות שלא נאספו

מחדל נוסף בחקירה הוא שחסרות ראיות שיכולות היו להיות משמעותיות אך לא התבקשו, משום, שמלכתחילה המשטרה קיבלה את גרסת המתלון כפי שהיא, ולא בחנה את גרסאותיו. כך, בעימות בין המתלון לנאשם יושב המתלון עם צוות החוקרים, ואינו מצולם כלל ועיקר. בנוסף, המשטרה לא שבה וחקרה את המתלון בשאלות שהתעוררו הן בעימות, שם עלו טענות של הנאשם לגבי מניע של המתלון, הן מעדויות אנשי חברת מנורה, שאין להם כל מעורבות בתיק, ועדויותיהם סתרו את עדות המתלון. בנוסף, המשטרה התייחסה רק לאותן הודעות ווטסאפ בהן שוחחו המתלון והנאשם על חובו של הנאשם לחברת מנורה ולא התייחסו לעניינים רבים אחרים שעלו בהודעות אלו והעלו תהיות לגבי גרסת המתלון ומהימנותו. המשטרה גם לא חקרה את המתלון בעניין חלופת המיילים בינו לבין מנורה, או שהסתפקה בתשובות מעטות של המתלון לעניין זה. יש לציין כי תכתובות הווטסאפ היו בידי המשטרה מהיום הראשון, והמיילים הובאו ע"י מר עופר הרץ מייד בסמוך.

כך, המשטרה לא אפשרה לנאשם במהלך העימות להציג שאלות משמעותיות לנאשם, וקטעה אותו בכל פעם שניסה לעשות כן; המשטרה לא חקרה אנשים להם טען המתלונן שסיפר על התניית השוחד בזמן אמת; כך, על אף שמהודעות הווסטאפ שהוחלפו בין הנאשם למתלונן, ומיילים שהוחלפו בין המתלונן למנורה עולה כי קיימת תכתובת מיילים בין הנאשם למתלונן, לא התבקש המתלונן להביא את המחשב שלו ולאפשר למשטרה להעתיק את תוכנו ומסר רק את מה שהיה נוח לו למסור; בנוסף, על אף שמתכתובת הווסטאפ עולה כי המו"מ עם מנורה לגבי חובו של הנאשם, התנהל במקביל למכרז שערכה ועדת הביטוח בבנק, בו השתתפה מנורה, לא נחקר איש לעניין זה - לא המתלונן, שגם לגרסתו ידע על חובו של הנאשם למנורה והשתתף בניהול המכרז, לא מי מאנשי מנורה, כדי לדעת האם היו מודעים לדבר, ואפילו לא הנאשם עצמו.

נראה כי מרגע הגשת התלונה, אמצה המשטרה את גרסת המתלונן ולא הקשתה עליו. אולי תרמה לכך העובדה שבתחילת החקירות שמר הנאשם על זכות השתיקה. אולם, גם לאחר שהנאשם מסר גרסה והבהיר את גרסתו לגבי מהלך האירועים, מה שהעלה תהיות לא מעטות לגבי התנהלות המתלונן, ואפילו לאחר שנגבו הודעות מעדים שאינם מעורבים, כמו אנשי מנורה, שעדותם סתרה חזיתית את עדות המתלונן, לא חזרו וחקרו את המתלונן בעניינים אלו. נראה כי הסיבה לכך טמונה בדבריו של החוקר אופיר דור, שהוביל את החקירה, שנשאל מדוע לא הזהיר את הנאשם בתחילת החיפוש שנערך בביתו. החוקר הבהיר שהזהיר את החשוד כנדרש והוסיף (עמ' 69 לפר' ש'13-15): "אמרתי לו שעדיף לו להודות במה שהוא ביצע, כיוון שהאמנתי אז ואני מאמין היום, שאכן מעל לכל ספק סביר הוא ביצע את העבירות". והוסיף (בעמ' 70 לפר' ש' 7-8), כי הגרסה שמסר הנאשם: "נראתה אז וגם היום מופרכת לחלוטין". החוקר התייחס בעיקר לטענת הנאשם כי מדובר היה בעסקה לגיטימית לרכישת תיק ביטוח. אכן, עולה מהראיות כי ככל הנראה אין מדובר ברכישת תיק ביטוח, אולם, אין להסיק מכך אשמה של הנאשם, או חוסר מעורבות של המתלונן, בעיקר לאור סתירות בעדות המתלונן. כך מתעוררות שאלות כמו מי פנה למי בהצעה לטפל בחוב, האם הנאשם התנה את המשך ההתקשרות של הועד בתשלום חובו שלו למנורה ע"י המתלונן או סוכנות מרוז, או שמא, המתלונן הציע לו זאת, כיון שחשש שהתנהלות הוועד החדש תביא לאבדן פרנסתו. גם לכך יש חשיבות רבה. ובכן החוקר האחראי שמע את המתלונן, או קרא את הודעותיו, והחליט כי הנאשם ביצע את העבירות מעבר לכל ספק סביר, זאת בטרם בוצע החיפוש ובטרם מסר הנאשם גרסה (בשלב זה הנאשם אפילו עוד לא שמר על זכות השתיקה).

אעמוד להלן על אופן ביצוע העימות, ועל עניינים שונים שחייבו חקירה, כשכזו לא בוצעה.

3.2.1. החוקרים שהשתתפו בחקירה

בחקירה השתתפו רס"ב תומר כהן, שגבה את תלונתו הראשונה של המתלונן, רס"ב הרצל שמואלי, שחקר את מורגנשטרן והשתתף בעימות בין הנאשם למתלונן, צוער אופיר דור שניהל את העימות, ופקד ליאור רוביטה, שהמתלונן העיד כי הוא היה בקשר עימו רוב הזמן (עדות המתלונן בעמ' 25 לפר' ש' 22-23), וגבה עדות מהמתלונן בשתי הזדמנויות, וכן חקר את עו"ד אמירה נהיר. כן השתתפה בעימות ראש המפלג נחמה שצינה בעימות את שם משפחתה, אך הדבר לא נשמע בבירור בהקלטה).

ראש המפלג נחמה לא הובאה לעדות בבית המשפט ואף לא הופיעה ברשימת עדי התביעה. שנים מהחוקרים העידו כי לא היו מעורבים הלכה למעשה בחקירה. החוקר שגבה את התלונה הראשונית של המתלונן, רס"ב תומר כהן, העיד כי אין לו ניסיון בעבירות מעין אלו, ולכן, מיד בסיום החקירה העביר את העניין לראש מפלג חקירות (עדותו בעמ' 12 לפר' ש' 17-19). רס"ב הרצל שמואלי שגבה את עדות מר מורגנשטרן והשתתף בעימות לא זכר את הדברים והעיד כי הוא היה משני בחקירה ולא ביצע מהלכי חקירה משמעותיים (עדותו בעמ' 17 לפר' ש' 17-19 ועמ' 19 לפר' ש' 18-19).

אפתח באופן ביצוע העימות, המעיד על הטיית המשטרה לעבר המתלונן וגרסתו.

3.2.2. אופן ביצוע העימות

העימות צולם כך שהנאשם יושב מול המצלמה, החוקר שמקליד את העדות לצידו (בתחילה החוקר אופיר דור ובהמשך ראש המפלג נחמה). מצידו השני של הנאשם יש מקום לאדם נוסף. כשנכנסו החוקרים לחדר, החוקר אופיר דור הניח כיסא בסמוך לנאשם, מול המצלמה, כך שניתן יהיה לצלם את שני הצדדים לעימות, הנאשם והמתלונן, אך מייד חוזר בו ומזיז את הכיסא לאחור, למקום שהמצלמה אינה מכסה. בפועל, במהלך מרבית העימות, עומד החוקר אופיר דור בסמוך למתלונן, כך שאת החוקר רואים, בעוד שהמתלונן יושב כל העת מאחור עם גבו למצלמה (תחילה בסמוך לראש המפלג נחמה, ולאחר שזו מחליפה את החוקר אופיר דור ליד המחשב, נותר שם לבדו). כתוצאה מהמיקום, שנבחר בכוונת מכוון ע"י החוקר אופיר דור, את המתלונן במרבית הזמן לא רואים כלל, ובחלק קטן מהזמן רואים את ברכיו וידי.

רס"ב הרצל שמואלי, שנכח בעימות, נשאל לעניין זה, וטוען כי כך מאורגן החדר (עמ' 19 לפר' ש' 23-20 עמ' 20 לפר' ש' 5):

"האם אתה רואה את המתלונן יושב באותו סרטון?

ת. אני רואה רק את משה טטרו

ש. האם זה גם משהו שמקובל בעימותים שרואים צד אחד ולא רואים את הצד השני לעימות?

ת. המצלמה באה מאחוריו. אני יודע היכן ממוקמת המצלמה. עובדתי רואים כאן את החשוד ואת זרועו של המתלונן ולא יותר מזה. אלה האמצעים וכל זה נעשה כאשר זה נעשה בחדר הזה.

ש. האם לא ניתן למקם את המצלמה כך שיראו את שניהם

ת. אני לא נכנס לאמצעים הטכניים

ש. האם אפשר למקם את האנשים כך שהמצלמה תתפוס את שניהם

ת. אני מתאר לעצמי שהחוליה הטכנית צריכה לעשות זאת. במקרה הזה אני רואה שזה לא נעשה".

ובכן, כפי שעולה מהתיעוד החזותי של העימות (דקה 10:58) נכנסים לחדר החוקרים הרצל שמואלי ואופיר דור עם

הנאשם. החוקר הרצל שמואלי נכנס לתוך החדר ומאותו רגע, ופרט למקרה אחד בהמשך בו הוא שואל שאלה ומתקרב למרכז החדר, לא רואים אותו בעימות. הנאשם מתיישב בכיסא שהונח מראש מול המצלמה. החוקר אופיר דור לוקח כסא ומעביר אותו לצד הנאשם, בוחן את המצלמה הנמצאת מאחור, וממקם את הכסא לצד הנאשם, אך לא קרוב מידי, במקום בו ראוי היה למקמו. לאחר רגע קצר (בדקה 11:16), החוקר אופיר דור נמלך בדעתו ומשנה את מיקומו של הכיסא ומציב אותו בסמוך לקיר שמול הנאשם, הקיר עליו נמצאת המצלמה, כך שברור שמי שישב עליו ישב עם הגב למצלמה ולא יראה. בהמשך (בדקה 12:28 נכנסת ראש המפלג נחמה ומתיישבת גם כן מאחור, במקום בו רואים את ראשה מאחור. מיד לאחר מכן (בדקה 12:42 נכנס המתלונן, ויושב עם הגב למצלמה לצד נחמה כך שרואים את נחמה באופן חלקי מאחור ואת המתלונן לא רואים בכלל. רק כשנחמה מחליפה את אופיר דור ליד המחשב, רואים את ברכיו ולעיתים את ערפו של המתלונן. היינו, המתלונן יושב עם צוות החוקרים אל מול הנאשם. הדבר לא ראוי שכן ניתן להתרשם מהנאשם אך לא מהמתלונן. הנאשם העיר על כך במהלך העימות וציין כי הם "ארבעה כנגד אחד" (שלושת החוקרים והמתלונן). נראה כי זו הייתה ההתייחסות למתלונן לאורך כל הדרך.

צוער אופיר דור נחקר לעניין זה בבית המשפט, ותשובותיו לא עולות בקנה אחד עם מה שנראה בהקלטת העימות (עמ' 66 לפר' ש' 12-30):

"ש. בעימות הנאשם יושב מול המצלמה כשהוא אזוק, ומצד שני יושב המתלונן באווירה ביתית עם האיפד שלו. בתמונה עצמה של העימות כשצריך לצלם את שני הצדדים ולתת לשני הצדדים את התחושה האובייקטיבית ושיביעו את שעל ליבם, המתלונן יושב עם האיפד שלו ומולו יושב החשוד כשהוא אזוק. למה? האם ראוי לעשות כך עימות?

ת. לעניין היות החשוד אזוק, זה נוהל של מחוז ת"א... לעניין זווית המצלמה - את החקירות אנחנו מנהלים באמצעות מערכת שהיא לא ברת שינוי מבחינת זווית הצילום שבה. לכו כשאני מושיב שני אנשים מולי, בחדר שלי כחוקר, המצלמה תמיד תהיה מופנית כלפי אחד מהם. הנוהל והנהג במשטרה, וגם אני פועל על פיו, שרוב זווית הצילום מופנית כלפי החשוד. אני מסכים שזה לא אידאלי, אבל זה מה שמתאפשר בהתאם למגבלות הטכניות שקיימות היום, לפחות ביחידה שלי"

ובהמשך (עמ' 67 לפר' ש' 1-27):

"ש. אם יש מצלמה קבועה ויודעים מה היא מצלמת, מדוע לא לשים את שני הצדדים מול המצלמה, ואתה כחוקר תשב במקום אחר?

ת. הדרך היחידה שבה מתאפשר לשים את שניהם בכך שהם ישבו פרונטלית מול המצלמה, המשמעות היא שהם ישבו אחד על יד השני ולא אחד מול השני. במידה ונציג את שניהם אחד מול השני לא יראו את שניהם.

ש. יראו את שניהם בפרופיל.

ת. בכל עימות שבו הייתי בו עד עכשיו לא התאפשר, מאחר ששני הצדדים רוצים לפנות אחד כלפי השני. אי אפשר לשנות את עמדת החקירה, כי השקעים של המחשב הם על יד.

ש. מה מטרת העימות?

ת. לראות את התגובה של המתלון ושל החשוד, כל אחד לגרסה של השני.

ש. מי משקר ומי דובר אמת?

ת. פחות או יותר.

ש. איך בית המשפט יכול להתרשם מי דובר אמת כאשר רק אחד מצולם?

ת. אני לא נכחתי בהרבה עימותים בהם אחד משני הצדדים חזר בו מגרסתו, אבל בעימותים שהייתי בהם, בהם אחד הצדדים חזר בו מגרסתו הוא העביר זאת בצורה שאינה משתמעת לשני פנים.

ש. יש הבדל בין לחזור מגרסה לבין התרשמות מדובר אמת. כאשר רואים את התגובות לדברים שנאמרים האחד כלפי השניה, ניתן להתרשם.

ת. עניין עמדת הצילום היא בעיה טכנית שאינה בשליטתנו. במהלך כל העימות נכחנו, אני והחוקר שמואלי. במידה ואנחנו נוכחים במהלך עימות שיש אינדיקציות - פיסיות או מילוליות שאחד הצדדים משקר או מתערערת גרסתו במהלך העימות, אנחנו נוהגים לציין זאת בדו"ח מיוחד. במקרה הזה לא היו אינדיקציות כאלה."

ובכן מצפייה בוידאו של העימות עולה שהדברים פשוט אינם נכונים, וכי החוקר סידר בתחילה את החדר כך שניתן יהיה לראות את השניים בברור, ולאחר מכן חזר בו. לכן, לא ניתן לקבל גם את תשובתו הבאה. החוקר דור נשאל (עמ' 66 לפר' ש' 24-26): "האם מבחינתכם אין שום חשיבות להתרשמות בית המשפט מהמתלון? לא ניתן לראות איך המתלון מגיב לטענות הצד שכנגד ואת שפת הגוף של המתלון" ומשיב (עמ' 66 לפר' ש' 27-30):

"היה לי חשוב לראות תגובות של שני הצדדים. העובדה שהמצלמה לא הופנתה כלפי המתלון אמנם לא אידאלית אבל לא מנעה קודם כל ממני להתרשם מהתגובות שלו, כנ"ל לא מהחוקרים האחרים שנכחו בעימות, מה גם שיש הקלטה אודיו שמאפשרת גם כן לראות את תגובות המתלון"

ובכן, אולי החוקר יכול היה להתרשם שכן ראה הן את הנאשם, הן את המתלון. אולם בית המשפט לא יכול היה להתרשם, ועדיף לא להכביר מילים על דברי החוקר לעניין היעילות שבהאזנה לקולו של המתלון בלבד. בית המשפט רואה את הנאשם, אזוק, ורק שומע את קולו של המתלון, היושב לצד החוקרים ברקע. כפי שנאמר לעיל לעניין התייעוד החזותי, יש חשיבות רבה כי בית המשפט, ולא רק חוקרי המשטרה, יתרשם מאופן ביצוע החקירה, ומתגובות הצדדים. החוקר דור, בכך שהציב את כסאו של המתלון מאחור, מנע זאת מבית המשפט. ושוב, אין מדובר בדבר שנעשה בהיסח הדעת, ולו היה משאיר החוקר אופיר דור את הכסא שיועד למתלון היכן שהציבו מלכתחילה הדבר היה מתאפשר.

ב"כ המאשימה בסיכומים מפנה לעדות אופיר דור לעניין זה (בעמ' 31 לסיכומים), היינו כי מדובר בבעייה טכנית, אך אינה מתמודדת עם מה שנראה בסרט שצולם. בנוסף, אין לקבל את דבריה בעמ' 37 באשר לשפת הגוף של הנאשם (בעמ' 37 לסיכומים), כאשר המתלון לא צולם, שעה שניתן היה לעשות כן.

עוד עולה מצפייה בתיעוד החזותי של העימות כי כאשר הנאשם שאל את המתלונן שאלות קשות יותר, כמו כיצד המשיך לערוך פוליסות ביטוח, שעה שהוא מאוים כביכול, וכן שאלות לגבי הליך קבלת ההחלטות בוועד, הפסיקו החוקרים את הנאשם שוב ושוב. החוקר דור נשאל על כך והשיב (עמ' 73 לפר' ש' 4-11):

"ש. בעימות נראה כאילו אתם שואלים את הנאשם, מטיחים בו האשמות, והמתלונן סוג של חוקר ומטיח בו את התלונה שלו; כאשר הנאשם עונה אתם משתיקים אותו....

ת. לעניין העימות - העימות הזה, כבכל עימות שנכחתי או ניהלתי יש לצדדים הזדמנות לטעון את כל הטענות שלהם ולהטיח האשמות אחד בשני, וכן להציג שאלות אחד כלפי השני. אני לא זוכר שהנאשם הושתק. אני צריך לראות את זה. מבלי לצפות בעימות, אני לא זוכר שאני או מישהו מהחוקרים בתיק השתיק או מנע מהחשוד לטעון את גרסתו"

ובכן, הצפייה בוידאו מוכיחה אחרת. לחלוטין אחרת.

3.2.3. חוסרים בחקירה

כפי שעולה מהפרק לעיל על חוסר המהימנות של המתלונן, רבות מהסתירות או התהיות לא התעוררו כתוצאה מעדות מי מהעדים בבית המשפט, אלא מעדות המתלונן אל מול הודעות הוואטסאפ ומיילים שהוחלפו בזמן אמת, הודעות המתלונן למול עדים אחרים, כמו אנשי חברת מנורה, ואף סתירות פנימיות בדברי המתלונן בחקירותיו. סתירות ותהיות אלו התגברו מרגע שהנאשם הציג את גרסתו והבהיר כי למתלונן היה אינטרס ממשי כי הנאשם לא ימשיך בתפקידו. למרות זאת לא נחקרו עדים נוספים, ואף המתלונן לא חזר ונחקר בעניינים שונים. ישנם מספר נושאים בהם לא נחקרו עדים ולא התבקשו ראיות, על אף שהיה מקום לעשות כן, ואפרט.

3.2.3.א. חקירת העדים להם סיפר המתלונן, לטענתו, על איומי הנאשם, לכאורה, בזמן אמת

המתלונן בהודעתו השנייה, המפורטת יותר (מיום 15.2.17, נ/2), סיפר לחוקר על פנייתו למר מורגנשטרן מחברת מנורה. המתלונן נשאל (בש' 48, האם סיפר למשה מורגנשטרן שהנאשם פנה אליו וביקש ממנו כי יסגור עבורו את החוב, והמתלונן משיב (ש' 49 לנ/2): "בוודאי, אני לא הסתירתי את זה מאף גורם, אפילו סיפרתי על כך לחברים שלי". ובכן, ראשית, משהעיד מר מורגנשטרן ביום 21.2.17, והעיד כי תוכן השיחה היה קצר, וכלל רק הפנית המתלונן לעופר הרץ, לא חזרו החוקרים ועימתו את המתלונן עם הסתירה האמורה. בנוסף, המתלונן בחקירתו נשאל למי סיפר, והוא משיב (ש' 51-52 לנ/2): "סיפרתי זאת לאבא שלי ששמו משה רוזנברג, למנהלת תחום אלמנטרי ששמה זהבי לב, וכן לחברים שלי רונן ויעל שמש וכמובן לאשתי". אנשים אלו לא נחקרו, לא בשאלה האם המתלונן סיפר להם, לא בשאלה מה סיפר להם ואף לא בשאלה מה ייעצו לו לעשות. לאור העובדה שהמתלונן הגיע למשטרה שבעה חודשים באיחור, הדברים שאמר בזמן אמת הם מאד משמעותיים.

פקד רובינס נשאל בבית המשפט (בעמ' 59 לפר', ש' 24-28), מדוע לא חקר את האנשים להם סיפר המתלונן, לטענתו, על איומי הנאשם והשיב:

"ת. האם אתה רוצה לשאול למה לא גביתי מהם עדות? לא ראיתי לנכון לזמן אותם.

ש. למה?

ת. כי יש גם הקלטות והתנהלות שהייתה קיימת"

ובכן, מההקלטות וההתנהלות, כפי שיפורט בהמשך עולה בעייתיות, ועל כן היה מקום לזמנם. בהמשך נשאל פקד רוביסה שוב לעניין זה (עמ' 60 לפר' ש' 2-7):

"ש. המתלון לא פנה במשך שבעה חודשים לא למשטרה וגם לא לבנק. הוא טוען שבזמן אמת הוא דיבר על כך עם אנשים. האם לא היה חשוב לבדוק מה הוא סיפר למשל, למנהלת תחום אלמנטרי, בזמן אמת?

ת. אני לא ראיתי לנכון לזמן את אותם אנשים, כי אם לומר את האמת, מדובר באנשים שהם בצד של המתלון. לא היה צורך לזמן אותם לצורך ראיתי או חקירתי. לכן גם בהמשך לא זימנו אותם....במקרה הזה המתלון הגיע עם הקלטות ולאורך כל החקירה בדקנו את הסבירות בדקנו עם מנורה וגורמים אחרים בבנק. לא ראיתי לנכון גם בשלב שביתי את העדות וגם לאחר מכן, להביא מישהו מהאנשים שהוא אמר שסיפר להם בזמן אמת... זה אמנם לא מקרה של יום ביומו שמישהו מתלון כל כך באיחור, אבל עדיין לא ראיתי טעם לזמן את אותם עדים".

הסבר זה אינו הסבר. אמנם מדובר באנשים המקורבים למתלון, אולם ההנחה הסמויה בדבריו של החוקר הוא שהם ישקרו עבור המתלון,, ככל שהוא לא סיפר להם את הדברים, וזו הנחה שאין מקום להניח אותה, וודאי לא כלפי עובדת משרדו זהבי לב. שנית, דווקא הבדיקה עם מנורה העלתה שהמתלון סותר את דבריהם של מר מורגנשטרן ועופר הרץ, אולם גם עניין זה לא הביא את חוקרי המשטרה לבדוק את אותם אנשים נוספים, או לפחות לחזור למתלון בעניין זה.

הצווער דור נשאל גם הוא לעניין זה והשיב (עמ' 71 לפר' ש' 9-19):

ש. שאלתי את ליאור [פקד ליאור רוביסה] לגבי תחקור של האנשים שהמתלון סיפר להם בזמן אמת על האיומים לכאורה. מדוע אתה לא עשית את זה, שכן לך יש השכלה משפטית להבדיל מליאור ואתה צריך להבין את המשמעות של ראייה כזאת

ת. גביית עדות מחזקת מבני המשפחה לא הייתה בעלת ערך ראיתי רב מאחר והם בני משפחה שלו.

ש. היתה שם לפחות מנהלת תחום ביטוח אלמטרי, שהיא לא בת משפחה שלו

ת. לדעתי הפעולות שהיינו צריכים לבצע על מנת לבדוק את גרסת המתלון הן בראש ובראשונה מול חב' הביטוח שאמורה הייתה לתווך בעסקה הזאת. דיברנו עם עו"ד נהיר, דיברנו עם עו"ד גבע, דיברנו עם הרץ. וידאנו מעבר לגרסת המתלון כהווייתה, מעבר ל-4 הודעות שגבינו מהמתלון, ומעבר להקלטות ולהודעות שביקשנו, וידאנו שאכן קיים חוב על הסכום הזה של החשוד אצל חברת הביטוח"

אשר לעדות בני המשפחה, יפים הדברים שאמרתי לעיל. אמנם, כפי שהעיד החוקר דור התברר כי לנאשם היה חוב לחברת מנורה, אולם הנאשם לא הכחיש זאת. מרגע העימות, בו מסר הנאשם את גרסתו, לא הייתה מחלוקת שלנאשם יש חוב לחברת מנורה. הנאשם אישר זאת בעימות ואף הבהיר כיצד, לטענתו, נודע הדבר למתלון, ואף טען כי המתלון הוא זה שהציע לשלם את חובו, או לרכוש ממנו את תיק הביטוח שלו, על החוב שבו. למרות זאת, למרות שעו"ד נהיר העידה במשטרה, כי עסקאות לרכישת תיקי ביטוח, לרבות כאלו הכוללים חוב אינה עניין נדיר בין סוכני ביטוח, ולמרות שעופר הרץ ומשה מורגנשטרן מסרו עדות שסתר לחלוטין את דברי המתלון (למעט לעניין עצם קיומו של חוב), לא טרחו החוקרים ולו לעמת את המתלון עם הדברים. אמנם החוקר דור הבהיר בעדותו שהעובדה שבתיק היו חובות ולא הכנסות חיזקה את הראיות, אולם, עדיין יתכן כי טענות הנאשם כי המתלון פנה אליו והציע לו את העסקה, ולשיטת החוקר דור, אם מדובר בשוחד, הציע לו שוחד, גרסה זו לא נבחנה כלל ועיקר. נראה כי מרגע שהתברר כי קיים חוב, החוקרים הניחו כי כל גרסת המתלון אמינה, ולא חקרו אותו גם כשהיו גרסאות שונות לחלוטין בין דבריו לבין דברי אנשי חברת מנורה ובין טענותיו להתנהלות הדברים כפי שהיא עולה מיתר הראיות.

3.2.3.ב. חקירה חוזרת של המתלון, לרבות חיפוש במחשב ובטלפון של המתלון

כאמור, הרבה סתירות נפלו בדברי המתלון, ביחס להתנהלותו בפועל, הודעות הווטסאפ שהוחלפו בינו לבין הנאשם, מיילים שהועברו ועוד.

בשתי הודעותיו הראשונות שמר הנאשם על זכות השתיקה. לאחר מכן מתקיים עימות בין השניים בו טוען הנאשם כי למתלון יש מניע להעליל עליו, כיון שהמתלון ראה את פעילות הוועד, והבין שכוונתו לצאת למכרזים, אולי באמצעות סוכן אחר, ואולי ללא סוכנים בכלל, ודאג להמשך פרנסתו. לטענת הנאשם בעימות, המתלון הבין שהנאשם הוא האיש בעל יכולת ההשפעה בעניין זה בוועד, לאור ניסיונו בעניין הביטוח, ועל כן רצה כי יועבר מתפקידו. מיומני הנאשם (יומנים משרדיים בהם סיכם הנאשם לעצמו דיונים, עניינים לטיפול וכיו"ב - 10/נ-11), שאף תואמים סיכום דיון של חבר וועד אחר, עולה כי כך היו פני הדברים לגבי פעילות הוועד. למרות זאת, לא מעומת המתלון עם טענה זו. בחקירה מאוחרת של המתלון מחודש אפריל 2016 נשאל המתלון (נ/6, עמ' 2, ש' 42) מה נתח העבודה של סוכנות מרוז עם בנק דיסקונט ומשיב כי מדובר בנתח עבודה של כ-30% מעבודת הסוכנות בהיקף של מיליוני שקלים בודדים לשנה. למרות זאת, המתלון לא מעומת עם טענות הנאשם כי הדבר מהווה אולי מניע, לניסיון של המתלון להציע שוחד לנאשם.

נושא נוסף שלא נחקר לעומק הוא המשך ניהול המכרזים בהם השתתפה חברת מנורה, במקביל לניהול מו"מ עם חברת מנורה על חובו של הנאשם. יש לזכור כי במהלך התקופה בה המתלון טוען כי הנאשם מאיים עליו לכאורה, חודשו של פוליסות ביטוח לעובדי הבנק באמצעות סוכנות מרוז, דבר שטען הנאשם בעימות במפורש. למרות זאת החוקרים אינם שואלים את המתלון בעניין זה, וגם לא מפיקים מהמחשב את המיילים שהוחלפו בין הנאשם למתלון, אלא רק מסמכים המכילים את המילה מנורה (וכפי שנראה נוגעים למכרז של הוועד בו השתתפה מנורה במועד מאוחר יותר). יש להדגיש כי התנהלו לפחות שני מכרזים בהם הייתה חברת מנורה אחת המציעות, ולמרות זאת לא נשאל המתלון דבר בעניין.

נושא שלישי בו לא עומת המתלון עם הסתירות, הן עדויות אנשי מנורה והתנהלות המתלון מול חברת מנורה.

המתלון, נחקר מאוחר יותר ביום 19.4.17, לאחר כחודשיים ממועד התלונה, לאחר שנחקרו הגורמים האחרים, ולאחר שלמשרה ואולי אף לפרקליטות הייתה שהות לבחון את חומרי החקירה, אולם נשאל רק לגבי הודעות הוואטסאפ בהן מתייחסים השניים לחובו של הנאשם במנורה. המתלון התבקש באותה חקירה לעבור על אותם קטעים ולהסביר אותם. בנוסף נשאל שתי שאלות בעניינים אחרים, אך למרות שהתשובות שנתן נסתרות בהודעות הוואטסאפ או בעדויות אנשי חברת מנורה, המתלון לא עומת עם הדברים.

בנוסף, על אף שמהודעות הוואטסאפ עולה כי הנאשם והמתלון התכתבו הן באמצעות המייל של הנאשם בבנק, הן במייל פרטי של הנאשם, החוקרים לא ביקשו מהמתלון למסור את המחשב שלו לבדיקה. כך, באחת מהודעות הוואטסאפ עולה כי המתלון מספר לנאשם כי שלח או קיבל מייל ממשה מורגנשטרן, למרות זאת לא מתבקש המתלון להציג מייל כזה ומחשבו לא נתפס. מהמחשב, או האייפד, ניתן אולי היה ללמוד מהו המועד בו הקליט המתלון את הנאשם, שאלה שגם לגביה ניתן להתבסס רק על עדות המתלון.

ממייל שנשלח מהמתלון לעופר הרץ עולה כי ביום 14.7.16 שוחח המתלון עם משה מורגנשטרן מחברת מנורה. בשעה 06:13, פונה המתלון בכתב לעופר הרץ, מנהל מחלקת סוכנים בחברת הביטוח, כדלקמן (חלק מת/28):

"עופר שלום,

בהמשך לשיחה שלי עם משה מורגנשטרן ולמייל שלו מהיום, אודה לך אם תתקשר אלי בנושא. נייד: 0544700696. בברכה, דוד רוזנברג, עו"ד, מנכ"ל"

למרות הודעה זו, ולמרות שהמייל לעופר הרץ הוא משעה 06:30, ולפיו עוד קודם לכן באותו יום שוחח המתלון עם אותו משה מורגנשטרן, ואף קיבל ממנו מייל, ולמרות, שכפי שיפורט, בהודעות הוואטסאפ עולה שהוחלפו מיילים בין המתלון לנאשם, לא מבקשים מהמתלון להמציא מיילים אלו, או להביא את המחשב למשרה כדי לראות האם אותם מיילים תומכים בגרסת מי מהצדדים.

החוקרים גם לא ביקשו את הטלפון של המתלון לבדיקה כדי לבחון האם יש בו, למשל, הקלטות של שיחות, או הקלטות שהיו ונמחקו. פקד רוביסה נשאל לעניין זה והשיב (עמ' 61 לפר' ש' 25-30): "... לא תמיד אנחנו לוקחים את הטלפון של המתלון/הקרוב או מעורב אחר. במקרה הזה, החשוד היה עצור והטלפון שלו נתפש". גם כאן מדובר בתיאור ולא בהסבר.

התשובה האמתית היא שהחוקרים קיבלו את גרסת המתלון, לא דבר בדקו מעבר לבדיקה המינימלית אם לנאשם יש חוב, מה שהנאשם לא הכחיש, ולכן לא מצאו לנכון לבדוק עניינים נוספים.

עדות לכך שהמשרה אימצה את גרסת המתלון עולה הן מהעיומות, כאמור לעיל, הן ממזכר של החוקר אופיר דור מיום 26.2.17 (ת/20), שם מתייחס החוקר דור לבדיקה של הטלפון הסלולרי של הנאשם. על פי המזכר, הדפיס החוקר דור ארבע התכתבויות וואטסאפ רלבנטיות, ביניהן ההודעה הזו מיום 10.7.16 בשעה 10:11:31. ההודעה נשלחת

מהמתלון לנאשם: "אתה במשרד מחר בסביבות 10:30, לגבי הדבר השני שדיברנו עליו?" והנאשם, אינו נראה לחוץ או מוטרד ומשיב מייד: "לא אחי. אנחנו בדיונים בנושאי שכר היום ומחר. נדבר בטלפון?" ודווקא המתלון משיב: "עדיף לא בטלפון, אז בשלישי". רק אז אומר הנאשם, בתגובה: "אתה מעדיף בארבע עיניים?".

למרות שברור מחליפת ההודעות כי הנאשם מציע לדבר טלפונית, ודווקא המתלון מבקש שלא לעשות כן, כותב החוקר דור במזכר לגבי התכתבות זו את הדברים הבאים: "הודעות מתאריך 10.6.16 [מדובר בטעות ההודעות הן מתאריך 10.7.16, כך מופיע בפלט, וזו גם גרסת המתלון שהפנייה אליו הייתה ביולי 16] בהן החשוד והמתלון מתכתבים בנוגע לעניין השני". הנאשם שואל את המתלון "או שאתה מעדיף ב-4 עיניים?". כלומר, החוקר דור החליט שהוא מאמין למתלון, ולכן, למרות שצרף את ההתכתבות הוא מתעלם לחלוטין מתחילתה, שם הנאשם הוא זה שמציע לשוחח טלפונית, כך יכול היה המתלון גם להקליט אותו, ודווקא המתלון אומר שזה "לא לטלפון", ומתייחס רק לתגובת הנאשם לדברים אלו של המתלון. ברור שאם אלו פני הדברים, מדוע לא נחקר המתלון ועומת עם גרסת הנאשם.

3.2.4. השלכת מחדלי החקירה על ההליך הפלילי

ככלל, השלכת מחדלי החקירה נקבעים בנסיבות כל מקרה ומקרה ובשים לב לכלל הראיות בתיק. מטרת ההליך הפלילי היא להגיע לחקר האמת, ככל שמחדלי החקירה מהותיים יותר, קשה יותר להגיע לחקר האמת.

בע"פ 5386/05 בילל אלחורטי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2006), עמד כב' השופט א' רובינשטיין על חובת רשויות אכיפת החוק לחקור, לרבות פיקוח הדוק של הפרקליטות, זאת, גם בהנחת העומס שבו הן נתונות תדיר (פסקה ז' לפסק דינו):

"במדינת חוק מתוקנת, כפי שמבקשים אנו להיות, הציפיה היא כי התביעה תפרוש בפני בית המשפט תשתית ראיתית רחבה, וכי בהדריכם את החוקרים על גורמי התביעה, הפרקליטות או התביעה המשטרית, לדרוש כי ככל הניתן לא תונח אבן רלבנטית שאינה הפוכה. חרף העומס המוטל על גורמי האכיפה אין מקום להתעלמות מכלל זה, והבקרה התביעתית צריכה לכלול אותו, ובמקרים רבים כך אכן קורה"

במקרה שלפניי נראה כי לא הייתה בקרה כזו, מה שבא לידי ביטוי בהשלמת חקירה ממוקדת של המתלון רק לעניין תוכן תכתובות הוואטסאפ.

על רשויות החקירה לחקור ולחשוף כל ראיה, בין נרשעה ובין מזכה, כיון שהמטרה הינה, כאמור, חקר האמת. עמד על כך כב' השופט א' רובינשטיין בע"פ 2285/09 סולימאן אללו נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2011, להלן: עניין אללו, בפסקה יח' לפסק דינו):

"אכן במישור העקרוני: "מטרת החקירה המשטרית אינה מציאת ראיות להרשעתו של חשוד, אלא מציאת ראיות לחשיפת האמת, בין אם אמת זו עשויה להוביל לזיכוי של חשוד, ובין אם היא עשויה להוביל להרשעתו" (ע"פ 721/80 תורג'מן נ' מדינת ישראל, פ"ד לה (2) 466, 472 - השופט, כתארו אז, ברק)

מסיבה זו, על המשטרה לבצע את כל פעולות החקירה הסבירות, בנסיבות העניין... אף אם אלה אינן עולות בקנה אחד

עם התלונה שהובילה לפתיחת החקירה....מיצוי כלל כיווני החקירה האפשריים, והצגת תמונה עובדתית מלאה ככל שניתן, מהוים נדבך מרכזי ביכולתו של נאשם להתמודד עם הראיות המרשיעות במשפטו".

במקרה שלפניי הדברים לא נעשו כראוי, וגם אם הדבר נובע מעומס עצום המוטל על כתפי הפרקליטות, יש להצר על כך.

אולם, אין די במחדל חקירה כדי להביא לזיכוי הנאשם, על בית המשפט להשתכנע כי מחדלי החקירה פגעו בהגנת הנאשם (ראו לעניין זה: ע"פ 6858/04 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2005), פסקה 30 לפסק דינו של כב' השופט עדיאל; ע"פ 2860/08 מוחמד אבו סריס נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2010, פסקה 8); ע"פ 5104/06 אנזור בניירישליל נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2007, פסקה 9); ע"פ 2285/09 סולימאן אללו נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2011, פסקה כ' לפסק דינו של כב' השופט א' רובינשטיין).

המבחן הוא התשתית הראייתית שהוצגה, לאור הספקות שמעלה הנאשם. עמדה על הדברים כב' השופט מ' נאור בע"פ 10735/04 יצחק גולדמן נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2006, פסקה 17: "נפקותו של המחדל תלויה בתשתית הראייתית הפוזיטיבית הספציפית שהציגה התביעה, מחד, ובספקות הספציפיים אותם מעורר הנאשם, מאידך" (עוד ראו לעניין זה ע"פ 6279/03 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2004).

על השפעת מחדלי החקירה אעמוד בסיכום ניתוח הראיות, לגבי כל אחת מהעבירות המיוחסות לנאשם.

חלק שלישי: עבירת השוחד

סיפורו של המתלונן הביא את המשטרה להאשים את הנאשם בעבירות שונות בחקירותיו, שכן, מלכתחילה לא היה ברור מה המתלונן טען שהנאשם עשה. בשל טענות המתלונן על איומים, נחשד המתלונן תחילה בסחיטה באיומים, אולם אז הסתבר שלא ברור במה התבטאו האיומים וסעיפי העבירה השתנו בהתאם. לאחר שהמתלונן העיד פעמיים במשטרה, ואף נפגש עם הנאשם, הקליט אותו והחתים אותו על ההסכם, השתנו סעיפי העבירה מפעם לפעם. בדו"ח העיכוב (ת/10) מודיעים לנאשם כי הוא מעוכב בשל חשדות לביצוע עבירות של קבלת דבר במרמה וסחיטה באיומים; בהודעתו הראשונה במשטרה (ת/12), נחקר הנאשם באזהרה בגין חשד לביצוע עבירות של שוחד וסחיטה באיומים; בהודעתו השנייה במשטרה (ת/16), נחקר הנאשם באזהרה באותם חשדות: שוחד וסחיטה באיומים. בחקירתו השלישית של הנאשם, לאחר שבעימות בינו לבין המתלונן נתן הנאשם גרסה (חקירה מיום 22.2.17 ת/17), נחקר הנאשם באזהרה עדין בשוחד וסחיטה ואיומים, אך גם בביצוע עבירה של הפרת אמונים בתאגיד. בחקירה הרביעית, מיום 20.4.17, נעדרת עבירת השוחד והנאשם נחקר באזהרה בביצוע עבירות של מרמה והפרת אמונים בתאגיד וסחיטה באיומים. כתב האישום מייחס לנאשם ביצוע עבירות של שוחד והפרת אמונים בתאגיד. סקרתי זאת, שכן מעדות המתלונן לא היה ברור מהו הבסיס העובדתי של העבירה שביצע הנאשם לטענת המתלונן. מכל מקום, כאמור, בכתב האישום מיוחסת לנאשם התניית שוחד. בע"פ 3295/15 מדינת ישראל נ' שמעון גפסו (פורסם בנבו, 2016, להלן: עניין גפסו) עמדה כב' השופטת א' חיות בהרחבה על ההבדלים בין עבירת הסחיטה באיומים לעבירת השוחד וקבעה (בפסקה 25 לפסק דינה):

"ככל שמדובר במעשים אסורים של עובדי ציבור יש לעיתים קושי לשרטט באופן מדויק את קו הגבול העובר בין עבירת הסחיטה באיומים ובין עבירת השוחד על דרך ההתניה. עם זאת ניתן לומר כי על מנת שתתגבש עבירה של לקיחת שוחד על דרך ההתניה יש להוכיח כי התנאי שהציב עובד הציבור בפני האזרח מתייחס לפעולה הקשורה בתפקידו הציבורי וזאת בין אם מדובר בביצוע פעולה שעובד הציבור מחויב ממילא לעשות ובין אם מדובר בסטייה מתפקידו. לעומת זאת, בהעדר קשר סיבתי זה בין ההתניה ובין פעולות הקשורות בתפקידו הציבורי של עובד הציבור עניין לנו בעבירה של סחיטה באיומים..... רק בהינתן התפקיד הציבורי שהוא ממלא. ובמילים אחרות: רק מקום שבו ביקש עובד הציבור להשיג לעצמו טובת הנאה באמצעות התניה שלא היה יכול להציב בפני האזרח אלמלא היה עובד ציבור ניתן לומר, בהתקיים יתר רכיבי העבירה, שהוא לקח שוחד על דרך ההתניה."

במקרה זה התניית השוחד הנוטענת קורה בתפקידו של הנאשם בוועד, היינו תפקידו כעובד ציבור, ועל כן העבירה של התניית שוחד מתאימה לענייננו.

4. התנית שוחד

סעיף 294 לחוק העונשין קובע כי: "המבקש או המתנה שוחד, אף שלא נענה, כמוהו כלוקח שוחד". בענייננו, לקיחת השוחד שיוחסה לנאשם היא לקיחת שוחד על דרך ההתניה, בכך שהתנה את המשך ההתקשרות של הוועד עם סוכנות מרוז בתשלום חובו שלו לחברת מנורה. השאלה היא האם מעשים אלו מגבשים את היסוד העובדתי של לקיחת שוחד על דרך ההתניה.

ככלל, על מנת להרשיע בעבירת השוחד יש לבחון האם מתקיימים שלושת היסודות העובדתיים של עבירת השוחד, כעולה מסעיפים 290(א) ו-294 לחוק העונשין: על לוקח השוחד להיות עובד ציבור; על עובד הציבור ליטול מתת כלשהי שניתן להתייחס אליה במהותה כאל שוחד והשלישי, כי נטילת המתת היא בעד פעולה הקשורה בתפקידו של עובד הציבור, דהיינו נדרש קיומו של קשר סיבתי עובדתי בין המתת ובין אותה פעולה (ראו, בין רבים: ע"פ 8027/04 שמעון אלגריסי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2006, פסקה 7; ע"פ 4456/14 אביגדור קלנר נ' מדינת ישראל, (מדובר בפרשת הולילנד, שם בעמ' עמוד 43, (2015) ועניין גפסו, פס' 19). אשר ליסוד הנפשי, נדרשת מודעות מצד עובד הציבור נוטל המתת לכל היסודות העובדתיים שבעבירה ובכלל זה נדרשת מודעותו לכך שהמתת ניתנה בעד עשיית פעולה הקשורה בתפקידו.

על מנת שתתגבש עבירה של לקיחת שוחד על דרך ההתניה, יש להוכיח כי עובד הציבור, במקרה זה הנאשם, הציב לפני אחר תנאי הקשור לפעולתו בתפקידו הציבורי. המאשימה טוענת כי לנאשם, במסגרת תפקידו בוועד, היה תפקיד מרכזי בקבלת החלטות לגבי נותני שירותים, בהם שירותי ביטוח. היינו, מבחינת הבסיס העובדתי יש להוכיח כי הנאשם הבהיר למתלונן, כי אם המתלונן לא יסגור את חובו של הנאשם למנורה, עסקי הביטוח של המתלונן מול ועד עובדי הבנק, ודרכם עם עובדי הבנק, יופסקו או יפחתו משמעותית. מבחינת היסוד הנפשי, יש להוכיח מחשבה פלילית, היינו מודעות לטיב המעשה ולקיום הנסיבות, היינו, לרכיב העובדתי של העבירה. יש להראות כי הנאשם היה מודע לכך שהוא מתנה את המשך הפעילות העסקית של הוועד עם המתלונן וסוכנות מרוז בכך שהמתלונן יסגור את חובו.

בענייננו אין מחלוקת כי הנאשם הוא עובד ציבור, וכי תפקידו כמתאם פעולות הוועד וכחבר וועדת ביטוח כלל משא ומתן והמלצות בדבר הספקים עמהם יתקשר הוועד עבור עובדי הבנק, לרבות בתחום הביטוח, ובאופן זה יכול היה להשפיע על פרנסתו של המתלונן, גם אם לא ישירות. השאלה היא האם מתקיים יסוד קבלת המתת שבמקרה זה מדובר על התניית השוחד.

ההוראה הנוגעת להתניית שוחד, המופיעה כיום בסעיף 294(א) לחוק העונשין, הופיעה, באותה לשון עצמה, כבר בסעיף 5(א) לחוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד), התשי"ב-1952(להלן: חוק עבירות השוחד). חוק עבירות השוחד הסדיר לראשונה את דיני השוחד בחוק הפלילי בישראל. בדברי ההסבר לסעיף 4 להצעת החוק (סעיף 5 לחוק עבירות השוחד) נאמר (ה"ח 60, 25.12.1950):

"רוב החוקים וגם החוק הקיים בארץ שוללים את ההבחנה בין לקיחת שוחד ומתן שוחד בפועל לבין הפעולות המכניות, המכשירות, את מעשה השחיתות ומענישים על אלה ועל אלה כאחד. החוק המוצע יוצא בדרך זו"

וכפי שציינה כב' השופטת א' חיות (כתארה אז, כל תארי השופטות והשופטים כפי שהיו בעת מתן פסקי הדין הנזכרים) בעניין גפסו (בפסקה 21 לפסק דינה):

"הנה כי כן כבר בשלב שבו עוצבו לראשונה דיני השוחד בישראל סבר המחוקק כי יש לכלול בגדר העבירות בתחום זה גם את עובד הציבור אשר התנה שוחד, דהיינו יצר תלות בין פעולתו שלו מתוקף תפקידו ובין פעולה כלשהי של האזרח שניתן לראותה כאחת מדרכי השוחד הקבועות בסעיף 293 לחוק. בהינתן העובדה כי עניין לנו בעבירה התנהגותית הוסיף המחוקק וקבע כי ככל שבוצעה התניה כזו, יש לראות את העבירה כעבירה שנשלמה בלא קשר לתוצאות ההתניה ובמילים אחרות עצם ההתניה נתפשת כלקיחת שוחד, גם אם האזרח לא נענה לאותה התניה."

עניין זה נדון בהרחבה בעניין גפסו, במסגרתו נדונה לראשונה העבירה של התניית שוחד.

כב' השופטת א' חיות דנה בעבירה של התנית שוחד. השופטת א' חיות הבהירה את הרחבת עבירת השוחד בהקשרים שונים, לרבות באפשרות של קבלת שוחד על דרך של התנית שוחד (פסקה 18 לפסק דינה, החל בעמ' 16):

במלחמתו למיגור תופעת השחיתות השלטונית לצורותיה השונות ועל מנת ללכוד בתחום ההגדרה של עבירת השוחד, כעבירה התנהגותית, מגוון רחב של פעילות אנושית שאינו ניתן לאפיון מראש, עושה לעיתים המחוקק שימוש בניסוחים שיש בהם עמימות מסוימת. זאת אף שככלל עמימות כזו אינה רצויה בשדה הפלילי בעניין הולילנד עמד בית המשפט על היבטים שונים המשקפים את הגישה המרחיבה של המחוקק ושל בתי המשפט בייחוס פליליות לגילויים של שחיתות שלטונית בכלל, ובכל הנוגע לעבירת השוחד בפרט. ההיבט הראשון הינו הרחבת היסוד העובדתי של עבירת השוחד על דרך של הרחבת גודל המונחים המרכיבים אותה. כך למשל יסוד "המתת" שבסעיף 293(1) כולל פרט לכסף, שווה כסף או שירות גם כל "טובת הנאה אחרת" והגדרת המונח "עובד ציבור" מקיפה בין היתר גם תאגידים פרטיים המספקים שירות לציבור. ההיבט השני נוגע להתפרשותה של עבירת השוחד גם על התנהגויות שונות נוספות הנחשבות בעיני המחוקק כלקיחת שוחד או כמתן שוחד, לפי העניין. כך למשל תיווך בשוחד כמוהו כלקיחת שוחד(סעיף 295 לחוק);

המבקש או המתנה שוחד, אף אם לא נענה, כמוהו כלוקח שוחד; והמציע או המבטיח שוחד כמוהו כנותן שוחד אף אם הצעותיו נדחו (סעיף 294(א) ו-(ב) לחוק).....".

בנוסף, הורחבה העבירה בפסיקה משנקבע כי עבירת השוחד מושלמת גם אם הצד השני נעדר כוונה פלילית "בין שלא היה מודע לכוונת השוחד, ובין שהוא היה מודע לה אך לא סיפק כל תמורה לטובת ההנאה" (ראו: ע"פ 6258/94 צבי יעקובזון נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(5) 845, 852 (1997)).

כלומר יש לראות האם יש בסיס בראיות לכך שהנאשם התנה את המשך התקשרותו של המתלון או של סוכנות מרוז, או את המלצת הנאשם על המשך התקשרות כזו, בכך שהמתלון ישלם לו את חובו בחברת מנורה.

4.1. האם הוכח הבסיס העובדתי במקרה שלפניי - העובדות כפי שעולה מהראיות שניתן להתבסס עליהן

תחילה אסכם את התמונה העולה מהראיות, ולאחר מכן אפרט. התמונה המצטיירת היא כי סיסמת הבחירות של הוועד שנבחר, ביניהם הנאשם, הייתה של שקיפות ובחינת כל ההתקשרויות של הוועד הקודם, במטרה לרענן את המכרזים ולהזיל את השירותים והמוצרים עבור עובדי הבנק. הנאשם נבחר להיות חבר ועדת ביטוח, לאור הבנתו בתחום, עקב עיסוקו הקודם כסוכן ביטוח. החל ממועד בחירת הוועד החלה ועדת הביטוח לבחון את כלל הביטוחים הקיימים של העובדים, שנערכו עד אותה עת, כולם, באמצעות סוכנות הביטוח מרוז, הסוכנות של המתלון. וועדת הביטוח, ולעיתים אף הוועד המרכזי, קיבלו נתונים על כל הביטוחים, ניהלו מו"מ עם חברות ביטוח שונות, ואף פנו ליועצי ביטוח במטרה לבחון האם ניתן לקבל שירותים טובים יותר במחיר זול יותר, ומהו האופן הטוב ביותר לעשות כן. הנאשם בחן ברצינות אפשרויות להתקשר ישירות עם חברות ביטוח ללא סוכן. המתלון, ככל הנראה בניגוד לעבר, לא היה מעורב בכל המהלכים הללו, וביקש מהנאשם, להמשיך ולהיות מעורב.

המתלון הבין כי הנאשם הוא האיש המשפיע בוועדת הביטוח, והבין את הכיוון החדש של הוועד, שבתחום הביטוח עלול לפגוע בפרנסתו. המתלון שמע שיחת טלפון של נאשם, והבין ממנו כי יש לנאשם חוב לחברת מנורה. מהראיות לא עולה בבירור של מי הייתה היוזמה כי המתלון באמצעות מרוז יהיה מעורב בעניין, האם מדובר בהתנייה של הנאשם או ביוזמה של המתלון. הנאשם טען כי המתלון היה עד לשיחה שלו עם עו"ד גבע, למד על החוב, והוא זה שהציע לנאשם לטפל עבורו בעניין. מכל מקום, החל מיולי 2016 החלו המתלון והנאשם לשוחח על סגירת החוב, בין היתר באמצעות רכישת תיק הביטוח של הנאשם במנורה ע"י סוכנות מרוז, על החוב שבו. עוד עולה כי הנאשם אמנם טיפל בעניין החוב, אך העניין נמשך מספר שנים, ולא עשה רושם כי הדבר מעיק עליו.

המתלון, כבר בחודש יולי 2016, קיבל יפוי כוח מהנאשם, פנה לחברת מנורה וביקש לקבל נתונים על התיק. לאורך כל התקופה שמיוולי 2016 עד הגשת התלונה, בפברואר 2017, הנאשם והמתלון ניהלו יחסי עבודה קרובים, לרבות פגישות רבות, טלפונים והחלפת מסרונים, לעיתים יומיומית, גם כאשר כל אחד מהם שהה בחופשה. גם היחסים האישיים ביניהם התהדקו והמתלון הוזמן והגיע לחגיגת בת המצווה של בתו של הנאשם. עוד באותה תקופה מחודשות שלוש פוליסות ביטוח לעובדי הבנק באמצעות סוכנות מרוז, היינו באמצעות המתלון, כאשר לגבי אחת מהן נערך מכרז בין מספר חברות ביטוח בו השתתפה גם חברת מנורה.

ימים בודדים לפני ישיבת וועדת הביטוח בנוגע לביטוח תאונות אישיות וביטוחי בריאות שהייתה אמורה להתקיים ביום 8.3.17, פונה המתלון למשטרה, וטוען כי הנאשם פנה אליו עוד ביולי 2016, ואיים עליו כי אם לא ישלם את חובו של הנאשם לחברת מנורה, אזי, הנאשם, כראש וועדת ביטוח, ידאג להעביר את עסקי הביטוח של עובדי הבנק לאחר. המתלון מציג לחוקרים שתי הוכחות לטענותיו. הראשונה, שיחה שהקליט באוגוסט 2016, בה נשמע הנאשם מתייחס לחובו במנורה ולתיק הביטוח, והשנייה טיוטת הסכם בין הנאשם, סוכנות מרוז ומנורה לפיה הנאשם וסוכנות מרוז אחראים לסגירה החוב של הנאשם במנורה. במשטרה מבקשים מהמתלון להיפגש עם הנאשם כדי שהאחרון יחתום על ההסכם והפגישה נערכת כאשר המתלון מקליט את הנאשם.

זוהי תמצית הדברים. כעת אפרט את העובדות מרגע היכרותם של הנאשם והמתלון, עם היבחרו של המתלון לוועד הארצי של עובדי בנק דיסקונט במרץ 2016, ועד לחתימת הנאשם והמתלון על ההסכם בהוראת המשטרה, בעקבות הגשת התלונה ע"י המתלון. את העובדות המוצגות להלן ביססתי על ראיות מזמן אמת. לאור האמור באשר לחוסר המהימנות הן של הנאשם, הן של המתלון, ולאור מחדלי החקירה, לא נתתי כמעט משקל לעדויותיהם. העובדות להלן מבוססות על הראיות הבאות: השיחות המוקלטות (זו שהקליט המתלון טרם פנייתו למשטרה, לטענתו באוגוסט 2016, וזו שערך על פי הנחיית המשטרה בפברואר 2017); תכתובות הוואטסאפ בין המתלון לנאשם; מיילים שהוחלפו בין חברת הביטוח לעו"ד אמירה נהיר, ובין עופר הרץ למתלון, כמו גם על עדויות עו"ד אמירה נהיר, עופר הרץ ומר מורגנשטרן בבית המשפט. כן נתתי משקל ליומניו של הנאשם שנתפסו במשרדו של הנאשם בידי המשטרה והוחזרו אליו (נ/10 ו-נ/11). יש לציין, כי על אף שהיומנים כוללים סיכומי פגישות לעניין הביטוחים, המחזקים מאד את גרסת הנאשם, לפיה חל שינוי מהותי בדפוסי העבודה של הוועד לעניין הביטוח, ואף היו המלצות להתקשר ישירות עם חברות ביטוח ללא סוכן, מה שעלול היה לסכן את פרנסת המתלון באופן מהותי, המתלון לא נשאל על כך דבר.

במרץ 2016 נבחר הוועד החדש לעובדי בנק דיסקונט, בין חבריו נמנה הנאשם, ובאפריל החל הוועד החדש לפעול. על כך אין מחלוקת.

ביום 4.4.16 שולח הנאשם למתלון הודעת וואטסאפ ראשונה (ההודעות מופיעות כולן בת/25) בזו הלשון: "הי, זה משה טטרו מדיסקונט. המייל שלי: Moshe.tetro@dbank.co.il. אשמח לקבל במייל את כל הפוליסות והנתונים שביקשנו". והמתלון משיב לו מייד: "כל הפוליסות נמצאות בגזברות הארגון. אני כבר שולח לך טבלה עם תאריכי החידוש. לגבי מספר המבוטחים בכל פוליסה, אני צריך לברר כי למעשה הקבצים לא אצלנו אני יכול להכין לך תיקיה של הפוליסות." והנאשם משיב: "יופי. תודה רבה". היינו, כשנכנס הנאשם לתפקידו, מסתבר כי כל פוליסות הביטוח של עובדי הבנק מנוהלות בידי סוכנות מרוז.

במהלך חודש אפריל 2016 מוחלפות הודעות וואטסאפ רבות בין הנאשם למתלון בדבר פגישות שתואמו או שיש לתאם עם הפניקס ועם מישהו בשם אורי בקשר לימי מחלה. בנוסף, הנאשם שולח למתלון ברכה לחג הפסח והמתלון משיב ומברך את הנאשם.

ביום 2.5.16 מתכנסת וועדת ביטוחים (כמופיע במחברת של הנאשם נ/10). כותרת הסיכום: "ועדת ביטוחים" הנוכחים: הנאשם, דורון קלר, צביקה רוזנבלט, שמואל בג'א, אורי צ'צ'קס והמתלון. וכך סיכם הנאשם את הפגישה:

"פתחנו בהצגה של המשתתפים ובמטרות של הועדה. ביקשתי מדודו [המתלון] להציג את הפוליסות הקיימות ואת הקשיים שעומדים בפנינו בעתיד הקרוב. הוחלט על הכנת תכנית חלופית. כמו כן לנסות להוריד את הפניקס."

ביום 16.5.16, על פי יומנו של הנאשם נ/10, מתקיימת פגישה בנושא חברת הביטוח הפניקס בהשתתפות "דו"ן (מנהל קבוצה) לירון, מנהלת תיק הפניקס, דפנה משנה למנכ"ל, דודו [המתלון] דורון, הנאשם ואורי". הנאשם רושם לעצמו שביקש לקבל נתונים "נוסחה שמדברת על מה שקורה". הכוונה ככל הנראה לדרישת הפניקס להעלות את העמלות עוד בתקופת ההסכם.

ביום 17.5.16 שולח המתלון הודעת ווטסאפ לנאשם ובה הוא כותב: "אספתי את כל המסמכים והמכתבים. מתי אני יכול לעבור אצלך? צריך כמה דקות להסביר את המסמכים". והנאשם משיב: "אני במשרד. מתי שתרצה". הודעה זו תומכת בכך שיום קודם התקיימה ישיבה בה התבקש המתלון להציג את כל הפוליסות הקיימות ואת דרישת חברת הפניקס.

ביום 24.5.16, על פי יומן הנאשם נ/10, מתקיימת פגישה עם אלדד ועם תומר מהראל בעניין ביטוחי הבריאות. הנאשם רושם לעצמו טלפון של מישו בשם יורם ומוסיף: "סוכם על שליחה של החומר ובחינה של הפוליסות". על פי הרישום, המתלון אינו נוכח בפגישה. הנאשם מוסיף ורושם לעצמו:

"יש להוציא מכתב לציבור שמודיע על הפוליסות שהועלו לאתר... לבדוק אופציה של א.כ.ע. [אבדן כושר עבודה] מרוכז לכל העובדים. לבקש בדרישה של הביטוחים."

ביום 26.5.16 רושם הנאשם לעצמו (בנ/10), להעלות את נושא הביטוחים בוועד הארצי. ככל הנראה מתקיימת באותו יום ישיבה כלשהי, שכן המתלון שולח הודעת ווטסאפ לנאשם (ביום 26.5.16 בשעה 17:41:44) ושואל: "הסתיימה הישיבה?" והנאשם משיב: "כן. לא רוצים לשלם להם אבל אני עושה הכל כדי להגיע להסכמה מכולם. החלטנו לישון על זה עד יום ראשון ונחזור אליך עם תשובה". ככל הנראה מדובר בדרישה של חברת הפניקס. המתלון מוסיף וכותב בהמשך: "תודה על העזרה והתמיכה". ככל הנראה נדרש סיוע של הנאשם בעניין דרישות הפניקס.

ביום 29.5.16 מכין הנאשם מכתב לעובדי הבנק בנושא הביטוח:

"עובדים יקרים,

לצורך הנגשת נושא הביטוח אנו מתכוונים להעלות את תנאי הפוליסות + את טפסי התביעה הרלוונטיים לכל פוליסה. החל ממחר בבוקר טפסים אלו יהיו זמינים באתר...."

ביום 30.5.16 בשעה 12:20:45, פונה המתלון לנאשם בהודעת ווטסאפ: "דו"ן מהפניקס שוב התקשר, אמרתי לו שאני מחכה לקבל ממך משהו". והנאשם משיב מייד: "שולח לך".

ביום 31.5.16, שולח המתלון דבר מה לנאשם במייל ומבקש בהודעת ווטסאפ, שהמתלון יאשר את קבלת המייל. מדובר בעניין הפניקס, ומתנהלת ההתכתבות הבאה בווטסאפ:

"המתלון (12:38:30): שלחתי לך עכשיו במייל. תאשר לי שקיבלת. תודה. אני זמין אם צריך עוד משהו או לדבר עם עוד גורמים.

המתלון (13:25:14): קיבלת?

הנאשם (13:34:43): כן. אני מעביר לשאר חברי הוועד.

המתלון (13:35:16): תודה על העזרה, אני יודע שזה מצב מאד בעייתי. יש מישהו ספציפי שכדאי שאדבר איתו להסביר או לשכנע?

הנאשם (13:36:58): לא.

המתלון (13:37:12): ok."

מבלי לבחון את תוכן המייל, קשה לעמוד על מה מדובר.

ביום 2.6.16, מתקיימת ישיבה נוספת של ועדת ביטוח (על פי נ/10) בנוכחים: הנאשם, אורי, צביקה בג'א דיצה (בני כהן). גם הפעם המתלון אינו משתתף. כך סיכם הנאשם את הישיבה:

"התחלנו את הישיבה בתיאום ציפיות.

הגיעו לפגישה יועץ הביטוח שלומי לוט גר והשותף שלו הצגתי בפניו את המצב הקיים וביקשתי ממנו לפרט מה ואיך הוא יכול לעזור לנו.

שלומי- אקטואר ומשפטן חברה שקיימת כ-30 שנה מטפלים בחברות גדולות. חברת בוטיק שמתמקדת בחברות גדולות.

נסיון, וותק + הון אנושי זה היתרון היחסי שלהם על פני השאר לדבריהם....[הנקודות במקור]

כותבים את הפוליסה ומכינים אותה למכרז.

מוכן לעשות עבודה חד פעמית אך מעדיף לעבוד בתשלום חודשי.

אריה חיים קסלברנר

מנכ"ל קופ"ג של מרכנתיל לשעבר.

כותב ומופיע בבתי משפט. נותן חוות דעת.

מכין וכותב מכרזים לגופים גדולים.

רואה שיש מספר נקודות תורפה בפוליסות שקיימות בשוק ומציע פתרונות לכך.

בונה את תהליך המכרז עד ליישום והטמעה ואז כשירות מציע לעבוד מול סוכן

אריה מלמד + שי בנו

נתן סקירה על השינויים בשוק הביטוח.

יש לי תחושה שהוא בעד (איזי כהן) חברות הביטוח למרות שאומר שהוא לא מרחם עליהם.

רוצה לעבוד רק על ריטיינר לא מוכו בשום פנים ואופן לעשות פרוויינט.

באותו יום עצמו (2.6.16 בשעה 13:34:25) כותב המתלון הודעת ווטסאפ לנאשם: "אלון מעברי מפספורט כארד [ביטוחי בריאות חו"ל] שלח לך את המייל. אני אביא ביום ראשון את כל ההצעות שהיו." היינו, מתנהלים מגעים בנוגע לפוליסות ביטוח בריאות בחו"ל.

ביום 6.6.16, מתקיימת ישיבה נוספת בנושא ביטוחים (על פי יומנו של הנאשם, נ/10), עם אודי פרידמן, רוני אשכנזי, בג'א, רפי המתלון והנאשם. זה סיכום הפגישה:

"פרש קונספט - בעלים ומייסד. רופא בהשכלה. מנהל אסותא + הקים את אגף הבריאות בפניקס. היה נציג הפניקס בפוליסות הראשונות של הועד.

לטענתו חברות הביטוח לא מרוויחות מהפוליסות.

באל על עשו 2 פוליסות עם כיסויים שונים ופרמיות שונות אך עם זיקה בין הפוליסות

צריכים לעשות חשיבה יותר מקצועית - מה הכיסויים בפוליסה ומה סדרי העדיפויות שלה - צריך לנסות לדרג לפי רמות את הכיסויים ועל מה אפשר לוותר בפוליסות הבאות.

מציע לבוא בפני פורום מקבלי החלטות כדי להסביר על כל הכיסויים ולראות מה צריך לבטל".

באותו יום וביום למחרת מוחלפות הודעות ווטסאפ בין המתלון לנאשם בעניין תשלום לעובדים ספציפיים מכוח פוליסות ביטוח שרכשו באמצעות סוכנות מרוז.

ביום 13.6.16 מתקיימת ישיבה נוספת של ועדת ביטוח (כאמור בנ/10). בנוכחים: בג'א, דורון, צביקה והנאשם. המתלון אינו נוכח. זהו סיכום הפגישה:

"מטרת הפגישה: להתוות דרך פעולה לנושא הביטוחים בוועד.

הוחלט לפנות ליועצים שהיו כאן לקבל הצעות מחיר לבניית פוליסה ומכרז.

לאחר מכן נפנה למכרז כולל חברה + סוכן"

(הדגשה שלי - מ' א' ג').

היינו, הועד אכן יוצא לדרך חדשה, כפי שהעיד גם ראש הועד, רפי קזלקופי בעמ' 51 לפר' ש' 10-1):

ש. איך התנהל הסיפור עם הביטוח כאשר היית חבר ועד מה היה הסיפור עם חב' מרוז, איך הם נבחרו?

ת. בקדנציה הקודמת לא היו מכרזים על סוכנות ביטוח או משהו כזה. היינו מגיעים לישיבות וועד והיו"ר, המזכיר או המתאם היו ממליצים על פעילות עם גוף מסוים, במקרה הזה, זה היה מרוז, היינו מקבלים את הצעת חברי הוועד שכנראה ניהלו את המו"מ והיינו רק מצביעים לאשר את הסוכנות במקרה הזה. במקרים אחרים אנחנו מאשרים טיולים וכדומה. אנחנו לא ערכנו מכרזים. מאז שהתמנינו בקדנציה הזאת ואני יו"ר מינינו וועדות לתרבות, טיולים, ביטוחים, נופשים וכו'. לכל דבר מינינו וועדות.

ש. האם עכשיו יש מכרזים?

ת. כן, עכשיו יש מכרזים.

מהאמור לעיל עולה כי ועדת הביטוח, החל מהקמתה באפריל 2016 עושה עבודה יסודית, עוברת על הפוליסות הקיימות ובודקת חלופות. בישיבה זו, מיום 13.6.16 מחליטים הנוכחים לפנות למכרז, בין היתר, באשר לסוכן הביטוח שיטפל בביטוחים. אמנם המתלון אינו נוכח אך ייתכן שהנאשם מבהיר לו את הדברים, והוא מתחיל לחשוש לפרנסתו.

ביום 14.6.16 מתנהלת ההתכתבות ווטסאפ הבאה: "המתלון (13:12:11): דרך אגב, לשאלתך במכרז שערך אריה מלמד לבנק הפועלים וזכתה הפניקס. 83 אחוז בלבד נלקח בהכנסות. כלומר שאצלנו 2% יותר. אצלם ההוצאות גדולות יותר בשני אחוז". הנאשם אינו משיב דבר, ובשעה 20:41:40 כותב המתלון לנאשם: "דיברו איתך" והנאשם משיב מייד: "כן אחי. תודה רבה. סגרתי...". ככל הנראה הנאשם התעתד לנסוע כיון שהמתלון לפני סיום מאהל לו נסיעה טובה. עולה מהודעה זו ואחרות נוספות כי המתלון מבין שיש עידן חדש ומנסה ליזום ולשמור על קשר יום יומי עם הנאשם, ולשווק את עצמו.

במקביל מתנהל מו"מ בין עו"ד אמירה נהיר, המטפלת בחוב של הנאשם למנורה מטעם מנורה, לבין ב"כ הנאשם לעניין זה עו"ד ג'ון גבע. לפי עדות עו"ד נהיר בבית המשפט, היו מגעים ביניהם במשך שש או שבע שנים, שנקטעו וחודשו חליפות. עו"ד נהיר העידה (בעמ' 13 לפר' ש' 22-29):

"הפעילות של הנאשם התחילה למיטב זכרוני בשנת 2003, ההסכם הוא משנת 2003....התיק הועבר לטיפול בשנת

2010. בשנת 2011 כמדומני ניתן פסק דין...ונפתח תיק הוצל"פ לגביית אותו חוב....בשנת 2015 יצר איתי פעם ראשונה קשר עו"ד ג'ון גבע או טטרו בעצמו בנושא התיק, בניסיון לסגור את החוב.... ביוני 2015

היינו גביית החוב מתנהלת בעצלתיים משנת 2010. בשנת 2015 הנאשם פונה לעו"ד ג'ון גבע, וביוני 2016 עדיין מתנהל העניין.

ביום 20.6.16 כותבת עו"ד נהיר לעו"ד ג'ון גבע, ולה"ה עופר הרץ וגילה דעבוד מחברת מנורה, ומבהירה כי תמתין להצעה הוגנת לסגירת החוב מצד הנאשם עד ליום 23.6.16, שאם לא כן, תחדש את הליכי ההוצאה לפועל (המייל צורף כת/29ג'). יש להדגיש כי מההתכתבות בין עו"ד ג'ון גבע לעו"ד אמירה נהיר (ת/2), עולה כי הליכי הוצאה לפועל הופסקו לבקשת ב"כ הנאשם ג'ון גבע עוד בינואר 2016. בהחלט יתכן כי כיון שהנאשם לא פנה לעו"ד נהיר בהצעה הולמת מבחינתה, הוטלו עיקולים על חשבונותיו של הנאשם, ובכך טיפל עבורו עו"ד ג'ון גבע ביולי 2016.

ביום 22.6.16 שואל המתלון את הנאשם בווטסאפ (19:41:36) "יש חדש?" והנאשם משיב מייד "לא". לא ברור במה מדובר. התכתבות הווטסאפ הבאה היא רק ביום 4.7.16.

ביום 4.7.16 כותב המתלון לנאשם בהודעת ווטסאפ (12:38:48): "שלחתי לך את הקובץ", והנאשם משיב: "תודה רבה", כאמור, מחשבו של המתלון לא נתפס וממחשבו של הנאשם הופקו רק הקבצים הכוללים את המילה "מנורה", כך שקשב לדעת במה מדובר.

ביום 5.7.16 כותב המתלון לנאשם מספר הודעות ווטסאפ רצופות בעניין ביטוח נסיעות לחו"ל:

"המתלון (13:05:32): ההצעה של הפניקס היתה 15% בכל הגילאים?

הנחה 15%?

המתלון (13:21:59): יש לכם נסיעה לארה"ב? מנורה זולים משמעותית מכל חברה, אבל הם עשו תעריף שונה לארה"ב (יקר יחסית).

המתלון (13:22:12): בכל מקרה תהיה הצעה ממגדל ומנורה היום.

הנאשם (13:22:26): אין ארה"ב."

יש לשים לב שהמתלון דוחף את חברת מנורה, הן בעניין ביטוח בריאות לחו"ל, הן בהמשך בעניינים נוספים. למרות זאת, במשטרה לא נשאל המתלון מדוע לא עדכן את מנורה לגבי האיומים להם טען בתלונתו וחקירותיו מצד הנאשם כלפיו, גם לא אחרי שעדויות אנשי מנורה סתרו את עדות המתלון לעניין זה.

ביום 6.7.16, מתקיימת ההתכתבות הבאה בווטסאפ בה שוב פונה הנאשם למתלון בעניין מקצועי. לקראת סוף השיחה מופיעה בהודעות הווטסאפ ההודעה הראשונה הכתובה באופן מוסווה, שהן הנאשם, הן המתלון מסכימים כי מדובר בעניין החוב של הנאשם. וזו ההתכתבות במלואה:

"המתלון (17:40:12): הם פותחים תזה במגדל קולקטיב כדי שההנחה של 18% תהיה במערכת. זה יהיה פעיל רק ביום ראשון. עד שבמוקד והמערכות מתעדכנות. אז צריך לחכות עוד יום עם הפרסום.

הנאשם (17:41:59): אין בעיה אחי

המתלון (17:42:05) תודה"

בהמשך ההודעה מעלה הנאשם לראשונה את עניין החוב. בשעה 17:42:12 הנאשם כותב למתלון: "ביררת לי על העניין שלנו". והמתלון משיב מיידית: "כן זה בטיפול", והנאשם משיב: "מעולה". כלומר, אין מדובר בשיחה הראשונה. כאן כבר מדברים על ה"עניין שלנו". היינו, סביר להניח כי הנאשם והמתלון דנים בעניין חובו של הנאשם למנורה ודרכי הפעולה לסגירתו עובר ליום 6.7.16.

ב"כ המאשימה טענה כי מהתכתבויות הווטסאפ עולה כי הנאשם חוזר ופונה למתלון ולוחץ עליו בעניין סגירת חובו. אולם, בהודעה זו, וברבות רבות אחרות, לא הנאשם פונה למתלון, כפי שטענה ב"כ המאשימה, אלא המתלון פונה לנאשם בעניינים שונים כמעט מידי יום, כשבחלק קטן מההתכתבויות, לאחר שהסתיים העניין בשלו פנה המתלון לנאשם, אז ורק אז מעלה הנאשם גם את עניין החוב.

ביום 10.7.16 בשעה 10:11:31, ארבעה ימים לאחר ההודעה הראשונה בעניין החוב של הנאשם למנורה, מופיעה בהודעות הווטסאפ ההודעה השנייה בעניין זה. הפעם ההודעה נשלחת מהמתלון לנאשם: "אתה במשרד מחר בסביבות 10:30, לגבי הדבר השני שדיברנו עליו?" והנאשם, אינו נשמע לחוץ או מוטרד ומשיב מייד: "לא אחי. אנחנו בדיונים בנושאי שכר היום ומחר. נדבר בטלפון?" ודווקא המתלון משיב: "עדיף לא בטלפון, אז בשלישי". רק אז אומר הנאשם, בתגובה: "אתה מעדיף בארבע עיניים?"

אין מחלוקת כי העניין השני עליו דיברו, היה עניין חובו של הנאשם, או רכישת תיק הביטוח שהיה לנאשם במנורה (להלן: חוב הנאשם). גרסת המתלון הייתה, כאמור, כי התעכב בהגשת תלונה למשטרה כיון שמילוי עד פברואר ביקש לבסס את התניית השוחד הנטענת על ראיות מוצקות. והנה, בסמוך, כבר בעשירי ליולי, מזדמנת לו ההזדמנות לה חיכה. הנאשם מוכן לשוחח על העניין בטלפון. מה קל יותר היה מלומר לנאשם בוא נקיים שיחה טלפונית, ולהקליט את השיחה, בה יתכן שהיו מתבררים הפרטים כבר ביולי 2016. המתלון לא רק שאינו עושה כן, הוא זה שאומר שעדיף לא לדבר בעניין בטלפון, ומבקש להשאיר את השיחה בעניין לפגישה ביניהם. התנהלות זו מזמן אמת סותרת לחלוטין את גרסתו זו.

בין ה-10.7.16, ל-13.7.16 מוחלפות הודעות ווטסאפ רבות בין המתלון לנאשם לעניין מכרז ופוליסות. לא ברור לגמרי באילו מהמכרזים מדובר. כן עולה כי הותקנה תוכנה בה יכולים עובדי הבנק לרכוש פוליסות ישירות, כנראה דרך סוכנות

מרוז.

ביום 14.7.16 משוחח המתלונן, כפי שעולה ממייל שנשלח בהמשך, עם משה מורגנשטרן, ממנורה ואף מקבל מייל ממשה מורגנשטרן. בשעה 06:13, פונה המתלונן בכתב לעופר הרץ, מנהל מחלקת סוכנים בחברת הביטוח, כדלקמן (חלק מת/28):

"עופר שלום,

בהמשך לשיחה שלי עם משה מורגנשטרן ולמייל שלו מהיום, אודה לך אם תתקשר אלי בנושא. נייד: 0544700696. בברכה, דוד רוזנברג, עו"ד, מנכ"ל"

יש לשים לב שהמייל לעופר הרץ הוא משעה 06:30, ולפיו עוד קודם לכן באותו יום שוחח המתלונן עם אותו משה מורגנשטרן, ואף קיבל ממנו מייל. התנהלות זו תומכת בגרסת עופר הרץ שהייתה מהימנה עלי, כי המתלונן לחץ עליו. כך לא מתנהל מי שמנסה למשוך זמן, כפי שטען המתלונן שעשה.

ביום 14.7.16 בשעה 10:05:07, מועברת הודעת הווטסאפ השלישית בנושא החוב של הנאשם, גם הפעם כותב המתלונן לנאשם: "דיברתי עכשיו שוב עם מורגנשטרן, הוא מקשר אותי עם מנהל התחשבנויות סוכנים שהוא אחראי על התהליך" והנאשם משיב מיידית: "מעולה. אני רוצה לשים את זה מאחורי". כלומר, המתלונן מעדכן את הנאשם בזמן אמת על מגעיו עם ממנורה. התנהלות זו אינה תואמת כלל ועיקר את גרסתו לפיה ביקש למשוך זמן. העניין החל, לדברי המתלונן בתחילת יולי. כבר באמצע יולי הוא מוסר לנאשם דיווח מידי על פניותיו לממנורה. לו היה באמת מבקש למשוך זמן, לא היה פונה מיידית לממנורה, וגם אם כן, לא היה ממנהר לדווח על כך לנאשם. לו היה מבקש למשוך זמן, כדבריו, היה עליו לחכות שהנאשם יפנה אליו ושאל אותו מה קורה בעניין, ורק אז לדווח לו על הטיפול שעשה.

ביום 17.7.16 פונה הנאשם למתלונן ושואל אותו לגבי חופשה אליה הוא יוצא, ומאחל לו נסיעה טובה. המתלונן מתחייב להעביר לו רשימת מיילים שביקש. בהמשך, בשעה 14:55:30, כותב הנאשם למתלונן: "תראה אם אתה יכול בינתיים להשפיע עליהם שם לבטל את הדבר המעצבן ההוא" והמתלונן משיב: "אני מנסה דיברתי עם הגורם הרלבנטי. מנסים" והנאשם משיב: "אין פה מה לנסות. אם אותו גורם רוצה היא ישר מוריד הנחיה לבטל. לא מבין מה המשחק שלהם". הודעות אלו תומכות דווקא בגרסת הנאשם לפיו המתלונן הציע לסייע לו בעניין העיקולים, גרסה עליה חזר הנאשם בחקירתו (ת/18, עמ' 2, ש' 17).

ביום 18.7.16 בשעה 13:49, שולח המתלונן מייל נוסף לעופר הרץ (חלק מת/28). נושא המייל: "משה טטרו":

"היי עופר,

בהמשך לשיחתנו אודה לך אם תשלח לי חומר לגבי תיק הסוכן.

מה היתרות (חוב) וממתי.

כמו כן, אם אתה יכול לכתוב לי אילו עיקולים הוטלו.

בברכה

דודו רוזנברג

מרוז סוכנות לביטוח בע"מ"

היינו, מכאן ברור כי אכן בשלב זה חודשו הליכי הוצאה לפועל והוטלו עיקולים. בעקבות המייל הזה עורך עופר הרץ
בירור עם עו"ד אמירה נהיר שמבחינה זו מה גובה החוב.

ביום 19.7.16, פונה המתלונן לנאשם בווטסאפ, ומבקש פרטים לגבי פוליסות שונות - ביטוח נסיעות, ופוליסת ריסק,
שהבין שהתפרסמו, ומבקש מהנאשם, לשלוח לו את הפרטים ולכתב אותו למיילים שיוצאים בנושא. זו ההתכתבות
במלואה, שהתנהלה ברצף מבחינת הזמנים:

"המתלונן (11:56:00): מה המצב? שואלים ממגדל עם פורסמה ההצעה לנסיעות.

הנאשם: היום....

המתלונן: סבבה ומה קורה עם הריסק?

הנאשם: לפני חצי שעה שלחתי.

המתלונן: עם המייל שלי?

הנאשם: לא.

המתלונן: אמרנו שתשלח עם.

הנאשם: כשאשלח להם את נתוני התביעות אני אשלח עם המייל שלך.

המתלונן: בסדר, תעדכן אותי אם יהיו תגובות

הנאשם: ברור

המתלונן: תודה."

היינו, המתלונן מתחיל לחשוש שהוא מאבד שליטה, הוא אינו עוד המוציא והמביא היחיד אל הוועד בענייני ביטוח, כפי
שהיה הוא ואביו לפניו במשך קרוב לשלושים שנה. הנאשם נכנס לתפקידו, נחוש לערוך שינויים לטובת עובדי הבנק, כיוון
שהיה סוכן ביטוח בעברו הוא מבין בעניינים, ומנהל מגעים ישירות מול החברות או אף מול סוכנים אחרים מבלי לערב

את הנאשם.

בהמשך חילופי ההודעות (מייד לאחר ההודעה האחרונה לעיל), נאמרו דברים שלטענת המאשימה קשורים לנושא, שם הנאשם שואל את המתלון האם "חזרו אליך משם" והמתלון השיב "שלחתי לו מייל אתמול ולא חזר, אני אדבר איתו שוב היום". אולם בהודעות לפני גם כן מדברים על מיילים בנוגע לפוליסות, כך שלא ברור עם העניין קשור. עם זאת, יש לציין שאכן המתלון שלח מייל לעופר הרץ ב-18.7.16, כך שיתכן כי על כך מדובר.

ביום 21.7.16 נשלח מכתב ממנורה לנאשם כנציג הוועד ובו הצעה במסגרת בקשה לקבלת הצעות בנושא: "ביטוח חיים (ריסק) קבוצתי לעובדי בנק דיסקונט, בני זוגם וגמלאים בפרשה מוקדמת" (חלק מת/3). בהצעה יש נתונים לעניין אותו ביטוח. במכתב מתבקשים נתוני התביעות וכמות מקרי ביטוח, לכל שנת ביטוח בחמש שנים האחרונות וכן גודל הקבוצה המבוטחת לאותה תקופה.

מכתב נוסף ממנורה באשר למכרז, נושא גם הוא תאריך של 21.7.16 (חלק מת/3), ומופנה לנאשם, המוכתר כמזכיר הוועד, אולם מגוף המכתב נראה כי התאריך שגוי, שכן בגוף המכתב נאמר: "בנוסף לאמור בהצעתנו מיום 7.8.16". היינו ככל הנראה המכתב נכתב באוגוסט. מכל מקום, במכתב מועלות שלוש אופציות שונות. כשמהמשך ההתכתבויות עולה כי מדובר בפוליסות ביטוח חיים.

במשך הימים הבאים מתכתבים הנאשם והמתלון לגבי הארכת פוליסות, ההודעות של המתלון לחוצות, הוא לא מצליח לקבל מהנאשם נתונים, ומבקש ארכה, ככל הנראה להגיש הצעה בנושא אחת הפוליסות. כך, מתנהלת ההתכתבות הבאה ביום 24.7.16:

"המתלון (14:18:22): הי משה, לא קיבלתי את המייל ששלחת למגדל.

הנאשם (14:35:58): מסתבר שאבטחת מידע חסמה את המייל. שולח להם שוב עכשיו

המתלון (14:36:25) סבבה. מה קורה עם החברות האחרות? ביקשו נתונים?"

הנאשם אינו משיב על השאלה האחרונה. המתלון בלחץ שאינו יודע מה קורה. רוב ההודעות נשלחות מהמתלון לנאשם.

למחרת, ביום 25.7.16, מתנהלת ההתכתבות הבאה בווטסאפ (החל בשעה 10:46, ברצף):

"המתלון: שלחתי מייל לפניקס שיבדקו שוב את הנתונים. לגבי קובץ המבוטחים, ראית את המייל האחרון שלי? הסתדר לך? 4877 מבוטחים, הסתדר קובץ המבוטחים?

הנאשם: לא.

המתלון: למה?

הנאשם: לא קיבלתי עדיין קובץ תביעות מתוקן...

המתלון: דיברתי עם דניאל, הוא בודק הכל שוב ביחד עם זהבי, מנהלת המשרד שלי. אני מקווה שישלח בקרוב.
הצלחת לשלוח את קובץ המבוטחים?

הנאשם: לא הייתי במשרד היום.

המתלון: בסדר אפשר לשלוח את שני הקבצים מחר. ביחד עם הארכה אם החלטת לתת עד ה-4 לאוגוסט.

הנאשם: בסדר גמור. אני חייב לשלוח את זה אבל מחר.

המתלון: תודיע לי אם זה לא עובר אז אני אכתוב מייל שמסיבות טכניות נתבקשתי להעביר את קובץ הרשימה ואני אשלח.

הנאשם: שלח אלי את הקבצים החסרים.

המתלון: אתמול שלחתי לך את קובץ המבוטחים הסופי, זה עם המילה מבוטח. ברגע שדניאל ישלח תביעות מעודכן אני אשלח, למרות שאני בטוח שהוא ישלח אליך ישירות"

הנאשם מתנהל עצמאית ללא קשר לרצונותיו של המתלון. המתלון מבקש להישאר בתמונה בכל צורה שהיא.

במקביל, מבקש עופר הרץ מעו"ד אמירה נהיר נתונים על החוב של הנאשם, וביום 25.7.16 משיבה לו עו"ד נהיר (המייל צורף חלק מת/28):

"עופר שלום רב,

סכום הקרן 159,301 נכון ליום 6.12.10

סכום החוב בהוצל"פ נכון ל-2.7.16 הינו 295,100 ₪

נעשו עיקולים בכל הבנקים ובחברות הביטוח, בוצעו הגבלות וצפיית מידע

לשירותך"

למחרת, ביום 27.7.16, המתלון בחופשה, הוא כותב לנאשם כשאצל המתלון השעה 01:11 לפנות בוקר, ואילו אצל הנאשם 8 בבוקר. זו ההתכתבות:

"המתלון: היי משה, אתה מוציא היום מייל עם אורכה ל-4 לאוגוסט?

הנאשם: בוקר טוב

המתלונן: אצלי 01:11 (אימוג'י של סמיילי)

הנאשם: אין לי קובץ תביעות. אז לילה טוב (אימוג'י של סמיילי צוחק)

המתלונן: רגע. כתבתי לדניאל בפקס. הוא אמור היה לשלוח אליך, אתמול הוא עבר על רשימת כל התביעות מול המשרד ועשו בזה סדר. אם הוא עוד לא שלח אז ישלח בקרוב. הבוקר.

הנאשם: אז עוד לא קיבלתי

המתלונן: אני אוודא איתו שישלח בקרוב.

הנאשם: (08:25:37 אצל המתלונן 01:25:37) מחכה בקוצר רוח

המתלונן (08:34:15 אצל המתלונן 01:34:15): שלח עכשיו. אתה שולח את זה עם הודעת על אורכה לכולם?

הנאשם: כן. אני אשלח מחדש את התנאים. כלל לא הגיבו אז נראה לי שאני לא אשלח להם.

המתלונן: לגבי קובץ המבוטחים תגיד לי אם אתה מצליח להעביר או שאתה רוצה שאני אשלח? הם לא במשחק. שיחררו את בנק הפועלים השנה.

הנאשם (08:35:44) אין בעיה"

בהמשך היום, בשעה 16:43:55 כותב הנאשם בווטסאפ: "שלחתי לכולם...חזרו אליך?" ובשעה 17:19:57 המתלונן עונה: "ראיתי. מנורה עדכנו שקיבלו". ככל הנראה מדובר באותה ארכה או נתונים שנשלחו לכל החברות. מכל מקום, כשעה מאוחר יותר, בשעה 18:11:00 כותב הנאשם: "אתה יודע שלא נעשה איתי כלום עדיין. התהליך עדיין שם". המתלונן משיב לאחר כחצי שעה: "אני טס חזרה הערב, יום ראשון נראה איפה הדברים עומדים".

ב"כ המאשימה, בסיכומיה הדגישה כי בכל פעם הנאשם הוא זה שפונה למתלונן, אולם היא התייחסה להודעה הספציפית בשיחה בה עלה הנושא. זאת, בהתעלם מההקשר הכללי, של מי יזם את ההתכתבות כולה, את ההודעה הראשונה ברצף ומדוע. התייחסות זו עולה גם בשאלות החוקר אופיר דור (ת/18), שם שב החוקר ואומר לנאשם כי מתרשמות הווטסאפ עולה שרק הנאשם היה מעוניין בעסקה, וכי הנאשם לוחץ על המתלונן. אולם כאשר בוחנים את רצף השיחות עולה תמונה הפוכה. כך למשל, במקרה האחרון, המתלונן נמצא בחופשה בחו"ל, ויזם שיחה עם הנאשם בעניין ארכה לחידוש פוליסות. המתלונן אף מבהיר כי אצלו השעה 01:00 בלילה, ויזם את השיחה כאשר בארץ השעה בסביבות 8 בבוקר. רק בסוף אותה החלפת הודעות, כאשר הנאשם מבטיח למתלונן לשלוח לו מה שביקש, ומבהיר כי נתן ארכה לכולם, הוא מוסיף ושואל בעניינו שלו.

בין ה-1.7.16 ל-3.8.16 מתקיימות שיחות תיאום לגבי פגישות, בחלקם לא ברור מה הנושא, אחרות הנושא מצוין, כמו

בעניין הפניקס.

ביום 7.8.16 מקבל הנאשם מייל נוסף ממנורה בעניין הצעה לביטוח חיים קבוצתי לעובדי בנק דיסקונט (חלק מת/3). הפעם המכתב מופנה לנאשם כמרכז פעולות הוועד הארצי. המכתב מפרט את הצעתה של מנורה לאחר שקיבלו מידע מהוועד. המכתב חתום ע"י מנורה חברה לביטוח, כאשר החתימה אינה ניתנת לזיהוי. הנספח למכתב כולל שלוש אופציות.

ביום 9.8.16 (כך טוען הנאשם), מתקיימת שיחה בין הנאשם למתלון שהמתלון הקליט. אין מחלוקת שהנאשם והמתלון שוחחו על החוב של הנאשם לחברת מנורה, לאחר שהמתלון העלה את הנושא (ההקלטה ת/13/א התמליל ת/13ב). הדוברים הם המתלון, והנאשם. בתחילת השיחה מדברים השניים על אפליקציה לביטוח במשרדי סוכנות מרוז. המתלון מתאר באריכות את האפליקציה החכמה והיקרה שהזמין. לאחר חמש וחצי דקות מתחילת השיחה (מתוך 8 דקות הקלטה), מעלה המתלון שאלות בקשר לחוב:

"דוד: לשני יש רעיון איך לפתור לך את הבעיה?

משה: להגיע אתה להסכם, וכשיתקבלו אי אלו הכנסות וגם להוריד את המספר הסופי, בגלל שהעסק...

דוד: טוב, המספר הסופי, תראה המספר הסופי שלי הם כתבו היום הוא כולל גם ריביות ו, זה שטויות

משה, בסדר זה שטויות כבר

דוד: המספר הסופי זה, המספר הסופי, המספר הראשוני שלהם זה היה 150.

משה: משהו כזה. אז, זה המספר הראשוני שעדיין לא קיבלתי עמלות בכל השנים האלה, אתה יודע, אז זה הרבה פחות.

דוד: כן.

משה: זה הרבה הרבה פחות. גם אם זה לא יהיה אצלם והוא יקח את העסק, אז הוא יגיע אתם להסדר, ואתה יודע, לא יודע, צריך לראות איך עושים את זה.

דוד: בסדר, פשוט צריך לחשוב מתוכם.

משה: כן.

דוד: בסדר, טוב, שלחנו את זה. אני, מתי לשלוח להם ככה לדבר איתם? לחכות או שיתקשרו אליי או שאני אדבר איתם מחר

משה: בדיוק. חכה שהם יצרו אתך קשר, מקסימום מחר. תראה, תרחח, היום על תעשה כלום

דוד: בסדר

משה: תהיה פסיבי אתה

דוד: אין בעיה

משה: בסדר?

דוד: יאללה"

מהשיחה ברור שמדובר על סוכן אחר שיתכן ויפתור את בעיית החוב של הנאשם במנורה. המתלון טען שזה היה האיום, שיש סוכן אחר שמוכן לשלם שוחד, בעוד שהנאשם טען כי מדובר בטכניקת מו"מ מקובלת, לפיה יש צד שלישי בתמונה שמוכן לשלם את המחיר הנדרש. מחלוקת התגלעה גם בשאלה מהו "העסק" כשהמתלון טען כי מדובר בעסקי הבנק, ואילו הנאשם טען כי מדובר בתיק הביטוח שלו עצמו. מהאזנה לשיחה נראה כי פרשנות הנאשם מתיישבת עם הדברים, היינו, הסוכן השני יקח את עסקו של הנאשם, ואז הוא יגיע עם מנורה להסדר. בנוסף עולה מהשיחה שהנאשם אינו מוטרד יתר על המידה מקיום החוב, והוא אומר למתלון להמתין, בעוד שהמתלון מציע להמשיך במגעים עם מנורה. נראה כי הנאשם, כפי שהעיד במשטרה, מנהל זאת כמו"מ כדי להוריד את החוב למינימום. כך אמר הנאשם בעדותו במשטרה מיום 20.4.17, ת/18 עמ' 5 ש' 123-125:

ש. בהמשך [ההקלטה שהקליט המתלון את הנאשם ביום 9.8.18] אתה אומר לו "חכה שהם יצרו איתך קשר...תהיה פסיבי אתה", מה אתה אומר לו בעצם?

ת. על איך לעשות את המשא ומתן, להוריד את העלות של החוב של התיק. טקטיקה במשא ומתן."

מכל מקום, המתלון הוא זה שמקליט, ויכול לשאול שאלות יותר מפורשות הוא לא עושה כן. הוא גם קוטע את הנאשם. יתכן כי בשלב זה הקליט "לשם בטחון". יתכן כי הקליט שיחות נוספות שלא העביר למשטרה כי תכנן היה פחות נוח עבורו.

הקלטה זו אינה תומכת בגרסת המתלון משני טעמים. הראשון הוא, שכך לא נראית הקלטה שמיועדת להשגת ראיות. המתלון טען, כאמור כי במשך שבעה חודשים ניסה להשיג ראיות וכי הקלטה זו היא חלק מהראיות שהשיג. המתלון, שטען שהקליט את השיחה כדי להשיג הוכחות, מדבר על האפליקציה במשך חמש וחצי דקות, מתוך שמונה דקות הקלטה. בנוסף, המתלון חוזר וקוטע את הנאשם כאשר האחרון דווקא רוצה להרחיב בעניין, כאילו מטרתו היא דווקא שהנאשם לא ידבר על הנושא.

הטעם השני לכך שההקלטה אינה תומכת בגרסת המתלון הוא, שהמתלון נשאל מדוע הקליט במשך שבעה חודשים רק שיחה אחת עם המתלון, כשגם לדבריו הם נפגשו כמעט כל שבוע, ולא ממש השיב לעניין, אלא חזר על כך שאינו עוסק בחקירות, וכי גם בפגישה היחידה שהקליט חשש כל הזמן שמא מישהו יפתח את האייפד באמצעותו הקליט ויראה שהוא מקליט. המתלון חזר על הדברים הן בעימות (בדקה 59:23 להקלטה), הן בבית המשפט. בעימות שואל הנאשם את המתלון מדוע הקליט רק הקלטה אחת באוגוסט אם גרסתו היא שחיכה שבעה חודשים עד שפנה למשטרה כדי לאסוף ראיות. ובלשונו של הנאשם: "למה הקלטת רק שיחה אחת באוגוסט? איפה כל השיחות האחרות?" הנאשם פונה

לחקר ואומר: "כי הוא [המתלונן] אומר הוא רצה איזהשהו משהו שיהיה לו. איפה כל השיחות?" והמתלונן משיב:

"אין שיחות אחרות. אני לא מומחה להקלטות. אני חושב שרואים גם בהקלטה הזאת שחייתי לרגע מסוים בהקלטה, בשיחה, בשביל לנסות להעלות את זה. ההקלטה הייתה באי פד שלי שהיה על השולחן חשוף לעיני כל. היה לי חשש גדול שמישהו יפתח את המכסה של האייפד ויראה שהאייפד מקליט בין אם זה משהו..."

הנאשם: כמו עכשיו?

המתלונן: כרגע האיי פד פה והוא לא מקליט [מציג אותו לנאשם], אבל בדיוק כמו עכשיו רק שהוא לא היה אצלי על הידיים הוא היה אצלך על השולחן. לקח לי הרבה זמן והרבה אומץ לעשות את זה. אני לא מתעסק בזה ואין לי שום ניסיון.

הנאשם: שאלתי למה לא הקלטת אותי בעוד שיחות

המתלונן: אז אני מסביר לך היה לי מאד קשה לעשות את זה. לא רציתי להסתכן, שוב, הרגשתי שמבחינת ההקלטה נאמרו בדיוק הדברים.

הנאשם: הרגשתי?

המתלונן: הרגשתי. אני בן אדם. מותר לי. יש לי רגשות. הרגשתי שנאמרו הדברים שאני צריך חשבתי שדברים בהקלטה ושיחה זה לא דברים מספיק מוצקים. אנשים נוטים להגיד לא התכוונו, לא הבינו אותם, לא פרשו אותם.

הנאשם: יכול להיות שהיו עוד שיחות במהלך הדבר שדיברנו גם על דברים אחרים ואתה שוכח אותם?

המתלונן: היו עוד שיחות. היו פעמים שיצאתי מהחדר ואמרת לי: טפל לי בעניין השני, תסגור לי את הפינה. כל מיני מילים של קוד שאתה השתמשת בהם שידעת שלא יועילו אם אני אנסה להקליט אותם..."

יש לציין שהמתלונן הינו עורך דין וככזה היה צריך להיות לו ברור שאין בהקלטה זו הרבה, בעיקר כי מרביתה הוקדשה למונולוג שלו עצמו על אפליקציה ובמקומות אחרים כשהנאשם התחיל לדבר, הוא זה שקטע אותו. ההסבר לפיו הנאשם השתמש בקודים גם הוא אינו מסביר הקלטה אחת, כי דווקא בשיחה בארבע עיניים יכול המתלונן לדבר ישירות ולקבל התייחסות מהנאשם.

לאחר שקטע השיחה על החוב מסתיים, מנסה המתלונן לעזוב אבל אז הנאשם מעלה שאלות נוספות. בהמשך, מתנהלת השיחה הבאה בנוגע לאחת ההצעות לביטוח. המתלונן מעלה את הנושא ביוזמתו, בידיעה שהוא מקליט את השיחה:

"המתלונן: אגב, תדע לך ששאלתי את הפניקס, הוא אומר לי, אילן, אין דבר כזה, יש לי עסקה כללית עם אמנון גור על 10% הנחה, לא על 20% הנחה

הנאשם: אבל ראית

המתלונן: אמרתי לו, אמרתי לו, תקשיב, ראיתי בעיניים שלי, והוא אומר לי, תקשיב, אין דבר כזה, אמרתי לו אני, הוא אומר תשמע, אולי הוא רוצה לשלם לאנשים עוד כסף, אני לא יודע מאיפה אין לו מצב שהוא מוציא פוליסות שלי עם 20%.

הנאשם: אח שלי, אתה ראית במו עיניך.

המתלונן: ראיתי, ראיתי.

הנאשם: נו אז כמה אתה רוצה..."

היינו, הנאשם מצא הצעה לביטוח מסוים בסכום נמוך מזה שהמתלונן הציע, והמתלונן מנסה לתרץ זאת.

ההקלטה תומכת בעדות הנאשם לפיה במהלך חודש יולי העלה לאתר הוועד הצעה לעובדי הבנק לרכישת פוליסת נסיעות לחו"ל של חברת הפניקס דרך סוכנות הביטוח אמנון גור (עדותיו בעמ' 79 לפר' ש' 31 - עמ' 80 לפר' ש' 2). עניין זה היה ניתן לבדוק בקלות. גם דבר זה לא נעשה.

ביום 11.8.16 מתקיימת התכתבות ארוכה בווטסאפ כאשר הנאשם מבקש מהמתלונן התייחסות לדברים שנבדקו, ואופציות נוספות לפוליסות. הימים בהם היה המתלונן המוציא והמביא בענייני ביטוח בוועד נסתיימו. החל מהשעה 12:49:40, מתקיימת ההתכתבות הבאה, שמתחילה, גם היא, ביזמת המתלונן:

"המתלונן: אני לוחץ על הפניקס לעדכון נוסף. מקווה שניכנס לתוך ה-180. תעדכן אותי אם פסגות יוציאו הצעה מעודכנת.

הנאשם: מנורה אכזבו קצת... 2.65.

המתלונן: כן, הוא דיבר איתי. הוא לא יכול להיכנס לעסקאות עם סיכון גדול להפסד. דניאל עובד על עדכון ההצעה, מקווה שיהיה בהקדם. יש חדש מפסגות?

הנאשם: הם רוצים להתאבד על זה.

המתלונן: נקווה שהפניקס יתקרב.

הנאשם: פניקס אולי יהיה בעייתי. צריך עוד אופציה.

המתלונן: אני בודק. שים לב שלפסגות היה את סעיף אישור הדירקטוריון. אם הם טעו בתחשיב אני כמעט בטוח שהדירקטוריון לא יאשר להם

הנאשם: ברור. שמתי לב ישר.

המתלונן: אני לוחץ על הפניקס ואז אנסה על הראל ומנורה שישוו. בכל מקרה אני חושב שהם יוכלו להגיב רק ביום

ראשון. הפניקס אני מקווה עוד היום.

הנאשם: סבבה. תודה."

הפעם המתלון דוחף את הפניקס, והנאשם, אולי לאור הבעייתיות עם הפניקס בעבר, מבקש אופציות נוספות. ייתכן כי המתלון היה רגיל להביא לוועד את הפוליסה שבה הרווח עברו הוא הגדול ביותר, וכעת מול הוועד החדש בכלל והנאשם בפרט הוא מבין שאינו יכול להתנהל כך.

ביום 12.8.16 שוב מתנהלת ההתכתבות ארוכה בווטסאפ שמתחילה בתמונה ששולח הנאשם למתלון הם מתבדחים על נושא מסוים הקשור לקורס שמישהו מעביר לסוכני ביטוח. ההתכתבות מלווה באימוג'ים. בהמשך ההתכתבות בשעה 11:16:07 שואל המתלון את הנאשם: "היה חדש מפסגות?" והנאשם משיב בשלילה.

ביום 14.8.16 מתקיימת ההתכתבות הבאה בווטסאפ (באותו יום חל תשעה באב באותה שנה):

"המתלון (9:32:28): אתם עובדים היום?"

הנאשם (10:03:06): לא... אבל אני תמיד עובד... (אימוג'י קורץ)

המתלון (מכאן ההתכתבות ברצף זמנים): בסדר, אני מחכה לעדכון מהפניקס אבל אני לא בטוח שהם עובדים היום.

הנאשם: הם עובדים..... גם מנורה"

ההתכתבות הבאה בווטסאפ בין המתלון לנאשם מתקיימת שבוע לאחר מכן ביום 21.8.14. אשר לנושא החוב של הנאשם - העניין עולה שוב בשיחה זו לאחר יותר משלושה שבועות אחרי ההתכתבות הקודמת בעניין החוב, ולאחר שהוחלפו הודעות רבות, כפי שפורט, בנושאי חידוש פוליסות, מרביתם ביזמת המתלון. היינו, נראה כי מרבית הזמן המתלון פונה לנאשם בעניינים מקצועיים שונים, והנאשם, ככל שהוא פונה למתלון בעניין האישי, מעלה זאת, בסיום התכתבות כזו או אחרת, ולא יוזם שיחות עצמאיות. הדברים סותרים את גרסת המתלון שטען כי הנאשם איים עליו ולחץ עליו לסגור את הדברים. כך לא מתנהל מי שמצוי בלחץ לסגור את החוב. הנאשם כמעט לא פונה למתלון בכלל בהודעות, ובעניין החוב, מדובר בהודעות ספורות ברצף של עניינים מקצועיים. בנוסף, במהלך ההתכתבות נענה הנאשם לרבות מבקשות המתלון בעניינים השוטפים. אם הנאשם היה מאיים על המתלון, כפי שהמתלון טוען, היה סביר שהיה מתנה אחד בשני, היינו בעזרה כנגד סגירת החוב באופן מידי, או שלכל הפחות היה משהה את העניין. אולם, לא רק שהנאשם אינו עושה זאת, בפועל הוא אף אינו מזכיר את העניין האישי במרבית השיחות.

ביום 21.8.17, פונה הנאשם למתלון בנוגע לאותו מכרז, כאשר הפעם הנאשם בחופשה. מתקיימת ההתכתבות הבאה (החל ב-08:09:32):

"הנאשם: בוקר טוב. יש חדש?"

המתלונן: חזרת? הפניקס מחכים לפגישה בהמשך השבוע. מנורה לא הגיעו ל-180. יש חדש מפסגות?

הנאשם: עוד לא חזרתי.... פסגות ב-167. עוד לא ראיתי משהו רשמי זה רק מה שהוא אמר.

המתלונן: תהנה בחופש. אין לחץ של זמנים (אימוג'י של סמיילי מחייך)

הנאשם: חוזר ביום שלישי. רוצה לסגור את הכל כבר.

המתלונן: ברור, לדעתי עד תחילת שבוע הבא זה יגמר"

יש להדגיש כי למשל כאשר מדובר באותו מכרז אומר הנאשם: "אני רוצה לסגור את הכל כבר". כלומר, השניים יודעים על מה מדובר, ואז, גם בעניינים מקצועיים לא מפרטים איזה עניין מעוניין הנאשם לסגור. גם בהתכתבות זו, לאחר הדברים שצוטטו לעיל, שואל הנאשם את המתלונן (בשעה 9:00:34): "מה עם העניין השני?", והמתלונן משיב: "נפגשתי עם עופר מחכה לתשובה ממנו". הנאשם שואל: "או קי, יש דד ליין לתשובה ממנו?", המתלונן עונה: "יום יומיים".

ביום 24.8.17 בשעה 10:03:30 כותב הנאשם למתלונן בווטסאפ: "דודו, אני צריך לסגור קצוות. מחר יש ועדת ביטוח ואני חייב לקבל החלטות". המאשימה סימנה זאת כקטע שמתייחס להתניית השוחד, ככל הנראה בעקבות מזכר של החוקר דור, בו הוא מציין התכתבות זו ככזו שנוגעת לשוחד (ת/20). אולם, מההתכתבות הקודמת עולה, שהנאשם חושש שהמכרז לגבי הצעת הביטוח לא ייסגר, אם קוראים את ההתכתבות הקודמת, העניין של סגירת קצוות נוגע דווקא לפוליסות. זה מתאים לכך הרבה יותר. מכל מקום המתלונן לא משיב לגופו של עניין, כך שקשה לדעת על מה מדובר אלא משיב: "מתי אני יכול לבוא?" והם קובעים להיפגש בסמוך, בשעה 11:00. גם כאן, אם המתלונן מחפש הוכחות, כפי שטען במשטרה, כדי להסביר מדוע התלונן רק שבעה חודשים לאחר שכביכול הנאשם איים עליו, היה עליו להמשיך להתכתב עם הנאשם, שלא נראה כמי שנזהר בדבריו, ולא לבקש פגישה, שאת תוכנה איש לא ידע.

בהתכתבות נוספת בווטסאפ מיום 24.8.16 החל בשעה 23:20:54 מתכתבים השניים על כתבה בעניין השיווק הישיר והמתלונן מבטיח לעדכן את הנאשם לאחר פגישה שתהיה לו למחרת. לא צוין באיזה נושא.

ביום 25.8.16 מתקיימת ישיבה נוספת של ועדת הביטוח. הישיבה מתועדת הן ביומנו של הנאשם (נ/10), הן בפרוטוקול הישיבה שערך מר אורי צ'צ'קס (נ/3). יש לציין ששני הסיכומים משקפים את אותו מהלך דיון כמעט במדויק. נוכחים שמעון, בג'א, צביקה, אורי, דורון וידה הנאשם ומיכאל. גם הפעם המתלונן אינו נוכח. מדובר בישיבה שמטרתה "לפתוח ולבדוק את תוצאות המכרז". על פי עדותו של מר צ'צ'קס בבית המשפט, מדובר בחידוש ביטוחי החיים של עובדי בנק דיסקונט (עמ' 53 לפר' ש' 16-17). הנאשם מבהיר כי מדובר בפוליסת ריסק למקרה מוות (עמ' 85 לפר' ש' 30). מפאת רגישות התוכן, לא אפרט את ההצעות השונות. אומר רק שפנו לחמש חברות ביטוח, ביניהן מנורה. בעקבות ההצעות פנו שוב לשלוש חברות שהיו אטרקטיביות יותר, ביניהן מנורה, וקיבלו משלושתם הצעות משופרות. לאחר מכן עולות שאלות קונקרטיות לגבי עובדים לא מבוטחים, דרישות מיגון, בני זוג וכיו"ב. על פי הרישום לא התקבלה החלטה במועד זה. בסיכום של מר צ'צ'קס (נ/3) מצוין כך: "עמלת הסוכן נקבעת מתוך ההוצאות. אנחנו נביא את הסוכן ונקבע

לו את העמלה". בסופו של יום, על פי הראיות, זכתה חברת הפניקס שהיתה הזולה ביותר. לדבריו, המכרז הוזיל את עלויות ביטוח החיים לעובדים מ-212 ₪ לחודש ל-180 ₪. סיכומי הדיון באשר להצעות תומכים בכך.

ביום 26.8.16 שולח הנאשם למתלון קובץ בוטסאפ, והמתלון מברכו "מזל טוב" הנאשם כותב: "דודו היקר אשמח לראות אותך" והמתלון משיב: "נגיע בשמחה. תודה". גם כאן, הזמנה לאירוע או חגיגה. היינו, השניים מפתחים גם יחסים אישיים. גם עניין זה לא מתאים למי שמרגיש מאוים ועורך חקירות, כפי שטען המתלון.

ביום 31.8.16 מתקיימת (על פי יומן הנאשם נ/10) פגישה עם הפניקס. בפגישה עולים ארבעה נושאים ביניהם: "ביטוח מנהלים - מינוי סוכן".

ביום 1.9.16 מתחילה התכתבות בין השניים בוטסאפ, ב-11:03 עם הודעה מהמתלון לנאשם: "ממתין לתשובה סופית מאיתן". באותו תאריך, ולא ברצף, בשעה 12:01:23 שואל הנאשם את המתלון: "מה עם הדבר השני???" והמתלון עונה מייד: "מטפל בזה. כמו שאמרתי לך עדיף אחרי שזה יסגר. שבוע הבא תסגרו לכאן או לשם ואז נטפל" והנאשם משיב "או קי". לכאורה יש כאן התניה דווקא מצד המתלון, שמוכן לטפל בעניינו האישי של הנאשם רק לאחר שיסגר אותו מכרז ביטוח. יש להדגיש כי באותו מכרז השתתפה גם מנורה.

ההתכתבות בוטסאפ בהמשך היום, בשעות הערב, מתחילה בהודעה של המתלון, בשעה 18:48:38 נחזית כהתכתבות בין שותפים לדבר עבירה

"המתלון: דיברתי עכשיו עם מנורה הם לא מגיעים קרוב. לא אוהבים את הקונספט של הפסד בשנתיים הראשונות. גם בפועלים היה אותו דבר ולכן הפניקס לקחה.

הנאשם: גם אם ניתן להם קצת יותר אוויר בסעיף ההוצאות?

המתלון: כן. הם לא יכולים להגיע תעריף, לפני שמגיעים לחשבון ההתאמה

הנאשם: הבנתי. מה המספר הסופי שלהם?

המתלון: שאלתי שוב היום גם בהראל. עוד לא קיבלתי תשובה סופית אבל אני לא אופטימי. מנורה - מה שהעבירו לך. אני לא זוכר. דיברתי איתם על ה-644 שיפרשו והכל, לא עזר.

הנאשם: הבנתי. או קי. שתדע שיש מצב שאנחנו ממשיכים לסבסד כמו היום אבל שנלך על חברה אחרת.....

המתלון: נדבר ביום ראשון בבוקר ונראה איך להתקדם. אז אפשר ללכת עם מנורה

הנאשם: אני בודק.... אבל חייבים לסיים עם זה כבר.

המתלון: כן בראשון נשב ותחליט על כיוון סופי

הנאשם: אתה חייב לנסות להביא לפחות את ה-10 לאל האלה מהפניקס. ככה גם הדרך שלך להמשיך תהיה סלולה....
נצייר את זה בצורה כזאת שרק בזכותך הם הביאו את זה....[הנקודות במקור]

המתלון: הם לא יביאו. באופן אמיתי פנינו ל-5 חברות ובאמת באמת שאף חברה לא הגיעה למחיר של הפניקס

הנאשם: זה גם נכון, אבל שיתאמצו עוד קצת.

המתלון: זה היה בירידה ל-180. האמת שלפי המצב, דווקא בגלל הכעס על הפניקס כדאי לתקוע אותם עם העסק הזה. סוף שבוע נעים ורגוע. יש לך מסיבה בשבוע הבא בטח יש הרבה התרגשות

הנאשם: חחחחח. לגמרי".

וודאי שאין מדובר בשיחה בה צד אחד מפוחד או מאוים כפי שתיאר המתלון את עצמו. מכל מקום, חברת מנורה נזכרת כאחת מהמתמודדות במכרז וכמי ששני הצדדים מעונינים שתזכה בו. אולי חשבו שבתמורה לזכיית חברת מנורה במכרז, תוותר החברה על חובו של הנאשם?

ביום 4.9.16 המתלון שולח הודעה בווטסאפ ומבקש לשוחח עם הנאשם אך זה משיב לו כי אינו פנוי ומבקש ממנו להתקשר.

ביום 6.9.15 מודה הנאשם בהודעת ווטסאפ למתלון על שהשתתף בשמחתו, ומסיים במילים "אוהב המון", והשניים מחליפים חוויות מהאירוע. המתלון מבהיר כי אינו חש בטוב ולא יגיע לעבודה באותו יום. ושואל את הנאשם אם יוכל להגיע למשרדו של הנאשם למחרת, ב-7.9.16. הנאשם עונה לו שהוא לא יהיה כי הוא משתתף בסיום עם יו"ר הבנק, והם קובעים להיפגש ב-8.9. ב-8.9 מתקיימת התכתבות ווטסאפ בה הם מתאמים את הפגישה ביניהם.

ביום 14.9.16 מתקיימת פגישה של הוועד הארצי (על פי חלקו השני של יומן הנאשם, נ/11) בסעיף 2 נכתב: " ביטוח - ההצעה הטובה ביותר הפניקס - 180 לל לחודש". זו הפעם האחרונה שיש התיחסות ביומן הנאשם לעניין הביטוח.

באותו יום עצמו (14.9.16), בשעה 14:51:10. מתקיימת ההתכתבות הבאה בווטסאפ:

"המתלון: סיימתם את הישיבה?

הנאשם: כן עכשיו

המתלון: דבר אתי כשאתה יכול, מחר נכתוב לפניקס."

ביום 15.9.16 מודיע המתלון לנאשם שהוא מאחר 10 דקות לפגישה עמו. היינו, באותו יום קיימו השניים פגישה.

ב-19.9.16 מתקיימת ההתכתבות הבאה בווטסאפ, לאחר שכעולה מהדברים, הנאשם חזר מחופשה בסין:

"הנאשם: דודו איך מתקדמים? אתה סוגר את כל הפינות?

המתלונן: כן. ביום חמישי אתה במשרד?

הנאשם: בע"ה

המתלונן: מצויין אז נשב בחמישי. איך סין?

הנאשם: פצצה. מעייף מאד. אין זמן הכל מהר צריך להספיק. העניין השני גם מוכן?

המתלונן: כן זה הרבה מקומות במעט זמן [מתייחס לסין] כן, צריך לדבר על איך [מתייחס לעניין השני]

הנאשם: חשבתי שכבר יש דרך...

המתלונן: כן זו דרך אפשרית אבל נדבר בחמישי ונחליט אם זו הדרך הטובה ביותר

הנאשם: או קיי. תודה רבה. נפגש בחמישי.

המתלונן: דרך צלחה

הנאשם: תודה אחי"

כלומר, הנאשם מוטרד מהמכרז על הביטוח וגם שם הם מדברים בקודים של "סגירת פינות". בנוסף, השניים מסכמים על דרך לסגירת החוב. גם כאן, על אף שהנאשם מעלה את הדברים על הכתב בהודעת ווטסאפ, המתלונן, שלטענתו אוסף ראיות, לא ממשיך להתכתב עם המתלונן, אלא שוב מפנה אותו לשיחה בעל פה למחרת. התנהלות המתלונן סותרת לחלוטין את גרסתו לפיה התמהמה שבעה חודשים בפניה למשטרה כדי לאסוף ראיות.

ביום 25.9.16 מתאמים השניים פגישה לאותו יום.

ביום 27.9.16 מתנהלת תכתובת ווטסאפ בין הנאשם למתלונן, שיחה שאל סופה התייחסה המאשימה, אך יש להתייחס גם לתחילתה. ככל הנראה המתלונן התקשר לנאשם כי הנאשם כותב לו (בשעה: 8:17:25): "תכתוב בבקשה אני עם ההנהלה". ואז מתנהלת ההתכתבות הבאה:

"המתלונן: יש סוכנות שמסתובבת ואומרת לחברות שבקרוב הם יביאו להם מכרז של ביטוח תאונות אישיות של עובדי דיסקונט. זה יעשה נזק, רק אתה צריך לנהל את הבקשה לקבלת הצעות.

הנאשם: אח יקר. אל תדאג. יש ביני לבינך הבנה עיוורת.

המתלון: שולח אימוג'י של סמיילי מחייך.

הנאשם: תקדם בבקשה את העניינים. את כולם.

המתלון: שולח אימוג'י של אצבע מורמת לאישור"

כלומר המתלון מודאג מכך שיש עוד סוכנות בתמונה, הוא חושש שאחרים גם הם פועלים בעניין עסקי הביטוח של עובדי הבנק ומבקש מהנאשם שרק הוא ינהל את העניינים. נוסח זה מעלה חשד שמא הכל סגור ביניהם, ולא מדובר בהתניית שוחד, אלא בסיכום ממש. המתלון לא נחקר בעניין זה. גם כאן מי שיוזם את ההתכתבות הוא המתלון.

ביום 28.9.16 מעביר הנאשם למתלון בהודעת ווטסאפ פרטי קשר של מישהי בשם אודליה והמתלון מתחייב לדבר איתה מייד.

ביום 2.10.16 מברך המתלון את הנאשם בהודעת ווטסאפ בשנה טובה, והנאשם משיב לו בברכה משלו.

ביום 5.10.16 שוב מתאמים השניים באמצעות התכתבות ווטסאפ פגישה לאותו היום.

ניתן לראות כי אין לחץ מצד הנאשם, וכי המגעים בינו לבין המתלון מתנהלים בנינוחות.

ביום 13.10.16 שולח המתלון לנאשם בהודעת ווטסאפ כתבה מעיתון דה מרקר על עולם הבנקאות המשתנה. השניים מתכתבים בנושא. בהמשך מתנהלת ההתכתבות הבאה:

"הנאשם: יש חדש עם הפוליסה?

המתלון: הוא אישר כיסוי כמובן, יוציא את הפוליסה כשיעבוד, הם לא אוהבים לעבוד בחגים. אתם במשרד בחול המועד?

הנאשם: אני אהיה בשלישי ורביעי... כנראה

המתלון: אני אקפץ להגיד שלום"

האם זו התנהלות של מי שנלחץ ומאויים? קופץ להגיד שלום? האם זו התנהלות של מי שמחפש ראיות, מנסה לערוך את רוב התקשורת בין השניים בפגישות בארבע עיניים - וזה המתלון, שלא נשאל ולו שאלה אחת בעניין זה. הדבר תמוה עוד יותר בעקבות העימות, שם טען הנאשם במפורש כי המתלון ניסה להפליל אותו לאור פעילותו למען עובדי הבנק, והחשש של המתלון שיאבד חלק מהכנסותיו כי אינו תחרותי דיו. יש להדגיש כי מזכיר הוועד, רפי קזלקופי העיד כי הוא מכהן בוועד מזה חמש שנים, כשבשנתיים האחרונות הוא משמש כיו"ר הוועד. מר קזלקופי אישר כי בקדנציה הקודמת

של הועד לא היו מכרזים בענייני ביטוח. המזכיר או המתאם היו ממליצים ככלל על סוכנות מרוז, וההצבעה הייתה בכדי לאשרה. לדבריו, הקמת הועדות ופעילות הועד נועדה, בין היתר, לשנות פרקטיקה זו (עדונו בעמ' 51 לפר'). דברים אלו, תומכים בגרסת הנאשם לפיה המתלון נלחץ מהתנהלות הוועד החדש.

ביום 31.10.16, לאחר שבועיים ללא התכתבות בווטסאפ, פונה שוב המתלון לנאשם בווטסאפ ומתנהלת ההתכתבות הבאה (החל בשעה 14:21:17):

"המתלון: היי משה, דיברתי עם מנורה אני אקבל את נתוני התביעות תאונות אישיות מחר אחרי סוף החודש. יום ראשון אני בעבודה ונתקדם.

הנאשם: אחי חייב להתקדם בכל הכיוונים.

המתלון: ברור"

שוב עולה מנורה כמי שעורכים עמה מו"מ בהקשר לפוליסות לעובדי הבנק, לצד מו"מ עמה על החוב של הנאשם. לא המתלון, לא הנאשם ולא אנשי חברת מנורה נשאלים בעניין זה.

ביום 7.11.16 שולח הנאשם למתלון בווטסאפ קישור לכתבה מגלובס בה מתואר הסכם שכר היסטורי שהושג בבנק דיסקונט לפיו כל אחד מהעובדים יקבל תוספת של 1,500 ₪. הנאשם מתגאה בפועלו של הוועד, והמתלון כותב שהוא חושב שההסכם מצויין. הנאשם משיב: "תודה אחי" ואז אומר המתלון: "למכולת הולכים עם שקלים לא עם אחוזים" והנאשם משיב: "תדאג שגם אני אלך למכולת... סגור פינות בבקשה" והמתלון משיב: "סגור".

התכתבות הווטסאפ הבאה היא ביום 10.11.16 אז פונה המתלון לנאשם בשאלה לגבי ביטוח נסיעות לעובד ספציפי, לאחר שמסר את הפרטים לגבי אותו עובד מוסיף הנאשם: "לא התקדמנו בכלל בעניין ההוא. איפה זה עומד?" המתלון משיב: "חיפשתי אותו שוב. אם הוא לא עונה לי היום אז אלך מעליו" והנאשם כותב: "או קי. אני מחכה לעדכון שלך. יום טוב...!!" והמתלון מסיים: "יום טוב אני מסדר את זה."

לא ברור למי פנה המתלון, ולמי יפנה מעליו. אם מדובר במנורה, ייתכן שיש לו קשר עם אנשים נוספים? המתלון לא נשאל על העניין.

ביום 13.11.16 שוב פנה המתלון לנאשם בווטסאפ (11:21:47), ומתנהלת ההתכתבות הבאה:

"המתלון: אני מתקדם בכל החזיתות. לגבי התאונות אני ממתין לדו"ח ממנורה שנראה את מצב הפוליסה. אני מקווה שיהיה סוף סוף היום, אז אעבור אצלך מחר בסדר?

הנאשם: סגור. גם ככה אתה צריך להיות אצלי מחר.

המתלון: באיזו שעה?

הנאשם: יש לנו ועדת ביטוח מחר ב-10:00

המתלון: בסדר גמור

הנאשם: רציתי שתבוא לתת להם סקירה על הפוליסה של התאונות אישיות

המתלון: מצוין".

היינו, נאשם מזמין את המתלון לוועדת ביטוח לתת סקירה. לא כך נראה מישהו שמתנה שוחד. פגישה זו אינה מתועדת ביומן הנאשם. התרשומת האחרונה ביומן היא מיום 4.12.16.

ביום 14.11.16 מתנהלת התכתבות בווטסאפ בנוגע לביטוח לאחת מעובדות הבנק שצריכה לעבור ניתוח. הנאשם פונה למתלון ומבקש שיסייע לה.

ביום 16.11.16 שוב פונה הנאשם למתלון בווטסאפ לגבי מכתב שקיבלה עובדת בנוגע לפוליסה בה מופיע שמו של המתלון כסוכן, ומבקש ממנו לברר ישירות עם העובדת במה דברים אמורים. מתנהלת התכתבות ארוכה בעניין זה בין השניים.

ביום 20.11.16 בשעה 15:59 כותב שוב המתלון מייל למר הרץ (המיילים צורפו כת/29ג')::

"היי עופר,

זה המייל שהיה.

אני רוצה להגיע לסכום הכולל, הכל כולל הכל, על מנת להתפשר על משהו ולסגור את זה.

האם היו תשלומים שוטפים שקוזזו במהלך הזמן?

בברכה, דוד רוזנברג, עו"ד, מנכ"ל"

על אף שיש צרופות למייל, המשטרה לא מבקשת מהמתלון את המחשב שלו או גישה לשרת הדוא"ל, כדי לקבל את תכתובות המייל שלו.

באותו יום עצמו, בשעה 14:14, ככל הנראה בעקבות פנייתו של המתלון, מבקש עופר הרץ ממנהלת חשבונות באגף כספים במנורה, גב' גילה דעבוד, לברר מה היתרה בכרטיס של הנאשם (המייל צורף, כחלק מת/29ג'), והיא משיבה לו למחרת במייל: "103,662 בחובה. אצל אמירה נהיר". מיד עם קבלת המייל כותב עופר הרץ לעו"ד אמירה נהיר: "היי,

מה היתרה אצלך? מה סכום שכ"ט?".

ביום 21.11.16 פונה המתלון לנאשם ומתנהלת ההתכתבות הבאה בווטסאפ (החל בשעה 9:42 58):

"המתלון: אני מכין את המכתב של התאונות וגם בקשר עם מנורה. הייתי קצת חולה אז זה התעכב קצת.

הנאשם: מחכה לך

המתלון: תודה

הנאשם: רפואה שלמה"

נזכיר שגרסת המתלון היא שהוא מחכה שבעה חודשים כדי לאסוף ראיות ובינתיים מושך זמן. מדוע אם כן הוא טורח דווקא לעדכן את הנאשם על ההתקדמות, גם מבלי שהנאשם שואל אותו?

דברים אלו עומדים בסתירה מוחלטת גם להודעתו במשטרה נ/6, שם נשאל המתלון על המו"מ שערך מול מנורה והוא משיב (עמ' 3, ש' 51-55)

"כל עוד לא היה איזשהו לחץ גדול מצד משה להתקדמות בטיפול בחוב אז ניסיתי למשוך את הזמן. זאת אומרת לא יזמתי את השיחות הללו וכל פעם שמשה לא שוחח איתי על זה אני חשבתי שהוא פתר את הנושא בלעדי ולכן לא טיפלתי בנושא. לציון שעופר הרץ לא היה עונה כל מהר אז הדברים נמשכו. בכל מקרה לא היה משהו מיוחד או התקשרות עם מישהו במנורה".

כאן אנו רואים שהנאשם יזם גם יזם את השיחות ואמירה זו במשטרה אינה תואמת את התנהלות הדברים.

הדברים גם עומדים בסתירה מוחלטת לעדותו של עופר מרץ ממנורה (שבהודעתו במשטרה מיום 20.2.17, ת/31, ש' 30-31): "נשבע לך לא הפסיק להתקשר אלי רונברג ולשלוח לי מיילים בנושא סגירת החוב של משה טטרו. לי זה היה מוזר אבל זה לא ענייני". והוסיף בעמ' 3 להודעה, ש' 79-81: "הוא [המתלון] שיגע אותי עם החוב של טטרו. יש פה משהו מוזר שאני לא מבין אותו ולא יודע עליו ועדיף שאני לא אדע. סוכן חייב לא לוחץ ככה, אז סוכן שלא חייב? נראה לך הגיוני?"

היינו, כאמור לעיל, גרסת "סחיבת הזמן" של המתלון נסתרת לחלוטין מהתנהלותו שלו.

ביום 22.11.16 פונה המתלון לנאשם בווטסאפ ומתנהלת התכתבות ארוכה (החל בשעה 11:24:08):

"המתלון (בשעה 11:24:08): שלחתי לך טיוטה במייל, אני עדיין בבית. אהיה מחר במשרד.

הנאשם (משיב בשעה 16:10:20 וההמשך ברצף): או קי תרגיש טוב אחי. הביטוח לרשתי - יקר מאד. אני רוצה להכניס אותם תחת ההסכם שלנו... מה אתה אומר?

המתלונן: אי אפשר רגולטורית, זה לא אותה קבוצה, והם בכלל תחת תקנות אחרות

הנאשם: לא מדבר באותה פוליסה התכוונתי על אותו תעריף...

המתלונן: זה לא יקר בכלל, הקבוצה שלו עוד מבוגרת יותר, וזה לא כל כך יותר יקר

הנאשם: 25% תוספת לפרמיה זה מאד יקר

המתלונן: יש לו בין 2.36 פרומיל ל-2.5 פרומיל. אל תשכח שהם שילמו זול ממכם לא מעט שנים. אני מניח שאפשר ללחוץ להוזיל עוד קצת.. הם שילמו 2 כשאתם שילמתם 2.46. עכשיו אתם ב-2.16. כלומר פער של 0.2 פרומיל מההצעה שיש לו לשנה.

הנאשם: זה עדיין עם עדכון פרמיה כל שנה לא מספיק טוב.

המתלונן: אתה במשרד בבבוקר? אפשר לבקש גם תעריף רק לשנה.

הנאשם: מגיע בערך ב-10:30. אתה קופץ מחר?

[מתאמים שעת מפגש]"

כלומר הנאשם כל הזמן לוחץ להוזיל פרמיות, המתלונן כמובן נפגע מכך. למרות שהנאשם טען בעימות עם המתלונן, שמצב דברים זה הוא שהביא את המתלונן להפליל אותו, המתלונן לא נשאל בעניין זה דבר.

בהמשך אותו יום בשעה 18:19:46 שולח הנאשם למתלונן כתבה על כנס שנערך בו התייחסה המפקחת על הביטוח לאישור שניתן לקבוצת עובדים ל"ביטוח סיעודי ארוך טווח ויציב". בהמשך מתנהלת ההתכתבות הבאה:

"המתלונן: אני מכיר מספר ניסיונות, לא יודע מי הצליח לסגור איתם אבל אברר מחר. ממה שאני יודע דובר על קבוצה גדולה מאד של כמה עשרות אלפים.

הנאשם: מעביר כתבה נוספת מהדה מרקר על כך שהמפקחת על הביטוח מציינת שלא ניתן להמשיך במתכונת של ביטוחים קולקטיביים ומוסיף: "בוא נרכב על זה"

המתלונן: העקרונות הם של התאמות הפרמיה ו/או כיסויים

הנאשם: הבנתי. בכל זאת שווה בדיקה

המתלונן: בוודאי. ומצרף גם הוא ציטוט מכתבה בעניין הביטוח הסיעודי.

הנאשם: מצרף כתבה נוספת מווינט.

המתלונן: ובא לציון גואל"

הנאשם מנסה להוזיל פרמיות לטובת עובדי הבנק, בעוד שהמתלונן מנסה לתרץ את הקיים.

באותו יום עצמו, 22.11.16 כותב עופר הרץ שוב לאמירה נהיר מייל: "היי, ממתין לתשובה". עו"ד נהיר משיבה לו במייל בזו הלשון (ת/29ג):

"עופר היקר,

קרן החוב 159,000 ₪ מאחר ולא דווח על כספים שגבו במנורה החוב תפח יחד עם שכ"ט כ-310 אלף ₪.

שכ"ט קרן א' 10,677 ₪ שכ"ט ב' 14,50 ₪ כיום 44,025 ₪

אנא פרט מה הסכומים שנגבו במהלך השנים. יש לעדכן הוצל"פ ולגזור שכ"ט יחסי.

הוא מיוצג ע"י ג'ון גבע.

לא למסור מידע שלא באמצעות עורכי הדין. הוא החמיץ את המועד להתגונן."

מייד עם קבלת המייל פונה שוב עופר הרץ לגב' דעבוד ממנורה ושואל: "תבדקו מה סך העמלות שהוקפאו לסוכן."

ביום 28.11.16 בשעה 14:03 כותב שוב המתלונן לעופר הרץ (המיילים צורפו כמוצג ת/28): "היי עופר, טרם חזרת אלי בנושא [הנושא: משה טטרו], ראה בבקשה מייל למטה". מר הרץ משיב מייד, בשעה 14:09, בעקבות המייל שקיבל מעו"ד נהיר כשבוע קודם לכן: "שוחחתי עם עו"ד אמירה נהיר, יש להתנהל מולה בלבד." ושתי דקות מאוחר יותר, ב-14:09 משיב המתלונן: "היא פנימית או חיצונית? מה הטלפון שלה?", וכמה דקות לאחר מכן, ב-14:29 כותב שוב המתלונן מייל לעופר הרץ:

"עופר שלום,

אני לא מעוניין לדבר ישירות עם עורכת הדין החיצונית שלכם.

השאלה שלי היא פשוטה, מה הסכום שיש לשלם על מנת ליישר קו בתיק הסוכן.

אני מבקש שתבדוק את זה כפי דיברנו בפגישתנו, ותחזור אליי עם מספר. אני לא חלק מההליך המשפטי אלא מעוניין לבדוק את זה כחלק מרכישת זכויות במישור העסקי.

תודה רבה על עזרתך

בברכה

דוד רוזנברג, עו"ד מנכ"ל

אם כדברי המתלון הוא רק חיפש ראיות, לא ברור מדוע לא פנה לעו"ד אמירה נהיר ואמר שהוא מעוניין לסגור את החוב של טטרו, בהוראתו של טטרו. מכל מקום הוא לוחץ על מר הרץ, ולא מתנהל כמי ש"מושך זמן" כדבריו, במטרה לגלות הוכחות.

ביום 29.11.16 פונה המתלון לנאשם ושואל אותו האם יהיה במשרד בשעה 14:00 והנאשם משיב בשלילה. לאחר ניסיונות תיאום שואל הנאשם את המתלון: "התקדמת שם?" והמתלון משיב: "אעדכן מחר, העופר הזה טיפוס". הנאשם משיב: "דודו, סגור את הפינה כמה שיותר מהר בבקשה".

היינו, יום לאחר שהמתלון פונה לעופר הרץ, האחרון מפנה אותו לעו"ד אמירה נהיר, והמתלון מסרב לפנות, הוא שוב מבקש לעדכן את הנאשם בארבע עיניים, בניגוד גמור לטענתו כי משך זמן בכדי לחפש הוכחות. סחיבת זמן אין כאן, שכן המתלון מנסה לקבוע פגישה עם הנאשם, וגם לא נסיון למצוא ראיות, שכן המתלון מתעקש על פגישה בארבע עיניים.

נראה כי אם מכל סיבה שהיא, המשטרה בשלב זה הייתה תופסת את הטלפונים של המתלון והנאשם, יחד עם המיילים של המתלון לחברת מנורה, יתכן כי בתיק היו שני נאשמים.

ביום 30.11.16, מודיע המתלון לנאשם בהודעת ווטסאפ כי הוא מגיע אליו למשרד. היינו, הפגישה אכן התקיימה, ושוב איננו יודעים מה תוכנה, והמתלון כלל לא נחקר בעניין.

ביום 4.12.16 מתקיימת שיחה בין הנאשם למתלון לגבי פוליסות ביטוח נסיעות לחו"ל. הנאשם שולח למתלון בהודעת ווטסאפ קובץ (בשעה 15:52:13) ושואל את המתלון מה ההבדל. אז מתנהלת ההתכתבות הבאה:

"המתלון: בין מה למה?

הנאשם: בין זה לבין הפוליסה במגדל?

המתלון: צריך לראות את הפוליסה עצמה, סכומי הביטוח והפרמיה. יש לך פרמיה וסכומים?

הנאשם: 8 ימים לסין 11 דולר

המתלון: אני אבדוק את המחיר במגדל אבל \$1.4 ליום נשמע לי ממש זול וכולל טלפון סלולרי

הנאשם: קרנות השוטרים."

שוב הנאשם מנסה להוזיל פרמיות לעובדי הבנק. הנאשם מראה למתלון שמקומות עבודה אחרים הגיעו להצעות זולות יותר. הנאשם מבקש למעשה מהמתלון להשוות מחירים להצעות זולות שהוא איתר.

ביום 5.12.16 בשעה 09:23:10 שולח המתלון לנאשם בהודעת ווטסאפ את פרטיו של עופר הרץ ודקה לאחר מכן מודיע הנאשם למתלון כי עופר הרץ אינו עונה לשיחותיו וכי ינסה שוב מאוחר יותר. המתלון מבקש כי הנאשם יעדכן אותו אם יצליח. כעשרים דקות יותר מאוחר בשעה 09:42:51 מודיע הנאשם למתלון כי לא הצליח לתפוש את עופר הרץ לא בנייד ולא במשרד.

בהמשך היום בשעה 14:15:00 פונה שוב המתלון לנאשם בהודעת ווטסאפ, ומתנהלת התכתבות לגבי הצעות של חברות ביטוח לביטוח תאונות אישיות.

ביום 6.12.16 מתאמים השניים פגישה לאותו יום.

ביום 7.12.16 שולח הנאשם למתלון את כתובת המייל פרטי שלו: tatro73@gmail.com. לא ברור לאיזה צורך. לא ברור מה הועבר שם, והמשטרה לא בדקה זאת. יתכן כי מייל זה נמסר דווקא לעניין התכתבות פרטית בין הצדדים.

ביום 19.12.16, כמעט שבועיים לאחר מכן שוב מתכתבים השניים בווטסאפ. הנאשם שולח למתלון קובץ (בשעה 18:24:58) קובץ ומתנהלת ההתכתבות הבאה:

"מתלון: זה המוצר של מגדל שנגמר בסוף החודש. הפיקוח לא מאשר את זה.

הנאשם: היום היא יכולה לרכוש אותו?

המתלון: אני חושב שכן. עד סוף החודש."

ביום 25.12.16 בשעה 12:45:11 פונה המתלון לנאשם בווטסאפ ושואל: "העברתם את נושא התאונות האישיות? אני יכול להודיע למנורה?". הנאשם משיב: "עוד לא. יש בעיה. עוד מעט אתקשר אליך." והמתלון מסכם: "בסדר". כאמור, אין הקלטות ע"י המתלון של השיחות הטלפונית עם הנאשם, זאת, בניגוד גמור לגרסתו לפיה התעכב בפנייה למשטרה במשך שבעה חודשים כדי להשיג ראיות.

בהמשך היום בשעה 14:34:59, ככל הנראה לאחר שיחה בין השניים, פונה המתלון לנאשם בהודעת ווטסאפ וכותב: "תעביר לי כמה שיותר מהר". בהמשך היום, בשעה 15:15:01 שוב פונה המתלון לנאשם בהודעת ווטסאפ, ומתנהלת ההתכתבות הבאה:

"המתלון: רשום שם "פיצוי שבועי בעת אישפוז כתוצאה מתאונה". האם הפיצוי השבועי רק אם יש אישפוז? ורק אחרי 7 ימי אישפוז?

הנאשם: ללא קשר לאשפוז

המתלונן: אבל שמת לב מה כתוב שם?

הנאשם: כן, ברור

המתלונן: ומחקו את זה?

הנאשם: לא

המתלונן: אז אתה בטוח שימחקו?

הנאשם: רשום גם וגם

המתלונן: זה מאד משנה. לא ראיתי גם וגם

הנאשם: המשפט הראשון

המתלונן: במשפט שרשום הסכום רשום גם האשפוז. טוב הבנתי. אני אדבר עם מנורה ונראה מה אפשר לעשות.

הנאשם: או קי. שמור על דיסקרטיות בבקשה

המתלונן: ברור

הנאשם: דודו הפסקה הזאת זה בדיוק העתק הדבק מהפוליסה של מנורה. אין ספק פה.

המתלונן: ראיתי, זה פשוט כתוב קצת אחרת. הכוונה היא לכפל פיצוי באשפוז אם הוא יגיע מ-64.7 ל-62 הוא לא ישווה להכשרה. הוא גם יודע שיש יתרון משמעותי להישאר אצל אותו מבטח.

הנאשם: דודו, הם חייבים להבין שהם צריכים לבוא לקראתנו קצת יותר.

המתלונן: ברור."

כלומר, המתלונן מתנהל מול מנורה בשני כובעים, האחד כסוכן העורך מכרז בין חברות ביטוח בו משתתפת מנורה, והשני בעניין החוב של הנאשם. בהתכתבות זו מדובר על תנאים בפוליסה, אם מדובר בתנאים מסחריים של פוליסה מדוע על המתלונן לשמור על דיסקרטיות? אולי מדובר בקשר בין שני העניינים. מכל מקום, הדבר סותר את גרסת המתלונן לפיה מעולם לא היה נמצא במצב של ניגוד עניינים בעבודתו (עדויות בעמ' 42 לפר' ש' 13-14).

ביום 26.12.16 פונה המתלונן מוקדם בבוקר (07:33:19) ומודיע לנאשם בהודעת ווטסאפ, שיגיע אליו בהמשך היום, הם מתאמים להיפגש בסביבות שמונה וחצי. בשעה 10:10:19 פונה המתלונן לנאשם בהודעת ווטסאפ כדלקמן: "שלחתי לך מייל. אישר 61 ש"ח אני צריך מייל שלך לאישור". ככל הנראה הנאשם לא עונה ובשעה 11:10:31 פונה

המתלון שוב לנאשם: "תשלח בבקשה את המייל, הוא צריך לעשות פעולות במנורה". ככל הנראה הנאשם עדיין לא משיב, ובשעה 14:13:55 פונה המתלון שוב: "קיבלת תשובות? אני צריך לחזור למנורה, יש לו פגישה עם הסמנכ"ל בקשר לזה" והפעם הנאשם משיב: "כן. רוצ' על זה" והמתלון מסכם: "סבבה, תודה".

בקטע זה לא ברור לאיזה מהעניינים במנורה מתייחס המתלון. לכאורה לפי השיחה מיום האתמול, הכוונה לפוליסה שמנורה עורכת עבור עובדי הבנק, לא ברור גם מיהו האדם שיש לו פגישה עם הסמנכ"ל ומיהו הסמנכ"ל. כלומר הנאשם, כשיש לו חוב במנורה ומנהל עמה מגעים להפחתת החוב או סגירתו, מנהל מעין מכרז על ביטוח תאונות אישיות בו מנורה משתתפת ואולי זוכה. במקביל, המתלון שטוען שהוא אוסף ראיות נגד הנאשם בתקופה זו, מודע לחובו של הנאשם למנורה, ומנהל מגעים מול מנורה בקשר לפוליסת תאונות אישיות של עובדי הבנק ונפגש עם בכירים בחברה. ברור מההתכתבות כי המתלון מנהל מגעים עם מנורה בשני הנושאים במקביל. אדגיש כי מר משה מורגנשטרן, מנהל אגף ביטוח חיים בחברת מנורה, העיד במשטרה (ביום 21.2.17, ת/30) וציין מפורשות כי הוא הכיר את המתלון בנוגע לעסקה שבה היה המתלון מעורב (בעמ' 1 להודעה ש' 11-13) מעיד מר מורגנשטרן: "רוזנברג אינו סוכן פעיל שעובד עימנו, אבל כמה חודשים לפני האירוע הזה הייתה עסקת פוליסת ביטוח שבה הוא היה מעורב ובעיסקה ההיא אני דיברתי איתו בטלפון וזה בסיס ההיכרות שלי עם רוזנברג. אני מניח שרוזנברג פנה אלי על בסיס ההיכרות שלנו". כלומר, המתלון פונה למי שהוא מכיר במנורה כתוצאה מפעילותו עם מנורה, יתכן כי מדובר אף במכרז לעובדי בנק דיסקונט, ומבקש ממנו פרטים על חובו של המתלון. דברים אלו מעוררים ולו תהיות שהיו צריכות להיחקר לעומק. קטע זה אפילו אינו מסומן כרלבנטי, ואיש לא נשאל על כך, לא הנאשם, לא המתלון, וודאי לא אנשי מנורה.

הסכם פשרה הנוגע לסגירת החוב של הנאשם למנורה באמצעות סוכנות מרוז נושא תאריך 5.1.17 (ת/26). המתלון העיד כי קיבל אותו מהנאשם שבוע לפני שהתלון במשטרה, בתחילת חודש פברואר. עו"ד ג'ון גבע בעדותו (ת/1) אישר שהסכם גובש בפגישה בה נכח עם הנאשם אצל עו"ד אמירה נהיר ביום 5.2.17, וכי במועד זה עו"ד נהיר הדפיסה את המסמך ומסרה אותו למתלון. בגוף המסמך נאמר כי מדובר בעשרה תשלומים שיחלו ביום 15.2.17. המתלון לא נשאל מדוע המסמך נושא תאריך שונה. גם עו"ד נהיר לא נשאלה על כך. יתכן כי אכן מדובר בטעות הדפסה, ויתכן כי החוקרים לא שמו לב לדבר. יתכן גם כי מדובר בטיוטת הסכם הפשרה שהגיעה למתלון בתחילת ינואר, שאז אין כל הסבר מדוע התלון במשטרה רק ביום 13.2.17.

מייל שנשלח מעו"ד אמירה נהיר לעו"ד ג'ון גבע ביום 14.2.17 תומך דווקא בגרסה לפיה המסמך נמסר מוקדם יותר, אולי בתאריך הכתוב עליו, שכן עו"ד נהיר כותבת לעו"ד ג'ון גבע ביום 14.2.17, את הדברים הבאים.

להודעה מצורף מייל ששלחה עו"ד אמירה נהיר לעו"ד ג'ון גבע ובו כתבה:

"עופר הרץ מבקש הסכם חתום. שוב ניתקתם קשר למרות הבטחות שהתנהגות זו לא תחזור על עצמה.

אבקש התייחסות מרשך".

נוסח זה אינו מתאים לימים בודדים (פחות משבוע לטענת המתלון), בו שקל המתלון את הדברים. הנוסח מתאים יותר לחודש ויותר של נתק.

תהיות לגבי מועד מסירת המסמך הועלו גם על ידי החוקרים בעימות בין הנאשם למתלונן. בעמ' 51 לדוח העימות בשורה 51 מציגים לחשוד את המסמך. לפני כן מציגים אותו למתלונן שמציין שזה המסמך שהנאשם הביא לו. המתלונן לא מציין מועד. לאחר מכן, ולפני תשובת החשוד מתנהלת השיחה הבאה בין החוקרים (דקה 32:30 לעימות):

"חוקר: זה מה שהוא [המתלונן] הביא לי

החוקר לנאשם: הוא קיבל את זה ממך?

הנאשם: כן.

ראש המפלג רפ"ק נחמה: מה תאריך המסמך? תומר לא תפס אותו עם תאריך?

המתלונן: הוא נתן לי את זה בפגישה ביום שני או שלישי. תכף אני אגיד לך את התאריך.

החוקר דור: אחר כך אני אגיד לך.

המתלונן: נתתי אותו במשטרה כשבאתי

החוקר דור: הוא נתן אותו במשטרה ב-13.2.17 "

כלומר איננו יודעים מתי הגיעה הטיוטה הראשונה של המסמך למתלונן (כזכור, המתלונן עצמו מסר מספר גרסאות לעניין זה).

במשך כמעט כחודש אין התכתבויות בווטסאפ, ובין ה-22.1.17 ל-25.1.17 מנסים הצדדים לתאם פגישה שנקבעת ליום 26.1.17.

המשך ההתכתבות בין הצדדים הוא ביום 5.2.17, היום בו, לטענת המתלונן עברה טיוטת ההסכם לידי, בשעה 13:13:25 פונה הנאשם למתלונן ומתנהלת התכתובת הבאה:

"הנאשם: דודו, אתה תסתדר אתם לבד אחרי שיש מספר?

המתלונן: אנחנו צריכים לראות איך, צריך לדבר על זה.

הנאשם: המספר יכול להיות קטן יותר זה תלוי בתנאי התשלום.

הנאשם: טוב

המתלונן: בסדר. אין בעיה עם תנאי תשלום, שיהיה כמה שיותר נמוך

הנאשם: ברור. או קי. ב-2 פעמים?

המתלון: בסדר"

המתלון בהודעתו במשטרה נ/6, טוען כי הודעות אלו נבעו מכך שהנאשם היה בפגישה עם נציגי מנורה ושם מסרו לו את טיוטת ההסכם שהנאשם מסר למתלון (שם בעמ' 2, ש' 39-40). עם זאת, בטיוטה מדובר על עשרה תשלומים כך שהדברים אינם מתיישבים.

ביום 8.2.17, יום חמישי בשבוע, פונה הנאשם למתלון (בשעה 13:29:44) ושואל: "הי, התקדמנו?" והמתלון משיב: "העברתי לך אבל הוא לא נמצא, חוזר ביום ששי". הנאשם משיב: "הבנתי....הם מחכים לתשובה, יום ראשון יהיה?" והמתלון עונה: "כן. אני אדבר איתו בששי" הנאשם משיב: "טוב אחי. תודה רבה". כלומר, בניגוד לעדות המתלון, הנאשם אינו לוחץ על המתלון. ככל הנראה מועברת טיוטת ההסכם למתלון, לכל המאוחר ביום שני בשבוע, ורק ביום חמישי מברר הנאשם היכן עומדים הדברים. תכתובת זו סותרת גם את דברי המתלון לפיהם פנה למשטרה מייד כשהייתה בידו טיוטת ההסכם. השיחה ממשיכה בענייני הפוליסות:

"הנאשם: מה עם ה.כ.ע.?"

המתלון: נקבעה פגישה ליום שלישי

הנאשם: רוצים שאצטרף לתת פוש?

המתלון: זה נקבע על ידי איציק, אז אני לא מתערב בנוכחים. אם אתה רוצה לדחוף אז דרכו.

הנאשם: אני רוצה לדחוף את זה בשבילך. איציק פחות מעניין אותי כרגע.

המתלון: זה יהיה בסדר."

ביום 15.2.17, בשעה 07:59 הנאשם מעביר למתלון הודעת ווטסאפ שקיבל מעו"ד ג'ון גבע בזו הלשון:

"משה בוקר טוב. שלחתי לך שני מיילים אתמול.

אמירה נהיר מאד כועסת

בייחוד עלי

נא צור קשר בדחיפות"

להודעה מצורף אותו מייל ששלחה עו"ד אמירה נהיר לעו"ד ג'ון גבע מיום 14.2.17 שנזכר לעיל, בו היא מלינה על הנתק עם הנאשם.

בהמשך מידי, בשעה 08:00 מוסיף הנאשם וכותב בהודעה "בוקר טוב" ואז מתקיימת ההתכתבות הבאה בווטסאפ

(הועברה במסגרת הודעת המתלון באותו מועד, מופיעה בת/20):

"המתלון: בוקר טוב. אני נוהג. מתקשר ב-09:30 בערך.

הנאשם: סע בזהירות

המתלון: יש לי פגישה עם אנשים מברוקר מחו"ל. זה מכרז בינלאומי.

הנאשם: אז היום לא נסגור דברים?"

בשעה 10:17 כותב המתלון לנאשם: "יוצא מהפגישה עוד רבע שעה בערך ומתקשר".

ובשעה 14:50 כותב המתלון לנאשם: "מאחר כמה דקות".

הודעת המתלון במשטרה מאותו מועד (נ/2) מתחילה בשעה 15:55. אם כן מה המשמעות של ההודעה על האיחור? האם המתלון נפגש עם הנאשם באותו יום לפני שפנה למשטרה? בהודעה הנ"ל, סיפר המתלון כי קיבל הודעת ווטסאפ באותו בוקר עם העתק מייל בו שואלים אותו מה קורה עם ההסכם ולמה הוא לא חתום (עמ' 4 ש' 91-98 לנ/2). באותו שלב החוקר לא רואה את הודעות הווטסאפ. שעת סיום מתן ההודעה במשטרה אינה מצוינת.

אין מחלוקת כי בעקבות החקירה, מבקש מפקח ליאור רוביסה מהמתלון לקבוע עם הנאשם פגישה כדי לחתום על הסכם הפשרה שמסר למשטרה במסגרת עדותו. המפקח רוביסה לא ערך מזכר בעניין זה, בעדותו (עמ' 62 לפר' ש' 26) נשאל על כך והשיב: "אין מזכר? לא יכול להיות שאין מזכר" ובעמ' 63 לפר' ש' 6, פונה החוקר לב"כ המאשימה ושואל: "האם אין שום מזכר שלי?" והיא משיבה שאין. בעדותו לא ידע להסביר זאת. מכל מקום, ניתן ללמוד על הדברים מדוח סיכום הפעולה (ת/14) וכן מההקלטות שביצע המתלון, הן של השיחה הטלפונית עם הנאשם כדי לתאם את הפגישה (ת/4), הן של הפגישה עצמה (ת/15). השיחה הטלפונית בין המתלון הנמצא בתחנת המשטרה ומקליט את השיחה, לבין הנאשם מתנהלת כך (התמליל אינו מדויק אך הדברים נשמעים בהקלטה בבהירות רבה):

"הנאשם: מה קורה?"

המתלון: בסדר. תשמע רגע אני יוצא מפגישה אני חייב לנסוע דחוף למגדל חזרה, מה אני צריך להעביר לך היום?

הנאשם: תגיד לי באיזה צורה אתה רוצה...

המתלון: זה כתוב שם. כתוב שם [ככל הנראה מתייחס להסכם הפשרה בו כתוב שהחוב ישולם בעשרה תשלומים כשהראשון ביום 15.2.17].

הנאשם: אמרת שאולי אתה רוצה דרך....

המתלון: לא, מה שכתוב, אני לא יכול...

הנאשם: או קי. בסדר.

המתלונן: יש לך את זה מוכן פשוט אני עכשיו...

הנאשם: כן

המתלונן: כמה אני צריך היום, או שהכל...

הנאשם: אתה לא חייב כלום היום. רק תגיד כן ואז נתקדם. אפשר ב-1.3. לא חייב כלום היום.

המתלונן: כי היו שם תאריכים

הנאשם: עזוב, זה פחות רלוונטי. בוא נגיד שזה המתווה נתחיל מראשון לשלישי ונדבר עם עופר מתי שנוח לך.

המתלונן: טוב. אז אני לא רוצה למשוך אותם אם הם כתבו אז הם כתבו. זה לא משנה לי מהבחינה הזאת. אמרתי לך.

הנאשם: כן....לא, הם רק צריכים לדעת שאנחנו על זה וזהו.

המתלונן: בסדר. עכשיו רק הרואה חשבון שאל אותי רק דבר אחד אין שם עוד דברים, זה הכול נכון?

הנאשם: כן. זה סופי. גמור

המתלונן: אין עוד סכומים אין עוד שום דבר?

הנאשם: אין עוד סכומים כלום והתיק שלך.

המתלונן: טוב שלוש נגיד [מתאמים פגישה לשעה שלוש].

הפגישה עצמה גם כן מוקלטת. (ת/15). מיד עם תחילת השיחה (דקה 03:49:72) אומר הנאשם למתלונן: "אתה רוצה להתחיל להתכונן ל-8.3? ועדת ביטוח...בטח יתחילו לדבר על הביטוח בריאות." כלומר, המתלונן פנה למשטרה להתלונן על הנאשם מספר ימים לפני שעתידה הייתה להתקיים ישיבה חשובה בוועדת הביטוח. הדברים עולים בקנה אחד עם עדות הנאשם בעמ' 102 לפר' ש'17-18):

"ביום 8.3.17 היתה אמורה להתכנס ועדת ביטוח שתכין את עצמה לקראת הפוליסה הגדולה, המשמעותית...הפוליסה הזאת היא פרמיה שנתית של מעל 26-28 מיליון ₪."

מהשיחה עולה כי השניים מדברים במקביל על ביטוחי בריאות וסיעוד, בעוד הנאשם מנסה לדבר עם עו"ד ג'ון גבע ועו"ד אמירה נהיר כדי לקבל העתק מההסכם.

לאחר שנחתם ההסכם מתנהל הדו שיח הבא (דקה 26:56):

"המתלון: אוקיי. אנחנו בינינו אבל סגורים?

הנאשם: על הכל. אני אם הכל בסדר....

המתלון: אני ישן בשקט?

הנאשם: אתה יכול לישון בשקט

המתלון: טוב

הנאשם: לגמרי אבל

המתלון או קי.

הנאשם: גם קדימה. יהיה בסדר כרגע אני אכוון אותך מה להגיד, מתי והכל בסדר. הבנת?

המתלון: תודה."

על דברים אלו התבססה החקירה, ולאחריה כתב האישום. נראה שאכן השניים מתאמים מהלכים עתידיים בנוגע לעסקי הביטוח של הבנק, אולם לא ברור כלל ועיקר מה הביא לכך, מי יזם את ההצעה לשאת בחוב, האם המתלון כטענת הנאשם, או הנאשם כטענת המתלון, האם הייתה כאן התנית שוחד או הצעת שוחד מצד המתלון, כשהמתלון חזר בו ממנה ברגעי האחרון, ואולי השניים ניסו להטות מכרז לטובת חברת מנורה בתקווה כי הדבר יסייע בידי הנאשם לסילוק חובו. אולי מטעם זה לא היה המתלון מעוניין להיות בקשר עם עו"ד אמירה נהיר, שאינה עובדת חברת מנורה, וכל מעייניה בגביית החוב.

השתלשלות העניינים לעיל, כפי שהיא עולה מהראיות מזמן אמת, ומעדויות אנשי מנורה עולה, כאמור כי הוועד החדש של עובדי דיסקונט, ולענייננו הנאשם בנושאי הביטוח, ניסו לבחון את התקשרויות הוועד הקודם, ולהביא לטיוב והוזלת המוצרים והשירותים הניתנים לעובדי הבנק באמצעות הוועד. במשך שלושה או ארבעה חודשים רואה המתלון כי כוונתו של הנאשם היא אולי לבחון סוכנים אחרים או לעבוד ישירות עם חברות הביטוח. בשלב זה, החל מיולי 2016 מתחילים השניים לדבר על חובו של הנאשם למנורה. לא ברור מי העלה את הנושא, ולא ברור מי הציע למי כי סוכנות מרוז תשא בחוב של הנאשם למנורה.

כאמור, וכך טוענת גם המאשימה (עמ' 53 לסיכומים) על מנת שתתגבש עבירה של לקיחת שוחד על דרך ההתניה, יש להוכיח כי עובד הציבור הציב תנאי בפני האזרח, הקשור בתפקידו הציבורי. כיון שהמשטרה אמצה את גרסת המתלון, ואפשרות של הצעת שוחד וקבלת שוחד לא נחקרה, וכיון שקיים ספק ממשי האם הנאשם אכן הציב תנאי לפני המתלון, לא ניתן לבסס על ראיות אלו טענה של התנית שוחד.

יש לזכור שמדובר בעדות יחידה, שכשלעצמה אינה מהימנה. בנוסף, קיימים נושאים נוספים, המטילים ספק במהימנות

גרסת המתלון, אותם אפרט להלן.

4.2. ראיות הסותרות את גרסת המתלון

מעבר להשתלשלות אירועים זו התומכת יותר בגרסת הנאשם לפיה המתלון פנה אליו והציע לו לטפל עבורו בחוב, אולי כדי לזכות באזון קשבת בוועדת הביטוח, ואולי ממש כהצעת שוחד, ומעבר לחוסק המהימנות של עדות המתלון, עליה עמדתי לעיל, הרי ישנם מספר נושאים נוספים הסותרים את גרסת המתלון.

4.2.א. אופן הקלטת השיחה

המתלון טען כי הקליט את השיחה בינו לבין הנאשם באוגוסט 2016, באמצעות האייפד שהיה ברשותו, והיה מונח על השולחן בינו לבין הנאשם. אולם, מהקלטת השיחה, בחלקה הראשון, אליו לא התייחסו החוקרים, עולה כי המתלון מנסה להציג לנאשם אפליקציה הנוגעת לרכישת פוליסות ביטוח. כך, מייד בתחילת השיחה (ת/13) אומר המתלון לנאשם: "זה פה, שכחתי איפה זה, הם נתנו קצת מידע, אבל זה לא מספיק. ניתן לך לראות טוב, ... אתה מכיר את זה שיש לך מערכת נהדרת והיא לא עונה לך מתי שאתה רוצה אותה? מה?". בהמשך, עמ' 1 ש' 17 לתמליל השיחה ת/13/ב מתנהלת השיחה הבאה:

"הנאשם: [תוכנה] פנימית שלך? מה זה?"

המתלון: כן. כן. אבל פשוט זה לא כל כך עולה לי פה.

הנאשם: עזוב, נו

המתלון: אתה רואה שכל המערכת של המשרד, הכל יש לי פה".

בעימות הבהיר הנאשם כי ישב במהלך ההקלטה הזו, כפי שישב בעימות, היינו עם האייפד שלו. בדקה 59:16 לעימות, מבהיר המתלון: "ההקלטה הייתה באייפד שלי שהיה על גבי השולחן חשוף לעיני כל. היה לי חשש גדול שמישהו יפתח את המכסה של האייפד ויראה שהאייפד מקליט, בין אם זה משה [הנאשם] או מישהו אחר שיכול להיכנס". אז מתריס בו הנאשם: "כמו עכשיו?" והמתלון משיב: "כרגע האייפד פה והוא לא מקליט [מציג אותו לנאשם מרחוק], אבל בדיוק כמו עכשיו רק שהוא לא היה אצלי על הידיים הוא היה אצלך על השולחן". כיצד טוען המתלון כי חשש שהנאשם יפתח את האייפד, אם הוא מנסה להראות לו תוכנה או אפליקציה באותו אייפד עצמו. לחלופין, אולי המתלון מקליט בטלפון, או מנסה להראות את האפליקציה בטלפון, כיון שלא האייפד ולא הטלפון של המתלון נלקחו לבדיקה, לא ניתן לדעת, אך גם עניין זה מעלה תמיהה.

4.2.ב. התנגדות המתלון לפנות לעו"ד נהיר לבירור החוב

סתירה עקרונית נוספת לגרסת המתלון היא בהתנגדותו הנחרצת לפנות לבירור החוב לעו"ד אמירה נהיר, כפי שהורה

לו עופר הרץ. המתלונן פנה לחברת מנורה כבר בחודש יולי, למר מורגנשטרן, עמו שוחח בעבר בענייני פוליסת ביטוח חיים, וזה הפנה אותו למר הרץ. מר הרץ מצידו, לאחר שערך בירור לגבי הסטטוס של חוב הנאשם, ראה כי החוב עבר לטיפול של עו"ד חיצונית, עו"ד אמירה נהיר. על כן הפנה את המתלונן להמשך בירור מול עו"ד נהיר. אולם המתלונן התנגד נחרצות והודיע מפורשות במייל למר הרץ שאינו מעוניין להתנהל מול עורכת דין חיצונית וכן כותב שהוא מעוניין לרכוש את חובות הנאשם במישור העסקי (מייל של המתלונן לעופר הרץ ת/28). המתלונן נחקר על כך בבית המשפט תשובותיו אינן מהימנות, ואין מתיישבות עם הגיון הדברים.

כיון שהמתלונן במייל לעופר הרץ כתב שהוא מעוניין לרכוש זכויות במישור העסקי, ובעימות עם הנאשם טען שהנאשם אמר לו שהתיק אינו שווה דבר, וכי התבקש לכסות את חובו של הנאשם בחברת מנורה, התבקש המתלונן בבית המשפט ליישב בין הדברים (עמ' 38 לפר' ש' 3 ש-20):

"ש. אתה אומר במהלך העימות משהו שלא אמרת באף הודעה שלך במשטרה. אתה אומר שמה אמר לך שהתיק לא שווה שום דבר. אין לזה זכר בהודעה שלך, לא בוואטסאפ ואין עדים לזה. למה אמרת את זה בעימות?

ת. כי זו פעם ראשונה שמה אמר כביכול שההסכם הזה היה על מנת לרכוש איזה שהוא תיק. אילו זה היה נאמר לפני העימות, הייתי אומר זאת גם קודם.

ש. אתה כותב את זה במיילים לעובד הבכיר במנורה.

ת. לא.

ש. חברתי הראתה לך מייל ששלחת לעופר הרץ, בו אתה כותב שאתה רוצה לבדוק את הנתונים בקשר לתיק של טטרו. איך אתה אומר שמה אמר זאת פעם ראשונה בעימות?

ת. זו עובדה. הוא אמר זאת פעם ראשונה בעימות.

ש. אני מפנה למייל שבו אתה אומר שאתה פונה למנורה כי אתה שוקל רכישת זכויות במישור העסקי. למה עכשיו אתה אומר שפעם ראשונה שהנושא של רכישת זכויות עלה זה בעימות?

ת. המייל מ-18.7 לעופר הרץ, היה על מנת לפתור את הנושא הזה שעופר ביקש ממני לדבר ישירות עם אמירה ולא היתה לי כל כוונה לעשות את זה."

המתלונן לא מבהיר כלל ועיקר מדוע פנייה לעו"ד אמירה נהיר היוותה בעיה עבורו. המתלונן אינו מצליח להסביר את המייל לעופר הרץ בו הוא מביע התנגדות לפניה עו"ד נהיר.

עמ' 38 לפר' ש' 23 - עמ' 39 לפר' ש' 29), המתלונן מסביר שוב את המייל לעופר הרץ ומדוע לא הסביר זאת למשטרה:

"ש. מתי הגעת למשטרה

ת. ב-13.2.17

ש. המייל לעופר הוא מנובמבר 2016

ת. נכון.

ש. כשאתה בא למשטרה מיזמתך, למה אתה לא אומר להם שהתכתבת עם מנורה, דיברת על רכישת זכויות וכל זה היה כדי לא להגיע להוצל"פ. מדוע לא דיברת עם המשטרה על המיילים האלה?

ת. אני נתתי את המיילים האלה למשטרה. אני לא נשאלתי אז לא הסברתי להם. היכן שנשאלתי בחקירה על המיילים, השבתי על כך.

.....

ש. מדוע בהודעה הראשונה אתה לא מסביר משהו שעומד בניגוד לתזה שלך [המייל לעופר הרץ בו כותב הנאשם שמעונין בתיקו של הנאשם כעניין עסקי], וכאשר אתה מודאג שלא יאמינו לך.

ת. אני לא חושב שזה לא תואם את התזה שלי. משה טטרו אמר לי בעצמו שאין לו תיק ביטוחי. אמנם לא היתה לי הקלטה על כך, אבל כאשר באתי למשטרה באתי עם המכתב ואפילו לא באתי עם קלסר מסודר שבו הדפסתי את כל הוואטסאפים והמיילים. משה לחץ עלי באותו הזמן לחתום על ההסכם, ואני לא חשבתי בכלל - ובטעות שלי - שהמצג שעשיתי מול מנורה ישנה בצורה כזו או אחרת את המציאות, כיוון שמראש לא הייתי מנהל מו"מ עם חבר וועד כמו שלא הייתי קונה ממנו רכב יד שניה ולא קניתי דבר מחבר וועד. מעולם גם לא קניתי תיקים של סוכנויות ביטוח. מעולם לא הוצג לי שום נתון לגבי תיק ביטוח של טטרו, לא לפני ולא אחרי המייל הזה. לכן לא היתה לי חשיבה שדבר כזה קיים. אף אחד לא הציג לי שיש רכישת תיק ביטוח. אם הייתי רוצה לרכוש תיק ביטוח, הייתי מבקש נתונים על התיק: רשימת לקוחות, פרמיה, איזה סוג ביטוחים קיימים וכו'."

בעדות ניכר היה שהעד אינו יודע כיצד לענות ומנסה להתחמק מתשובות לשאלות. בנוסף, ההסבר אינו משכנע. גם תשובותיו לשאלה מדוע לא היה מוכן לפנות לעו"ד אמירה נהיר, אינן משכנעות. המתלונן נשאל על כך מפורשות (עמ' 26 לפר' ש' 11-16):

"ש. למה לא דיברת עם עו"ד החיצונית [אמירה נהיר]

ת. חששתי שיראה כביכול שאני באיזה שהוא הליך לקראת תשלום החוב של משה טטרו. כל עוד אני דיברתי עם מישהו בתוך חברת מנורה ושאלתי שאלה אחת פשוטה לגבי סכום, על מנת שייראה למשה שאני עוסק בבירורים, הנחתי שזה בסדר. לא הייתה כוונה לדבר מול גורמים נוספים כאילו אני הולך לשלם או לא לשלם וכמי שמעורב בפרשיה הזאת ולכן לא רציתי לדבר איתה"

אז נשאל מדוע לא שוחח עם עו"ד נהיר אם כל מטרתו הייתה לסחוב זמן ולא היה מעוניין ברכישה (עמ' 40 לפר' ש' 6

עד עמ' 41 לפר' ש' 1):

"ש. מר מורגנשטרן בעדות שלו מיום 21.2.2017 "אחרי יום או יומיים קיבלתי מדודו רזנברג יפוי כוח בו טטרו מיפה את כוחו של רזנברג לגבי התיקים שלו במנורה". למה ביקשת יפוי כוח אם אתה לא מעוניין בכך?

ת. אמרתי למשה שבמנורה לא מוכנים לדבר איתי בכלל כי זה תיק של סוכן אחר ואני צריך יפוי כוח.

ש. האם ביקשת לראות את התיק באמצעות יפוי הכוח?

ת. לא. ביקשתי לדעת מה גובה החוב.

ש. יכולת לבקש את זה מאמירה נהיר ביולי.

ת. לא, כי לא היתה לי כוונה לדבר עם עו"ד נהיר. אמרתי שאעשה בירור מול מנורה. אני סוכן ביטוח שעובד עם מנורה.

ש. נשאלת למה מעניין אותך גובה החוב?

ת. כדי למשוך זמן מול משה טטרו להראות לו שאני מתעניין בנושא.

ש. אם זה כדי למשוך זמן, למה לא דיברת עם עו"ד נהיר כדי למשוך זמן?

ת. לא רציתי שייראה שאני בא לשלם חוב עבור מישהו. אני ממש פחדתי מזה. אולי טעיתי אבל זו האמת.

...

ש. אתה כותב לעופר מייל ביום 20.11.16, שאלת אם היו תשלומים שקוזזו בתיק, כך שגם עם עופר אתה מתנהל על החוב.

ת. נכון

ש. אבל אמירה נהיר מטפלת בחוב.

ת. אני לא מכיר את אמירה נהיר."

המתלון מסתבך לחלוטין בתשובתו. ראשית, המתלון, כפי שאישר, מתנהל גם מול עופר הרץ לעניין החוב, כך שאין כל הסבר מדוע סרב לפנות לעו"ד נהיר. בנוסף, גם אם הייתה מתקבלת טענתו כי מעופר ביקש נתונים לכאורה עסקיים, אזי הדבר סותר את טענתו לכל אורך הדרך כי לא היה עושה עם הנאשם עסקה גם לו היה התיק רווחי. אם כך הם פני הדברים, מה ההבדל בין תשלום חוב לבין רכישת תיק? נראה כי המתלון לא רצה לדבר עם עו"ד נהיר, או, כפי שציינתי קודם, כי קיווה שמעורבותה של חברת מנורה במכרז, תקל על פתרון בעיית החוב, כאשר עו"ד נהיר אינה עובדת החברה, או שחשש כי בשיחה עם עורכת דין היא תנסה לבדוק איתו מדוע בכוונתו לשלם את החוב או לרכוש את תיק הביטוח וגם מסיבה הזו חשש עשות זאת. מכל מקום, המתלון אינו מבהיר עניין זה כלל ועיקר. כך, אם גרסתו היא כי

פנה לחברת הביטוח למשוך זמן, הרי שמתבקש היה לפנות לעו"ד נהיר לצורך כך. אם טען שמעולם לא חשב לרכוש את תיקו של הנאשם במנורה, מדוע כתב זאת מפורשות לעופר הרץ.

4.2.ג. הצגת המתלון את עצמו כמי שמעולם לא היה מתנהל בניגוד עניינים

המתלון חזר וטען הן בהודעותיו במשטרה, הן בעימות, הן בבית המשפט כמי שמעולם לא היה עורך כל עסקה עם הנאשם כיון שמדובר בעסקה בניגוד עניינים ואף טען כי אינו מבין כיצד הנאשם היה בניגוד עניינים מול מנורה לאחר שעבר קורס דירקטורים ולמד ניגוד עניינים מהו (עמ' 42 לפר' ש' 8-11).

בניגוד גמור לדבריו ולגרסתו, המתלון מנהל מכרז בו משתתפת מנורה לביטוח לעובדי בנק דיסקונט, ובמקביל מתנהל מול מנורה בעניין חובו של הנאשם.

ב"כ המאשימה, עומדת על כך שהנאשם נכנס לניגוד עניינים באופן מודע, שעה שהפך להיות חבר בועדת הביטוח, כאשר יש לו חוב לחברת מנורה (בעמ' 43 לסיכומים). אולם, את אותם דברים עצמם ניתן לומר על המתלון, שבמהלך שבעה חודשים הוא מתנהל מול חברת מנורה, תוך שהוא מציג מצג כי הוא מתעניין ברכישת תיק הביטוח של הנאשם או תשלום חובו, ובה בעת מנהל את מכרזי הביטוח מטעם הועד, בהם משתתפת חברת מנורה.

כאשר נתפש מחשבו של הנאשם, ובמשטרה חיפשו מסמכים עם המילה מנורה, המסמכים שנמצאו קשורים כולם למכרז שמנורה השתתפה בו, ולא לחוב של הנאשם (ראו המזכר ת/3 והמסמכים שצורפו לו). מחשבו של המתלון לא נתפש, אך מההתכתבות בווטסאפ עולה כי הוחלפו בין השניים מסמכים בנושא המכרז. היינו, המתלון, בניגוד גמור להצהרותיו, מתנהל בניגוד עניינים. ככל הנראה המתלון היה ער לכך, ועל כן טען שסיפר לאנשי מנורה על התניית השוחד של הנאשם. אולם, עדותו נסתרה לחלוטין בעדות אנשי מנורה ולכן, מדובר בהתנהלות בניגוד עניינים.

לסיכום, העדות היחידה כנגד הנאשם היא עדות המתלון. בעדות המתלון נפלו סתירות רבות, גם מול עדויות של עדים אובייקטיביים כמו אנשי מנורה, גם בנוגע להתנהלותו של המתלון בזמן אמת. סתירות אלו לא נחקרו בידי המשטרה. לא נחקרו אפשרויות נוספות העולות מהראיות.

במצב דברים זה לא ניתן לבסס על הראיות אשמה של התניית שוחד על ידי הנאשם. מהראיות ניתן בהחלט להגיע לאפשרות סבירה אחרת, לפיה המתלון הציע לנאשם לשאת בחובו, אולי כדי לזכות בעוד כמה פוליסות, אולי כדי שהנאשם אכן ייטה את המכרזים או הפעילות לטובתו, אולי מלכתחילה התכוון להזיז את הנאשם מדרכו. קיימת אפשרות כי משראה כי אין בידי הנאשם די כוח לעשות כן, או כי חשש כי בועדת הביטוח שהייתה אמורה להתקיים בסמוך יבחר סוכן אחר תחתיו, פנה למשטרה. איני קובעת כקביעה פוזיטיבית כי כך היו פני הדברים, גם מסקנות אלו אינן מבוססת דין בראיות, לאור מחדלי החקירה, אך הן בהחלט בגדר הסברים חליפיים אפשריים ומעלים ספק סביר לגבי ביצוע העבירה של התניית שוחד על ידי הנאשם. החלופה של מתן וקבלת שוחד שלא על דרך התניה, לא נחקרה, לא נטענה וממילא לא הוכחה. משכך, קיים ספק אם התקיים היסוד העובדתי של עבירת השוחד ומתייטר הצורך לדון ביסוד הנפשי של הנאשם בעבירה זו.

על כן, ורק מחמת הספק, אני מזכה את הנאשם מעבירת השוחד.

חלק רביעי: הפרת אמונים בתאגיד

הנאשם מואשם בעבירה של הפרת אמונים בתאגיד. על העובדות בנוגע לעבירה זו אין מחלוקת. הנאשם חתם ביום 15.2.17 על הסכם לפיו סוכנות מרוז, שבבעלות המתלונן, תשלם את חובו האישי לחברת מנורה (ת/27). זאת, שעה שסוכנות מרוז היא הספק העיקרי של הועד לעניין ביטוחים לעובדי הבנק. הנאשם טוען כי מדובר בעסקה לגיטימית, השכיחה בין סוכני ביטוח. אני סבורה כי הנאשם הרים את הנטל להוכיח זאת, אך אני סבורה כי גם לו היה מוכיח שכך הם פני הדברים, התוצאה לא הייתה משתנה.

השאלה הניצבת לפניי, והיא מרכז הכרעת הדין הינה, האם חבר וועד עובדים, העורך עסקה פרטית עם ספק של הועד, או ספק המשתתף במכרז כדי ליתן שירותים או מוצרים לעובדים, עובר בכך עבירה של הפרת אמונים בתאגיד. לטעמי התשובה לכך היא בחיוב, ואנמק.

5.1. היסוד העובדתי של העבירה

סעיף 425 לחוק, שכותרתו מרמה והפרת אמונים בתאגיד, קובע:

"מנהל, מנהל עסקים או עובד אחר של תאגיד, או כונס נכסים, מפרק עסקים, מפרק עסקים זמני, מנהל נכסים או מנהל מיוחד של תאגיד, אשר נהג אגב מילוי תפקידו במרמה או בהפרת אמונים הפוגעת בתאגיד, דינו - מאסר שלוש שנים."

עבירה זו, כמו העבירה המקבילה לגבי עובדי ציבור בסעיף 284 לפיה: "עובד הציבור העושה במילוי תפקידו מעשה מרמה או הפרת אמונים הפוגע בציבור, אף אם לא היה במעשה משום עבירה אילו נעשה כנגד יחיד, דינו - מאסר שלוש שנים" עוררו שאלות הנוגעות לאי הבהירות באשר ליסוד העובדתי של הסעיף. שאלות אלו העסיקו הן את האקדמיה הן את בתי המשפט. מרבית הכתיבה נוגעת לעבירה של הפרת אמונים של עובדי ציבור, אך חלקה מתייחסת גם לעבירה של הפרת אמונים בתאגיד, ומכל מקום, חלק מהשאלות המתעוררות דומות.

השאלה המרכזית שנדונה הייתה, האם ראוי להמשיך ולעשות שימוש בעבירות אלו, לאור העובדה שהיסוד העובדתי שביסודן "הפרת אמונים" אינו מוגדר, ואם כן כיצד יש להגדירו. מרבית הכותבים היו סבורים כי יש מקום לעשות שימוש בעבירות אלו לצורך המלחמה בשחיתות, אך סברו כי יש להבהיר באופן טוב יותר את היסוד העובדתי שבעבירות אלו, לכל הפחות על דרך ציון המקרים הטיפוסיים שיכללו בכך, או לחלופין, לצמצם את תחולתן באמצעות החמרת הדרישות במישור היסוד הנפשי (ראו לעניין זה, בין רבים נוספים: מרדכי קרמניצר "על העבירה של מרמה והפרת אמונים לפי ס' 284 לחוק העונשין ועל המחשבה הפלילית", משפטים יג 275, 284 (1983); קנת מן, "אי-יושר כמרכיב באחריות פלילית בעבירות שיש בהן הפרת נאמנות" עיוני משפט י' 505, 527 (1984); אלי לדרמן, "אחריות פלילית של אורגנים

ושל נושאי משרה בכירים אחרים בתאגיד", פלילים ה' 101, 118 (1996); מרים גור-אריה, "הפרת אמונים מצד עובדי הציבור ונבחרי - האם עבירה פלילית?" פלילים ח' 253 (1999); יובל קרניאל "מרמה והפרת אמונים של עובד ציבור - הלכה למעשה" פלילים ח' 276, 273 (1999), להלן: קרניאל, הפרת אמונים הלכה למעשה); רות קנאי, "העדר מודעות ליסודות העבירה או טעות במצב המשפטי: העבירה של הפרת אמונים כדוגמה", בתוך: מגמות בפלילים: עיונים בתורת האחריות הפלילית, 203, 224 (בעריכת אלי לדרמן, 2001); יובל קרניאל, "הפרת אמונים של עובד ציבור - הצעה לפרשנות המבוססת על הערך המוגן של העבירה" משפט וממשל ז' 415, 430-431 (2004); מרדכי קרמיניצר, דורון נבות, נאווה בו-אור, עמיר פוקס וגיא ורטהיים, מרמה והפרת אמונים - בחינה ביקורתית והמלצות לשיפור החקיקה 218 (2008)).

לבסוף, נדונו והוכרעו שאלות אלו בבית המשפט העליון. אשר לעבירה של הפרת אמונים של עובדי ציבור, זו נדונה בהרכב הרכב מורחב של בית המשפט העליון בדנ"פ 1397/03 מדינת ישראל נ' שמעון שבס, פ"ד נט (4) 385 (להלן: דנ"פ שבס), שנקבע במטרה מפורשת להבהיר את יסודותיה ותחום התפרשותה של עבירת הפרת האמונים. אשר לעבירה של הפרת אמונים בתאגיד זו נדונה בע"פ 677/14 דני דנקנר נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2014, להלן: עניין דנקנר). בשני המקרים נקבע כי יש לעשות שימוש בעבירות אלו שכן הן מהוות מכשיר חשוב למלחמה בשחיתות. בעניין דנקנר, בה נדונה העבירה בה מואשם הנאשם במקרה שלפניי, נימק כך המשנה לנשיאה א' רובינשטיין את הצורך בעבירה זו (פסקה נה' לפסק דינו):

" כשלעצמי סבורני, כי המציאות של "לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד', ז') מצדיקה להגן בחוק, באמצעות עבירה פלילית, על האמון הנדרש בתאגידים, ובמיוחד בתאגידים ציבוריים. איני סבור כי יש מקום למחוק עבירה זו מספר החוקים, המחוקק יעד אותה למטרה חשובה עם זאת על התביעה הכללית לפעול בזירות ביחס לעבירה זו, ולברור בקפדנות - כמות שגם כתב בית המשפט קמא - באילו נסיבות ראוי להגיש לגביה כתבי אישום..... הטעם לעבירה הוא, כי בעולם כלכלי שבו פוטנציאל לכסף גדול עלול לעזור עיני פקחים, והיו דברים מעולם, צריך שיהא כלי ראוי לשימוש במקרים המתאימים. בין אמות המידה לכך יהיו כמובן הנזק שנגרם או עלול להיגרם לתאגיד, אך גם מיהותו של תאגיד, גודלו, משקלו במשק ובכירותו של החשוד."

אשר ליסוד העובדתי של "הפרת אמונים" נקבע כי זה נגזר מהערך המוגן העומד ביסוד כל אחת מהעבירות.

בעניין שבס נקבע כי כי האיסור הפלילי על הפרת אמונים בא להגן על שלושה ערכים מוגנים: אמון הציבור בעובדי הציבור, טוהר המידות של עובדי הציבור ופעולתו התקינה של המינהל הציבורי. נקבע כי הכוונה בביטוי "מעשה הפרת אמונים הפוגע בציבור" היא - לעניין התנהגות שיש בה ניגוד עניינים - אותו ניגוד עניינים המביא לפגיעה מהותית באינטרס המוגן על-ידי האיסור הפלילי על הפרת אמונים. עוד נקבע כי מדובר בעבירה התנהגותית. ניגוד עניינים מקיים את היסוד העובדתי של העבירה אם הוא פוגע פגיעה מהותית באמון הציבור בעובדי הציבור או בטוהר המידות של עובדי הציבור או בתקינות פעולת המינהל הציבורי. היינו, אין להוכיח פגיעה בפועל באמון הציבור, אלא שרואים בהתנהגות שיש בה ניגוד עניינים כהפרת אמונים הפוגעת בציבור, אם ניגוד העניינים הוא מהותי ופוגע באחד משלושת האינטרסים המוגנים באמצעות עבירה זו. על כן נקבע כי יש לצמצם את המקרים לפגיעה מהותית או משמעותית בטוהר המידות ובתקינות פעילותו של המינהל הציבורי. אשר ליסוד הנפשי, נקבע שיש צורך להוכיח מודעות בפועל ליסודות העובדתיים של העבירה ללא דרישה לחוסר יושר, או למודעות המבצע לכך שיש במעשהו משום הפרת אמונים (לניתוח פסק הדין

בהרחבה ראו בין רבים: מרים גור-אריה, "אחריות פלילית במצב של ניגוד עניינים - אימתי מוצדקת? על העבירה של הפרת אמונים בעקבות הדיון הנוסף בפרשת שבס", בתוך: ניגוד עניינים במרחב הציבורי: משפט, תרבות, אתיקה, פוליטיקה, 545 (תשס"ט-2009); מרים גור-אריה, "פניקה מוסרית והשחיתות השלטונית: השתלטות העבירה הפלילית של הפרת אמונים על התחום האתי והמשמעותי" משפט ועסקים יז 447 (תשע"ד-2014) וכן יאיר לבנה, "הפרת אמונים של עובד הציבור" בתוך: ספר אליהו מצא, 565, 570 (אהרן ברק, אילה פרוקצ'יה, שרון חנס ורענן ג' די, עורכים, 2015).

בעניין דנקנר נדון הבסיס הרעיוני והערך המוגן של עבירת הפרת אמונים בתאגיד והיחס בינה לבין העבירה של הפרת אמונים של עובד ציבור. בית המשפט עמד על ההבחנה בין סעיף 284, הפרת אמונים של עובד ציבור לבין סעיף 425 שעניינו הפרת אמונים בתאגיד וקבע (פסקה נ' לפסק דינו של כב' המשנה לנשיאה א' רובינשטיין):

"אמנם, האינטרסים המוגנים בבסיס שתי העבירות, אינם זהים אם כי יש דמיון וקרבה ביניהם: הערך המוגן בעבירה לפי סעיף 284 הוא, באופן מובהק, תקינות עבודתו של המינהל הציבורי והממשל, טוהר המידות של עובדי הציבור, אמון הציבור בנבחריה ובמנהיגיו, והאינטרס הציבורי עליו מופקד עובד הציבור הערך המוגן בעבירה לפי סעיף 425, הוא שמירה על עניינו של התאגיד."

והוסיף (בפסקה נב' לפסק דינו):

"הערכים המוגנים בעבירה זו הם הבטחת תפקוד נאות של מנהלי תאגיד, מניעת העדפתו של האינטרס התאגידי על זה האישי, מניעת שחיתות מידות בקרב מנהלים, ביסוס אמון של בעלי המניות במנהליהם והגנה על התאגיד מפני מעילה באמון זה"

פרופ' אהרן ברק, במאמרו "ניגוד אינטרסים במילוי תפקיד, משפטים י' 11, 16 (תש"ם-1980, להלן: ברק, ניגוד אינטרסים), עמד על הבסיס הרעיוני לכלל גם כאשר לא מדובר בעובדי ציבור:

"מן הראוי הוא, שקליינט יוכל לתת אמון בעורך דינו וברואה החשבון שלו, כבעצמו; מן הראוי הוא, שבעל מניות יוכל לסמוך על אלה המנהלים את העסק שבו השקיע את כספו; ומן הראוי הוא, שבני הציבור כולם יוכלו לתת אמון במוסדות השלטון. רוצים אנו לקיים בישראל חברה מתקדמת, הבנויה על מינהל ציבורי תקין, על שלטון החוק ועל יחסי אנוש המעוצבים על בסיס של יושר, הגינות וטוהר מידות. להבטחתם של אלה באו הכללים בדבר האיסור להימצא במצב של ניגוד אינטרסים."

אבחנה זו בין עבירות הפרת האמונים, נערכה גם ע"י כב' המשנה לנשיא, השופט מ' אלון בע"פ 121/88 מדינת ישראל נ' מרדכי דרוויש, פ"ד מה(2) 663 (1991, להלן: עניין דרוויש), בפסקה 36 בעמ' 692-693 לפסק דינו):

"שתי עבירות אלה, על-אף הדמיון ביניהן, ואף כי הן כוללות אותם רכיבים עצמם, שונות הן במטרותיהן ולשוני זה נודעת משמעות בדרך יישומן. סעיף 284 עניינו עובד הציבור. העבירה יסודה בכך שעובד הציבור, שהוא חלק מן המינהל הציבורי, עושה שימוש לרעה בסמכויות ובכוחות שהמדינה הפקידה בידיו. עובד הציבור הוא נאמן הציבור האיסור

הפלילי נועד לשמור על טוהר המידות של עובדי ציבור... להבטיח כי איש הציבור ישרת בפעילותו את האינטרס הציבורי עליו הוא מופקד, ולקיים את אמון הציבור בתקינות פעולות המינהל.... לעומת זאת, סעיף 425 לחוק אין ענינו הגנה על הציבור, אלא על התאגיד. יסודו בחובת האמון החלה על מנהל התאגיד, אשר בהיותו פועל בשל אחרים ובעבורם עליו לפעול כלפיהם ביושר ובהגינות.... הוראה זו נועדה להבטיח כי מנהל התאגיד לא ימעל באמון שניתן בו ויפעל להגשמת תפקידו"

משוני זה יש לגזור את השאלה מתי יש להרשיע בעבירה לפי סעיף זה. בדנ"פ שבס נקבע, לענין העבירה של הפרת אמונים של עובדי ציבור, כי לאור ההגדרה הרחבה של היסוד העובדתי, יש להעמיד לדין ולהרשיע בעבירה זו, רק כאשר מדובר במעשים הפוגעים באופן מהותי בערכים המוגנים. כיון שגם בעבירה של הפרת אמונים בתאגיד מדובר בעבירת מסגרת מבחינת הבסיס העובדתי, יש לקבוע בדומה, כי רק במקרים שבליבת העבירה, הפוגעים באופן מהותי בערך המוגן, רק בהם יהיה מקום להעמיד לדין ולהרשיע בעבירה זו.

5.2. ניגוד עניינים כהפרת אמונים

אדם המביא עצמו בידועין למצב של ניגוד עניינים בין ענייני האישיים לבין מחויבויותיו לתפקידו, מפר אמונים לתפקיד בו הוא משמש. בע"פ 1877/99 מדינת ישראל נ' חיים בן עטר, פ"ד נג (4) 695 (1999, להלן: עניין בן עטר), תאר כב' השופט זמיר מצב דברים דומה שהתקיים באותו עניין (בפסקה 8 לפסק דינו):

"המערער קלע עצמו למצב של ניגוד עניינים. היה לו עניין פרטי בעבודות שהקבלנים ביצעו בעבורו, ואף-על-פי-כן הוא לא מנע עצמו מלטפל בבקשות שונות שהקבלנים הגישו לו, במסגרת תפקידו, לקבלת שירותים שונים..... אכן, בכל המקרים האלה לא סטה המערער מן ההנחיות והנהלים מבחינה מהותית, כלומר: שום בקשה של קבלן לא אושרה בניגוד להנחיות או לנהלים. אולם, סטה המערער מן הנהלים מבחינה דיונית, כלומר: הבקשות טופלו על-ידיו באופן אישי מחוץ לתור, במהירות....".

בית המשפט קבע כי מדובר במקרה מובהק הנכנס לתוך הגדרת הפרת האמונים (בפסקה 16 לפסק דינו):

"המקרה שלפנינו הוא מקרה ברור של הפרת אמונים. במסגרת תפקידו כמנהל הלשכה נתן המערער לקבלנים טובות הנאה של ממש, שלא ניתנו לציבור הרחב שנזקק לשירותי הלשכה, וזאת אגב הקשר העסקי שהיה לו עם הקבלנים, ולאחר שקיבל מן הקבלנים, בשני אישומים, הנחה במחיר הבנייה".

מרדכי קרמניצר ודורון נבות במאמרם: "לשאלת פליליותה של פעולה של עובד הציבור במצב של ניגוד עניינים" בתוך: ניגוד עניינים במרחב הציבורי: משפט, תרבות, אתיקה, פוליטיקה 501, 526 (תשס"ט - 2009) (להלן: קרמניצר ונבות, ניגוד עניינים), הציעו את ההגדרה הבאה להפרת אמונים של עובד ציבור:

"מצב שבו אדם נמצא בו כאשר לו, לבן משפחתו, לתאגיד שבו הוא חבר, מתעתד להיות חבר בו או מקורב אליו, או לאדם הקרוב אליו אישית או עסקית, יש אינטרס כלכלי נקודתי העלול להיות מושפע ישירות מהפעולה השלטונית. פעולה בניגוד עניינים, כאמור, תהווה הפרת אמונים פלילית"

בית המשפט בעניין דנקנר, החיל זאת, בשינויים המחויבים, על עבירה של הפרת אמונים בתאגיד (כב' המשנה לנשיאה א' רובינשטיין בפסקה סד' לפסק דינו):

"למערער ולבני משפחתו היה אינטרס כלכלי שעלול היה להיות מושפע מן הפעולה התאגידית שלו. גם לפי הסטנדרט המחמיר עולה התנהגותו של המערער כדי ניגוד עניינים."

שחר אלדר, "ערך האמון והמשפט הפלילי בישראל", בתוך: חובות אמון בדין הישראלי, 215, 234 (רות פלאטו שנער ויהושע שגב, עורכים, 2016), הגדיר את הדברים אחרת:

"נאמנות לתאגיד ממשיגה מסגרת גמישה המשתנה ממקרה למקרה, ועיקרה חובתו של נושא המשרה לפעול בהגנות להגשמת האינטרסים שעל מילויים הופקד."

אין מחלוקת כי מנהל בתאגיד המצוי בניגוד עניינים מפר אמונים לתאגיד (ראו לעניין זה: ע"פ 752/90 שמואל ברזל נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(2) 539, פסקה 120 בעמ' 594 (1992), פרשת ויסות מניות בנק צפון אמריקה). עם זאת, לא כל ניגוד עניינים מוביל בהכרח לעבירה פלילית (ראו דברי כב' השופט י' זמיר בע"פ 1877/99 מדינת ישראל נ' בן עטר, פ"ד נג(4) 700, 695 (1999)).

השאלה איזה ניגוד עניינים מצוי בליבת העבירה, שהימצאות בו תפגע מהותית בערך המוגן ע"י העבירה. אני סבורה כי ראוי להרשיע בעבירה של ניגוד עניינים בתאגיד במקרים הנמצאים בליבת ניגוד העניינים- ניגוד עניינים מובהק בין ענייניו האישיים של בעל התפקיד לבין תפקידו בתאגיד.

5.2.1. חובת אמונים, ניגוד עניינים ועניין אישי בעסקאות בדיני החברות

שאלות של הפרת אמונים של נושאי משרה בחברה, ובהם המצאות של נושא משרה בניגוד עניינים בין תפקידו בחברה לבין ענייניו האישיים נדונו בהרחבה בדיני החברות. כמו כן ישנו דיון נרחב בדיני החברות בשאלות הנוגעות לביצוע עסקה עם החברה בה יש לבעל שליטה או נושא משרה עניין אישי. כיון שבענייננו מדובר בעבירה של הפרת אמונים בתאגיד, אני סבורה כי יש לקשור בין השאלה הניצבת לפניי, והיא מה יש לכלול ביסוד העובדתי של עבירה זו בהקשר של עריכת עסקאות של חברי ועד, לבין שאלות אלו שהתעוררו ונדונו בדיני החברות בארץ ובעולם.

אין הכוונה להשוות בין פרטי ההסדרים הנוגעים לחובות אמונים, ניגודי עניינים ועניין אישי בעסקאות עם החברה. הכוונה לבחון את הראייה והתפישה של דיני החברות להמצאות בניגוד עניינים כהפרת חובות אמון, ולשאלה מתי יראו בעסקה עסקה בה יש לנושא משרה או בעל שליטה עניין אישי, ומתי ראוי לאשר עסקאות אלו. לכך אפנה עתה.

5.2.1.א. חובת אמונים

נושאי משרה בתאגיד חבים חובת אמונים לחברה בה הם מכהנים, כקבוע בסעיף 254 לחוק החברות, תשנ"ט-1999

(להלן: חוק החברות):

"חובת אמונים

254. (א) נושא משרה חב חובת אמונים לחברה, ינהג בתום לב ויפעל לטובתה, ובכלל זה -

(1) יימנע מכל פעולה שיש בה ניגוד ענינים בין מילוי תפקידו בחברה לבין מילוי תפקיד אחר שלו או לבין עניניו האישיים;

(2) יימנע מכל פעולה שיש בה תחרות עם עסקי החברה;

(3) יימנע מניצול הזדמנות עסקית של החברה במטרה להשיג טובת הנאה לעצמו או לאחר;

(4) יגלה לחברה כל ידיעה וימסור לה כל מסמך הנוגעים לעניניה, שבאו לידי בתוקף מעמדו בחברה.

(ב) אין בהוראת סעיף קטן (א) כדי למנוע קיומה של חובת אמונים של נושא משרה כלפי אדם אחר."

המחוקק לא הסתפק בהטלת חובת אמונים כללית, אלא פירט שורה של "חובות משנה" המרכיבות את חובת האמונים. על הבסיס של חובה זו עמד כב' השופט י' עמית בע"א 7735/14 אילן ורדניקוב נ' שאול אלוביץ (פורסם בנבו, 28.12.201, להלן: ענין אלוביץ, בפסקה 48 לפסק דינו):

"חובת האמונים והנאמנות נתפשה כמבוססת בעיקרה על דיני עשיית עושר ולא במשפט, המתמקדים בהתעשרות העצמית של המפר והמניע הסובייקטיבי שלו להפיק רווח אישי מן הפעולה.... ואכן, הפסיקה קבעה.... הפרת חובת האמונים אינה טעונה קיומו של נזק לחברה, שכן מטרתה למנוע ניצול כוחו של הדירקטור לטובתו שלו ... ישנן תיאוריות נוספות העומדות בבסיסה של חובת האמונים: התיאוריה "המוסרית" תופשת את ערך האמון כראוי להגנה בפני עצמו, בהיותו נובע מעקרונות של תום לב והגינות; והתיאוריה "הכלכלית" גורסת כי החובה נועדה לשמש אמצעי לצמצום בעיית הנציג וליצירת חפיפה מקסימלית בין מטרותיהם של הנציג ושולחיו, ובכך להבטיח הקטנת עלויות והפעלה "יעילה" של השליטה על ידי נושאי המשרה.

עיון בהוראות החוק העוסקות בחובת האמונים, מלמד כי רציונאליים שונים משמשים בהן בערבוביה, ואין לומר כי עיגונה של חובת האמונים מבוסס כל כולו על מי מהם. מרבית האיסורים המפורטים בסעיף 254 לחוק (שניתן לראותו כעוגן המרכזי של חובת האמונים בחוק), מתיישבים עם התכלית הכלכלית שנועדה למנוע מנושא המשרה להעדיף את האינטרס שלו על פני קידום עניניה של החברה ובעלי מניותיה בין איסורים אלה ניתן למנות את האיסור על ביצוע פעולה בניגוד ענינים איסורים אחרים מתיישבים עם עקרונות של תום לב והגינות הגם שבאופן מסורתי, יעד ההגינות נתפס כמישני ליעד קידום היעילות הכלכלית, כיום מהווים שיקולי ההוגנות בשוק העסקי והמסחרי חלק אינטגרלי ומרכזי ממערך השיקולים שלאורם מתגבש ומתעצב ההסדר המשפטי...."

בבסיס החובה, כמו בבסיס העבירה של הפרת אמונים בתאגיד, החובה של נושאי המשרה לפעול לטובת החברה כמי שמנהל עסקיו או עניניו של אחר (לענין זה ראו, בין רבים: ראו: יובל קרניאל הפרת אמונים בתאגיד במשפט האזרחי והפלילי 24-34 (2001) (להלן: קרניאל, הפרת אמונים בתאגיד); עמיר ליכט "יחסי אמונות בתאגיד - חובת האמון" משפט ועסקים יח 237 (2014); עדו לחובסקי דיני חברות: חברה יחידה ואשכול חברות 169-177 (2014).

היינו, חוק החברות רואה בהמצאות בניגוד עניינים בין תפקידיו וחובותיו של נושא המשרה לבין ענייניו האישיים, מצב של הפרת חובות האמון בהם חב נושא המשרה לחברה. סעיף 255 לחוק החברות מאפשר לאשר פעולות בניגוד עניינים ובלבד שנעשו בתום לב, אינן פוגעות בטובת החברה, וכאשר נושא המשרה גילה גילוי מלא של הנתונים.

פעולה בניגוד עניינים שלא אושרה מהווה הפרת חובות אמונים כנגדה נוקט חוק החברות שורה של אמצעים. אני סבורה כי לצד אמצעים אלו, יש להחיל את החוק הפלילי, בעבירה של הפרת אמונים בתאגיד, את המקרים הקשים יותר, הנמצאים בליבת ניגוד העניינים.

בספרם ניגוד עניינים במרחב הציבורי מבהירים העורכים בפתח הספר את הדברים:

"המונח 'ניגוד עניינים' מטעה במקצת. במצב של ניגוד עניינים אין בהכרח ניגוד בין שני אינטרסים או עניינים ואין בהכרח קונפליקט פסיכולוגי ממשי שמתרחש בנפשו של מאן דהוא. הניגוד או הקונפליקט הוא בין החובה המוטלת על בעל התפקיד לבצע את תפקידו ללא משוא פנים ובין העובדה שהעניין הנוסף שיש לו בתפקיד עלול להביא לכך שלא יבצע אותו כנדרש. מצב זה עלול להתקיים גם אם לא הייתה לבעל התפקיד כל כוונה להפר את האמון שניתן בו, והוא עלול להתהוות גם אם בסופו של דבר הוא לא הושפע כלל מהעניין הנוסף שיש לו. על כן אין לבלבל בין ניגוד עניינים ובין שיקולים זרים, ולא כל שכן בין ניגוד עניינים ובין שחיתות הלכה למעשה"

קרמניצר ונבות, ניגוד עניינים, סבורים כי יהיו מקרים בהם יהיה מקום, לאור האמור, לקבוע כי פעולה של עובד ציבור בניגוד עניינים תיקבע כעבירה.

5.2.1.ב. עסקאות בעלי עניין

לצד הגדרת חובות האמונים דן חוק החברות בביצוע עסקאות עם החברה בהן לנושא משרה או לבעל שליטה יש עניין אישי. עסקאות אלו ניתן לאשר רק בהליך מיוחד, לאחר שהעניין האישי פורט לגופים המאשרים, והאישור התקבל ברוב מיוחד של מי שאינם בעלי עניין אישי (ראו בפרק על אישור עסקאות, החל בסעיף 268 לחוק החברות). ככלל, חוק החברות אינו אוסר לחלוטין עסקאות בעלי עניין, אך מחייב כי עסקאות אלו יהיו לטובת החברה. זאת, מתוך ההנחה כי קיימות עסקאות בעלי עניין שמיטיבות עם החברה מבחינה כלכלית.

חוק החברות הגדיר עניין אישי כך:

"ענין אישי" - ענין אישי של אדם בפעולה או בעסקה של חברה, לרבות ענין אישי של קרובו ושל תאגיד אחר שהוא או קרובו הם בעלי ענין בו, ולמעט ענין אישי הנובע מעצם החזקת מניות בחברה, לרבות ענין אישי של אדם המצביע על פי יפיו כוח שניתן לו מאת אדם אחר אף אם אין לאחר ענין אישי, וכן יראו הצבעה של מי שקיבל יפיו כוח להצביע בשם מי שיש לו ענין אישי כהצבעה של בעל הענין אישי, והכל בין אם שיקול הדעת בהצבעה הוא בידי המצביע ובין אם לאו;"

ככלל, ענין אישי בעסקה, מעמיד את נושא המשרה או בעל השליטה במצב של ניגוד עניינים (על אף שיהיו מקרים

בודדים בהם לא יהיה זה מצב הדברים, מה שאין כן בעניין שלפניי. ראו לעניין זה עניין אלוביץ בפסקה 37 והאסמכתאות (שם). מרבית הפסיקה שדנה בשאלות של עסקאות בעלי עניין, בחנה את העניין האישי של בעלי שליטה, שפחות רלבנטי למקרה שלפניי, בו היה הנאשם אחד מנושאי המשרה בועד העובדים (לסקירה וניתוח פסקי הדין ראו: מיכל אגמון גונן, "הטוב (בעלי מניות המיעוט)?! הרע (בעלי מניות השליטה)!!" ובית המשפט - התערבות בתי המשפט בעסקאות בעלי עניין שעברו את הליכי האישור בחברה" בתוך: ספר גרוס - מחקרים בדיני חברות ומשפט עסקי לכבודו של פרופ' יוסי גרוס, 47 (אהרן ברק ואח' עורכים, 2015) וכן עמיר ליכט, "חובת אמון - אימתי?" בתוך: חובות אמון בדין הישראלי, 35(רות פלאטו שנער ויהושע שגב, עורכים, 2016).

עסקאות בעלי עניין, כמו עסקה בה יש לנושא משרה עניין אישי, מעוררות חשש שהעסקה תבוצע לטובת נושא המשרה ולא לטובת החברה, וכך תפגע החברה ובעלי מניותיה. זוהי

דיני החברות מאפשרים, בתנאים מסוימים, אישור עסקאות בניגוד עניינים. ההנחה בבסיס האפשרות לאשר עסקאות שכאלה, היא כי עסקאות של החברה עם בעל השליטה או עם נושא משרה אינן בהכרח בלתי רצויות, שכן הן עשויות להיטיב עם שני הצדדים. כך, למשל, כאשר בעל השליטה מזרים מהונו האישי לחברה. חוק החברות מאפשר לאשר עסקאות עם בעלי עניין באמצעות מנגנוני אישור שיבטיחו שהעסקה תיטיב עם החברה (סעיפים 270-275 לחוק. כן ראו: עניין אלוביץ, פסקה 77).

לאור הנחת בסיס זו לפיה יש עסקאות בניגוד עניינים שהן רצויות, נקבע בעניין אלוביץ כי סטנדרט הביקורת לעסקאות שבוצעו בניגוד לעניינים עשוי להשתנות בהתאם לניגוד העניינים המדובר (שם, בפסקה 97 לפסק דינו):

"ייתכנו גם מצבים שונים של ניגודי עניינים, יש ניגוד עניינים חריף או "ישיר" ויש ניגוד עניינים חמור פחות וסטנדרט הביקורת ונטל ההוכחה יכול להשתנות בהתאם זאת, על דרך ההיקש מפירוש המונח "עניין אישי". כפי שכבר הזכרנו לא כל "זיקה עודפת" עולה כדי "עניין אישי", אלא רק "זיקה עודפת מהותית". ללמדך, שקיימות רמות שונות של "זיקה עודפת", ויתכנה נסיבות בהן "עניינו" של "בעל עניין" לא יהא כה מהותי ולא יעלה כדי "עניין אישי". בהשלכה לענייננו, ישנן דרגות שונות של "ניגוד עניינים", כך שיש להותיר בצריך עיון את האפשרות שכל ניגוד עניינים משמעו בהכרח הפרת חובת אמונים השוללת את תוקפה של ההחלטה הנתקפת."

בניגוד לדיני החברות, הרואים במקרים מסוימים, כאמור, אפשרות כי עסקה בה יש לנושא המשרה או בעל השליטה עניין אישי, תהיה גם לטובת החברה, קשה לראות מצב דומה מתקיים אצל חבר וועד, בעסקי הוועד. על כן, בניגוד לחוק החברות, יש לאסור כליל מצבים מסוג זה.

5.2.2. ניגוד עניינים של חבר ועד עובדים

5.2.2.א. תפקידה של נציגות העובדים

התארגנות עובדים צמחה במאה ה-19 עם המהפכה התעשייתית. התארגנות עובדים נועדה, בראש ובראשונה, לייצג את העובדים אל מול המעביד, כדי להשוות בין כוחו של המעביד, לכוחם של העובדים, שכפרטים הם חלשים מהמעביד.

תפקיד וועד העובדים הוא להגן על העובדים מפני המעסיק, לדאוג לתנאי עבודה הולמים, לשכר ראוי וכיו"ב. חשיבותה של התאגדות עובדים, וזכותם של עובדים להתאגד עמדה במרכז של כתיבה אקדמית, ובמרכז של פסקי דין רבים.

איתי סבירסקי, "לא על המשפט לבדו, לא על ההסתדרות לבדה: קידום התארגנות עובדים ככלי יעיל לאכיפה עצמית של זכויות ולהעצמה חברתית" מעשי משפט ב', 87, 88 (2009, להלן: סבירסקי, התארגנות עובדים) עמד על הדברים:

שני העשורים האחרונים הרעו את מצבו של רוב ציבור העובדים בישראל. אימוץ מדיניות כלכלית נאו-ליברלית, לצד תהליכים גלובליים ומקומיים כאחד, הביאו לירידה דרסטית בהיקף ההעסקה תחת הסכמים קיבוציים ובשיעור החברות בארגוני עובדים, כמו גם להפרטה ולהגמשה של נתחים גדולים בשוק העבודה תוך פירוק ופיצול שלהם. חלקם של העובדים השכירים בהכנסה הלאומית הלך וירד; על חלקים הולכים וגדלים בשוק העבודה השתלטו אופני העסקה פוגעניים; הפרה של זכויות עובדים נהפכה לתופעה נרחבת; המדינה כשלה באכיפה של חוקי עבודה וצווי הרחבה רבים ברמה המינימלית הנדרשת, והסתדרות העובדים הכללית (להלן: "ההסתדרות") לא עשתה זאת – ואינה עושה זאת – ביחס להסכמים קיבוציים ענפיים שעליהם חתמה כארגון עובדים. בעשור האחרון החלו גורמים שונים לפעול במטרה לבלום את ההפרטה והפיצול בשוק העבודה ולכל הפחות כדי להיאבק בתופעה של הפרת זכויות ואי-אכיפתן. קידום של התארגנות עובדים הוא כלי חיוני ויעיל ... למימוש ולשיפור הזכויות של עובדים לא-מאורגנים...".

והוסיף בעמ' 90:

התארגנות אפקטיבית של עובדים יכולה לבצע טוב יותר את התפקידים המוטלים בדרך כלל על גורם אכיפה "חיצוני" בדמות משרד התמ"ת, כמו איתור מקום ההפרה, הצלחה בהוכחת מהות ההפרה והיקפה, הטלת סנקציות על המעביד וגרימה לשינוי התנהגות עתידית. ההתארגנות מאפשרת להפעיל לחץ אפקטיבי על המעביד על ידי מי שמכיר טוב מכולם את מקום העבודה ואת המתרחש בו, ומי שבפועל מייצר את מוצריו של המעביד ומביא לרווחיו.

מעבר להיותה פתרון יעיל לבעיית האכיפה, טמונים בעבודה המאורגנת יתרונות נוספים. הספרות עוסקת בארבע הצדקות ויתרונות עיקריים: דמוקרטיזציה של מקום העבודה, קידום צדק חלוקתי תוך שיפור משמעותי במערך הזכויות הכספיות ובמעמד העובדים, יעילות ותפוקה רבים יותר, ויצירת כללי משחק קבועים וודאיים יותר.

עידו עשת, "מודל הייצוג במשפט העבודה הקיבוצי - מגמות חדשות" משפטים 70 (יולי 2017), עוסק במאמרו בתפקידים השונים והחדשים שעל ארגוני עובדים לקחת על עצמם, ודן בתרופות שיש לעובדים במקרה שארגון העובדים אינו מתפקד כראוי ואינו פועל לאכיפת זכויות העובדים, שם בעמ' 436. עוד לעניין זה ראו: ע"ע (ארצי) 57454-11-14 (הסתדרות העובדים החדשה - שמלה (פורסם בנבו, 2016)). על חשיבותם ותפקידם של ארגוני עובדים ראו גם: תב"ע (עבודה ארצי) 30-4/נה - "עמית" - הסתדרות עובדים מכבי נ' ההסתדרות הכללית החדשה, פ"ד כט (1) 61 (1995); פרנסס רדאי וגיל-עד נועם, "ארגוני עובדים ומשא ומתן קיבוצי בישראל - מבט אל המאה ה-21, משפטים לד (1) 39 (תשס"ד) ופרנסס רדאי, "אנטומיה של התאגדות מקצועית", משפטים כו, 585 (תשנ"ה-תשנ"ו)).

המגמות בדיני העבודה אינם מעניינו של פסק דין זה, אולם לאור המגמות הקיימות ולניסיונות להחליש את העבודה המאורגנת, יש לדאוג שבעתידם כי ועד העובדים יעסוק בראש ובראשונה בתפקידו בקידום תנאי העבודה של העובדים.

עם זאת, ידוע הוא כי לצד פעולתם זאת, וועדי עובדים, בעיקר של תאגידים גדולים בהם אלפי עובדים, כמו במקרה שלפניי, מחזיקים בידיהם כוח קנייה עצום. סבירסקי, התארגנות עובדים, מציין בעמ' 95, את החשיבות של ארגון עובדים במשפט העבודה לצד יכולותיו הלוגיסטיות:

ארגון עובדים הוא המוסד או הישות העליונה בתחום האיגוד-מקצועי בארץ. משפט העבודה הקיבוצי מעניק כמה סמכויות חשובות רק לארגון עובדים; בין הבולטות שבהן – הסמכות לייצג את כלל העובדים במקום עבודה ששליש מעובדיו חברים בארגון, והסמכות לחתום על הסכם קיבוצי שיחול על כלל העובדים. פרט לאלו, ארגון עובדים נתפס כגוף בעל יכולות לוגיסטיות – תקציביות, ארגוניות ומשפטיות.

יכולות לוגיסטיות אלו, ובהם כוח הקנייה, מאפשר לוועדי עובדים לערוך מו"מ ולקבל עבור העובדים שירותים ומוצרים שונים בהנחות משמעותיות.

גם הטבות אלו מיטיבות עם העובדים ומשפרות את תנאי העסקתם, גם אם באופן עקיף, לרבות על דרך של תנאים סוציאליים נלווים, דוגמת סבסוד פעילויות פנאי, אירועים, מתנות וגם הטבות בתחום הביטוחים.

בתפקידו זה של חבר ועד, עליו להעדיף את המוצרים והשירותים באיכות הטובה ביותר ובמחיר הזול ביותר לטובת ורווחת העובדים אותם הם נבחרו לייצג. על חברי הוועד להתנהל בשקיפות ולבחור בספקים שיטיבו עם העובדים. החלטות חברי הוועד לרכוש מוצרים או שירותים כאלה או אחרים לאור כח הקניה הגדול וההיקפים המשמעותיים, יכולים לקבוע את חייו של ספק לשבט או לחסד. מצב דברים זה יוצר פיתויים לספקים להציע טובות הנאה לחברי הוועד, ולחברי הוועד לקבל את אותן טובות הנאה יש להבטיח כי חברי ארגון עובדים לא ינצלו את כוחם זה לרעה או לצורך הפקת תועלת אישית, ויפעלו למען העובדים בניקיון כפיים, שמא יפגע האמון בארגונים המייצגים, ובעובדים כולם. נזק שהוא גדול מנזקו של התאגיד.

5.2.2.ב. עסקאות של חברי נציגות עובדים עם ספקי מוצרים או שירותים הנבחרים לרווחת העובדים ע"י הנציגות

כאשר חבר ועד עורך עסקאות פרטיות עם ספק של מוצרים או שירותים לעובדים, שנבחר לצורך כך בידי הוועד, או מי שמשותף במכרז לצורך כך, נמצא בניגוד עניינים מהותי. במצב דברים זה עלול חבר הוועד להעדיף את טובתו האישית בעריכת העסקה, על תפקידו כחבר ועד, האמור לפעול לטובת העובדים ולטובתם בלבד. ניגוד עניינים זה נמצא בליבת היסוד העובדתי של הפרת האמונים בתאגיד בכלל וכאשר מדובר בחברי ועד עובדים בפרט. יש להבהיר בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי אל להם לחברי הוועד לנצל את כוחם זה כדי לזכות בטובות הנאה פרטיות מכול סוג שהוא, גם לא באמתלה שיש בדבר לשרת את חברי הארגון.

ובהקבלה לדיני החברות, מדובר בפעולה בניגוד עניינים, או בעסקת בעל עניין שאינם ולא יכולים להיות לטובת החברה, ועל כן לא ניתן להתירם.

בעבר, הורשעו חברי ועד בעבירות של קבלת שוחד והפרת אמונים בתאגיד כאשר קיבלו טובת הנאה מספקי מוצרים או שירותים לעובדים שנבחרו בידי הוועד, או מי שהשתתפו במכרזים לצורך כך. כך, כבר בשנת 1983, לפני 35 שנה, בע"פ

288/81 שמואל קישלס נ' מדינת ישראל, לז(2) 617 (1983, להלן: עניין קישלס), הורשע חבר ועד עובדי התעשייה האווירית לישראל, בקבלת שוחד, בכך שספק של הוועד, שסיפק לעובדי התעשייה האווירית מוצרי בשר בהנחה, התקין מזגן ברכבו של חבר הוועד. נקבע, כי חבר הוועד עובדים הינו עובד ציבור, שעה שמדובר בתאגיד הנותן שירות לציבור, גם אם מדובר במתת המתקבלת בשל תפקידו בוועד העובדים של הארגון. כב' השופטת מ' בן פורת קבעה לעניין זה (בפסקה 5 לפסק דינה בעמ' 620):

"מזגן אינו נמנה עם מתנות קלות ערך, המתיישבות, בחיי היום יום, עם נימוסים מקובלים וכוונות טהורות. די בנאמר עד כה - בהתעלם מהקביעה, שהמערער השתמש בפועל ממש בהשפעתו לטובת טיסונה בנושא הפחתת העמלה.... כדי להוביל למסקנה לכאורה, שלא נסתרה, כי המזגן ניתן למערער כשוחד, וכי הוא גם קיבלו ברוח זו.אם טובת ההנאה עוברת את גבול המקובל בחיי היום יום - וכזה הוא המקרה שלפנינו - ובין הצדדים אין יחסי היכרות אישית מלבד קשרים עסקיים מהוות נסיבות אלה גופן ראייה למטרה הפסולה"

חבר הוועד הורשע בשוחד.

פחות מעשר שנים לאחר מכן, בשנת 1991 ניתן פסק הדין בעניין דרוויש בו נדון עניינם של בעלי תפקידים בעיריית ירושלים, שבמקביל שימושו כבעלי תפקיד בארגון העובדים של העירייה. הם הועמדו לדין הן בגין עבירה של הפרת אמונים של עובד ציבור, הן בעבירה של הפרת אמונים בתאגיד.

הנאשמים בעניין דרוויש, הועמדו לדין על כך שניצלו את תפקידיהם ומעמדם בארגון העובדים כדי להשיג לעצמם טובות הנאה פרטיות.. באותו מקרה הנהילו חברי הוועד מו"מ עם מספר בנקים, לשם השקעת קופת התגמולים בקרנות גמל בנקאיות, במסגרת זו קיבלו טובות הנאה מהבנקים, כדי שימשיכו להשקיע את הכספים באותן קופות. בית המשפט המחוזי הורה על זיכוי בתום שלב ראיות התביעה, משום שלא הוכח שקופת התגמולים של העובדים הפסידה מההשקעות באותם בנקים. בית המשפט העליון החזיר את הדין לבחינת העובדות בעבירות אלו.

כמעט שלושים שנה אחרי, בעניין שלפניי, עדים אנו לפרקטיקות דומות של ניגוד עניינים של חברי וועד עובדים, בין ענייניהם האישיים, לפעולתם כחברי וועד.

בע"פ 4115/08 אבנ ג ד נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2011), נדונה עבירת שוחד שנתן ספק שהפעיל חנויות רווחה לעובדים, בין היתר לבעלי תפקידים בתאגידים מסוימים או בוועד העובדים של אותם תאגידים. שם הורשעו הנאשמים במתן וקבלת שוחד (בקשה לדין נוסף נדחתה בדנ"פ 926/11 אבנ ג ד נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2011).

משלא היו ראיות במקרה שלפניי לבסס את עבירת השוחד, השאלה היא האם חבר ועד העורך עסקה פרטית עם אחד מספקי המוצרים או השירותים לעובדי החברה הנבחרים על ידי הוועד, או מי שמשתתף במכרז לצורך כך, עובר עבירה של הפרת אמונים בתאגיד. לטעמי יש לענות על שאלה זו בחיוב. היינו, עצם עריכת עסקה פרטית בין חבר ועד, לספק מוצרים או שירותים לעובדים, ספק שנבחר בידי הוועד או משתתף במכרז לצורך כך, עונה על היסוד העובדתי של "הפרת אמונים" בהגדרת העבירה של הפרת אמונים בתאגיד.

ברק, ניגוד אינטרסים, עומד על כך שרק את המקרים הזדוניים של ניגוד עניינים יש לכלול בתחום הפלילי (שם, בעמ' 13):

"מידת האינטנסיביות של הפרת העיקרון משתנה, והיא מקיפה קשת רחבה של מקרים. משמעותו של האיסור משתנה, על כן, בהתאם למקומו של המקרה בקשת רחבה זו. בקצה האחד של הקשת מצויה ההפרה הזדונית שיש בה יסוד של שחיתות. הדוגמה הבולטת לכך היא המקרה שבו אדם מעמיד עצמו בניגוד אינטרסים על-ידי לקיחת כסף או שווה כסף בעד פעולה הקשורה בתפקידו. זהו התחום "השחור", אשר מן הדין שייתקל בנורמות של המשפט הפלילי.... עובד ציבור המבקש והמקבל כסף תמורת פעולה הקשורה בתפקידו מצוי כולו בתחום "השחור"; זהו מעשה שוחד הנתקל בסאנקציות העונשיות של המשפט הפלילי. זהו מעשה מכוער שיש בו קלון. הוא הדין אם עובד הציבור מקבל מתנה, כגון שי לחגים או הלוואה ללא ריבית או תווי קנייה, מאת מאדם המצוי עמו בקשרי עבודה, כשהוא יודע או צריך לדעת את מטרותיו של הנותן.... הריהו מצוי בתחום "השחור"."

ובהמשך מתייחס פרופ' ברק למקרים העוברים מהתחום האפור לשחור, כשאחת הדוגמאות היא הפרת אמונים בתאגיד (שם בעמ' 14):

"קבלת שוחד היא תופעה שהכל סולדים ממנה. באופן מסורתי המושג שוחד הוגדר אצלנו כמתייחס רק למתן שלמונים לעובד הציבור. לא היתה זו עבירה של שוחד, אם מקבל השלמונים היה עובד של גוף פרטי, כגון חברה. עם התגברות התופעה השלילית של נטילת שלמונים על-ידי עובדים בגופים פרטיים, הורחבה ההגדרה של שוחד, כך שהיא השתרעה גם על עובד של תאגיד פרטי המספק שירות לציבור, כגון קופת חולים. אך מה הדין אם מקבל השלמונים עובד בתאגיד שאינו מספק שירותים לציבור? עד לאחרונה לא היתה זו עבירה פלילית. כיום הורחב האיסור הפלילי גם על כך, ונקבע בי מנהל או עובד של תאגיד, כגון חברה מסחרית, אשר נוהג אגב מילוי תפקידו במרמה או מתוך הפרת אמונים הפוגעת בתאגיד, עובר עבירה פלילית"

יש לכלול ביסוד העובדתי של העבירה רק את אותם מעשים שאין בהם כל תועלת חברתית ונזקם תמיד (למעט חריגים) עולה על תועלתם. עריכת עסקה או קבלת טובת הנאה או שירות ע"י חבר וועד, גם אם אינה עולה כדי שוחד (במקרה שלפני - בשל מחדלי החקירה), הרי שהינה קרובה לה, אין בה ולא יכולה להיות לה תועלת חברתית, ועל כן יש לכלול אותה באיסור הפלילי (להרחבה בעניין זה ראו: קרניאל, הפרת אמונים בתאגיד בעמ' 425).

הנאשם, במהלך עדותו נתן דוגמא, שלא ראה בה בעייתיות, לפיה חבר וועד מוכר את מכוניתו הפרטית, לספק שנבחר לספק סירים לעובדים כשי לחג. כך מתנהלת החקירה לעניין זה (עמ' 93 לפר' ש' 14 - עמ' 94 לפר' ש' 9):

"ש: כעובד ציבור יש לך אחריות כלפי כל עובדי הבנק. יש לך קשרי עבודה ישירים עם דודו ויכולת השפעה ישירה על ההתקשרות שלו עם וועד הבנק. למה לא באת לרפי או לאורי ואומר להם שדוד הציע לקנות את התיק הביטוחי והאם זה בסדר?"

ת: זה כמו שאני מוכר את הרכב שלי למי שמוכר לנו את הסירים וכמו שאני קונה כרטיס טיסה מהחברה שאיתה אנחנו מתקשרים בטיולים.

משיב לשאלות בית המשפט:

ש: האם אתה חושב שזה ראוי שתמכור את הרכב שלך למי שמוכר לכם סירים או שתקנה כרטיס טיסה מהחברה שמוכרת לכם טיולים?

ת: לא. אבל עניתי את זה במענה לשאלת ב"כ המאשימה.

ש: אם כל הדברים האלה לא ראויים, אז למה העלית אותם בתור תשובה לשאלה של משהו שהיא אמרה שהוא לא בסדר ונראה לך שזה כן בסדר?

ת: חברים שלי לא מספרים לי מה שהם עושים בעצמם. לכן לא חשבתי לספר משהו שלא חשבתי שיכול להפריע לי לעשות את העבודה שלי.

ש: האם זה נפוץ שעושים עסקים אישיים עם ספקים?

ת: אין לי מושג. אני לא.

ש: אז למה העלית את הדוגמאות של הרכב והטיסה?

ת: העליתי על דעתי דברים שאנשים עושים באופן אישי בזמן הפרטי.

ש: האם הדוגמאות האלה זה דברים מוכרים?

ת: לא לי ולא דברים שקרו. העליתי את זה כמו שדברים קורים ויכולים לקרות עם נכסים אישיים כמו רכב למשל.

ש: אבל אתה לא אמרת שזה כמו שמישהו מוכר את הרכב שלו. אמרת שזה כמו מישהו שמוכר את הרכב שלו לספק סירים. למה אמרת את הדברים?

ת: נתתי דוגמה של משהו שיכול להיות.

את הדוגמא הראשונה לעניין הסירים נתן הנאשם כמסיח לפי תומו. בחקירה חוזרת נשאל מדוע אמר שלא היה חוזר על הדברים עם האמין כי מדובר בעסקה לגיטימית, והנאשם ענה שהשיב כך לאור מה שקרה (עמ' 104 לפר' ש' 6-8). אז נשאל על ידי בית המשפט האם מדובר בעסקה לגיטימית מבחינתו והשיב בחיוב (עמ' 104 לפר' ש' 11-23):

"ש: האם אתה חושב שאתה כחבר ועד יכול לעשות עסקה אישית עם ספק שירותים?

ת: העסקה עצמה היתה לגיטימית, עסקת תיק ביטוח.

ש: ענית עכשיו לסניגור שלך ואמרת מכירת התיק לא קשורה לוועד וזה תיק אישי שלך ולא היית עושה את זה בגלל מה שקרה. האם אתה לא חושב שהדוגמאות שנתת קודם כגון מכירת רכב למי שמספק לכם סירים או למכור תיק ביטוח אישי לספק ביטוח, זה משהו שאפשר לעשות.

ת: אני חושב שאין קשר למכירת התיק האישי שלי. זו עסקה לגיטימית לכל דבר.

ש: האם יש הבדל בין מכירת רכב אישי שלך לבין מי שמספק סירי לבין מכירת תיק ביטוח אישי שלך למי שמספק ביטוח?

ת: אני יודע היום שזה לא ראוי לעשות עסקים עם ספקים שעובדים ישירות איתך.

ש: אז למה כאשר ענית לסניגור, אמרת שלא היית עושה את זה בגלל כל מה שקרה ולא אמרת לו שלא היית עושה את זה בגלל שהבנת שאסור לעשות את זה?

ת: זו סמנטיקה וזו היתה כוונתי."

אין מקום לקבל עמדה זו. גם אם נניח כי בדוגמא זו מכר חבר וועד את מכוניתו הפרטית למי שמספק סירים כשי לחג לעובדים במחיר מחירון, הרי ייתכן כי לא הייתה נמכרת במחיר זה בשוק, ייתכן כי היה לוקח זמן ארוך למכרה, ובעיקר, קשה יהיה לבחון בכל פעם ופעם האם אכן מדובר במחיר שוק אם לאו, בעיקר כאשר מדובר בפריטים שערך השוק שלהם פחות ברור. בעניין זה גם הכוונת ההתנהגות היא ראויה. אם צודק בא כוח הנאשם בטענתו, הרי שיש להבהיר לכל אלו שאולי חושבים כי התנהגות זו מותרת, כי היא אסורה, ומוגנת בסנקציות פליליות.

אמנם, בע"פ 281/82 אהרון אבו חצירא נ' מדינת ישראל, פ"ד לו (3) 673 (1983), קבע כב' השופט ד' לוי כי יהיו מקרים של שיקול דעת מוטעה, או התנהגות הראויה לגינוי במישור האתי. עם זאת קבע את המבחן בו יש לבחון את המעשים, כאשר התייחס הן לעבירה של הפרת אמונים של עובד ציבור, הן לעבירה של הפרת אמונים בתאגיד (בפסקה 14 לפסק דינו, בעמ' 702):

חשוב וראוי איפוא, כי כל מעשה ייבדק וייבחן לגופו, מתוך ראייה כוללת של נורמות ההתנהגות, החייבות להתקיים בעובד ציבור ובמנהל תאגיד בעת מילוי תפקידם..... עלינו להלך על חבל דק, המפריד בין האיסור הפלילי מזה לבין ההתנהגות הלא פלילית מזה, גם אם זו האחרונה פגומה מבחינה אסתטית או אתית יחד עם זאת, יש לקבוע נורמות וסטאנדארטים, שיבטיחו, כי האינטרס הציבורי (עליו מופקד עובד הציבור) יוגשם הלכה למעשה, וכי אמון הציבור, בכך שהחלטות עובד הציבור הן ענייניות ונעשות ביושר ובהגינות, יובטח. אכן, מטרתו של האיסור הפלילי היא להבטיח התנהגות ראויה של עובדי הציבור.... ושמירה על טוהר המידות של עובדי הציבור....."

חברות בנציגות עובדים, בוועד עובדים, מביאה עמה כוח רב ולצדו אחריות רבה. אחריות לפעול לטובת העובדים ולטובתם בלבד. כדי להבטיח זאת יש לקבוע איסור מפורש וברור: אסור לחברי ועד עובדים לקבל טובות הנאה או לערוך עסקה פרטית עם ספקי מוצרים ושירותים הנבחרים באמצעות הוועד עבור העובדים (או אלו המשתתפים במכרזים לצורך כך).

חיים ה' כהן, במאמרו: "הרהורים על טוהר המידות", משפט וממשל ב' 403, 405 (תשנ"ה) מביא את הסיפור על הכהנים בבית המקדש:

"שלוש פעמים בשנה נכנסו כוהנים ללשכת המקדש להוציא משם את הכספים ("השקלים") הדרושים לקורבנות הציבור:

אסור היה להם להיכנס ללשכה בבגד שהיו בו כיסים או קיפולים, או בסנדלים או בנעליים - או כל דבר העשוי לשמש מחבוא לכסף גנוב. בין שדין זה נראה מכביד יתר על המידה, ובין שלא הוכיח את עצמו די הצורך - על כל פנים מוצאים אנו הוראה חלופית (כנראה) לערוך חיפוש בבגדיהם ובכליהם של הכוהנים, גם בכניסתם ללשכה וגם בצאתם ממנה.... הדעת נותנת שהוראות אלו באו כדי להסיר חשדות מראש..."

ואם כך על הכהנים בבית המקדש, ודאי כך לחברי וועד, יש לקבוע איסור מפורש, שימנע חשדות או אפשרות לקבל טובות הנאה מראש. ידעו חברי נציגות עובדים שעריכת הסכם פרטי בענייניהם האישיים עם ספק שירותים או מוצרים לעובדים שנבחר בידי הנציגות או משתתף במכרז לצורך כך, עלול להובילם לספסל הנאשמים, לכל הפחות בעבירה של הפרת אמונים בתאגיד.

אולם, כעת יש לבחון אם מתקיים במקרים מעין אלו הרכיב השני של העבירה של הפרת אמונים בתאגיד והוא הפגיעה בתאגיד. לכך אפנה עתה.

5.3. מהי פגיעה בתאגיד והאם היא מתקיימת במקרה שלפני

היסוד העובדתי של עבירת הפרת אמונים בתאגיד כולל גם פגיעה בתאגיד. עם זאת, נפסק כי אין מדובר בעבירה תוצאתית אלא בעבירה התנהגותית. בעניין דנקנר, בעקבות דנ"פ שבס, נקבע כי מדובר בעבירה התנהגותית, כאשר המצאות בניגוד עניינים היא זו הגורמת, לכשעצמה, לפגיעה בתאגיד (פסקה סג).

השאלה עם עריכת עסקה פרטית בין חבר ועד לספק של הועד פוגעת בתאגיד. לטעמי גם התשובה לכך היא בחיוב.

הסניגור טען כי לא נגרם נזק לתאגיד שכן וועדת הביטוח בחרה את הפוליסות הטובות והזולות ביותר והוזילה את עלות הביטוח לעובדי הבנק ובכך לבנק עצמו (המסבסד חלק מהעלות). בשאלה מה עולה כדי פגיעה בתאגיד היו עמדות שונות בפסיקה, עובר לפסק הדין בעניין דנקנר.

בע"פ 281/82 אהרון אבו חצירא נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(3) 673, 714 (1983), נקבע כי הנזק לתאגיד יכול שיהיה נזק שאינו כלכלי:

"כבר נקבע לא אחת, כי הפגיעה, שמדובר בה בעבירה של הפרת אמונים, אם כלפי הציבור ואם כלפי התאגיד, איננה דווקא פגיעה, המוצאת ביטוי בהפסד ממון. הפגיעה יכול שתמצא ביטוי בשלילת עובדות מחברי התאגיד, בהצגת עובדות המעוותות את המצב הנכון של התאגיד ובערעור תדמיתו של התאגיד ומידת הרצינות שהציבור ירחש אליו"

בעניין דרוויש (בעמ' 692) נקבע כי נקבע כי "פגיעה תדמיתית" תספיק לקיום הרכיב העובדתי, רק אם היה בה כדי להביא בתורה לפגיעה אחרת בתאגיד. כך קבע כב' המשנה לנשיא מ' אלון (פסקה 36 בעמ' 692-693 לפסק דינו) כי :

"שוני זה מוביל למסקנה, כי למטרה זו כשלעצמה - של הגנה על תדמיתו של התאגיד בעיני הציבור ועל האמון שרוחש

הציבור לתקינות פעולותיו - אין מקום לעניין סעיף זה. לפיכך לא די בה כשלעצמה כדי למלא אחר הדרישה של פגיעה בתאגיד, אלא אם ערעור תדמיתו של התאגיד בעיני הציבור יגרום גם לפגיעה בתאגיד.... אין זה סביר, כי המשפט הפלילי יגן על תדמיתם ועל מעמדם הציבורי של תאגידים פרטיים".

בע"פ 2103/07 אביו הורוביץ נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 2008, להלן: עניין הורוביץ), נדון מקרה בו הביא יו"ר הדירקטוריון לפני האורגנים המוסמכים של החברה לאישור מדיניות עסקית, מבלי שגילה שהסיבה ליוזמה זו היא קידום ענייניו הפרטיים. השאלה הייתה עם עובדה זו כשלעצמה פוגעת בתאגיד כנדרש בסעיף 425 לחוק העונשין. נקבע כי הדרישה להוכחת נזק כלכלי לתאגיד תרוקן מתוכן את העבירה (שם, בפסקה 239):

"... יש לפרש את האיסור הפלילי באופן שיתחם את גבולות העבירה רק להתנהגות פסולה שהיא בת אופי פלילי, הפוגעת פגיעה ממשית בערך החברתי המוגן על-ידי האיסור הפלילי. עם זאת....תיחום ה'פגיעה' למצב שבו הוכחה גרימת נזק כלכלי של ממש לתאגיד, תקהה את שינוי של האיסור עד כדי סיכול תכליתו"

בעניין דנקנר, מביא בית המשפט את המסקנה אליה הגיע בית המשפט בעניין דרוויש, וקובע כי יש להרחיב את תחולת הסעיף (פסקה נח לפסק דינו של כב' המשנה לנשיאה א' רובינשטיין):

"לגישתו של קרניאל, בשל הפער הלז, יש - כאמור - להפליל הפרת אמונים בתאגיד רק בנסיבות חמורות ביותר, כאשר נגרם נזק כלכלי מוחשי לתאגיד....ואולם, איני בטוח כי הבחנה זו תקפה בכל מקום. כשעסקינן בתאגיד ענק בעל משקל והשפעה במשק, שלעתים אינה רחוקה כלל מהשפעת גורם ממשלי כזה או אחר, מקבלת עבירת הפרת האמונים בתאגיד מקום משמעותי יותר; אין המשפט הפלילי מגן כאן על התאגיד בלבד, אלא על הציבור הנזקק לו, והוא רכיב חשוב בהתנהלות הכללית של המשק כולו; לא כל שכן כשעסקינן בצמרת התאגיד. על כן הקרבה בין שתי העבירות אינה בכדי, ויש לה לא אחת טעמים טובים מאוד.

בית המשפט בעניין דנקנר, אימץ את דברי בית המשפט בעניין הורוביץ וקבע כי אין להגביל את הפגיעה לפגיעה כלכלית ויש: "להגדיר ולאחר את הפגיעה בהתאם לתכלית העבירה ולנסיבות ביצועה". היינו, יש לבחון פגיעה בתאגיד, שאינה בהכרח פגיעה כלכלית.

גם בעניין דנקנר כבענייננו, היה מדובר בבנק, ובית המשפט קבע כי פגיעה בתדמית הבנק עשויה לעלות כדי פגיעה בתאגיד. השאלה היא מהי פגיעה בתאגיד כאשר בעל התפקיד הוא חבר וועד ולא מנהל בתאגיד עצמו. לשאלה זו אפנה עתה.

בעניין דרוויש, דובר בעניינם של עובדי עיריית ירושלים, שהיו חברים בארגון העובדים, ובתוקף תפקידם זה השיגו לעצמם טובות הנאה אישיות. כך למשל, נסעו נסיעות פרטיות לחו"ל במסגרת חברה שסיפקה שירותי נופש לעובדים ולימי עיון וכנסים שארגן ארגון העובדים. בית המשפט ראה בפעילות בוועד כפעילות במסגרת תפקידו של עובד הציבור.

נקבע (בפסקה 35 בעמ' 697), כי גם אם יציאה לנופש על חשבון חברת הנסיעות, לא פגעה בקופת הוועד, הרי ש:

"אם אמנם, כטענת המדינה, יצאו המשיבים לחופשות נופש שדבר אין להן עם קידום ענייני העובדים, כי אז היה בכך ... כדי להביא לפגיעה באמון שרוחשים חברי הקופה לטוהר השיקולים ולכנות המניעים המדריכים את פעולות נציגיהם. ערעור האמון שרוחשים חברי הקופה להנהלתה פוגע במעמדה של הקופה בעיני חבריה, ומתוך כך נפגעת גם הקופה עצמה."

ואם נחליף את החופשות בתשלום חובו של הנאשם, ואת קופת התגמולים של העירייה בוועד עובדי הבנק, כי אז ניתן לומר כי כיוון שהנאשם כרת עם המתלונן, באמצעות סוכנות מרוז, הסכם לפיו סוכנות מרוז תשלם את חובו האישי לחברת מנורה, שדבר אין לכך עם ענייני ביטוח העובדים בבנק, כי אז יש בכך כדי להביא לפגיעה באמון שרוחשים עובדי הבנק לטוהר השיקולים ולכנות המניעים המדריכים את פעולות נציגיהם. ערעור האמון שרוחשים עובדי הבנק לחברי הוועד פוגע במעמדו של הוועד בעיני עובדי הבנק, ומתוך כך נפגע גם הבנק עצמו.

בנוסף, הדבר עלול לפגוע, ולו באופן עקיף בתאגיד גם במובן הכלכלי בשני מובנים. הראשון, שאם לא יהיה איסור חמור ומפורש על מצבים אלו, הרי הספקים ונותני השירות לא יתחרו ביניהם על טיב המוצרים והשירותים הניתנים לעובדים, אלא על יכולתם להרעיף מתנות או טובות הנאה באופן זה או אחר על מקבלי ההחלטות. הדבר מביא לתחושה של "כל דעשיר גבר" (כלשונו של פרופ' אריאל רוזן צבי, במאמרו: "על משפט ומציאות, עת לעשות הפרו תורתך" 93, 77 הפרקליט, ספר היובל, (תשנ"ד).

בנוסף, כיון שאחת ממטרות העבודה המאורגנת הוא יעילות ותפוקה בעבודה, הרי שאם חברי הנציגות יהיו עסוקים ברווחתם האישית, תפגע מטרה זו והדבר יביא לפגיעה כלכלית בתאגיד.

זאת ועוד, פגיעה כלכלית יכולה להיגרם גם מפגיעה תדמיתית בבנק. כך גם בע"פ 4985/13 יגאל חבר נ' מדינת ישראל (פורסם בבנו, 20.08.2014) השופט שוהם פסקה 89) נפסק בנוגע לארגון שירותי כבאות:

בהיותו של האיגוד תאגיד ציבורי, אשר אמון הציבור בו חיוני לתפקודו, יש לראות פגיעה בתדמיתו הציבורית משום פגיעה באחד הערכים המוגנים על ידי סעיף 425 לחוק העונשין, ועל כן גם בנסיבות מעין אלו היה מקום להרשיע את המערער בעבירה של מרמה והפרת אמונים בתאגיד"

שחיתות בוועד העובדים, עלולה להביא לכך שעובדים לא יהיו מעוניינים להתארגן, וימנעו מהם היתרונות שבהתארגנות. גם הלגיטימיות של ארגון העובדים עלולה להיפגע, שכן ארגון העובדים עלול להיתפס כמקום לקידום ענייניהם האישיים של חבריו, בכך תפגע רווחת העובדים, ובאופן עקיף גם התאגיד עצמו.

היינו, היסוד העובדתי של עבירת הפרת אמונים בתאגיד הוכח במלואו.

5.4. נורמה מקובלת - "כך עושים כולם" או "גזירה שהציבור לא יכול לעמוד בה"

יהיו שיטענו, כפי שניסה לטעון הנאשם, כי "כך עושים כולם", כי מדובר בנורמה מקובלת. כך טען בא כוח הנאשם מפורשות בתשובה לאישום (עמ' 4 לפר' ש' 11-14):

"אין ספק שאיש ציבור לא צריך לעשות עסקים. אבל זו גזירה שהציבור לא יכול לעמוד בה. אין וועד בארץ או גוף בארץ שאנשים לא משתמשים בקשרים שיש להם, אך לא מתוך מחשבה פלילית"

ובכן, לעניין זה אביא מדברי המשנה לנשיא מ' אלון בעניין דרויש, גם שם היה מדובר בחברי וועד, וגם שם נטען, כי מדובר בנורמות מקובלות. המשנה לנשיא מ' אלון, קבע (בפסקה 50 לפסק דינו, בעמ' 706)

"קיומם של 'נוהג מקובל' ו'מסורת של שנים' אין בהם כדי להועיל, אם וכאשר נהג זה ומסורת זו יסודם בשיבוש ערכים ונורמות תקינות. ... יש לבחון, אם נהג זה יסודו בטעות כנה או שמא מבוסס הוא על נורמות מעוותות ומשובשות".

פרופ' רוזן צבי, על משפט ומציאות, מתמודד עם טענות דומות. לעמדתו (שם, עמ' 92):

"נוהגים שליליים, שקנו להם שביתה בחברה, ויש בהם כדי ליצור תת־נורמות פתולוגיות או להשחית את המערכת, יש להיאבק בהם ולשרשם אפילו נהגו לגבי רבים ובמשך זמן רב. טובות הנאה ומתנות לעובדי ציבור הפכו להיות נהג נפרץ בחלקים שונים של השירות הציבורי. ... טענות הגנה, שהתבססו על נהג ונוהל, נדחו בנחרצות על ידי בתי המשפט"

והוסיף, בעמ' 93:

"בית המשפט מתייחס למתנות הניתנות לעובדי ציבור, כולל מתנות חג הנשלחות להם, כתופעה משחיתה, העשויה להחשב, אם התמלאו התנאים האחרים הנדרשים, בגדרה של עבירת השוחד. דווקא בשל נפוצותה של התופעה "שאינה נמצאת בקו הירידה בשנים האחרונות אלא להיפך", מצד אחד, וסכנת השחתת המידות הנילוות אליה, מצד שני, מדקדק בית המשפט עם עובדי הציבור כחוט השערה."

ויפים דברים שנאמרו בעניין דרויש לעניין קבלות טובות הנאה ע"י חברי ועד עובדים (שם בעמ' 694, פסקה 30):

העובדה שפשטו ונתקבלו בציבור נורמות אסורות אין בה כדי להתירן. ועל כגון דא נאמר בתלמודם של חכמינו (יומא, פו, ב [ב]; פז, א [ב]; מועד קטן, כז, ב [ג]; קידושין, כ, א [ב]; מ, א [ד]; ערכין, ל, ב [ה]): "אמר רב הונא: כיון שעבר אדם עבירה, ושנה - בה, הותרה לו. הותרה לו, סלקא דעתך (וכי יעלה על דעתך שמשום שעבר עבירה, וחזר ועבר עליה, הריהי מותרת לו)? אלא אימא (אמור): נעשית לו כהיתר" (דומה בעיניו כהיתר)". בידי ועדי העובדים כוחות ואפשרויות מרובים, ואל נכון טוענת הגב' ליבוביץ כי הפיתוי לארגן פעילויות לרווחת העובדים, אגב נטילת טובות הנאה פרטיות לאנשי הוועד, גדול הוא ביותר. שומה על נציגי הוועד לעמוד בפרץ ולהימנע מקבלת מתנות אסורות שגורמים עסקיים מנסים להרעיף עליהם. וכבר אמרנו, כי מן הראוי להחמיר בבדיקת טיב שירות על ידי התנסות אישית של עובדי ציבור בשירותים המוצעים לציבור, פן יפתח פתח שיביא לשחיתות בפעילותם של עובדי המינהל הציבורי"

ככל שמדובר בנורמה מקובלת, יש לעקרה מן השורש. זה המקום להכוונת התנהגות. יש לקבוע מפורשות כי עסקאות

כאלה אסורות. בניגוד לעסקאות עם בעלי שליטה או נושאי משרה בחברה, בהן, לעיתים, יש תועלת חברתית, אין תועלת כלשהי בעסקאות פרטיות של חבר ועד עם ספקים המספקים מוצרים או שירותים לעובדים, ושנבחרו בידי הוועד, או משתתפים במכרזים לצורך כך.

5.5. האם לקבוע חריגים

טענת הגנה אחרת היא כי אין לראות כל שי קטן לחג, מספק לחבר וועד, כמעשה המקים את היסודות העובדתיים של העבירה. ייתכן כי כך הם פני הדברים, אולם אז תתעורר שאלה מהו "שי קטן לחג", יתעוררו ויכוחים בשאלת ערכו של השי, הנוהג ליתן תשורות מסוג זה, וכיצד באלו עניינים.

בעבר, נקבעו מספר חריגים. כך, בעניין דרוויש נדונה השאלה אם חברי ועד רשאים להתנסות אישית בשירות, כדוגמת טיול, שהם מציעים לעובדים. כב' המשנה לנשיא אלון ענה על כך בשלילה, אם כי השאיר חריג מצומצם ביותר (שם בעמ' 693, פסקה 27 לפסק דינו):

"מטעמים אלו סבורני, כי ראוי להחמיר ולאסור בדרך כלל - גם במקרים גבוליים על עובד ציבור לבדוק, בהתנסות אישית, את טיב השירות או הסחורה של אחר, על חשבונו של אותו אחר. גם על כגון דא בקשה ותפילה היא עמנו: אל תביאני לידי ניסיון. ניתן לומר, באופן כללי, שבחינה שכזו עשויה להיות מותרת רק מקום בו מצטרפים שלושה תנאים: קיימת הצדקה עניינית לבחינת השירות על חשבון מספק השירות; ההנאה האישית שיש בצידה של אותה בדיקה תצומצם רק למינימום הנדרש; בכל מקרה לא יהא מדובר בהוצאה כספית או אחרת ניכרת. אין בדבריי כדי למצות את כל הגורמים כולם או משום ניסיון להציב מבחן ברור ומוגדר. מוטב כי הדברים יוגדרו וייקבעו ממקרה למקרה."

דברים אלו נאמרו בשנת 1991, נראה כי היום, בעידן הדיגיטלי, בו ניתן לצפות בתמונות וסרטים מזמן אמת, ולקבל תגובות של צרכנים כמעט על כל מוצר ושירות, קשה יהיה לראות מקרים בהם תהיה "הצדקה עניינית לבחינת השירות על חשבון מספק השירות". אף על פי שבמקרה שלפניי אין מדובר בטובת הנאה מסוג זה, הרי הכלל הוא שיש למעט ככל הניתן בחריגים.

החריג היחיד שראוי להציב, כדי לא לשים מכשול בדרכם של חברי וועד ישרי דרך, הינו החריג הקבוע בחוק החברות לעניין עסקה במהלך העסקים הרגיל ובתנאי שוק, הפטורה מאישור, כעסקה שיש בה עניין אישי. כך, למשל, באחת מתכתובות הוועד הנאשם מספר הנאשם למתלונן, שרכש באתר שהוקם לטובת עובדי הבנק פוליסת ביטוח. אם חבר הוועד רוכש מוצר או שירות, המוצעים לכלל העובדים, במחיר המוצע לכלל העובדים, בעסקה כזו לא יהיה משום ניגוד עניינים או טובת הנאה. שכן, אם מדובר במוצר או שירות הניתן לכלל העובדים, וחבר הוועד שילם את אותו מחיר כפי שמשלם כל עובד, הרי אין בכך כל העדפה שלו מצד הספק. אולם, גם חריג זה יש לפרש בצמצום. היינו, ככל שיתברר כי חבר ועד רכש מוצר או שירות שונים מאלו המוצעים לכלל העובדים, או במחיר שונה, החריג לא יחול. היום, כאשר מרבית ההטבות מפורסמות לעובדים באתרים ברשת, נראה כי לא קשה יהיה לבחון האם מתקיים תנאי זה.

הנאשם ניסה להוכיח כי העסקה שכרת עם המתלונן נעשתה בתנאי שוק, ובכן, ראשית, הדבר לא עלה בידו. שנית

ובעיקר, כיון שמדובר לכל הדעות בעסקה חריגה, הרי שמדובר בניגוד עניינים מהותי הנמצא בליבת העבירה של הפרת אמונים.

לאור האמור אני קובעת כי התקיים במקרה זה היסוד העובדתי של הפרת אמונים בתאגיד.

5.6. הפרת אמונים - היסוד הנפשי

בעבירה התנהגותית, שאינה תוצאתית, כמו העבירה של הפרת אמונים בתאגיד, המחשבה הפלילית הנדרשת הינה של מודעות (סעיף 20(א) לחוק העונשין). מודעות בפועל או עצימת עיניים. זו ההבחנה בין המקרים הפליליים לשאינם כאלו. בעניין שבס נקבע אילו נתונים על מבצע העבירה להיות מודע כדי שיתקיים בו היסוד הנפשי הנדרש (פסקה 55 לפסק דינו של כב' הנשיא א' ברק). אמנם דובר על הפרת אמונים של עובד ציבור, אך גם בעבירה זו נדרשת פגיעה בציבור, גם לגבי פגיעה זו נפסק שמדובר בעבירה התנהגותית:

"המחשבה הפלילית הנדרשת בעבירה של הפרת אמונים - ככל שהדבר נוגע לפרט העובדתי של מעשה "הפרת אמונים הפוגע בציבור" - הינה זו של מודעות. הדרישה הינה כי לעושה יהא יחס סובייקטיבי-הכרתי לטיב המעשה ... נדרש יחס נפשי לטיב הפיזי של ההתנהגות. לא נדרש כי העושה יהא מודע לכך כי מעשהו מהווה "הפרת אמונים", או כי מעשהו פוגע בערכים שהאיסור הפלילי נועד להגן עליהם. לא נדרש שעובד הציבור יהיה מודע לערכים אלה. די בכך שהוא מודע ליסודות העובדתיים-פיזיים המבססים הפרת אמונים זו. אין צורך בכך שמודעותו זו תתפשט גם להערכתם הנורמטיבית של היסודות העובדתיים."

הנשיא ברק הבהיר את הטעם לכך:

"טעמיה של הלכה זו ברורים הם.... אם טעות במצב המשפטי אינה פוטרת מאחריות (ראו סעיף 34 לחוק העונשין), גם טעות באשר לסיווג הנורמטיבי של פרט עובדתי אינה צריכה לפטור מאחריות.... תהא זו תוצאה שאין להסכים עמה, כי עובד ציבור מושחת לא יהיה אחראי בפלילים על הפרת אמונים דווקא משום ששחיתותו הביאה אותו לכך שאין הוא רגיש לפסול שבהתנהגותו..... אין צורך אפוא לא במניע אסור ולא באי-יושר. די במודעות, המשתרעת על כל סוגי ההתנהגות."

והוסיף, בפסקה 69 לפסק דינו:

"היסוד הנפשי בעבירה של מעשה הפרת אמונים הפוגע בציבור הינו מודעות לטיב המעשה ולקיום הנסיבות. מודעות לטיב המעשה עניינה מודעות לטיב הפיזי של המעשה, ולא למשמעותו הנורמטיבית. מודעות לקיום הנסיבות עניינה מודעות ליסודות הפיזיים היוצרים פגיעה בציבור. כאשר "טיב המעשה" הוא פעולה מתוך ניגוד עניינים הפוגע בציבור, המודעות הנדרשת הינה לעובדות היוצרות את ניגוד העניינים הפוגע בציבור (ניגוד עניינים היוצר פגיעה מהותית בערכים המוגנים)."

בכך אימץ ההרכב המורכב את דעתו של כב' השופט א' מצא, בערעור בעניין שבס (ע"פ 332/01 מדינת ישראל נ')

שמעון שבס, פ"ד נז (2) 496, 524 (2003):

"הכרעת בית-המשפט בשאלה אם היה במעשה משום הפרת אמונים, תתבסס על נורמת ההתנהגות הראויה לעובד ציבור, ולא על מודעותו הסובייקטיבית של העובד הנאשם, שעל-פי תפיסתו הערכית אפשר שלא ראה כל פסול במעשהו"

תמיכה נוספת במסקנה זו מבוססת על כך שיהיו שיחשבו כי גם אם הם מצויים במצב של ניגוד עניינים, הרי שעליהם ניגוד העניינים הפוטנציאלי לא ישפיע, והם ימשיכו למלא נאמנה את תפקידם. עמד על כך ברק, ניגוד אינטרסים (בעמ' 12):

הכלל אוסר על אדם להימצא במצב של ניגוד עניינים. האיסור אינו רק על שיקול הדעת עצמו בביצוע הפעולה או התפקיד. האיסור הוא על הימצאות במצב שבו עלול להיות ניגוד עניינים. מטרת הכלל היא למנוע את הרע בטרם יארע. הכלל צופה פני העתיד. אין זה מעלה ואין זה מוריד אם בפועל שיקול הדעת הוא ראוי. גם אין זה מעלה או מוריד אם בפועל נגרמו נזק או הוענקה טובה לזה שלמענו פועלים. אכן, מטרת הכלל היא למנוע פיתוי מאדם ישר והגון בחינת "אל תעמידו בפני ניסיון". הטענה הנשמעת לעתים קרובות: "סמוך עלי, לי זה לא יקרה. אני אדע להפריד בין ענייני האישיים ובין ענייני התפקיד" אינה לעניין. הכלל בדבר ניגוד אינטרסים בא למנוע מאדם מסור ונאמן מלהימצא במצב פוטנציאלי של ניגוד אינטרסים. תחולתו של עיקרון זה רחבה ביותר"

כך לגבי העקרון של איסור על ניגוד עניינים, כך גם לעניין היסוד הנפשי, אדם שיחשוב שהוא לא יושפע מהימצאות במצב של ניגוד עניינים לא יהיה מודע לכך שהוא פוגע בתאגיד, על כן אין לדרוש מודעות כזו (ראו לעניין זה קרניאל, הפרת אמונים הלכה למעשה וכן רות קנאי "העדר מודעות ליסודות העבירה או טעות במצב המשפטי: העבירה של הפרת אמונים כדוגמה", בתוך: מגמות בפלילים - עיונים בתורת האחריות הפלילית (א' לדרמן עורך, תשס"א) 203, 227)

עמד על כך גם קרניאל, הפרת אמונים של עובד ציבור, בעמ' 277, שסבר כי אין מקום לדרוש מודעות לכך שמדובר בהפרת אמונים. לדבריו:

"ברור כי רק במקרים נדירים יהיה ניתן למצוא ראייה חיצונית פוזיטיבית להלך-רוח ומחשבות אלה של אדם, אותן הוא נוטה לשמור לעצמו. ככל שהעושה לוקה יותר בנורמות ההתנהגות שלו, כן יהיה קשה יותר למצוא סימוכין בראיות נסיבתיות לכך שהבין את הפסול שבמעשיו. הפוליטיקאי המושחת ועובד הציבור שרגיל בנורמות פסולות מקבלים מעין פרס והתחשבות בעובדה שלא הפנימו את הפסול שבמעשיהם. הדרישה ליסוד נפשי מיוחד בהקשר העבירה של הפרת האמונים יוצרת עידוד להתעלמות מנורמות ראויות, ומקילה על עובד הציבור שמיישם בעבודתו נורמות פסולות. זה מצב דברים פסול ומסוכן, שאין להשלים איתו."

והוסיף, שם, דברים הנוגעים לעובד ציבור אך יפים גם לענייננו:

"אין מקום, לדעתי, מקום להתחשבות מיוחדת בטעותו של העושה. טעות זו של עובד הציבור, הסבור שמעשי הפרת אמונים הם מעשים כשרים, היא, למעשה, טעות בדין, טעות שאין להכיר בה בנסיבות הרגילות ואסור לתת לה לגיטימציה."

אם נתאים לענייננו את דברי הנשיא א' ברק בדנ"פ שבס, לפיהם "כאשר 'טיב המעשה' הוא פעולה מתוך ניגוד עניינים הפוגע בציבור, המודעות הנדרשת הינה לעובדות היוצרות את ניגוד העניינים הפוגע בציבור", הרי שבמקרה זה יש להראות כי הנאשם היה מודע לעובדות היוצרות את ניגוד העניינים הפוגע בתאגיד. אין מחלוקת כי יסוד נפשי זה הוכח. הנאשם היה מודע להימצאותו בניגוד עניינים. הוא ידע כי החוב אותו תכסה סוכנות מרוז הוא חובו האישי (או רכישת תיקו האישי גם לו גרסתו הייתה מתקבלת לעניין זה), וידע כי סוכנות מרוז, באמצעות המתלונן, מתמודדת כספק על עסקי הביטוח של עובדי הבנק. די בכך כדי לבסס את היסוד הנפשי. ב"כ הנאשם טען כי מדבריו של הנאשם לפיהם הבין בדיעבד כי לא היה מקום לערוך את העסקה, יש להסיק כי לא התקיים היסוד הנפשי בעת ביצוע העבירה. טענה זו אין לקבל. אמנם בחקירת הנאשם במשטרה (ת/18, ש' 31), אומר הנאשם: "בדיעבד שאני חושב על זה זה היה טעות לעשות את זה איתו. לערבב עבודה במשהו אישי. אולי לא הייתי צריך לעשות את זה. אבל לא חשבתי שאני עובר על החוק". גם אם אקבל את גרסת הנאשם, אין בכך כדי להועיל לו. אולם אציין, כי התנהלותו בכך שהסתיר את הדברים ולא גילה אותם ולו לחבריו בוועד (ראו עדותו בעמ' 93 לפר' ש' 27-28), כמו גם השימוש במילות קוד בהתכתבויות הווסטאפ, מעידים כי לא כך היו פני הדברים.

יש להדגיש כי בדנ"פ שבס נקבע כממצא, כי שבס לא היה מודע לפסול שדבק במעשיו, ואף לא היה מודע לקיומה של פגיעה מהותית בערכים המוגנים על ידי האיסור הפלילי. למרות זאת, קבע כב' הנשיא א' ברק (בפסקה 70 לפסק דינו), כי: "אין בכך ולא כלום, שכן המודעות הנדרשת הינה לטיב הפיזי של התנהגותו ולא לטיבה הנורמטיבי."

לאור האמור מתקיים בנאשם גם היסוד הנפשי של העבירה של הפרת אמונים בתאגיד.

5.7. הפרת אמונים - במקום סיכום

במקום סיכום, בחרתי לשוב ולהדגיש את קביעת הנורמות לחברי וועדי עובדים. לצורך כך אביא מדברי כב' הנשיא א' ברק בדנ"פ שבס (פסקה 74), דברים היפים, בשינויים המחויבים, גם לעניין שלפניי:

"..... חשוב הוא שלא לשלול את האופי הפלילי של התנהגות שאופייה הדומיננטי הוא פלילי. חשוב הוא להדגיש כי נאמנות מחייבת הגינות, יושר, ענייניות, שוויון, סבירות ואיסור הימצאות במצב של ניגוד עניינים; כי הגשמתם של אלה מחייבת התנהגות על-פי הדינים והנהלים, שמירה על אמון הציבור בעובדי הציבור ועל טוהר פעולותיהם. לשם הבטחת מטרות אלה בא האיסור הפלילי באשר להפרת אמונים. הוא בא למנוע התנהגות של עובדי הציבור שהיא מסוכנת לחברה ולסדרי הממשל. עובד ציבור המפר אמונים מכרסם בעבודות הקושרים אותנו כבני חברה אחת. הוא מפר את האמון של פרט לפרט ושל הפרט לשלטון. הוא מעודד זלזול ברשויות הציבור ובעובדי הציבור. הוא מטפח ציניות כלפי רשויות המינהל וכלפי הסדר החברתי הקיים. הוא פוגם באמון של הפרט בתפקודו של הכלל ובכך מערער את היציבות החברתית כמובן, הפרת אמון אחת של עובד ציבור אחד לא תגרור מלוא תוצאות אלה, אך מעשה אסור גורר מעשה אסור. הגבול בין אסור למותר מיטשטש. רשויות אכיפת החוק עומדות אובדות עצות. המסה הקריטית הולכת ומתעצמת. תוצאותיה קשות הן לחברה. מכאן החשיבות הרבה בעצם קיומו של האיסור הפלילי על הפרת אמונים; מכאן החשיבות בקביעת גבולותיו של האיסור ובאכיפתם. כל זאת ביקשנו לעשות בפסק-דינו זה."

ואם נתאים את הדברים להפרת אמונים בתאגיד ע"י חבר וועד הנמצא בניגוד עניינים, ניתן יהיה לומר את הדברים הבאים: חשוב הוא שלא לשלול את האופי הפלילי של התנהגות שאופייה הדומיננטי הוא פלילי. חשוב הוא להדגיש ... כי נאמנות מחייבת הגינות, יושר, ענייניות, שוויון, סבירות ואיסור הימצאות במצב של ניגוד עניינים; כי הגשמתם של אלה מחייבת התנהגות על-פי הדינים והנהלים, שמירה על אמון הציבור ועובדי התאגיד בחברי וועדי העובדים ועל טוהר פעולותיהם. לשם הבטחת מטרות אלה בא האיסור הפלילי באשר להפרת אמונים בתאגיד. בהקשר של חברי ועד, בא האיסור הפלילי למנוע התנהגות של חברי הוועד שהיא מסוכנת לתאגיד, לעבודה המאורגנת, לציבור העובדים ומכאן לחברה בכללותה. חבר ועד עובדים, בפרט בארגונים גדולים המשרתים את הציבור, כגון בנקים וחברות ביטוח, המפר אמונים, מפר את האמון של פרט לפרט ושל הפרט לוועד העובדים, לעבודה המאורגנת ולתאגיד בו הם עובדים. הוא מעודד זלזול ומטפח ציניות כלפי וועדי העובדים וכלפי העבודה המאורגנת. הוא פוגם באמון של הפרט בתפקודו של הכלל ... כמובן, הפרת אמון אחת של חבר ועד אחד לא תגרור מלוא תוצאות אלה, אך מעשה אסור גורר מעשה אסור. הגבול בין אסור למותר מיטשטש. רשויות אכיפת החוק עומדות אובדות עצות. המסה הקריטית הולכת ומתעצמת. תוצאותיה קשות הן לחברה. מכאן החשיבות הרבה בעצם קיומו של האיסור הפלילי על הפרת אמונים; מכאן החשיבות בקביעת גבולותיו של האיסור בהקשר של חברי ועד בתאגיד ובאכיפתו. זאת ביקשתי לעשות בהכרעת הדין שלפניי.

6. סוף דבר

אני מרשיעה את הנאשם בעבירה של הפרת אמונים בתאגיד.

לאור העובדה שחקירות הנאשם לא תועדו, בניגוד לחוק וללא כל הסבר, תעביר הפרקליטות את הכרעת הדין לגורמי החקירה במשטרה, כדי למנוע הישנות מקרים מסוג זה.

כן תעביר הפרקליטות את הכרעת הדין ליו"ר ועד עובדי בנק דיסקונט ולמחלקה המשפטית של הבנק.

ניתנה היום, י"ח אב תשע"ח, 30 יולי 2018, במעמד הצדדים.